

7999

జగద్గురు చరిత్రము

అను

శంకర విజయము.

కవిశిఖరచంద్

శ్రీపాద పృష్ఠమూర్తికాష్ఠి ప్రచురితము

రాజమహేంద్రవరము

కాశీకైట నిజిషర్లు]

1955

[వెల రు. 3-0-0]

శ్రీరస్తు.

జగద్గురుచరిత్రము

అను

శంకరవిజయము.

కవిసార్థభాష్యము

శ్రీపాద పృష్ఠము త్తాత్పరి ప్రణీతము

రాజమహేంద్రవరము

కాప్లీ టు రిజిస్ట్రేషన్

1954

[కెల. న. 3-0-0]

కృతికర్త:

కవిసార్వభౌమ, కళాప్రపూర్ణ

.బి. .బి. సూర్య కుమార గిరినిగాగు

అచార్యులగారి

కృతిని

శ్రీ సునిహదేవర సత్సనారాయణగారు

అలమూరు.

పీఠిక

(ఆర్షవిద్యావిభూషణ జటావల్లిభుల పురుషోత్తముగారు ఎం. ఏ.)

మహామహాపాధ్యాయ, కలహస్తాపూర్ణ కవిసార్వభౌమ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రిగారు జగద్గురువైరి పునుజేర శ్రీశేంకరాచార్యులవారి సచ్చిత్రమ పద్య కావ్యముగా వచించి ఆంధ్రభాషాయామ కొరకయమూల్యభూషణ వాసగూర్చినారు. గణనాతీతమైన తమగ్రంథతీతికి నూతనమైనవెంపును గూర్చినారు. పురాణములు, చరిత్రములు, పురాంధములు, నాటకములు, విమర్శలు, ఆది యివి యడనేల ?—సకలవిధ సాహస్యతరంగములను శాస్త్రిగారుపహరభూషణములు.....వారు మెట్టవినపీఠరంగము లేదు. వారు మీటినది బలకనివితానీణ లేదు. వారు సిద్ధహస్తులు. వీయాంధ్రకవికింజెను పొచ్చుగా కవిత్వాస్పృహ పొందిచిదిట్ట లని శాస్త్రిగారు ప్రస్తుతించు గడుచున్నారు.

పాఠకులమెప్పు యందదగులక్షణములు పరికర్షగ్రంథమున కెల్లున్నవో తెలుపుటకై మచ్చుకకుఁ గొన్నియంశముల నిం దెట్లు కొందును. ఆమృతహస్తం దైనవికేతలాఁ గండిండ్లదు శంకరుఁ డెల్లు రాశింపవలయునో యాచటగా నీకావ్యములో రాశింపుచున్నాఁడు. ఇం దిచ్చిపుట్టమును ఆచార్యుని వరు కొకి మాధుర్యమూర్తిగాఁ బ్రదర్శించుచున్నది. మొదటినుండి చివరవఱకు నీమాధుర్యమూర్తిని బ్రదర్శించుటలో శాస్త్రిగారు బాగురూపిను వహించినారు. శాస్త్రిగారు ప్రదర్శించినశంకరుఁడు త్యాగి, యోగి, విరాగి, పరోపకానిపగాయణుఁడు, భక్తికావ్యములలోనినాయకుఁడు పాఠకుని కృపయములో ముద్రితుఁడు కావలయున్నవో నాయకలక్షణములు మెలకువతో మేల వింపఁ జేయఁ బడవలయును శాస్త్రిగారుశంకరునిలో శక్రుడున్నోక్షునిము, పుంసంకరాని వైద్యము మున్నగులక్షణములు కాకి లోకోద్ధరణుఁడై, కారుణ్యపుష్టి మున్నగులక్షణములే పుష్కలముగా నున్నవి. విభజన మైనమాటగ్రంథమునందే యేయంశములకు గుర్తుములను వీడిని గోచరియంశముల వలనందుఁ గూర్చిన తిలనాకుఁడు సాంకేయము లేని శంకమామిష్యమూర్తిగా నిలుచునో వానిని వీడుటయుఁ గూర్చుటయు సామాన్య కవికి పాధ్యము కాదు.

శంకరమహాగ్రంథములలోనివిభాషణములను గొన్నిటిని వీడుటయు, మార్పుటయు, అందు లేనిగొన్నిటిని శేప్పటయు నీగ్రంథమునఁ గన్నెల్లును. కావ్యముఁజుక్తిప్రమాణము పరిమితి మగుటవలనను, నాయకపాత్రపాపాదుల కికళ్యము వైరమానుషలను మూలకథలో జేయకుండుట కవిత్వాల్పమునకు లోటుగుటవలన గొన్నిటిని దీసివైచుటయు, సంస్కారంచుటయు ఏప్పనిసరి యగును. అట్లే నిజము, పాత్రపోషణము మున్నగువానిని నిర్వహించుటకై కొన్ని సూత్రసాంకేయములు జేవలసియుండును. నన్నయనుండి నేటివఱకుఁ గలమహాకవు లనుసరించినమాగ్ధమునే మన శాస్త్రిగారు నిలుపఁగించినారు. కాని యిందు నూతనముగా సమర్పించుకొనవలసిన దేనియను లేదు.

కాశ్మీరీగారు శంకరుని బంధుకామణికిమూర్తిగా వర్ణించియున్నాడు. దగ్గర
 కీరునిగా మన కీనాయకుని విష్ణుమూర్తిలో కాశ్మీరీగారు చూపినప్రళభ మిక్కిలి ప్రశంస
 నీయము. శంకరాచార్యునివంటిట్లాని విషయములో శాంతిరసము ప్రధానముగా నుండ
 వలయు నని కొందఱు భావించ వచ్చును కాని యది సరికాదు. శంకరుడు బ్రహ్మ
 జ్ఞానార్థము నేరిత మంతయు సాధన చేసి చివటకు నిద్రించి సంతోషించుకొన్నవృత్తి
 ప్రసంగము శాంతిరసము ప్రధానము కావలయుండును. కాని శంకరుడు సహజమున
 సంపన్నుడు. మఱియొక ప్రాణిలోని ముగ్ధునియట్లా యాయునీరిత మంతిత్వమున.
 మఱియొక ప్రాణిలోని ముగ్ధుడు. కామణ్యమే శంకరునిచాతుర్య బీజము. అతని ప్రాణము.

దయావీరకవము చిక్కిలుకుట్టము¹ గ్రంథమున దెక్కులు గలవు. ఇది విషయములు వీనినా² పురిమము³ గాని కుండుకట్టు నిర్వివాదా⁴ గావించునాడినది. అనుబంధముగా వలదు కా⁵ త్రి⁶ గాని పట్టిపట్టి⁷ కచించినారు. బ్రహ్మచారికి శిక్ష నిడుటకు నింట తండులములులేక యలవడించుచున్నయి⁸ న్నకురించుకై శంకరు⁹ దాడిగి¹⁰ నాడిగి¹¹ యావలమును బాంకొనుటయు, పద్మాని¹² శిక్షామ¹³ గాని¹⁴ పంపుచున్నయతో¹⁵ లక్ష్మిదేవి¹⁶ పట్టుకే¹⁷ స్తుతించి యాయ్యోగముంట¹⁸ స్వస్వప్న¹⁹ ని²⁰ గురించుటయు బహు²¹ వ్యముగా²² వర్ణింపబడినది. ఈమట్టము గ్రంథములోనికై²³ మేటియు²⁴ నేటివి²⁵ గ్యులపాకె²⁶ పుష్కములలోని²⁷ కవశ్యముగా²⁸ కెక్కింప వలసియున్నది. శంకరుడు విప్రబాలని²⁹ బ్రహ్మించుట³⁰ మాకుని³¹ వానాని³² గావించుట మున్నగుసంశ్యములు మిక్కిలి హృద్యములుగా³³ కచించబడినవి. కాపాలికుడు వచ్చి³⁴ నాకు³⁵ గావించుశ్చ³⁶ వార్షక³⁷ కలిసిని³⁸ నిము³⁹ పంపగా⁴⁰ శంకరుడు శిశువున⁴¹ క్తము⁴² చేసి⁴³ శాశుగును⁴⁴, వానిని⁴⁵ దుశిష్యులు⁴⁶ పొం⁴⁷సింతు⁴⁸ కేమా⁴⁹ యనుకీర్తి⁵⁰ చే⁵¹ వానికి⁵² పద్మ⁵³ కొనిపోవును⁵⁴ వానమును⁵⁵ హృదయపు⁵⁶ స్వామి⁵⁷ గా⁵⁸ కెట్టించుము⁵⁹ గా⁶⁰ దయా⁶¹ వీరకవ⁶² ములుగా⁶³ వచ్చు⁶⁴ వి.

“ఇందు లక్షింప నిరమాత్రముగా నున్న శరీరాదు లేచి యివ్వఁజే

“అది పోతూంటే చీకటిలో నడపేది యెలాటి నాందియూం గోని రుచివలె మున్ను”

తెల్లపూడి పేటలోని శ్రీమంతుల వంశీశాస్త్రిగారు వ్రాసిన
 పద్యములు.

వైదిక, స్మృతి, శాస్త్రములలో బ్రాహ్మణము చేసినవారిపట్టుమొక్క
భక్తి, మను, సంహితము, మను, బ్రహ్మసూక్తి, బై, కవివ్యాసములు
మదలను వంశమునానూ మమగో గ్రహము చేయించినారు.

పాత్రోపాపజన్ముడను రసవన్యాసముడను కాశ్రిగారు కప్పతివసీతికిఁ గోడుగా నింపరిచ్చడలగు, పక్షద్రాగములగు, జూగుమేని మఁకిగవలివతాపాత్రోశస్యము శుభ్య్యుడుగును. ఇందలి బురుగువఁడములు, పురవఁడములు, ఉగాశముగె యుగము

ప్రపంచోపములుగ నున్నవి. రసభావానుగుణ మైనపదగుంభముతో నెట్లెడల కడవ సాగునది. మొసలిని వర్ణించుతనీని శాస్త్రిగారు వానించిన “ఖరనఖరంబుల గట్టిపాటిక యట్టిపొట్టికాకులు గాఢు ద్విపదగ” ఇత్యాది పదప్రయోగ మాలంకారికులు తాదృశ సంపద్యమునకు నిద్రేకించినరీతి వనునదినియున్నది. ఇట్లే యెల్లయెడలను రీతి, వృత్తి, వైభవము చూపుచున్నది. ఉపమారూపక పరిణామాద్యలంకారములు క్రంథమును “వక్రముగ” కలగించుచున్నవి.

“అసానుమద గుమారుల నాన్వరగ గనె, కలువ వాక్కుల మున్నెత్తముల గనినటు” ఇది యందభ్యసితోభితోపమాలంకారమో సాదకులు కలగించుకొనవచ్చును.

“అలదభ్రావము వల్లభ్యములుగా శంపాలదర్ గుర్తులు

జ్వలలమ్ములుగాఁ గ్రవ్వరుతి భాస్వర్యాజ్యజాలమ్ముగా

నలిగిక్లితనాద మన్నతగతిన్ వ్యాపించుకొనిమ్ముగా

సరసెన్ వృక్షము కేకిలోక మెపుడున్ మద్దంబునం దాడుచున్.”

ఇదివలె పరిణామాలంకార మెంతయుఁ గన్పడును. కరదృశుసారంభమున మేఘములు (శిశువునుఘలవలె) తగునీవనమును (నీటిని ప్రాణమువంటిగానిని) లోకమున కిప్పించి వైభావ్యము చెందినపురుషులు తమనకులను కీడి నవ్వరించునట్లే వెలుపు తీగలను విడిచి వెడలిపోవుచున్నది. ప్రప్రసంగముచున్నది) అనునదము నిచ్చుకొనింది పద్యములోని హాసము మిక్కిలి మనోహరము.

“సురురసభృత మగుచున్, వరదెడుజీవనము ద్విజాముల కిడి మొగుల్

నెలుపుకెలంబె విడిచె చ్చెప్ప వివిగృహిణి పుష్పింబెడున్ గంపి.”

“అడవినివేల్చి మెదురైన యల్లు” మున్నగు సాహిత్యప్రయోగములే లోకమున ప్రాచీనమై కెంగిములు నిండఁ జూపెను. “పల్లిపురుషుని—” పురుషార్థమందు ముండ్లకింపలను కట్టి పుణ్య నేడె గడుసువాడే” ఇది యెంతయును లోకాద! ఇట్టిలోకద శీత్రంథమున నెల్లయెడలఁ జూపెను.

ఈక్రంథము కృతనొందిన శ్రీ వివేకాదేవర సత్యనారాయణగారు లోకోపయోగము తమసర్వకృతులును భావపోయుచున్న పురుషులముడు. ఈయన బహువిధమువేస్త, మహావక్త, సునాదినధర్మవిజ్ఞానభక్తుడు, పండితాభిమాని, ఉదారుడు, చాత, గుణజ్ఞుడు, ఈయన వానించినయసంఖ్యాకసకృతములలో నెన్నివగినిది నేటితృప్తికొర మెంతయు వెలయఁ గలదు.

విజయవాడ
5-9-1954 }

ఇట్లు.

జటావల్లభుల పురుషోత్తిము.

విన్నపము

“ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సంభవామి యుగే యుగే” అను వచనానుసారముగా ననేకావతారము కీర్తనలంబున నుద్భూతము లయినవి. అందు రామకృష్ణావతారముల వలె శంకరావతార ముత్తమ మయినది. రామకృష్ణులు చేసినచేతలకన్న శంకరుడు చేసినచేతలు వేయిమడుంగు లెక్కువ యని కింకోక్తిగాఁ జెప్పవచ్చును. రాముడు భార్యపహర్త యగు గావణుం జంపెను. కృష్ణుడు తల్లిదండ్రులఁ జెఱుంగెట్టినకంకునిం జంపెను. వామనుం డింద్రునికై బలి నుక్కడంచెను. నరసింహుడు పారణ్యకశివుం గూర్చెను. ఇవి ఘనకార్యములొ ? శంకరుడు చేసినవి ఘనకార్యములొ ? విచారించుడు. ఈకలియుగములో జైనచార్యాకాశిమతములు చెలరేగి వైదికమతమును, నేదధర్మములును జెడఁ జేయుచుండఁ దాను సామాన్యలయింతుఁ బుట్టి చంపుటలు దంపుటలు లేక వాక్కులచేతనే దుర్జనుల జయించి భూతలంబున ధర్మసంస్థాపనము చేసె. ఇది సామాన్యము కాదు. మఱి యెంతవారును జేయఁ జాలరు.

శంకరచరిత్రముం జెప్పగ్రంథములు కొన్ని కలవు గాని యవి పరస్పరభేదముం బొంది యున్నవి. మాధవాచార్యకృత మగుశంకరవిజయ మొకటి కల దది విద్యారణ్య మాధవకృతము కాదు. ఎవరో యభినవకాలివాసుఁ డనుకఠుడు రచించినది. దానియందనేకదోషము లున్నవి. ఉత్తమప్రతిని సంపాదించి శంకరవిజయము రచింపవలయు నని చిన్నతనమునుండియు నాకు నిశ్చింతయమే కాని కార్యము కొనసాగినది కాదు. ఈవఱకు నేదియో చదువుచుండ జగద్గురువు జ్ఞప్తికి వచ్చుటంజేసి లోకంజే నే సంగ్రహించి యుంచినగ్రంథములును, మాతాతపాదులు నాకు బాల్యమునఁ జెప్పినచోప్పులును మఱికొన్ని యితరాధారములును పేకరించి తదేకీక్షగాఁ బదిదినములలో సంగ్రంథము వ్రాసితిని. ముదితము లగుప్రతులలో శివగురువు వృతించినకెనులే జ్ఞాతులు శంకరున కుపసయనము చేసి నట్లున్నది. అట్లు కాక మాపితృపాదులనూత్నలలో శివగురువే తనకుఁ గాలమాసన్న మగు నని చతుర్థవర్షాంతముననే యుపసయనము చేసి గురుకులమునం జేర్చి నట్లును, శంకరుడే తండ్రి తత్తరక్రియలు చేసినట్లు నున్నది. అట్లు జరిగినప్పుడే శివగురునితపస్సు ఫలించినట్లుగును. అని నే నామాలము ననుసరించితిని. మఱియుఁ బార్వతి శంకరునికై కడపటఁ బ్రతీక్షించుట లోనగునుత్తమగాథ లిందుఁ బొందుపఱచి తని. శంకరునిమృతకాలేరము కాకులుం గిర్దలు ముట్టినట్లు గాకుండ కృష్ణునికే గౌరమువలె నుంటఁ గలసిపోయినట్లు వ్రాసితిని. ఇట్లున్న నాయాగ్రంథముం దిలకించి

మూలాత్మకమైన మని లోక మాహింస నొప్పుదు. ఇప్పుటి ముద్రితగ్రంథములే మూలాత్మకమైనవని నానందగ్రంథము లని పెద్ద లాహింసకు గాక.

మతము లేకుండాను సమస్తమైనా ఒకే శంకరుడు సర్వవిద్యలు, సర్వ సిద్ధులును చెల్లినానని జాలినవాడై నప్పుడు సులభసాధ్య మగు శ్రీశంకర చెల్లినానని జాలక నీనాతినిచకార్యము (పరకాయప్రవేశము చేసి రాజశ్రీలతో సంభోగము) చేసిన వారాయుటయు, మండనమిత్రశంకరులు (బ్రహ్మదేవుడు పరమేశ్వరుడు) వా కొండులు లంజికొడుకు, లమ్మికొడుకు అని నీచతరముగాఁ దిట్టుకొని నట్లు వ్రాయుటయు మహాపాదిత్యము చేయుటయే యని నాతలంపు. ఇట్లు లోకపరిచయములు సత్యము లగునాని విడిచినది నాగ్రంథము. దీని నమూలక మని నన్ను గర్హింపక యాభ్యంతరము చేయుదురు గాక యని పెద్దలం బొల్పించుచున్నాను.

ఇట్లు జగద్గురు శంకరాచార్యచరిత్రము వ్రాసి దీని సుత్రమొత్తముఁ దగునేపుడు షని కే నొసంగ వలయు యని తలంచుచు సుత్రమనాయకు నస్వేషించుచు నొక్క నాడు ఆలమూరుగామవాస్తవ్యులు, పరోపకారపరాయణులు, వేదశాస్త్రప్రియులు, ధర్మరక్షైతత్పరులు నగుబ్రహ్మశ్రీ నరసింహదేవరసత్యనారాయణాచార్యులు రాజమహేంద్రవరమునకు వచ్చియుండ వానిని దర్శించి శంకరవిజయప్రశంస తెచ్చితిని. అంత వారు వానిని నా కింతము చేయుఁ దని కోరి నన్ను వాగ్వివాదమునకుం దోడుకొని పోయి భోజనభాజనాదులైనవదంపడి నూటపదియాఱురూప్యములతోఁ బుష్పఫలాదులతోఁ గృతతాంబూల మొసంగి గ్రంథము ముద్రించుట కిప్పుడే యేర్పాటు గావించిరి. నేను బరమానందభరితాంతరంగుండనై సత్యనారాయణమూర్తి కీగ్రంథ మంకితము చేసి సభా కృపనొరంభుండ నైతి యని విన్నవించుచున్నాను.

ఈనాగ్రంథమునకు ఆర్షవిద్యాభూషణ జటావల్లభుల పురమోర్తమశాస్త్రిగారు నాలోకింజేసి పీఠి వ్రాసి దయచేసిరి. దాని నిందుఁ బొందుపఱచితిని. దానివలన నాగ్రంథగుణగుణములు లోకమునకుం దెలియఁ గల వని నమ్ముచు వారిపట్ల గృతజ్ఞుండ వగుచున్నాను.

పాద తృప్తమూర్తి శాస్త్రి

విషయ సూచిక

- 1 ఇష్ట దేవతాపార్థినానికము
- 5 గ్రంథనిర్మాణ విచారము
- 7 వంశావతారము
- 17 కృతిపతి చరిత్రము
- 22 దశావతారకథనము
- 28 వస్త్రధారణములు
- 1 కథాపార్థిరంభము
- 2 కలిధర్మ వర్ణనము
- 4 నారదుడు స్వర్గంబున కరుగుట
- 6 బ్రహ్మాదులు శివునికడ కేగుట .
- 9 ఉమామహేశ్వరసంవాదము
- 10 కేశవదేశవర్ణనము
- 12 విద్యాధిరాజునకు శివగురుండు పుట్టుట
- 14 శివగురునివివాహము
- 16 శివగురుదంపతులకు యోగి దర్శన మిచ్చుట
- 19 శివగురుదంపతులకు శివుఁ డాజ్ఞా యిచ్చుట
- 20 కుమారాదులు భూమిమై బుట్టుట
- 23 అర్య గర్భవతి యగుట
- 24 కంకరునిజననము
- 26 కుమారునికదిలో నమ్ముతదర్శనము
- 29 ఉపనయనము
- 30 కంకరుండు మాధుకరమున కరుగుట
- 33 కంకరుండు బంగరువస్త్రము కురిపించుట
- 36 గురుండు కంకరు నింటి కనుపుట
- 38 శివగురు చరమదశ
- 40 కంకరుని విద్యావిశేషాదికము
- 41 కంకరుని వివాహవిచారము
- 43 కంకరమాత యెండతాఁకున మూర్ఛిల్లి పడుట
- 45 కంకరుండు పూజనాదిని దనయింటిపొక్కింకఁ దెచ్చుట
- ,, దైవజ్ఞుండు కంకరున కల్పాయుధ వని చెప్పుట

- 46 మునులు వచ్చి సన్న్యాసిం జేయు మని చెప్పుట
 48 శంకరుని మొసలి పట్టుకొనుట
 52 శ్రీకృష్ణస్తవము
 53 శంకరుని శుకపికాదు లనుసరించుట
 55 శంకరునిచారి మృగము లనుసరించుట
 56 ఋష్యాశ్రమవర్ణనము
 57 శంకరు డాశ్రమములో నొకమునిని దర్శించుట
 59 శంకరుడు గోవిందపాదులకడ నుపదేశము నొందుట
 60 వర్ణన వర్ణనము
 63 శంకరుడు నర్మదానది వరికట్టుట
 65 శరదృతు వర్ణనము
 67 కాశీవర్ణనము
 69 ఈశ్వరప్రార్థనము
 70 శంకరుడు శిష్యుల సంగ్రహించుట
 72 శంకరునకు మంత్రాపుల్కసదర్శనము
 76 శంకరుడు బదరికిం జని భాష్యములు చేయుట
 77 సునందుడు పద్మపదు డగుట
 80 శంకరునకు వ్యాసులు దర్శన మిచ్చుట
 83 శంకరుడు వ్యాసుని స్తుతించుట
 87 కుమారస్వామి భూమిం బుట్టి ప్రవర్తించుట
 91 ప్రయాగపురవర్ణనము
 93 శంకరుడు తుషాగ్నిలో నున్న కుమారుని జూచుట
 95 శంకరుడు మండనమిశ్రునివీటి కరుగుట
 96 మండనునిపరచారికలు శంకరుని జూచుట
 98 శంకరుడు మండనుం గలసి సంభాషించుట
 99 శంకరుడు నైశ్యకకార్యభోక్త యగుట
 101 శంకరుడు మండనునితో కాస్త్రవాదము చేయుట
 102 శంకరుడు భారతితో వాదించుట
 104 శంకరుడు మండనునకు సన్న్యాస మిచ్చుట
 105 శంకరుడు శ్రీశైలంబున కరుగుట
 107 చార్యాకుడు శిష్యుడై స్వామి నాశ్రయించుట

- 109 చార్వాకుని కుశూని
- 110 శంకరుడు చార్వాకునకు వరం విచ్చుట
- 112 పద్మపాదుడు సింహమై చార్వాకుం జంపుట
- 114 శంకరుడు నృసింహుని స్తుతించుట
- 118 శంకరుడు మృతుడైన బ్రాహ్మణపుత్రుని బ్రదికించుట
- 119 శంకరుడు బల్యహరిహరంబునకు జనుట
- 120 శంకరుడు మూగవానిని మహావేం జేయుట
- 122 మూగవాడు చెప్పిన వేదాంతము
- 124 మూగవాని పూర్వకృతాంతము
- 125 శంకరుడు శృంగారము జని భారతిం బ్రతిష్ఠించుట
- 127 ఆనందుని తోటకాచార్యుడగుట
- 130 శంకరుడు సురేశ్వరునిచే వార్తముం జేయించుట
- 131 పద్మపాదుడు తీర్థయాత్ర కరుగుట
- 131 శంకరుడు డాకాశగమనంబునఁ దల్లికడ కరుగుట
- 133 శంకరుడు తల్లి కుత్తరక్రియలు చేయుట
- 134 పద్మపాదునిపంచపాది నుద్ధరించుట
- 137 శంకరుడు శైత్రీయాత్రఁ గావించుట
- 139 కంచిలోఁ గామకోటిపీఠముం పరీక్షించుట
- 140 శంకరుడు శ్రీకాచులఁ బరాజితులం జేయుట
- 142 శంకరుడు నీలకంఠాదుల నోడించుట
- 143 శంకరుడు భట్టబాణు నోడించుట
- 147 శంకరుని పాయురోగము
- 149 శంకరుడు దేవచైత్యుల నిరాకరించుట
- 152 శంకరుడు గొడపాదుల దర్శన మిచ్చుట
- 154 శంకరుడు కాశ్మీరమున కిరిగి విజయంబు నొందుట
- 157 శంకరుడు కాలదాహిత మధిష్ఠించి మతస్థాపనంబు గావించుట
- 158 శంకరుడు కేదారంబున కరుగుట
- 159 శంకరుని చరమ దశావిశేషములు
- 162 శంకరుడు శంకరుడై విష్ణుదులతోఁ బ్రకంశించుట
- 166 మంగళాశాసనము

శ్రీకృష్ణ జగద్గురుచరిత్రము

-(అను)-

శంకరవిజయము

—• ఇష్టదేవతాపూర్ణనామికము •—

శ్రీమద్భూమిధరాధినాథతనయాశిష్టార్థభాగో గణే
జానూఢాంకతలః కుమారకలితో గంగోత్తమాంగోజ్వలః
పాయా చ్ఛ్రీనరసింహదేవరకుల క్షీరాబ్ధిరాకా కళా
నాథం వేంకటపేరిశాస్త్రితనయం శ్రీసత్యనారాయణమ్.

సీ. చిన్నారిముంగురుల్ చిందులు దొక్కంగ
నుదుట జాబిలిరేకఁ గదియఁ జేసి
మధుమదవినశయై మంజులవాగ్విలా
సము విస్తరిల్లంగ సలుపు కొనుచు
సదు గొండు తమ్మిపై నిడి రత్నపీఠము
నందు సుఖాసీన యగుచు నుండి
వీణ వాయింపుచు గాణయై యెడ నిడఁ
జలుకలపలుకులు చెవుల వినుచు
తే. కలువపేను ధరించి కోమల మయి హరి
నీలమాణిక్యకాంతుల నెఱి నెసంగు
మెయి నరుణవస్త్ర మెంతయు మిసిమి మెఱయ
జగము లేలుక్యామల పోచు సత్యనాము.

జ గ ధ్ధ రు చ రి త్ర ము

చ. సిరి మెఱుగై యురంబునను జెన్నలరారంగఁ గొస్తుభప్రభో
 త్తరలితదివ్యహారము ముదం బిడ నింద్రధనుర్వరంబు నా
 నరుదుగ భక్తచాతక * సమర్థకుడై తగుకృష్ణమేఘుఁ డె
 త్తటిఁ గరుణారసం బిడి ముదంబుసఁ బోచుత సత్యనామునిన్.

సీ. తృణము చేయనివాని నణుమాత్రలో మేరు
 పుగఁ జేయఁ జాలిన జగముతల్లి
 సకలలోకములను సంరక్షణము సేయ
 నవతరించిన జగదాదిశక్తి
 మువ్వేలుపులచేత మొక్కుల నందుచు
 నెల్లెడ విలసిల్లు నీశ్వరేశి
 వివిధనైభవములు విస్తరిల్లఁగ భక్త
 తతిఁ బ్రోవ మొనసిన తల్లితల్లి

తే. కడలిసూతురు జయలక్ష్మి కరుణజేసి
 విడనిసు లిచ్చి లోకై కవినుతుఁ డైన
 పేరుశాస్త్రికిఁ బుత్రుఁడై పేరు గొన్న
 సత్యనారాయణుని సదా సాకుఁ గాక.

శా. బొడ్డుండమ్మి జనించి నాలుగు మొగంబుల్ నాల్గు వేదంబు లే
 యడ్డల్ రానితెఱంగునం గడల మోయం జేయుచో విశ్వముక
 జడ్డల్ లేక సృశించి మించువిధి విజ్ఞానైకదీప్య స్థలిన్
 జెడ్డల్ వోవఁగఁ జేసి సత్యున కిడున్ దీర్ఘాయురారోగ్యముల్.

మ. గ్రహరాజై నిజతేజ మెల్లకడలం గ్రాలంగ లోకాలికిన్
 స్పృహ గల్గించుచు గర్మసాక్షి యగుచుం బెంపొంది సప్తశ్వుడై

* సమర్థకుడు = వరము విచ్చువాడు; వేంకటేశుశాస్త్రి = వేంకటశాస్త్రి
 పుమానుడు పేరుశాస్త్రి యని యర్థము.

ప్రథమా శ్వాసము

బహుమార్గంబు పరిభ్రమించుచు బ్రజం బాలించుదేవుండు ధూ
ర్వహుడై శ్రీనరసింహదేవరకులబ్రహ్మం గటాక్షించుతన్.

చ. అరుణశరీరకాంతి దెస లంతర మింతయు లేక నిండుకోఁ
గరముల నాల్గిటం గళయుఁ గంజము పుస్తక మక్షమాలయుఁ
బరఁగ శివాంకసంస్థ యయి బాలికవైఖరి భక్తకోటులఁ
సుకుచిరలీల నేలొప్పురసుందరి మాకృతినాథు నేలుతన్.

సీ. పటికంపుతాలడా లటమటింపఁగఁ జాలు.

నిర్దంపు తెలిమేనినిగ్గు లెసఁగ
సూర్యచంద్రాగ్నుల సొంపొందు మూడేసి
కనులఁ బాపంచమొగంబు లలరఁ
బాపటసుత నేవు చూపులేజాబిల్లి
చేచ్చుక్కవలె వేలి చెన్నుమీఱ
నైదెదు చేతుల నబ్జత్రిశూలాది
పరికరంబులు మహాప్రతిభఁ దెలుప

లే. ఎల్లవేదములకుఁ గన్నతల్లి యగుచు
సెన్న మూర్తిత్రయంబున కన్న నున్న
తముగ వర్తించి నిజభక్తసమితిఁ గాచు
నట్టిగాయత్రి జగ్గమృపట్టి నేలు.

క. శాంతు మునీంద్రస్వాంతని
శాంతున్ భక్తాంతరాయచయపరిశాంతుఁ
గాంతానంతనుతమహా
దంతున్ మతిమంతు నేకదంతుఁ దలంతుఁ.

సీ. సిరముపైఁ బూపచందురునివెన్నలతో ని
గారంపు తెలిమేను కళలు నెఱయు

బాణి నాడెడుచిల్క పల్కులు మీటువ

ల్లకి కనుగుణతాళలయలు గాఁగ

నుసనిపత్తులు నిత్య ముడిగంబుచెలియలై

యిరుచక్కి వీచోపు లిడుచునుండ

నొండొంటఁ బయ్యంట నొరయుసంగీతనా

హిత్యద్వయంబున నెసఁగ నడుము

తే. అంచవాహనమం దూర్చి నధివసించి

పంచమశ్రుతి వీణవాయించుకొనుచు

భక్తలోకమనోభీష్టఫలద యైన

నలువరాణి మదాత్మలో వెలయుఁగాక.

మ. అభియోగంబుల రాజకీయములఁ బ్రాణాపాయకార్యంబులన్
శుభసందర్భములన్ గ్రహస్థితిగతుల్ చొప్పేదియున్నప్పుడున్
విభవప్రాప్తులఁ దోడు నీడ యగుచున్ నెల్లొండఁగాఁ జేసి నా
కథయం బిచ్చెడుబాలికామణిని సంప్రార్థింతు వశాంతమున్.

ఉ. కూరవిషూచివాతఁ బడి కొండికనాటను గాలువీటికిం
జేరఁగ నైననన్నుఁ గృపఁజేసి పితాశృవనంబునుండి పై
దారినిఁ బోవకుండ వడిఁ దర్చి జముం గొని తెచ్చి తల్లికిన్
నీరిమి నిచ్చినట్టిజఁనిక భజించెద శ్యామలాంబికన్.

సీ. అతిబాల్యమునన వేదాదివిద్య లెఱింగె

గురిసె బంగరువాన గరితఁ బోవఁ

దల్లికొరికిఁ జేసి తరలించుకొని వచ్చె

బూర్ణానదిం దన • పురముకడకుఁ

గొండ పొద్దునఁ బాటుచుండు కాళిందినీర్

తనకుండి నొకమూల దాఁగఁ బట్టె

జచ్చినమునిపుత్రు (క్షణమాత్ర) బ్రదికించె

నేడమూక మహాకపిండుఁ జేసె

తే. బ్రహ్మకుం బోనిమండను వానిసతిని

వేల్చిడిని గెల్చె లోకైకవినుతయశుడు

శంకరాచార్యయోగీంద్రసత్తముఁ డగు

వాని లోకైకగురుని నేఁ బూని కొలుతు.

— ౧౦ థ నిర్మాణ విచారము —

వ. అని యిష్టదేవతాప్రాప్తినాదికంబు గావించి మించినవేడ్క నే
నొక్కవివిక్తప్రదేశంబున నొక్కరుండ కూరుచుండి పూర్వావరంబు
లాలోచించుచుండునంతలో నాచిన్ననాటిసంకల్పంబు జ్ఞప్తికి వచ్చె
నది యెట్టి దనిన—

క. కులగురువులు విశ్వామి

తులచారిత్రము జగద్గురువు లలఘులు పూ

జ్యలు శంకరభగవత్పా

దులచారిత్రము రచింప నొరకొంటి మదిన్.

వ. ఆసంకల్పంబు వికల్పంబు వలె నై నేటివఱకుం గొనసాగమి కింత
చింతించియు నంతలో నందుఁ గులగురుచరిత్రము కాశికాభ్యుదయ
మనుషేర నుభయభాసావిశారదుం డగుకాకరపర్తికృష్ణశాస్త్రి
రచించి నా కంకితంబు గావించుట లెఱింగి మదంకితంబు గావున
నది మద్రాచిత మృట్టిద యని తద్విచారంబు విడిచి రెండవది
యగు జగద్గురుచరిత్ర మింతలో సంతరింపక తప్ప దని యప్పుడ
కొంతకొంత చరిత్రాంశము సంగ్రహించి భగవంతుఁడు నాకుఁ
దోపగఁ జేసినవిధమ్మునఁ గొంత సంస్కరించి తదేకదీక్షగాఁ బది
దినంబులలో గ్రంథంబు పరిసమాప్తిం గావించి దీని నేరికి గృతి

యిత్తునో యని చిత్తంబునఁ దలపోయుచుఁ గొందఁ అడుగుచున్నను
వారిం గాదని కొన్ని నాళ్ళు వేగించితి నంతలోన.

సీ. మహితవిద్యారాజమాన్య మాభూసుర

వంశాన్ధి నైనకై వాత్సకుండు

రాజాధిరాజగౌరవపాత్ర మగుమేటి

యుద్యోగమునఁ బాలుపొందుఘనముడు

జగదీశు లంతవా రగుదురే వారల

దనమాట నడిపింపఁ దగినమేటి

బుద్ధిమత్ప్రవరు లేఁ బూని చేయుగ రాని

కార్యముల్ సాగింపఁ గలసమర్థుఁ

తే. డనిశదేవభూదేవ భక్త్యంచిత్రుండు

సంతతాశ్రిత రక్షణైకాంతరంగుఁ

డమలచరితుండు విప్రవంశాభరణము

రమ్యచరితుండు సత్యనారాయణుండు.

ఆ. ఆతఁ డాలమూరునం దుండునరసింహ

దేవరాన్యముండు భూవిబుధుండు.

రాణ్యహేంద్రపురవరంబున కరుడెంచె

నంచు నెఱిగి వాని నరయ నేగి.

వ. నారచించిన జగద్గురుశంకరాచార్యచరిత్రంబు తెఱుం గెఱింగించిన
నతండు దానిం దనకుఁ గృతి యొసంగం గోరి నన్నుఁ దనయూరికిం
దొడుకొనిపోయి మడ్రోసోపేతభోజనంబు పెట్టి కర్పూరతాంబూల
ఫలాదులతో నూటపదియాఱు రూప్యంబులును ఖడ్గదువస్త్రంబు
లొసంగిన నెసంగినసంతసంబున వానిం బుచ్చుకొని గృహంబునకు
వచ్చి ముందు మంగళాచరణంబుగా నరసింహదేవరవారి వంశావ
తారం బభివర్ణించెద.

— శంకావతారము —

సీ. శ్రీరమణీమణీ జీవితేశ్వరునాభి

సరసిజ మేన్వామి జన్మభూమి

తలవాఁకిఁగల మెల్లఁ గలిగి లోకము లేలు

తరలాక్షి యేవేల్పుధర్మపత్ని

శ్రీరసీరవిభాగ మారసి చేసెడు

పక్కి యేదేవర యెక్కిరింత

దేవమునీంద్రీదేదీప్య మానికొంపు

జగమే మహాత్మునితగినటుంకి

తే. అరిఁడు నలువొందు శ్రీకాయజాగ్రజండు

బ్రదుకుప్రాద్దుల నొసఁగుల వ్రాయు వేల్పు

వేల్పులకుఁ బెద్ద వెలిదమ్మి వెలుఁగుమేటి

జగములను జేయుదిట్ట మేల్జన్మిగట్టు.

క. ఆవేల్పువంగసంబున

శ్రీవత్సుం డనఁగమానిశేఖరుఁడు ఘనుం

డై నెలసె వానిగోల్రము

చేసమెయిం బ్రబలె లోకసిద్ధం బగుచున్.

ఉ. ఆగోల్రంబున నెందఱో ద్విజులు విఖ్యాతాఖ్యులై పుట్టి వి

ద్యాగీర్వాణగురూ త్తమప్రతిమునై తత్త్వాభివిజ్ఞానసం

యోగానందసమంచితాత్ము లయి సత్యోదాత్తులై భోగమున్

ద్యాగంబుం గలవారలై ప్రబలి రార్యావర్తదేశంబునన్.

క. అవా రపు జారామ

ద్రావిడు లనుడెగకుఁ జేరఁ దగినట్టిర యై

చేవమెయిఁ గొంద తొప్పిరి

భూవలయమునందు విప్రపుంగవు లగుచున్.

ఆ. వారిలోన ఘనుఁడు భైరవేశ్వరశాస్త్రి

వంశకర్త యగుచు వఱలి పేరు

శాస్త్రి సుందరేశ్వరశాస్త్రి యన్ కొడుకులఁ

బడిసెఁ దనదుధర్మపత్నియందు

క. గోదావరితీరమ్మున

భూదేవసమంచితమ్ము పుణ్యపీఠమై

మోద మిడునాలమూరను

శ్రీదయితలు వార లునికిఁ జేకొనిరిచ్చన్.

ఆ. పేరుశాస్త్రివత్ని పేరు గంటాలమ్మ

యామెవలన భైరవాహ్వయుఁ గనె

అసుతుండు బాల్య మందె మృతించుటఁ

పేరుశాస్త్రి చాల పిమ్మట కయి.

ఉ. భైరవపుత్రుఁడై గలుగుభావము పెంపున నాలమూరిలో

భైరవనామధేయమునఁ బర్వగఁ జేసెను భగ్గునాలయం

బారవిచంద్రితారముగ నాత్మజుపే ర్వెలుగొండఁ జేసి యా

పేరుశాస్త్రి భ్రాతృసుతుఁ బేరిమిఁ జేరిచెఁ బుత్రునల్లు గన్.

తే. పేరుశాస్త్రికిఁ దమ్ముడై పేరుగొన్న

సుందరేశ్వరశాస్త్రి విశుద్ధకీర్తి

గౌరమాంబికఁ బెండ్లియై గాంచె బిడల

వేంకటేశ్వరశాస్త్రిని వేంకమాంబ.

శా. శ్రీమంతుం డగువేంకటాహ్వయుఁడు శాస్త్రిభ్యాతిఁ గైకొంచు వి

ద్యామాన్యుం డయి తండ్రు లిద్వరకు శాస్త్రప్రక్రియం బుత్తుడై

ద్వాన్వముష్యాయః డన్న పే ర్వడసి నిత్యానందముం గాంచుచున్
గామాంబన్ సహధర్మచారిణిగ వేడ్కం బెండ్లి యై కైకొనెన్.

తే. తండ్రిస్వత్వము పినతండ్రిస్వత్వము తన
స్వత్వమై యొప్పుటను భాగ్యవంతుఁ డగుచు
భోగియై త్యాగియై మహాయోగి యగుచుఁ
భుత్రీకులు లేనదాన లోఁ బొగిలి పొగిలి.

ఉ. పుత్రులు లేనివారలకుఁ బూజ్యము లయ్యెడు మీఁదిలోకముల్
పుత్రుఁ డిహంబునందుఁ దనపూర్వుల కిన్ని తిలోదకంబు లీఁ
బాత్రీతఁ గాంచు నట్టి దగుభాగ్యము మా కిఁకఁ బట్టఁ బోవ దే
మాత్రీపుటాన లే దిపుడు మాపరువం బది మళ్ళి యుండుటన్.

ఉ. ఔరసపుత్రుఁ డుండ నపు ఔరసతుల్యుడు దత్తపుత్రుఁడై
తీరును గాన నే నిపుడు దేశమునం గలబంధుకోటిలో
నేరికుమారుఁ డొప్పెడినో యేరి గ్రహించెద దత్తపుత్రుఁ గా
నారట మంతఁ దీటు నని యావిబుధుండు మదిం దలంచుచున్.

వ. అర్థాంగి కంతయుం జెప్పి యొప్పించి పల్లెలు పత్తనంబులు నన్నే
పింప బంధుమిత్రులం బుచ్చె నవ్వల గొన్ని నాళ్ళకు నొక్కప్రాణ
మిత్రుండు వచ్చి వేంకటశాస్త్రివర్యునిం గాంచి యి ట్లనియె.

చ. కవివర ! దూరదేశములు గన్గొన నక్కఱ లే దొకింతలో
నపు నవనీసుపర్వులకు నాలయమై మనమండలంబునన్
శివ మిడునెల్లదు జ్ఞనఁగఁ జెప్పగ నొప్పెడుగామ మందునఁ
భవదమలాన్వవాయులు ప్రవర్తిలు చుందురు వారిఁ జెప్పెదన్.

చ. అమలనృసింహదేవరకులాధ్యుడు బ్రహ్మయశాస్త్రి పానికీన్
గొమరుఁ డుమామహేశ్వరుఁడు కోవిదుఁ డాతఁడు నీతమాంబ యన్
సుముఖుని బెండ్లియాడి కనె సూనుని వేంకటశాస్త్రినాము ను
త్తముని గుమారు నాతఁడు బుధప్రవరుండుఁ గవింద్రచంద్రుఁడున్.

- ఉ. ఆయనఘండు శాస్త్రములయందు విచక్షణుడై విచిత్రీరా
 మాయణమున్ మహాకవు లహా యనునట్టులు సంతరించి భ
 ద్రాన్నితకీర్తియై తగి ధరాతలమందుఁ బ్రసిద్ధి కెక్కి రా
 క్షేయసఖాస్థలంబులఁ గడిందిమగంటిమిఁ గాంచె నెంచగన్.
- వ. అన్మహాపురుషుండు మహాలక్ష్మిం బెండ్లియాడి యామెవలనఁ బర
 బ్రహ్మశాస్త్రి పేరుశాస్త్రి శేషయశాస్త్రి వేంకటరమణశాస్త్రి
 నారాయణమూర్తి యుమామహేశ్వరశాస్త్రి యను నార్వురు
 పుత్రులు గనియె వారును.
- తే. కార్తికేయుముఖంబులు కాలములును
 ఋతువులును గుణంబులును మాతృకలు శాస్త్ర
 ములును జక్రవర్తులు నాగఁ బాలువు మిగిలి
 జగతి నొప్పి రాసోదరుల్ పట్కు మగుచు.
- ఉ. వారలలో ద్వితీయుఁ డయి వానికి నెక్కినపేరుశాస్త్రినిఁ
 గోరినమాత్రీ వారు ప్రతికూలము లాడక దత్తపుత్రుఁ గా
 నీ రహిఁ జూపి రీవు చని యిం డనిసంతన యింద మందు రో
 నూరివరేణ్య ! వెల్గదురుఁ జూడఁగఁ బోవుద మెల్లి నావుడున్.
- ఉ. వేంకటశాస్త్రి మే లనుచు విజ్ఞాని నాతని మెచ్చి చంద్రనా
 మాంకితవార మెల్లి చన నొఁ గుడిదిక్కున నున్న వెల్గదు
 ఱ్ఱంకిలి యింత లే దనుచు సంతయుఁ గాంతకుఁ జెప్పి దేనికిం
 గొంకక వా ర్యుహూర్తమునకు న్మృదుకొంచు గమించి రూరికిఁ.
- వ. అట్లు పయనంబై వెలగదుఱ్ఱునకుం జని వేంకటశాస్త్రిదంపతులదర్శ
 నంబు చేసి కుమారుం గోరిన వారు కా దనక పేరుశాస్త్రిం దెచ్చి
 వేంకటశాస్త్రి కిచ్చిన నాతండు వానిం బరిగ్రహించి సంతసించుచుఁ
 గుమారబంధువుల నెల్లరం దోడుకొని యాలమూరుపురంబునకు

వచ్చి యచ్చట సుముహూర్తంబున దత్తహోమవిధిన్ బేరుశాస్త్రిని
గుమారుగా స్వీకరించి మహంబు గావించి బంధుమిత్రపరివారపరి
వృతుండై సుఖంబుండి కొడుకునకు సర్వం బర్పించి కొంతకాలంబు
నకున్ సతీసమేతుండై స్వర్గంబునకు నిర్గమించె నంతఁ బేరుశాస్త్రి
వేంకటశాస్త్రిసర్వస్వంబున కధీశ్వరుండై విద్యాభ్యాసంబు చేయుచు.

ఆ. చర్ల వంశరామశాస్త్రికి నీతమ్మ

కాల్మజాత యైనయట్టి జగ్గ

మాంబికాలలామ నాదరంబునఁజేసి

పెండ్లియాడె నల్ల పేరుశాస్త్రి.

సీ. చాపలంబునఁ బరజనుఁ జేర నొల్లని

మంగళదేవి యీమంగళాంగి

బలురాగ యై నోళ్ళఁ బడి రచ్చ కెక్కని

మంజులవాణి యీమంజువాణి

మగనిసామేను వోఁ డెగి గద్దరింపని

మృగరాజగమన యీమృగవరాక్షి

పాటి చెప్పినఁ గాని మాటాడఁ దలఁపని

విబుధేంద్రదేవి యీవిబుధదేవి

తే. అనుచు నెల్లరుఁ గొనియాడఁ బ్రాణనాథు

నెద వసించియు వాక్కున మెలమిఁ గొనియుఁ

గలసికొని యనువర్తనముల నిలిచియుఁ

గొలుచు చుండెడు జగదంబ గుణకదంబ.

ఉ. ఆనరసింహదేవరకులార్ణవచంద్రుడు పేరుశాస్త్రి వి

ద్యానిధియై ధనాధ్యుఁ డయి తా నెపుడుం జెయి చాప నట్టిఁడై

దానదధీచియై సుజనతత్పరుఁడై తగి యాలమూరునా

మానిత మైనగ్రామమున మానినితో నివసించె నెంచగన్.

తే. పేకుళాస్త్రికిఁ దనుఁ గొన్నవారివలన
 నేఁబ దేశరముల భూమి యింతివలన
 నిర్వ దేశరముల భూమి యేర్పడంగ
 భాగ్యవంతుఁ డగుచుఁ గడుం బ్రబలె మఱియు.

ఉ. తా నొకనూఱు నేశరలు దంపపాలంబు గడించె నన్నియున్
 మానక సస్యసంపద సమంచితరీతి నొసంగుచుంట నా
 శ్రీనిలయుండు లే దనక రే బవ లెల్లర కెల్లవేళలన్
 దానము లెన్నియేనియుఁ బొనర్చెను భూతలకల్పకంబునాన్.

సుగంధి. ఇ మ్మటంచుఁ జేయి జాపి యెర్లఁ డెప్పు డేరికే
 గొ మ్మటంచుఁ నిచ్చుఁ గోరి కొన్న నెట్టిదానమే
 నమ్మచెల్ల యంచు లోక మబ్బురంపడంగఁ దా
 నమ్మహామహుండు భూమి నైన పెట్టు చె ట్టగున్.

సీ. చర్చింప నాతఁడు సాహిత్యచక్రవ
 త్రి యనంగఁ బేర్వడి రేపు మాపు
 నెపుడు విద్యాఫల కిష్టమృష్టాన్నము
 పెట్టి కావ్యాదులు పెరిమ నేర్చి
 పండితులం జేసి పంపుచుండు నజగ్ర
 మతనియిల్ గురుకుల మట్టి దయ్యె
 నాతనిజిహ్వగ్రామందుఁ దాండవ మాడు
 భాగవతగ్రంథభాగ మెల్లఁ

తే. బ్రత్యహమును రామాయణగ్రంథవతన
 మాచరించు సంపూర్ణపారాయణముగఁ
 దపము జపమును స్వాధ్యాయతర్పణములు
 విమవ కెప్పుడు పొనరించు వేదవిదుఁడు.

తే. అతిథు లభ్యాగతులు విప్రు లనుట కాదు

వివిధజాతులవార లెవ్వేశఁ గాని

యన్న మని వచ్చిరేని లే దనక వండి

పెట్టు నాబుధుఁ డెట్టియిక్కట్టు లైన.

మ. గృహదాహం బయి నిల్వ నీడ యినుమంతే లేక యన్నార్థు లై

రహి వో నుండినవేనవేల్ ప్రజకు నాబిహ్వస్వయుం డెన్నియే

నహముల్ భోజనభాజనంబులును వస్త్రాదుల్ సమర్పించి త
ద్గృహముల్ కట్టుకొనంగ ద్రవ్య మిడ నన్నేమాటు లెన్నేలఱుల్.

ఆ. క్షామడాంబరాదిసమయముల వలన

వచ్చినట్టివారు వంద లైన

వేలు నైన వాఁడు మూల డైనం గాని

వేఁడు నైనఁ గాని పెట్టె వండి.

శా. వ్యాఖ్యానంబులతోడఁ గావ్యములు శాస్త్రార్థంబులు న్నేర్చి తా

బిభ్యాతోన్నతపండితుం డగుచుఁ జెప్పం జెల్లియుం గావ్యకృ

న్ముఖ్యుల్లే లని ప్రస్తుతించెడుగతిం బోలించి నాగాననో *

పాఖ్యానమ్మును బద్యరూపకృతిఁ జేయుం జాలె నాతం డిలన్.

చ. తనసహధర్మచారిణి ముదంబున వచ్చిననాటినుండియున్

ఘనుఁ డతఁ డెల్ల కావ్యములు నాటకరాజము లయ్యులంకృతుల్

వినిచి పఠింపఁ జేసి సరవి విదుషీమణిఁ గాఁ బొనర్చె న

వ్వినుతచరిత్ర జగ్గమను విజ్ఞులు మే లని మెచ్చు మచ్చునన్.

ఆ. ఆమె తండ్రివలన నక్షరాభ్యాసమై

బాల్యమందు మొదటి పాఠములను

జదివి తెలుఁగునందుఁ జదువను వ్రాయను

నేర్చినట్టి దయ్యె నేర్పు కలిమి.

* నాగాననోపాఖ్యానము = గజాననోపాఖ్యానము;

ఆ. భారతమ్ము, భాగవతము, రామాయణ

మును దినమ్ము దినము మొదలు పెట్టి

ప్రత్యహమును భక్తి భారాయణ మొనర్చు

జగ్గమాంబ తులితశారదాంబ.

ఆ. ఆసతీవతంస మానాటినుండియు

గృంథపరిచయంబు గలిగొనుచు

యోగిని యయి యిచ్చ యోగవాశిష్ఠము

సార్థముగను జగ్గమాంబ చదువు.

క. వగలనక రేయి యన కా

జగదంబ గృహస్థధర్మసరణి మెలఁగుచు

మగనికి దోడ్ యతిథుల

కగురీని వండిపెట్టు ననిశము శ్రీధన్.

తే. అల్లజగ్గంబ తోడుగా నల్లనాడు

పేరుశాస్త్రివరేణ్యుడు పేరు గాంచి

యామెయందు గుమారుల నాద్వర గనె

నలువ వాక్కున పట్టాస్త్రముల గనినటు.

వ. వారు సత్యనారాయణుడు, వేంకటశాస్త్రి, సూర్యనారాయణుడు,

కామేశ్వరరావు, సుందరరామశాస్త్రి, గోపాలకృష్ణు డనెడువా

రాద్వరు సోదరు లందు.

తే. అగ్రజుడు సత్యనారాయణావ్యయుండు

కృతివిధుం డన్నపూర్ణాఖ్య సతినె బెండ్లి

యాడి శ్రీజనార్దవశాస్త్రి యనగ నొప్పు

కొడుకు గని లోకవిఖ్యాతి గొమరు మిగులు.

తే. అపల వేంకటశాస్త్రివిఖ్యాతి గాంచి

తే పట్లపరీక్షలో గోరి పార్వ

తని బరిణయమై వేడ్క-మై గని స్వరాజ్య
లక్ష్మి యనుకూతు నాధ్యుఁడై లలి దలిల్చె.

తే. సూర్యనారాయణుడు బి-యే చొప్పు లెఱిగి
సత్యవతిఁ బెండ్లియాడి పౌత్రస్థి గాంచి
భాతృవాత్సల్యమును దైవ భక్తి గలిగి
నడపె గార్హస్థ్యధర్మము నలుపు మీఱ.

తే. అశనితమ్ముగడు కామేశ్వరాహ్వయుండు.
హోమోపత్తి నైద్యమందు మహోన్నతిఁ గొని
యిరువదియు నాల్గు గ్రంథము లింపుమీఱ
సలిపి ప్రకటించె దద్వైద్య మెలమి కెక్క.

సీ. ప్రబలి కామేశ్వరరావు సత్యాంగనఁ
బరిణయమై యామెవలనఁ బేరు
శాస్త్రి, సీతారామశాస్త్రియు శ్రీకృష్ణ
శాస్త్రి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి యనెడు
పుత్రులఁ గనె నందు మొదటిపుత్రుఁడు యం-యె.
యవలివాఁ డెం-బి-బియల్ పరీక్షఁ
దనరి సరోజినీతన్వఁ బెండిలి యాడి
యింపొందె నవల నౌకృష్ణశాస్త్రి.

తే. శ్రీద్విభాష్యము సూర్యపుత్రికను సీతఁ
బరిణయంబయిగార్హస్థ్యవరమధర్మ
వరతఁ బెంపొందు నవని నవ్వల జతుర్థ
తనయుఁ డిపుడు స్కూల్-ఫయినలు తనరఁ జదువు

సీ. అలపేరుశాస్త్రిపుత్రులలోన నైదవ
పుత్రుఁడై పేర్గొన్నపురుషవరుఁడు

పాక్షిఁడు సుందరరామశాస్త్రి వఁడేమ్యఁ
 డలరి లక్ష్మీనరసమ్మ యనెడు
 సంగనామణిఁ బెండ్లియై పేరుశాస్త్రి రా
 మేశ్వరరావను నిర్వరు సుతు
 లిరువురు సుతలును బరిభవిల్లఁ గ లోక
 సమ్మతుం డయి పేర్ని సొరుమీఱు.

తే. వానియనుజుఁడు వేణుగోపాలుఁ డనఁగఁ
 బరఁగి పదునాలుగేడుల ప్రియమంద
 పరమపద మందఁ దన్మృతి వలనఁ దండి
 వేణుగోపాలశతకంబు నెలయఁ జేసె.

ఉ. ఇట్లు పేరుశాస్త్రి గణించి కుమారుల నిల్లు దీర్చుచున్
 బెట్టుచు బెట్టుచె ట్టనఁగఁ బేదల కన్నము దొట్టిదాసముల్
 బుట్టుకతోడనే కలసి పుట్టినదాత్మతకున్ యశంబు నాఁ
 బుట్టిన దానిని నిడిచి పోవఁగఁ దోలె దిగంతముల్ గనన్.

తే. చపల యగులచ్చి కోడలి నవుడు చూచి
 యాపెనోఁ గూడి యుంటకు నోప కేగఁ
 దలఁప నాతఁడుశాస్త్రశాస్త్రంబు సూపి
 బెగడుగుడుపుచు నిలిపె నప్పిచ్చిలచ్చి.

వ. నిరతాన్నదాత యగునావిద్వాంసుఁడు భార్యాపుత్రులం గూడి
 పెద్దకాలంబు గృహస్థధర్మంబు నిర్వహించినపదంపడి స్వర్గంబునకు
 నిర్గమించి తదాజ్యరమాపరిపాలనంబు గావించుచుండె నంతఁ
 దదగ్రీవుతుం డగుసత్యనారాయణుం డగ్రీగణ్యుం డయ్యె నతని
 చరిత్రం బభివర్ణించెద నతండు.

—శ్రీకృతిపతిచరిత్రము—

తే. పదియు నెన్నిదినుల్లు తొంబదియు నాలు
గై నక్కిస్తుశకమున జయబునభము
నందు శుద్ధాప్రమిన్ ధిషణాహమున వి
శాఖు నక్షత్రమునఁ బవల్ జనన మొండె.

తే. శుక్లవక్షుపాకరుశోభ నతఁడు
దినదినాభివృద్ధిం గొని జనకువలనఁ
బడసి బ్రహ్మోపదేశము ప్రజ్ఞకలిమిఁ
జదువ నారంభ మొనరించె సదమలగతి.

ఆ. విజయనగరమందు వెలయుకాలేజిలో
యస్. యె. యనుపరీక్ష కనువు పడఁగఁ
జదువుచుండె నవుడు చనుదెంచె గాంధిమ
హాత్మునుద్యమం బయత్నముగను.

శా. దేశక్షేమముఁ గోరుచుండునతఁ డాదివ్యోద్యమం బెంచుచున్
లేశం బేనియు సందియంపడక కాలేజీకలాభ్యాసపుం
బ్రాశస్త్యంబును గా దటంచు విడి తద్బ్రహ్మోద్యమోద్వాహనా
వేశంబుం గొని దేశభక్తుఁ డయి సేవించె బ్రజామండలిక.

సీ. గ్రామసంచారంబు గావించుచుం బ్రజా
కష్టనివృత్తగతుల్ గానఁ గలిగి
వేతనోద్యోగముల్ వేడుక కై నను
జేయుట తగ దని చెప్పఁ గలిగి
కాంగ్రేసుసంస్థలోఁ గా లెట్టి నిరతన
త్యాగహి యై వ్రత మండఁ గలిగి
బీకీలు చుట్ట కాఫీలు టీల్లోనగు
దుష్టాభ్యాసనముల దోలఁ గలిగి

తే. కాంగిరేసుమహాసంస్థ కాని వేటు

సంస్థ యొక్కఁడు లేదు లేశప్రతిష్ఠ

కనుచు దానిఁ బోషింపఁ గంకణముఁ గట్టె

సత్యనారాయణబుధుండు చాలి జగతి.

సీ. ప్రభుతాతిరస్కార మభయుడై పచరించె

నని హూణవిభులు రెం డైనసమలు

జైలుశిక్షయు రెండువే లైదువందలు

రూపికల్ జరిమాన మోపి వాని

స్థలము పొలము జప్తు సలిపియు నన్వల

“నూనా మోటా” యను చొప్పువలన

హైకోర్టున విచార మైనంత వానిదో

షము లేమి శిక్ష వో సలిపి వాని

తే. ధన మ దంతయు వానికిఁ గొన నొసంగి

రెండుమాసములకు బందినుండి విడిచి

రాతనిని బ్రీటిష్ప్రభుత యి ట్లాచరించెఁ

బదియుఁ దొమ్మిది నూన్ల ముప్పదియు నొకట.

సీ. పదియుఁ దొమ్మిది నూన్ల పయి నల్వదొం డగు

నేట సత్యాగ్రహ మెసఁగునపుడు

నలుమాసములు శిక్ష గలిగినవాఁ డయ్యె

నరసింహదేవరవరకులజుడు

కడఁగి ముప్పదియేండ్లు గ్రామపంచాయతీ

సహకారసంఘాలసభ్యుఁ డగుచు

సతతమానవసేవ సలుపుచు గౌరవో

ద్యోగమునం దుండి యొప్పు మిగిలె

తే. ఇర్వదేదులనుండి తా నిప్పటికిని

నడపు సహకారపత్రిక కడిమి మెలయ

గ్రామపంచాయతీపత్రికను నయమున
నిప్పటికి నడ్డుచుండె నాయిద్దబుద్ధి.

తే. అలమూరున నాదర్శ మౌనటు సక
లార్థసకలార్థసంఘము స్థాపకముగ
నిర్వహించుచు నుండె నాసర్వలోక
రంజకుం డగుసత్యనారాయణుండు.

శా. ఆయాసంఘల నెందఱోజనులు త న్నర్థింప నుద్యోగముల్
శ్రేయం బేర్పడ నిచ్చి ప్రోచె నిపు డుర్విక్ర మూడును న్నాల్లు నూ
నై యింపొందుకుటుంబముల్ బ్రదుకు నట్లై యుండె దన్మూలసం
స్థాయోగంబునఁ జేసి మెచ్చుకొనరాదా సత్యనారాయణున్.

క. తాలూకాబోర్డున జి
ల్లాలోఁ గలబోర్డునందు లలి మెంబరు గాఁ
గ్రాలుచుఁ బ్రజలకు నెన్నో
మేలులు గలిగింపఁ జేసె మిసిమి పాసంగన్.

ఉ. తంగెడుపూలసంపదను దాఁ గని రోయుచు దవ్వు దవ్వు గా
బృంగము వోవు నట్లు పృథివిం బాలుపొందెడు నన్యకాంత లే
సంగతి నేని కంటఁ బడ స్వాంతమునం దొగి మాతృభావ మొ
ప్పం గయికొం చచంచలుఁడవాఙ్ముఖుడై చను దవ్వు దవ్వుగన్.

తే. అతఁడు చెర్లవేంకటశాస్త్రి కతివ పూర్ణ
మాంబకుం గూర్చునాత్మజ యైనయన్న
పూర్ణ యనుసాధి నుద్వాహమున వరించి
మేటిగృహమేధి యయ్యె నీమేదిని పయి.

తే. ఏకపత్నీవ్రతస్థుఁ డాపృథివిసురుండు
గరిత యగునన్నపూర్ణను బరిణయమయి
నదిమొదలుగ నెల్లప్పుడు సభవుఁ డగజఁ
బలెను విడువక నుఖముండఁ బండితుఁ డయి.

తరళము. త్రిపురసుందరి బాలపేరను దేజరిల్లెడుబాల యె

ల్లపుడు బాల తెఱంగునం గడు నందముం దగుచందమున్

సుపరిశుద్ధము వరనంబును సూన్యతంబును నూక్తియున్

గృవయుఁ గల్గి మెలంగు * సంగతికిం గుదుర్కొని కోర్కెమై.

శా. మేకాధీశకు వేయియర్థములు పేర్చిం జెప్పఁ గాఁ జాలి లో

కై కేడ్యమ్ముఁ గృత్రి రచించినఘనం డాభాష్యకారాఖ్యవి

ద్యాకంజోద్భవు కన్నబిడ్డ యయి పితాకారతం బొల్పుబా

లాకాంతామణి ధన్యురా లనుచుఁ బల్క న్వచ్చు నుచ్చైర్దితి.

ఎ. ఆసతీవలంసంబునందు సత్యనారాయణాత్మజం డగుజనార్దనశాస్త్రి

వరేణ్యుండు— కృష్ణశాస్త్రి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి భాష్యకారశాస్త్రి

విజయాదిత్యశాస్త్రి జగన్నాథశాస్త్రి సత్యనారాయణశాస్త్రి యను

నావ్యురు కుమారులం గాంచె సం దాద్యం డగుకృష్ణశాస్త్రి—

ఉ. శ్రీయతుఁడై ద్విభాష్యకులశేఖరుఁడై తగువేంకటేశ్వరా

ఖ్యాయులకీర్తిమూర్తికిఁ బ్రియాత్మజుఁడై పాలుపొందుసూర్యనా

రాయణవిద్యదగ్గిరికి నాత్మజ యై తగుసూర్యలక్ష్మినిం

బేరియసిఁ గాఁగ నేలుకొనఁ బెండిలియాడఁ బితామహాశ్లమై.

స. ఇట్లు పుత్రపౌత్రమిత్రపరివారపరిపృతుండై మహాన్నతస్థితిం గాంచి

ప్రవర్తించుచుండు శ్రీసత్యనారాయణుండు.

—* శ్రీ ద కా వ శా ర క థ న ము *—

సీ. జలమహావటపత్రశాయి యై రాజేశ్వ

రీకృపకై సృష్టి రేచువాడు

* సంగతి = జ్ఞానము.

వాఙ్:— జలమహావటపత్రశాయియై జలమందు (సముద్రమందు) పెద్దవట్టి యాకుపై శయనించినవాడై; రాజేశ్వరీకృపకై = (మహాదేవిని గీర్తించి యామె యనుగ్రహమున మధుకైటభుల సంహరించి లోకము సృజించినట్లు దేవీభాగవతము చెప్పుచున్నది) సృష్టి రేచువాడు = సృష్టి నిజ్యభివేశింపవాడు. అది నారాయణ

సరసవిసారియై పరగతవిద్యలు

గౌనకొని తెచ్చిన గోత్రధరుడు

క్షౌరవిబుధుం డయి చనుమేటి నరసింహుఁ

డయి హితప్రస్థుఁడై నసూరి

మూర్తి యని ఈశ్వరార్థము; జల = జడ, లడయారభేదః, జడమైన, మహావట =
 పెద్దగోయి (గుహ) “యోవేదనిహితం గుహాయాం” అని కుశితి; మాత్యుర్భగోశమున
 నొకపరిమ = పొగపై కయించి, రాజేశ్వరీకృపకై = పరాశక్తియొక్క యనుగ్రహ
 సాత్రినై, స్పృష్టి రేచువాడు = జన్మమునొందినవాడని సత్యార్థము; సరస
 విసారియై = సరసము నీళ్ళుగలది (సముద్రము) అందు, విసార = మత్స్యనై, పరగత
 విద్యల = కేతుశ్రుతే (సోమకాసురునిచే) అపహరింపబడినవిద్యలు తెచ్చినవాడు
 (మత్స్యవతారము, ఈశ్వరార్థము) సరసమైన చిత్రీసంచారము (స్థిమరు రైలు విమాన
 ము లోనగువానిపై నవి) పరులను బొందినవిద్యలు నేర్చుకొని వచ్చినవాడని
 సత్యార్థము; గోత్రధరుడు = మందనపర్వతమును వీపుపై ధరించినవాడు (కూర్మావ
 తారము, ఈశ్వరార్థము) గోత్రము, కులము నుద్ధరించినవాడని సత్యార్థము; క్షౌ
 రవిబుధుం డయి చనుమేటి = భూమిని బాగుగా దెలిసికొనినవాడనగా పారద్యాక్షునిచే
 నపహరింపం బడినభూమి నెరింగి తెచ్చినవాడు (వరాహవతారము ఈశ్వరార్థము)
 బ్రాహ్మణుడై యొప్పినవాడని సత్యార్థము, నరసింహుడై, హితప్రస్థుఁడై న
 సూరి = ఇష్టుఁడైనప్రస్థుఁడగు గలిగినసూరి = సత్కర్మమును చేసినవాడు;
 (నారసింహవతారము, ఈశ్వరార్థము, నరసింహుడై = పురుషశ్రేష్ఠుడై, నరసింహ
 దేవరావ్యయుడై యనియు, హితప్రస్థుఁడగు = హితులకు ఆహ్వానమును జేయు
 విద్యాయుండు డని సత్యార్థము; వరవిక్రీముడు = మంచిగా క్రిమము చేసినవాడు,
 మూడడుగులు నడచినవాడు (నామనావతారము, ఈశ్వరార్థము) వరవిక్రీముడు =
 శ్రేష్ఠమైనపరాక్రిమము గలవాడు అని సత్యార్థము; దన్యువగ్గాపహర్త = దుష్ట
 సమాహమును సంహరించినవాడు (పరశురామావతారము, ఈశ్వరార్థము) దుష్టులను
 జయించినవాడు అని సత్యార్థము; శ్రీతాతపాదార్చనాతత్పరుడు = తండ్రి యగు
 దశరథుని పూజయం దిష్టము గలవాడు వానిమాటబడి వసవాసము చేసినవాడు,
 కాశికార్యసంరక్షణైకపృథయుడు = విశ్వామిత్రునియట్లు కార్యసంరక్షణమందు ముఖ్య
 మైనచిత్తము గలవాడు, కాకుళముతోడ శ్రీ నౌంక గలిగినతండు = వివాహనిధిచే
 సీతాదేవిని బెండ్లియాడినవాడు (శ్రీరామావతారము, ఈశ్వరార్థము) తాతపాదార్చనా

వరవిక్రముడు దన్యువగ్ధావహర్త శ్రీ
తాతపాదార్చనాతత్పరుండు

తే. కాశికార్యసంరక్షణైక హృదయుండు
కాతుకముతోడ శ్రీ నొండు గలిగినతడు
సత్యమూర్తి సర్వజ్ఞుడు సత్యకల్పి
సత్యమూర్తి తలిర్చెడు సత్యమూర్తి.

ఉ. ఎందఱకో మహాపకృతు లెన్ని యొ చేసె విభుత్వసంపదన్
గొందఱ కాధికస్థితుల గూర్చెను గొందఱ కెంత లెంతలే
నిం దలసూపునిక్కముల నెక్కినుచిక్కుల దీర్చె ధీరుడై
కొందఱ మేల్పదంబులను గూడఁగఁ జేసె సతం డలంతియే

చ. దయగలవాఁ డతండు తనదండకు వచ్చినయెట్టివారిని
బ్రీయమునఁ గాంచి వానిపనిరీతి గనుంగొని దాని కుత్తరం
బయ మగున ట్లాసంగుచు క్షణార్థములోపల సంపిపుచ్చు ని
శ్చయముగ నిద్ది వానిసహజం బగునద్గుణ మంచు నెంచెడన్.

చ. కవు లనఁగాఁ గవిత్వ మనఁగాఁ గడుఁ బ్రేముడిఁజేసి వారికిన్
దవినటు చిత్త మిచ్చెడు నతండు జగజ్జనవర్ణనీయుడై

తత్పరుండు = తండ్రినిఁ బూజించువాడు, కాశికార్య.....తత్పరుండు = కాశిక
గోత్రజా ననుగ్రహించినవాడు కాతుక.....నతండు = సంతోషముతో ధనము కీర్తి
సంపాదించినవా డని సత్కార్యము; సత్యమూర్తి = బలమైన దేహముగలవాడు, (బల
రామావతారము ఈశ్వరార్థము) మంచిప్రయత్నములు గలవా డని సత్కార్యము;
సర్వజ్ఞుడు = బుద్ధుడు, “సర్వజ్ఞ క్షుగతో బుద్ధః” అమరము. (బుద్ధావతారము,
ఈశ్వరార్థము) సర్వమును దెలిసినవా డని సత్కార్యము; సత్యకల్పి = సత్యస్వరూపుఁ
డై మనోజ్ఞుఁ డైనవాడు (కల్పావతారము, ఈశ్వరార్థము) సత్యముచే మనోజ్ఞమైనవా
డని సత్కార్యము; ‘సత్యమూర్తి తలిర్చెడు సత్యమూర్తి’ ఒకసత్యమూర్తి మహావిష్ణువు
మఱియొక సత్యమూర్తి నరసంహదేవరసత్యనారాయణుడని యెఱుంగునది.

కవి నగునన్ను నాకవితఁ గన్గొని మిక్కిలి సంతసించుచున్
బ్రవిమల చిత్తవృత్తిఁ బ్రియబాంధవునిం బలె నాదరించెడున్.

సీ. ఆతనిచేతివ్రా లన్నిచోటులఁ జెల్లు
 లక్షోపలక్షల కేక్షణమున
నాతనిమాట నా నవనీశు లెల్లరు
 వినయవిధేయులై వినుచు నుందు
రాతనియాలోచనాంశము విబుధరా
 ఙ్గురువున కైనను గురుత గాంచు
నాతనిసుకృతకార్యానుసంధానత
 నవరంజి కగుటంక మట్టిదగును

తే. అతనిదాతృత్వ మది వేల్పుటావు నెపుడు
సిగ్గునను ముంచి మించెడు క్షితితలమున
నతఁడు సర్వవిధంబుల సరయఁ దోచు
నుగుణసంఘ మిట్లాకృతిఁ దగిలె ననఁగ.

చ. కుడువఁగఁ గట్ట లేక కడుఁ గొందల మందెడుబీదవారి నె
ప్పుడు గనినన్ దయారసము పొంపిరివోవఁగఁ జేరఁ దీసి లోఁ
గొడుకులకన్న మిన్నగను గోరికఁ గన్గొనుచుం దదివృత్తుల
తడయక తీర్చి పోచెడు నతం డొసరం దనశక్తి పెంపునన్.

సీ. పరుఁ డైన బాధల బడ నున్నఁ జేత నై
 సంతలోఁ దొలఁగింప నలరువాడు
ఘనతర మీయువకారము సీచేతఁ
 గావలె నన్నచోఁ గడఁగువాడు
కల నైన నన్మతంబు పలుకనినియమంబు
 పుట్టుతోడన నేర్చి నట్టివాడు

అచాలగోపాల మన్నిదిక్కుల మంచి

వాఁడని పేరొంది వఱలువాఁడు

తే. అతఁడు నలువొందు నారాయణాస్యపద్మ

జాతకులకలశార్ణవచందుఁ డర్థి

పారిజాతము జగ్గమాపేరుశాస్త్రి

పుత్రరత్నము సత్యవిభూషణంబు.

క. ధనికుఁ డన దాత యనఁగ

ఘనుఁ డనఁగా నుగూఁదియనఁగఁ గాశ్యపియం దా

జనహితుఁ డాతఁడె యని న

జ్ఞును లెల్లరుఁ జెప్పుచుండు సత్యాహ్వాయునిన్.

నీ. హరియించె నెవ్వాఁడు దురితజాలంబుల

సత్కియాశోటులు సంతరించి

భరియించె నెవ్వాఁడు ధరణి బీడల నెల్ల

నన్నపానాదుల నాదరించి

వరియించె నెవ్వాఁడు పరమకవీందుల

రత్నాంబరంబులు రమణ నొసఁగి

ధరియించె నెవ్వాఁడు కరుణారసం బెప్పు

డంతరంగమునందు శాంతిఁ డగుచు

తే. అతఁడు కొనియాడఁ బడుచుండు నవనియందు

సత్యనారాయణాఖ్యుఁడు సాధుసఖ్య

సంకలితుఁ డన్నపూర్ణాహృదంకితుండు

నారసింహదేవరవంశ నాయకమణి.

నీ. శాశికాపురి కేగి గాంగతీర్థము లాడి

విశ్వేశ్వరాదుల వెడకి కొలిచె

గయ కేగి పితల క్షయవటంబున విష్ణు
 పదమునఁ బిండముల వైచ భక్తి
 నలవ్రయాగము జని యాత్రివేగీసంగ
 మం దాడి మాధవు సర్ప చేసె
 సాకేతమున కేగి సరయువునం దాడి
 శ్రీరామచంద్రుల సేవ జేసె

తే. వరహరిద్వార గోకులావంతి కలును
 మధుర, ద్వారక, నాళిక, మాయ, తృంబ
 కేశ్వరము గోలఁ బుణ్యపదైకభూము
 లరిగి నేవించె సత్యనారాయణుండు.

చ. ఒకఁడు దలంచుము బయికి నొక్కఁడు చెప్పియుఁ జెప్పినట్లు గా
 కొకఁడు పొనర్చియుం గుజను లుర్వి జరింతురు దోసకాదులై
 సుకలుఁడు సత్యనామబుధసోముఁడు తా నటువంటి వారివం
 కకుఁ గను వెట్టఁ డెప్పుడు నొకానొకచొప్పు వహించి యుండెడుక.

ఆ. అరసి యరసి కాని యది యిది చేయుడు
 ననఁడు వేరి కైన ననిన యేని
 చేయఁ డనిన మాట చెప్పఁ డెప్పుడు గాని
 సత్యమూర్తి యతఁడు సత్యమూరి.

సీ. ఎవ్వనియింటిలో నెపుడు దామరతంప
 రై పాడి పంటయు నలరు చుండు
 నెవ్వనిచేతుల నెపు డెల్లవారల
 బోచుదాతృత్వంబు పొనరు చుండు
 నెవ్వనివర్తన మివ్వసుంధర యెల్ల
 వ్యాపించి మిక్కిలి వన్నె గాంచు

నెవ్వానిసౌజన్య మెల్లవేళలయందు

బలి బలి యనిపించు బండితాళి

తే. ఆతఁడు నృసింహదేవరాఖ్యాన్వయకల
శాభిచందుఁడు సత్యనారాయణార్కుఁ
డాయు రారోగ్య పుత్రపాత్రాభివృద్ధిఁ
దనరు చుండును గాక భూతలమునందు.

—* మ వ్యం త ము లు *—

క. ఏతాదృగ్విధవిభవ

ఖ్యాతమహీసురవరాన్వ యాంబుధిరాకా

శీతఘ్నానికి జగ్గాంబా

పూతోదరశుక్తిసక్త ముక్తామణికి.

క. పాత్రునకు బేరుశాస్త్రిను

పుత్రునకు సర్వదేశబుధమిత్రునకున్

నూత్రజ్ఞానవినిర్జిత

శత్రునకున్ నూరివినుతచారితునకున్.

క. శ్రీమహితోన్నతసుగుణ

స్తోమునకున్ లోకవినుతశుభధామునకున్

రామేశ్వరార్చనాత్త

క్షేమునకున్ నిత్యసత్య శివనామునకున్.

మ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా నాయొనర్పం బూనిన జగద్గురుచరిత్రం
బనుపవిత్రగ్రంథంబునకుఁ బ్రారంభం బెట్టిదనిన.

శ్రీరస్తు.

జగద్గురుచరిత్రము

కథాప్రారంభము

శ్రీమద్భారతభూతలాధిప మహాసామ్రాజ్యసింహాసనం
నానాశాస్త్ర విచక్షణార్థ విలస ద్వాగైవ్యభీ వర్ణితమ్
ధర్మాధ్యక్షైః ప్రతిపాలితం ఫలయుతం లక్ష్మీకటాక్షాంచితం
క్షేమస్థైర్యజయాభయాదికలితం భాభాతి భూత్యున్నతమ్.

మ. పదియు న్నాలుగు నై నలోకములలోఁ బ్రాముఖ్యముం గొన్నదై
విదితార్థం బగుభూమిలోకమున నుద్వేదేవతాగుప్తమై
యొదలున్ భారతవర్ష మెన్న శ్రుతిధర్మోపేతమై పూతమై
నడసత్కర్మగుణానుగణ్య ము విశ్వస్తుత్యమై నిత్యమై.

తే. అట్టిపుణ్యపదం బగు నార్యభూమి
నెందతో మహాత్ములు ఫట్టి యెన్ని యెన్నో.
గొప్పకార్యము లొనరించి యొప్పమిగిలి
రాదికాలమునందుండి యపుడు నపుడు.

ఆ. శంకరుండు తాను శంకరాచార్యుడై
భారతంబునందుఁ బ్రభవ మంది
దుష్టమతములను సమప్తిమైఁ దూలించి
ధర్మరక్ష సలిపె ధరణియందు.

వ. తత్ప్రకారం బంతయుం జెప్పెద నాకర్ణింపుఁ డని మఱియును.

—: కలిధర్మవర్ణనము :—

మ. కలికి న్నూడగు వేలవర్షములలెక్కం జేర నొనప్పు డి
య్యిల రారాజులు ధర్మకర్మవిముఖానిధ్యస్వభావాధ్యులై
ఖలతం దెల్పెడుపద్ధతి న్నిలుపుచుం గా దంచు వేదార్థముల్
మెలగఁగం జొచ్చిరి మాటుపుంతఁ బడఁ గల్గెన్ సర్వవర్ణంబులున్.

మ. కలి రాజై ధరణీతలంబునకు వేడ్కం దోఁగు చుండంగఁ దో
డులు నీడల్ సచివుల్ సహాయు లయి తోడ్తోఁ గామముఖ్యుల్ తనం
గొలువం దాను నిరంకుశుం డగుచు సంకోచింప కింతేని స
త్కులధర్మంబులఁ గూలఁ ద్రోయుచు సమర్థుం డయ్యె సర్వజ్ఞుడై.

తే. అతఁడు సత్యదయాదుల నవలఁ ద్రోచి
శ్రుతులకున్ నిల్వ నీడ యెచ్చోట లేని
యట్లు గావించి మనుమార్గమందు ముండ్ల
కంపలం గొట్టి ప్రజ నేచె గడుసువాటి.

సీ. వేది వేదంబును విషయంబు విడనాడి
కానిపింపనియట్టి గతికి వచ్చె
స్వాహాస్వధాదులు జాడ లే నట్టివై
యందందు శ్రుతులందు సరయ నయ్యె
గుడిగోపురంబు లే పుడమిలో నడుగంటి
స్వప్నగోచరములై సాలువడియె
విగ్రహారాధనవిధు లవేరికిఁ గాసి
యెఱుక లేనట్టివై యెటులొ వోయె .

తే. కలిమహారాజు ప్రేరణ గలుగు కతనఁ
బ్రతిదినం బొందు రెండు గా రాజశాస

ప్రథమా శ్వాసము

నములు ప్రబలుట బ్రజి లెల్లఁ గ్రమము దప్పి
దుప్పి)వర్తన మొనఁగింపఁ దొడఁగి రపుడు.

ఉ. స్నానము సంధ్యయున్ జపము సజ్జనసేవయు దేవతార్చన
స్తేనరుఁ డెప్పుడున్ నలువ నెంచఁడ యెంచిన వాఁడు శిక్షితుం
డై నెఱి దప్పి బందెఁ బడి నట్టిఁడునై పెరవాఁడు స్వీయుఁ డన్
మానస ముజ్జగించి మగమానిసి రోయుఁ గులాంబుజాక్షియున్.

తే. జనులు వర్ణాశ్రమంబుల బాడ తెలియ
నట్టివారైరి భూభాగమందు నెల్ల
వారు పాపండులై ద్విజవర్తమనినఁ
దెగడి తైరవపూజలఁ దగులుకొనిరి.

తే. బ్రహ్మమును బ్రాహ్మణుం డన బైసిమాలి
నట్టిగతి కయ్యెఁ జండాలుఁ డనిన యంత
వానికిన్ గౌరవ మ దెంతయేని కలుగు
నట్టికాల మార్యావర్తమందుఁ బట్టె.

వ. అక్కాలంబున.

ఉ. గౌతమబుద్ధదేవుఁ డనఁ గాఁ జనునాతఁడు వంగమందు భూ
నేతలయింటఁ బుట్టియును నేతృతఁ బూనక నన్యసింది తా
నై తనవారిఁ బాసి జగమంతయు వింతగ మెట్టువాఁ డహిం
సాతతత్త్వముం దెలిపె నాప్తవచో రచనా నిగుంభనన్.

తే. జైన చార్వాక కాపాలి కానుగతమ
తిములు చెలరేగి దేశమంతటను నిండి
వేదమత మన్న వానన యేదెనఁ గన
రాక యుండెడు వీఁకమై ప్రబలె నపుడు.

సీ. జీవకారుణ్యము చెవిఁ బడ్డమాత్రాన
 స్వస్తి చెప్పిరి భూతబలికఁ బ్రజలు
 తాతిబామ్మల కొల్వు నీతియే యని విగ్ర
 హార్చనలకు విడ్వ నైరి నీళ్లు
 పశుహింస కై న నవనముమార్గము సూపు
 జమువీటి కని దాని నన్న విడిచి
 హింస బోధించెడు నిహిహి హి శ్రుతి యని
 దవుదవులన్ దానిఁ దఱిమి కొనిరి

తే. జపము తపమును స్వాధ్యాయ సద్వృత్తులు
 వృథలు వృథ లంచు వానిపైఁ బెట్టి నిర్గ
 మనము పాతలు రోత లన్మతము చేసి
 రోసి చేసిరి కర్మనన్యానములను.

—: వారదుడు స్వర్గంబున కరుగుట :—

శా. ఆకాలంబున నారదుండు పకలానంతాధ్యము న్నెట్టి స్వ
 ర్లోకంబుం గన నేగుదెంచుటయు నింద్రుందొట్టి బృందారకుల్
 వీకం గైకొని కొల్వ నాతఁ డచటన్ విశ్రాంతిఁ గైకొంచు భూ
 లోకాత్యద్భుతవార్తలన్ వినిచె వేల్పుల్ నివ్వెరం బొండఁగన్.

ప. అప్పు డింద్రుండు మానీంద్రుం దరియ వచ్చి యి ట్లనియె.

ఆ. కొన్నినాళ్ల నుండి కుతలంబునం దుండి
 కానఁబడవుహవ్యకవ్యము లవి
 కారణం బ దేమి కలదొ యద్గద మని
 తలఁచునంత నీవె తెలిపితి విటు.

చ. శ్రుతులు శుభాణముల్ స్మృతులు సోమతపోఽధ్యయనాదులున్ జప
 వ్రతములు వమ్ము లై చనెనె వానికి నిల్వ నొకింత నీడ యే

క్షీతితలమందు లే దనుచుఁ జెప్పగ నొప్పునె యింకమీఁద నే
క్రతువులు హవ్యకవ్యములు గల్గవొకో సురమానిశేఖరా!

తే. దేవలోకము దుర్భిక్షమై వడి చెడు
ననెడునానుడి సత్య మయ్యెనె మునీంద్ర
క్రతుభుజుల కింకఁ గతి యేమి మృతియ యనుదె
నావుడును మాని యిట్లు భావ మిచ్చి.

క. దేవర్లు దేవమునులును
దేవేంద్రుఁడు గూడి పోయి దేవురు లాటర్
భావమున కంటుభాతిన్
భావించి వచించు టొప్పుఁ బరమేష్ఠికడన్.

ప. ఆతండు దీని కుపాయంబుచెప్పెడు నన నొనని వానిం గూడి దేవేం
ద్రుండు దేవతావారపరివృతుండై పితామహునిపాలికిం జని ప్రణ
మిల్లి దురపిల్లుచుఁ దెలియఁ జెప్పిన నతం డప్పటి కొప్పినచొప్పునం
జెప్పుచు నోదేవర్లులారా!

చ. కలఁడు నమస్తలోకములకష్టదశం దొలఁగించి యేలుకోఁ
గలిగినవాఁడు శంకరుఁ డొకం డతఁ డింతటిలో నిదంతయున్
దొలఁగగఁ ద్రోచి వైదికము నోపగఁ జేసెడు రండు పోద మా
వలిమలయల్లువానికి నివాసపదం బగువెండికొండకున్.

సీ. తనకొత్తుఁ డనక నెత్తినఁ గే లిడఁగ బూదె
యగువరం బిడఁడె భస్మాసురునకు
నుడిగంబు నేయుచు విడక మోసలఁ గాతు
నని వరం బిడఁడె బాణాసురునకు
లీలమై జగ మేర్చుహాలాహలము గ్రోలి
యభయం బిడఁడె సురాసురులకుఁ

గనికర పెట్టిదో కాని కా దనక తా

సామే నొపంగడే మైమవతికి

తే. మటియు నెండట కెన్ని యో వరము లిడఁడె

యమ్మహాత్ముడు వరమదయానముఁద్రుఁ

డఖిలనతభ క్తలోకనురావసీజ

మతని వేడి పొండఁగరానియదియుఁ గలదె.

—: బ్రహ్మదులు శివునికడ కేగట :—

వ. అని యెల్లవారిం గూడి హిరణ్యగర్భుండు నిర్భరం బగు నింగి మార్గం
బునఁ గైలాసంబునకుం జని సతీసమేతుం డగుమమేశ్వరుం గాంచి
నమస్కరించి.

శ్లో. పరమేశ్వర! గిరిజేశ్వర! సదనశ్వర! పర! స
త్కరుణాకర! గురుణానుత! కరణామరశరణా!
నిరుపాధికజనపోషక! వరవేషక! నిరతం
పరిపాలయ కుధరాలయ వరుణాలయశరభే!

సీ. కడలిఁ ద్రచ్చెడువేళఁ గలిగినవిషము పు
క్కిటఁ బట్టి జగము రక్షించి తీవు
సురల కసాధ్యమై వజ్రలునలువపున్కఁ
జేఁ బట్టి జగము రక్షించి తీవు
కూసి యెల్లరఁ జంపి కొను లేడిరక్కనుఁ
జెవిఁ బెట్టి జగము రక్షించి తీవు
విపరీత మొనరించు త్రిపురాసురులబాధఁ
జెడ గిట్టి జగము రక్షించి తీవు

తే. మటియు ననితరసాధ్యముల్ వజ్రలువనుల
నెన్ని యేని యొనర్చితి పెన్నఁ దరమె

యట్టిలోకై కవిభునకు నభవునకును
నీకు వందన మొనరింతు మో కవర్దిక్కి

వ. అని ప్రార్థించినం బ్రనన్నుండై పరమేశ్వరుండు.

చ. ఎఱుగుదు మీర లేమిటికి నీక్కడ కిక్కరణి నుదీనులై
పరిపరి వేడ వచ్చితిరొ బ్రహ్మముఖామరులార! నారదుం
డెఱుంగ వదించినట్టి యది యింతన తీతెడునట్టి దంట కా
దరసి పొనర్ప నౌ నవల నక్కలి రా జయి యందు నుందుటన్.

వ. మీరు పదుండు నేఁ దానికిం దగిన తెఱం గెఱింగి కార్యంబు ప్రవ
ర్తింపఁ జేసెద నని వారి సంపిపుచ్చి కుమారస్వామిం బిలువ నంచి
సర్వంబు నెఱింగించి యిట్లనియె.

చ. వినుము కుమార! వేదమును వేదియు భూతలమందు లేనివై
చనియె నధోగతిం గుమతజాలము జాలము వోలె నల్ల న
య్యెను మును నీవు భూగతికి నేగుము నేనును వెన్న వచ్చెదన్
మనము మతప్రచారమున మానఁ బొనర్త మధర్మమార్గముల్.

వ. అని మఱియు నోయికుమారా! నీవు భట్టపాదుండను పేరం బ్రవ
ర్తించి బ్రహ్మంబును గర్మంబు నుద్ధరించి బ్రహ్మజ్ఞుండ వయ్యె
దవు. విష్ణుండును శేషుండును సంకర్షణ పతంజలులై పుట్టి నుధ్యమ
కాండం బుద్ధరింతురు. చతుర్ముఖుండు మండనుండై మహేం
ద్రుండు సుధన్యుండై పుట్టి ప్రభుత్వంబునం బ్రవర్తించుచు నీకు
సాహాయ్యం బొచరింతురు. శౌధాదులన్ జయించువల్ల నీకు మహో
న్నతశక్తి సామర్థ్యంబులు గలిగి యుండుం గాక యని బుజ్జిగించి
యంపిపుచ్చి తక్కినవారిం బిలిచి తగినట్లు చెప్పి యొప్పించి తానును
బ్రయాణోన్ముఖుండై మనంబునం గొండొక విచారంబు గావించుచు
మానం బవధరించి నిధ్యాననిశ్చలమనస్కుండై యుండ నంతఁ
గొంతలోన.

తే. కాంత సహధర్మచారిణి చెంత నిలిచి
 దీనవదనము తోచంగ జేపురింపఁ
 గాంత! చింతింపఁ బోకు మే హ్నాకు నేగి
 నిచట నున్నట్లు వచ్చెద నింతలోన.

తే. అనుడు సహధర్మచారిణి నై న నన్నుఁ
 దోడఁ గొనిపోవ ధర్మమై తోచెడు నన
 నాపొనర్చెడు కార్యము నాతితోడఁ
 గూడి నలిపెడునది కాదు కువలయాక్షి.

శా. ఆర్షేయంబును బౌరుషేయమును బాయం జాల కున్నట్టిబ్ర
 హ్మర్షిక్షేత్రమునందుఁ బుట్టి యతిని నై హ్మమండలాన స్మహా
 హర్షం జేర్చడ సంచరించుచు సుపన్యాసంబులం జేయుచున్
 ధర్మింపం దగునన్యదుష్టమత మద్వైతంబు స్థాపించుచున్.

మ. అతిఘోరం బగుయుద్ధమున్ సలుపున ట్లాయాప్రదేశంబులన్
 మతవిద్వేషులతోడ వాదము లసామాన్యక్రియం జేయుచున్
 శ్రుతిమన్వాన్యమతంబులన్ నిలుపుచున్ శ్రుత్యుక్తకర్మార్థమున్
 ప్రతిపాదించుచు నాచరింప వలె నద్వైతంబు పూతంబుగన్.

ఆ. సర్వమును ద్యజించి సన్యాసిఁ యగువాఁడె
 కాని కా డొరుండు కాంత గలుగు
 వాఁడ యైన నట్టివట్టునఁ గొఱగాఁడు
 కలుగు నెన్నియేనికస్తు లపుడు.

క. కనుమూసి తెఱచునంతన
 చని వత్తుం బంపు నన్ను సౌహృదమున నో
 వనితారత్నమ! నీదగు
 ఘనశక్తియుఁ దోడుపడగఁ గలిగెడు నాకున్.

— అతిభావనాశక్తి సంభాషణము: —

అ. అనుచు నగజ యనియె బ్రాహ్మణ! బ్రహ్మము

నుజ్జరించువని నొం డొకలడు

నద్దు దగులుమాట లాడరా దని పతి

విరహ మింత సైంధ విధులఁ గొంటి.

శా. కానీ! ప్రాణవిభూ! ప్రియావచన మొక్కం డెల్లభూభాగముల్

గాన న్వచ్చు మతాంతరాకలుషముల్ కర్మప్రహీనంబులై

ప్రాణజ్యోతి పరాత్పరుండు ప్రభవించు బాత్ర మాక్షేత్ర మెం

దేనిం గానఁగ వచ్చునే వినఁగ లో నెంతున్ జగద్వల్లభా.

వ. అనిన శంకరుండు.

తే. శాద్ధజై నాదిమతములు ప్రబలి యున్న

నందు నందుఁ గొందఱు పనుధాధినాథు

లుండి రుత్తము లందు మయూరవర్మ

తెలియ వచ్చెడుఁ గేరళదేశమందు.

తే. ఆతఁ డాంధ్రదేశమునఁ బ్రఖ్యాతిఁ గన్న

సర్పవరమనుక్షేత్రరాజంబునందుఁ

గలరు సంబూదివా రనుక్తానుపర్వ

లుత్తములు వారిఁ గొని పోయె స్వోర్వి కపుడు.

శా. ఆనంబూదికులద్విజోత్తములగేహంబుండు జన్మించి నే

నానందంబునుఁ గొన్నినాథులు మనుష్యానందముం బొంది వి

ద్యానంతప్రతిభాప్రభావమున బ్రహ్మద్వేషులం దోలి న

స్థానింపంబడి మణ్మతంబులను నోమంబు జాలి నే వచ్చెదన్.

వ. అనుచుం గనుచునుండఁ నంతర్ధానంబు నొందె నగజయుఁ గౌరీవనంబు

నకుం జని పతివిజయంబుఁ గోరుచుఁ దపంబుండె నంత నక్కడ

మయూరవర్మ సర్పవరంబునుండి సంబూద్రి బ్రాహ్మణకుటుంబములం
దెచ్చి తన కేరళదేశంబున కాభరణాయమానంబును బుణ్యానదీ
తీరవిరాజమానంబు నగుకాలటియను గ్రామంబు నగ్రహారంబు
గావించి వారికి ధారాపూర్వంబుగ దత్తంబు గావించి నివసింపం
జేసె నయ్యగ్రహారంబును

—: శరళ దేశవర్ణనము:—

సీ. ఛెప్పన్న దేశాలఁ జెప్ప నొప్పుచు నుండు
కేరళదేశము కీర్తిత మయి
భరతఖండమున కవాగ్దిశ మలయాచ
లనమంచితం బయి పస నెనంగి
నాళికేరములు పున్నాగముల్ పోకలు
మాకందములు పెక్కు లేకడలను
మలయాద్రినుండి తా మెలమెల్లఁ జనుదెంచి
కమ్మవాసనఁ గ్రుమ్మరించు పయర

తే. ఏలకులు లవంగములు నల్మూలల నగు
డిల్లిభోగాలు రాజనా లెల్లకారు
లందునుం బండు ననఁటిపొడ్లారెవనస
పండు లెన్నెన్నో కేరళమండలమున.

ఉ. కేరళదేశమధ్యమునఁ గేవలవిప్రనికాయ సేవితం
బై రమణీయ హరశ్రోనిలయం బయి పూతవిశాలవీధికా
తీరమనోహరాగపరిధి ప్రతిభావిశమై వితర్దికా
వారసమంచితం బయి ప్రభం జనుఁ గాలటి యగ్రహారమై.

సీ. ప్రవహించు నేయూరిపరసరంబునయందఁ
బూర్ణానది కృషీటపూర్ణ మగుచు

భాసిల్లు నేయూరిప్రాగ్భాగమునయందు
 వృషభగిరీంద్రము విభవసాంద్ర
 మలరొందు నేయూరివెలుపలఁ గోవెల
 శంకరుం డాశ్రితశంకరుండు
 మానొందు నేయూరిమధ్యమున స్వేద
 విద్యావిశాల సద్వేద్యశాల

తే. అలరు నాయూరు వర్ణింప నయితి యగుచు
 బ్రహ్మలంతల కది సర్వభద్ర మఖిల
 విద్యలకు నాకరంబు వృద్ధీనుపర్వ
 పర్వ మొప్పును గాలటి భాగ్యపేటి.

తే. అందు విద్యాధిరాజవిఖ్యాతనామ
 విప్రవర్యుఁడు సంబూది వెలయుచుండుఁ
 దనకు సహధర్మచారిణి తగినరీతి
 సాహచర్య మొనర్ప గేస్తే హవణిలి.

సీ. శ్రుతిచతుష్కమునందు నతులితప్రజ్ఞ కై
 శాస్త్రము లాఱును సంతరించి
 స్మార్త మంతయు నొక్కసంఘసధిగమించి
 శ్రౌతమం దత్యంతశౌండుఁ డగుచు
 నలరుజ్యోతిర్విద్య కలయంతయు గ్రహించి
 వేదాంతవేత్తయై విశ్రుతుఁ డయి
 ప్రకృతిశాస్త్రంబులఁ బ్రతిభాసమందితుం
 డయి మంత్రశాస్త్రమం దనితరుఁ డయి

తే. ముద్దు లొల్కుకవిత్వమువ దైతీని
 కావ్యములు శ్రవ్యదృశ్యముల్ గలుగఁ జేసి

యభిలషిద్యలఁ గాణించి శివుని భజనండు
వెలసె విద్యాధిరాట్టుదభిజ్ఞుఁ డగును.

—: విద్యాధిరాజునకు శివగురుండు పుట్టుట :—

చ. శివుని సదా భజించెడువిశిష్టగుణుం డగునమ్మహీసుర
ప్రవరునకుం గుమారుండు శివువధితప్రబలప్రసాదనం
భవుఁ డయి తోచె నార్పదులపై బడు నీడున నంతవానికిన్
శివగురునామధేయమునఁ జేసె మహంబు మహోన్నతంబుగన్.

తే. జ్ఞాననిధి గావున శివుం డనూనధీన
మేతుఁ డగుట గురుం డని చేతమునఁ ద
లంచి విద్యాధిరాజు నమంచితగతి
శివగురుం డని పే ర్పెట్టి శిశువుఁ బిలిచె.

వ. శివగురుండును శుక్ల పక్షుడు పాకరునిచందంబున దినదినప్రవర్ధనూ
నందై చొలోపనయనాదినత్క్రియానశ్శ్రుతుండై గురునిపంపున
గురుకులంబునకుం జని శిక్షావ్యాకరణ చ్ఛందో జ్యోతి ర్నిరుక్త
కల్పంబు లనుషడంగమ్ములతో నాలుగు వేదంబులును, తర్క
వ్యాకరణ ధర్మ మీమాంసా వైద్య జ్యోతిషము లనుషట్పాత్రం
బులును, శ్రౌతస్మార్తాదివిధవిద్యలు నేర్చి విశారదుండై గురునను
ఘటిం బడసి గృహంబునకు వచ్చి మాతాపితృప్రీతికరుం డయ్యె
నయ్యెడ.

ఉ. కాలటికిన్ సమీపమునఁ గ్రాలెడుకొండొక గ్రామమందు వి
ద్యాలలితుండు బ్రాహ్మణుఁ డనంతతపోభిఖవాభిరాముఁ డా
ర్యాలలనామనోహరపదాజ్ఞయుగాతినమర్చనాలన
చ్చీలుఁ డనంతనాముండు ప్రసిద్ధికి నెక్కిను వేదమూర్తియై.

తే. నైతికములు మాతనికాముత్యత
తులితభవ్యవరదేవి వెలసె నద్య
వారి కార్యామహాదేవివరమువలనఁ
గలిగె నార్యాంబ యనువొక్కక న్నెమిన్న.

—: శివగురుని వివాహము :—

తే. అతడు విద్యాధిరాజున కనుగుణముడు
తనదుకన్నయ నాతనితనయుఁడైన
శివగురున కిచ్చి యుచ్చ ధర్మవిధిఁ బెండ్లి
చేసెఁ బితృదేవతాప్రీతి చేకురంగ.

చ. శివగురుఁ డామెహస్తమును జేసొనినట్టిముహూర్తమెట్టిదో
శివమునకై మున శృయి వసించెడుతల్లినిఁ దండ్రుఁ గొల్పుచున్
బ్రవిమలచిత్తుఁడై గృహముపాలనముం బొనరించుకొంచు శి
వ్యవదులకున్ శ్రుతిస్మృతు లజ్ఞప్రము చెప్పుచు నొప్పె నొప్పుగన్.

తే. స్నానసంధ్యాగ్నిహోత్రముల్ జపము తపము
తల్లిదండ్రుల సేవ విద్యాప్రసంగ
మతిధిపూజయుఁ గాక యెం డైనకర్జ
మాతనికి నెప్పుడును లేద యనంగ వచ్చు.

మ. తులితశ్రీ శివదేవుఁ డాతడు శివహస్తోత్తమగ్రంథముల్
లలిఁ బారాయణ మాచరించుచు శివాలంకారము లెచ్చుచున్
గలలోకంబులలో శివుం డొకగుడే కా కొంచు లే డంచు వా
కులు గావించుచు నెప్పు లోన శివునిం గొంచు న్వసించున్ ధరన్.

న. అతనిసహధర్మచారిణి యగునార్యాంబయు.

ఉ. అత్తకు మామకున్ మగని కార్య సవర్యల నాచరించుచున్
మెత్తనిచిత్తముం గలిగి మిత్రుఁడు తోచినదాది రాత్రియా

న త్తటిదాఁక యింటిపను లన్నియుఁ దీర్చుచు దేవపూజలన్
బత్తి పొసర్చుచున్ సతులమానికమై తపరారె నీల్వునకా.

తే. అతిథు లభ్యాగతులు రాఁగ నార్య వారి
దేవతాస్వయాపులు గా మదిం దలంచి
వడ్రాసోపేతముగను భోజనము వెట్టి
యన్నపూర్ణకు నుద్ది నా నన్నఁ గాంచె.

శా. ఆర్యాంబాపరిచర్యలం దనియుచున్ స్వాభ్యాసనిష్ఠాపరుం
డార్యాప్రాణవిభూ త్తమాంఘ్రియుగళభ్యానైకచిత్తాబ్జుఁ డై
శ్వర్యాహంకృతిదూరుఁ డాశివగురుత్కూదేవుఁ డవ్వేళ నా
దార్యం బేర్పడ నిల్లు దీర్చుచును విద్వద్వంద్యుఁడై పేర్పడెన్.

తే. ఆతఁ డగులఁ గొల్చు చహర్నిశంబు
శిష్యులకు బ్రహ్మపాఠము చెప్పాచు నతి
థులను మన్నుచుఁ గొన్నినాథులు ననంగఁ
దల్లిదండ్రుల బ్రహ్మమేధమునఁ దనిపె.

వ. ఇట్లు కలకాలంబు కడచినంత.

—: శివగురు పత్ని సంతాన విచారము :—

మ. ఒకనాఁ డార్య మనోహరుం దరియనై యోప్రాణనాథా! గృహ
స్థకళం దేలెడువారు నంతటికి నిచ్చుం గొందు రద్దానఁ బై
తృక మ ప్పేగుటె కాక వంశ మభివృద్ధిం గాంచు నీమీకు నూ
టికి నాల్గుంబడు లేదులే కొఱగ దాఁటెం బ్రాయ మీనాఁటికిన్.

క. పున్నామనరకమందలి
బన్నంబులఁ జివుక నీక వరతనయుం డై
త న్నుద్ధరించుఁ గావున
నెన్నంబడుఁ బుత్రుఁ డనుచు నిలలో నాథా.

తే. కాశ్చిన్నై నను బుత్రునికడన నైన

మడియ మోక్షము కరతలామలక మనరె

వేయునేటికిఁ బుత్రుల వెలయుఁ గనక

వేగుపావుల జన్మంబు విగతఫలము.

ప. “అపుత్రస్య గతి రాస్తి”యని లోనగునెన్నియో నన్నతోక్తులు పలికి మఱియును.

సీ. మెఱుఁగు నా మేనెల్ల మెఱమెఱ మెఱయంగ

వేవిల్లఁ బడునింపు వెంప నైతి

సీమంతవతు లెన్న సీమంతమున మేటి

గాజులు గొనుమేలు గాంచ నైతి

దరి లేనిపెరిమ లోఁ దగుల బందుగు లిను

నూడిద లంద నేఁ జూడనైతి

నొదివి పుణ్యాంగన లోదార్పుచుండ బి

డ్డఁ గనునొప్పలు పడఁ దగుల నైతిఁ

తే. దనయుఁ డని మంత్రసాని నా వినఁగ నైతిఁ

బొసఁగఁ గాయము కాయ మే మెసఁగ నైతిఁ

బసపుచీటలు నడికట్టఁ బట్ట నైతి

వెలయ బాలింతవేష మే వేయ నైతి.

మ. కడుపుం జేతులు నాన నూని కడువేడ్కం బిడ్డ నడ్డాలు గా

నిడి కొంచున్ నెన రుంచి చన్గడిసి యెంతే గ్రుక్కిఁతుర్ మ్రొంగఁ బా

ల్కడుపు న్నిండగ నిచ్చి నూనె యొడలెల్లన్ రాసి యుయ్యెల నిం

పడర న్నిల్పుచు నూచి పాడు విభవంబా దీనికిం గల్గెడున్.

చ. నవ్రుగ నెత్తికొం చెడమచంకను బంగరుగిన్నెలోన మే

లవ్రకలమాన్నముం గలిపి యా వను మోననుఁ గన్నదండ్రీ! యీ

బువఁ దిను తాయిలం బిడుదు ముద్దులబిడ్డ! యటంచుఁ జాల బు
జ్జవ మొనరించుచున్ గొడుగు సాఁకగ నోములు నోచ నైతిఁ గా.

ఉ. గజెలు సందియల్ పదయుగంబున గల్గని మ్రోయ మెట్టుచున్
బుజ్జవ మారఁ బొత్తములు పూసి కరంబులఁ దోటివారితో
నొజ్జలకజ్జఁ జేరి చదు వొప్పగ నేర్చెడుపట్టితోడ నే
యజ్జన ముద్దులాడునుక మందగ నోచనిదాన నైతిబో.

ఆ. మనుజుజన్మ మెత్తి మఱి గేస్తురా లైన
పనజనేత్ర పుత్రుఁ గనుటకంటె
బూర్వజన్మసుకృతములకు ఫలము వేతె
నెగడఁ బోవ దధివ! నిజము నిజము.

—: శివగురు దంపతులకు యోగి దర్శనమిచ్చుట :—

క. అని యార్య దీనవదనం
బునఁ బల్కెడునంతలోన ముంగిలిఁ జేరం
జనుదెంచె నొక్కమునివరుఁ
డనుపమ తేజోనిధాన మని పేర్పడుచున్.

ఉ. వచ్చినమానితల్లజుని వా రెదు రేగి నమస్కరించుచుం
దెచ్చి కుశాననంబునను నిల్పి నపర్య లొనర్చి వీవనన్
పొచ్చినభక్తి వీచుచు నొకింతటిలోపల నేద దేర్చి మీ
రెచ్చటినుండి యెచ్చటికి నేగుచు నిచ్చటి కేగుదెంతురో.

ఉ. మీరు మహానుభావులరు మీదగుదర్శనభాగ్యనంగతిన్
మారుజ లన్నియుం దెగియె మాన్యుల మైతిమి మాకులంబు ని
ద్ధారుణిఁ బూతమై పొగడితం గొన నయ్యెఁ దలంప దై వ మీ
తీరున వత్సలత్వమును దెల్పుగ వచ్చె నటందు మంతటన్.

వ. శివగురుండు సాష్టాంగ నమస్కారంబు గావించి సంయుక్తముగా
గాంచి మఱియును.

ఉ. ఈపు త్రికాలవేదివి ముసీంద్రుడ వింద్రముఖాదిచేత
భావితమూర్తి వీడిననుభావుడ వెల్లతలంబు మెట్టి వ
త్తీ వెలుంగంగరాని దెట నేని సుమంతయు లేదు నిక్క మీ
దేవికి గర్భధారణవిధి నివరించి వచింపవే దయ్య.

చ. అనపుడు మౌనచంద్రుడ డను నార్య వచించెద నాలకింపు మీ
వనినటు దై వ మే ననుచు నాడను గాని తపోవ్రతస్థితి
బొనరుచు నొక్కశైవమునిముఖ్యుడ నంచు వచింతు మీకు నం
దనుడయి శంకరుం డొదవు తథ్యము మీ కెఱిగింప వచ్చితి.

వ. అని పలుకుచు సంతలో సంతర్ధానంబు నొందెనంత శివగురుదంపతు
లశ్యంతానంద కందళితాంశరంగులై నాడు గడపి మఱునా
డరుణోదయమ్మున లేచి కాల్యకృత్యంబులు నిర్వర్తించుకొని.

శే. వేదవిద్రావ్యహృదయ బిల్చి విఘ్ననాథుఁ
గొలిచి వేదాశిషంబులు చెలంగుచుండ
శుభముహూర్తము రాఁ జూచి శ్రుతినినాద
మొదవ శాకునమంత్రముల్ చదువుకొనుచు.

∴ శివగురుదంపతుల తపఃప్రకారము :-

స. ప్రయాణంబై వృషభాద్రికిం జని దేవళంబుచుట్టుం ద్రివారంబులు
చుట్టి స్వామిసాన్నిధ్యంబు గలిగించుకొని యొక్కచో భూభూత
శుద్ధిపూర్వకంబుగాఁ గుశాసనంబుల నాశీనులై శాస్త్రోక్తక్రమంబున
జపతపోవ్రత నియమంబున నుండి పయోవ్రతంబు చేయుచు శంకరు
నారాధించు చుండి రపుడు శివగురుండు.

సీ. అరుణోదయం బగునపుడు పూర్ణానది
 కరిగి స్నానాదిక మాచరించి
 పూర్ణకుంభముతోడఁ బుణ్యోదకముఁ గొంచు
 వృషభాదికిం జని వేదవిహిత
 మంత్రములన్ సర్వమంగళేశ్వరు నభి
 షేకాదు అర్చనల్ చేసి భక్తి
 భజించి జపతపస్సాధ్యాయములు దీర్చి
 రుద్రపారాయణహుఁ డనరి

తే. శివపురాణము సాయాహ్న మపువఱకును
 శివుని ధ్యానించుచుఁ ౭తించి శివసమాప్త
 నామములు వడక్షునిని సంధానపఱచి
 నిచ్చలును మూడువారముల్ నెఱి భజించు.

వ. ఆర్ఘ్యంబును.

సీ. వేకువ సిజభర్త వెనుకఁ బడెనున్లు
 శయనస్థలమునుండి సరగ లేచి
 కాల్యకృత్యంబులు కడతేర్చి పతితోడఁ
 బూర్ణకుం జని జలంబులను నాడి
 మడుగు దోవతులను జడముల జాడించి
 బీరెండ నాటిచి పింజ దీర్చి
 భజముపై జలకుంభమున కువధానము
 గా నిడుకొని భర్తకాలిజాడ

తే. గుడికిఁ జని తపోవేదికకడను విభుని
 వెనుకొని వసించి పూలును బిల్వదళము
 లును ఫలంబులు సందిచ్చుచును భజించె
 ధవుఁ డొనర్చిన రీతిని దాఁ బొనర్చి.

—: శివగురు దంపతులకు శివుడాక్షయచ్చుట :-

చ. నలువదినాభు లీకరణి నాభుఁడు దానును దేవతార్చనల్
నలుపుచు నుండ నాటినిశ స్వామి సమక్షమునందు భర్తకా
భులకడ నార్య పండుకొని లో శివునిం దలపోయుచుం గనుం
గలువల నింతమోడ్చి వెనుకం దొలిగోడి ధ్వనించె నంతలోక.

తే. ఆర్య కలలోన శివపూజ నాచరించి
యమృతనై వేద్య మొనరించునంతలోన
విభుఁడు తెలవాతె లెమ్మని పిలువ మేలు
కాంచె నై వేద్యవిధి యదికాకమున్నె.

వ. తత్తటంపడి యత్తలోదరి యారగిం పారగిం పనుచుఁ ద్రుల్లిపడి
లేచి పతిం జూచి స్వప్న వృత్తాంతం బెఱింగించె నంత శివగురుండును.

ఉ. దీనముఖంబు దోచ నతిదిక్కు గనుంగొని యన్నమిన్న నా
కై నకలన్ వచింతు విను మాపరమేశ్వరు సర్పనేయఁగాఁ
బూనితి మంత్రపుష్ప మది పూర్తిగఁ జెప్పక మున్నఁ గొక్కురో
నా నొకనాడు నాడుచెవి నాపెను నాటిన మేలుకాంచితి.

క. ఆలో శంకరుఁ డింక
జాలును మీదీక్ష నావ్రసాదంబున మీ
కీలోఁ బుత్రుం డొదవెడు
భూలోకము వానిమూలమున శాంతి కగు.

తే. అనుచుఁ గలలోన వచ్చియింది షనియె శివుఁడు
సెలవుఁ గొని పోవుదము మన్ని కెలమి మీఱ
నుతుఁడు ప్రభవింతుఁ గాని తత్పుఖము మనకు
మాత్ర మత్యల్ప మని స్వప్నమహిమ దెలుపు.

వ. అని శివగురుండు శాంతి పోలింది పడంతిలోడం గూడ గృహంబునకుం
జని బ్రాహ్మణసమారాధనోంబు గావించి నుఖంబుండే సంత నక్కడే
గుమారాదులు శివాజ్ఞం బడసినపాటు గావున భూతలంబున వివిధ
వ్రదేశంబులం బ్రభవించి రాకర్ణింపుడు.

-: కుమారాదులు భూమిపైఁ బుట్టుట

తే. ఉత్కలాంధ్రమధ్యమునందు నుండు విజయ
మంగళగ్రామమందుఁ గుమారుఁ డొదవి
భాట్టుఁ డనియుఁ గుమాలభట్టు, భట్ట
పాదుఁ డన నొప్పి బ్రహ్మముం బాదుకొలిపె.

తే. ద్రావిడాంధ్రమధ్యస్థిర బ్రహ్మ మండ
నుం డని మఱియు విశ్వరూపుం డనఁ దగి
యుభయభారతిఁ బెండ్లాడి నభలఁ గర్మ
కాండమును జెప్పి విజయంబు గాంచె నపుడు.

ఆ. శోణసదముచెంతఁ జొప్పడురాజగృ
హమున విష్ణుమిత్రుఁ డను ఘనునకు
నుభయభారతి యన నొప్పి సరస్వతి
యఖిలశాస్త్రవేత్రి యనఁగఁ దనరె.

ఆ. పశ్చిమోత్తరమునఁ బద్మనాభుండు విమ
లాఖ్యునకు నునందుఁ డనఁగఁ బుట్టి
పద్మపాదుఁ డనెడుప్రథమశిష్యుం డయి
సర్వరిక్షకుఁ డయి సౌరుమిత్రె.

తే. ఇంద్రుడు సుధన్వుఁ డనఁడుఁజేంద్రుఁ డగుచు
వైదికాచారనిరతుఁడై పొద్దజైన
వీరులం జేసఁ దీసఁ గుమారుఁ బుట్టి
శిక్షితులఁ చేయు తలఁపు లోఁ జేరుకొనుట.

తే. ఆశుగంబు హస్తామలకాఖ్యుఁ డయ్యెఁ
దద్దశాంశమునం బుట్టె ధరణిఁ దోట
కాన్యఁ డానందగిరి యయి యవనిఁ బుట్టె
గురుఁడు ధర్మశాస్త్రాదులఁ గుదురుకొలువ.

వ. మఱియు శేషిండు పతంజలి గాను సూర్యసారథి యగుననూరుండు
సునందనుండు గాను వరుణుండు చిచ్ఛుఖాహ్వాయుండు గాను
మఱియు ననేకు లగుదేవత లనేకభూదేవతలు గాను భూతలంబునం
బుట్టి రని చెప్పిన శ్రోత లవ్వలివృత్తాంతంబు చెన్న మని కథకు
నడుగుటయును.

ఆశ్వాసాంతము

శా. స్వార్థత్యాగము చేసి దేశమునకున్ సర్వస్వ మర్పించి ప్ర
త్యర్థివాతము లేనిచండమున నై ధర్మార్థకామంబు ల
త్యర్థప్రక్రియ నాచరించుచును దేహం బెన్న లోకోప కా
రార్థంబే యనుపేరుశాస్త్రీసుతు సత్యాఖ్యున్ శివుం డేలుతఁ.

శా. నే నీవాఁడను నన్నుఁ బ్రోవు మనుచున్ నిక్కంబు భాషించినఁ
వానిం బుత్రునికన్న మిన్నగను సంభావించి తత్తన్మమనోఽ
నూనార్థంబులు దీరి పేరినదయ నోషించి రక్షించు వి
జ్ఞానానందమయాంతరంగుఁ డగునా సత్యుండు నిత్యుం డగుఁ.

జ గ ధ్గు రు చ రి త్ర ము

ప్రవృత్తి కృత్తము

సత్యనారాయణున్ - సత్యపారాయణున్
 నిత్యదానాందితున్ - నిర్మలాంతర్గతున్
 ప్రత్యయారాధకున్ - బ్రాహ్మసంబోధకున్
 సత్యనారాయణ - స్వామి ప్రోచున్ సదా.

గ ద్య ము

ఇది శ్రీమహామహోపాధ్యాయ కలాప్రపూర్ణ కవిరాజు
 కవిసార్వభౌమ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి
 ప్రణీతంబైన జగద్గురు చరిత్రమున
 బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీశ్రీశ్రీ

శ్రీరస్తు.

జగద్గురుచరిత్రము

ద్వితీయాశ్వాసము.

క. శ్రీయూలమూరుపురమున
శ్రీయున్ సంపదయుఁ దనకుఁ జేదోడుగ భ
ద్రాయితమతి యై నత్య
శ్రీయుతనారాయణుండు చెన్నలరారుక్.

—: ఆర్యగర్భవతి యగుట :—

వ. అక్కఱకుండు శ్రోతల కిట్లనియె నట్లు వృషభాద్రినుండి వచ్చి
గృహంబున దేవతాబ్రాహ్మణసమారాధనంబు గావించుచు జాయా
పతు లత్యంత సౌఖ్యంబునం దేలుచున్న కాలంబున నార్యాంబ
గర్భవతి యయ్యె నయ్యెడ.

క. నెల దప్పెఁ గోర్కు లొప్పెక్
బలుకులు నడకలును జాల బడలికఁ జెప్పెక్
బలువేవి ల్లోగిఁ గప్పెక్
వెలవెలనై మోము కళలవిప్పుం గుప్పెక్.

క. అలరెడు తేలముతోడక్
వెలుగొందెడుకొడుకు లోన వెలసినకతనక్
నెలఁతుక యొడ లయ్యెడలం
దళతళ మనుకాంతి నలరె దగఁ బరికింపక్.

తే. వెలఁదిమిన్న పాలిండ్లకుఁ బిళ్ళఁబుట్టును

నడుమ నుండి భేదన నొప్పునధున్ము విఘ్నలఁ

బ్రబలె ధనికుల నిరుత్తరఁ బట్టి కరుణ

వడసి చను బీద జగమునఁ బ్రబలుటరుదె.

ఆ. ఇట్లు నీరుమోసి యెలనాఁగ తొమ్మిది

నెలలు సిండినంత నలరురాధ *

ముననుశ్శుక్ల పక్షమునఁ బంచమిన్ భాను

వానరమునఁ బట్టవగటివేళ.

—: శంకరుని జననము :—

క. ఇన శని కుజ లుచ్చగతిఁ

గొన గీవృతి కేంద్రమందు గొన బొందగఁ న

క్కినగ్రహములు శుభగతులం

దనరఁగ శుభలగ్నమందుఁ దనయుం గనియెన్.

చ. నెఱి లగనంబునం బొడమి నిద్దపు తేజున వెల్లుచున్న య

చ్చిఱుతను మంత్రసాని తన చేసురియం దగ బొడ్డు గోసి పో

గరితలు లాలవోసి వెనుకం బొడిత్రోఁ బొగవేసి యుయ్యెలం

బఱచిన మెత్తలం దునిచి పాటిలుపాటలు పాడి హుఁచుచున్.

ఆ. గాలి దూలి సోకి కందు సెడక యుండ

జల్లి బూదె వేళ్లు వెల్లకులును

నూటి పొగలు వేసి నోములు నోచిరి

పేరటొందు భక్తి పేరుగొనఁగ.

* కొన్ని గ్రంథములలో దైత్యులను దేవతలను గూర్చి యున్నది. రాధము = దైత్యము

చ. కొమరుడు పుట్టినంతటన కోరిక లీడక లెత్తక బండ్డితో
త్రముడు శివాఖ్యభూమిసురతల్లజుఁ డల్లన నాడి జాతక
ర్థము నొనరించి బ్రాహ్మణసమాజవమంచితవేదనాద ము
త్తమగతిఁ గ్రాలఁగాఁ జలిపె దానము లెన్నియొ యెల్లవారికిఁ.

తే. కాలటిం గల్గువారికి గట్నములుగ
నింటివరుసను వస్త్రము లిచ్చి పప్పు
బెల్లములు పండ్లు వచ్చినపిల్లల కిడి
మహము గావించె శివగురు వొహహహహ నాఁగ.

వ. అక్కాలంబున.

నీ. జడలు గట్టిననెత్తి జాబిల్లి వలె రేక

నొసటఁ గన్నుంబలె నెనఁగుమచ్చ
పటికంపుడార్ మేనఁ బరువు లెత్తెమఱియు
గళమందుఁ గఱితాల గెలుచునలుపు
మూపురంబులపయి ముమ్మెనవార్ గుర్తు
లుదరంబునం బొమ్మలాడుజాడ
జడలలోఁ బడి పాఱి సాఁగెడుబయలేటి
తరగలచిన్నెలు దాల్చుమచ్చు

తే. వచ్చి కనుగొంచుఁ జేరటాం డచ్చిలుతఁడు
పరమశివునంశమునఁ చేసి వసుధ నవత
రించె నిట్టు లార్థ్యాంబ కావించినట్టి
పుణ్యపరిపాక మని మెచ్చి పోవుచుండు.

ఆ. పురిటినాళ్లు గడచి పోయినంతట బార
సాలఁ జేసి శివుప్రసాదమునను
నంభవించెఁ గాన శంకరనామ జూ
శిశువునకుఁ బొసరె శివగురుండు.

—: కుమారుని గదిలో నడ్డుత దర్శనములు :—

మ. ఒకనాఁ డార్య కుమారుఁ దొట్టె నిడి యెన్నో పాటలం బాడి ని
ద్రకుఁ గన్నోడ్చినవాని వీడి మెనవం దా లోనికిం బోయి కొం
డొకయంతం జనుడెంచి దవ్వలఁ గుమారోత్సాహముం జూచి చూ
డక హార్వారున తొమ్ము కొట్టుకొను చేడ్వం జూచ్చె నుచ్చెర్గతిన్.

వ. ఆరోదనంబు శిష్యులకు వేదపాఠంబు చెప్పు శివగురుండు విని నిశ్చే
తనుండైన ట్లుండియుం బెండునడి వడివడిం జని పుడమిం బడి బడి
బడియడలువడఁతిం గని పట్టి లేవనెత్తి శస్త్రపంపకుయ గర్జన
స్వరంబున ని ట్లనియె.

తే. ప్రాణసఖ! యేమి యామాడ్కి బైసిమాలి
నేలఁ బడి యెద్దుచుంటి వి క్లేల వచ్చె
కొడుకుకుట్టఁడు కుశలి యొక్కో యెదేని
దేహరుజ వచ్చెనో చెప్పఁ దివురు నునుఁడు.

తే. వడకుచుం బాము పా మదె పాశనిమెయిఁ
జాట్టుకొని యాడుచున్నది చూచితి నయె
పాములసృసింహు పిలువుఁ డోప్రాణనాథ !
ప్రాణ మిచ్చిన వాని కేఁ బ్రాణ మిత్తు.

తే. అనుచుఁ నతిమాట చెవిఁ బడునంత శివగు
రుండు నిలువెల్ల నీ గ్గార నొండు గనక
పుడమిపై వ్రాలె హా! పుత్ర! పుత్ర! యనుచు
నంతలో వారిశిష్యులు కొంత తేర్చి.

వ. లేవనెత్తి వారిలోనున్న వారు కొందఱు కుమార శయనస్థలంబునకుం
జని చూచు నంత.

ఉ. పామును గీము లేదు గురువర్య ! కమారుడు నవ్వుమోముతో
నామెయి సేమెయిం గనుచు నాటల నాడుచు నుండె నంచు వా
రామె కుఁ బుత్రుఁ జూపి కనుమా! జననీ! యహిభూషుఁ డీనుతుం
డేమిటి కిట్లు కుండెడవొ యేటికి వచ్చెను మీకు నాపదల్.

చ. గురువర ! చూడు మన్నఁ గనుఁగొంచు నతం డది చిత్తవిభ్రమం
బరయఁగఁ జేమ కై నఁ జొర నై తి లభింపనియింటిలోని కే
కరణి సరీస్వపంబు చొరఁ గల్గెడు నక్కట! పుత్రమోహ మీ
వరుస ఘటిల్లఁ జేసె నని పల్కుచు శాంతి వహించె నంతట.

ప. ఆర్యాంబయుఁ దనచిత్తవిభ్రమంబునకు సిగ్గుపడుచుఁ గుమారుం
గదిసి యెత్తుకొని పా లిచ్చి పండుకొనం జేసె నంత.

ఆ. మఱియొకప్పు డార్య వరసుతునకు నుగ్గుఁ
బాలు పోసి జాభువాయుయేలఁ
బండుకొనఁగఁ జేసి పాటలు వాడుచు
నిదురపుచ్చి యిచ్చ గదుకుకొనఁగ.

ఆ, జలక మాడ నెంచి చనునది పతి డాసి
తనయుఁ జూచుచుండుఁ డనుచుఁ జెప్పి
నడిగ నడవె నపుడు పార్వతీపరిణయ
చిత్రగాఢఁ జదువు శివగురుండు.

ప. దానిం గట్టిపెట్టి పట్టి పండుకొనియున్నచోటికిం గ్రన్ననం జను
దెంచె నంతలోన.

ఉ. తెల్లనిమేనికాంతి నలుదిక్కులు పిక్కటిలంగఁ జేయుచున్
గల్గని గంట మ్రోయుచును గంతమునం దగులంగ గంగియె
ద్దల్లనఁ జెంత నిల్వ నలినాయతలోచన చంద్రరేఖతో
నల్లనిమేనితో శిశువు నగ్గిలి ముద్దులు గొంచు నుండఁగ.

వ. శివగురుండటై చూచి లోని కడుగువెట్టునంతలో నెద్దును ముద్దీయ
యుం గానరామి కచ్చెరు వంది మెచ్చుచుం దనలోన.

క. ఈతఁడు త్రిజగన్నాథుం
డీతనిఁ గనిపోవ నందికేశ్వరుఁడును గౌ
రీతన్వంగియు నని యే
మో తలఁచుచుఁ దఱిసి ఘత్రమోహితుఁ డగుచున్.

వ. కొడుకు నెత్తుకొని ముద్దులాడుచు నంతలో జలకమాడి వచ్చిన నీజ
కాంతకుఁ గొంత కొంత తనకెటుంగవచ్చిన తెఱం గెఱింగించెనార్య
యు నబ్బురంపడుచుఁ గొడుకుం దిగిచికొని మంత్రాక్షరాలు చల్లి
రక్షాబంధనంబు గావించి పాలిచ్చి పండుకొనం జేసె నంత మఱియు
నొక్కసాయంపనుయంబునఁ గుమారు నొక్కరుని శయన
గృహంబున విడిచి తల్లిదండ్రు లింటిపనులవెంటం జని రప్పుడు.

ఉ. నల్లనిమేనివాఁడు మఱి నాలుగుమోములవాఁడు మేనిపై
నెల్లెడఁ గన్ను లున్నతఁడు నెండఱొ కావులు గట్టుకొన్నవా
రల్లన బిడ్డఁ డున్నకడ కాగతులై పచరించుచుండి ర
పుల్లన మేర్పడ న్నెలఁగుచుండెడు శిష్యులు గాంచి రందఱన్.

వ. కాంచి వడనడ వడంకుచుం బోయి గోసేవ చేయుచున్నగురువులం
గాంచి భయంబు సభినయించుచు గడ్గడస్వరంబున.

శా. బాబో! బూచులు నాఁగఁ దోచెడిని బై పై దారి వా రెండఱో
మీబాలుండు పరుండుచోటునకుఁ బేర్చి న్వచ్చి యేమేమి వా
రాబిడ్డం గని మాటలాడుకొను చున్న ప్లరయ న్వచ్చెడిన్
మాబీ తిం గన లే మె దెట్టు లగునో మాప్రాణముల్ వోయెడున్.

వ. అనిన నా జాయాపతులు గొల్లునం దురపిల్లుచు నొక్కలంగన
కుమారగృహంబునకుం బఱతెంచి నలుగడం గలయఁ బరికించి

యెద్దియుం గాంచఁజాల కది శిష్యులప్రమాదం బని వారి మండలించి
రిట్లు పరమాద్భుతంబు లెన్ని యో యపుడపుడుచూపట్టుచుండ దిన
దినప్రవర్ధనూనుఁడై కుమారుండు రెండు మూడేడుల యాడుగల
వాఁడై యాటలుం బాటలు నాడఁ జొచ్చె నప్పు డార్యామనో
హరుండు.

ఉ. లోకముతోడివాఁ డనుచు లోఁ దలపోయఁగ రానియట్లు గా
నా కొమరుండువ ర్తిలుట లారయుచుం దనజన్మపత్రిక
వాకొనవచ్చుమారకమువార్త లెఱుంగుటఁ గన్న బిడ్డకు
గైకొనఁజేయ బ్రాహ్మ్య మొక కాలమునం దలపోసి వాసిమై.

క. గంగాప్రమాదమున వి
ప్రార్థకునకు విహిత మైన నై దవయేడు
నిర్భరధర్మం బనుచు
స్వర్భవు లుపనయనవిధులఁ బలికిరి స్మృతులన్.

—: ఉపనయనము—గురుకులప్రవేశము :—

తే. వేద సూక్ష్మావ దేశము విధి నొనర్చి
చదువఁ బెట్టెద నింతలోఁ జదువునుతునిఁ
జూచి యానంద మొంది నేఁ జూడఁ బోదు
నమరపురి కని యార్య కయ్యది వచించి.

వ. విద్యజ్ఞానజ్ఞం బడసి పంచమాద్యప్రారంభంబునన చొలవిధిం బొందిన
శంకగునకుఁ బంచశిఖిలం గల్పించి కౌపీనంబు గట్టఁబెట్టి యేణాజి
నంబుతో యజ్ఞోపవీతంబును బాలాశదండంబును ముంజరశనయు
నమరం జేసి సంత నుపనయనాధికారము సిద్ధింపం చేసి వేదమాత
నుపదేశించి చతుర్థదినంబున మేఘాఙ్గనాదికలాపంబు గలిగించిన

పదంపడి కాలటి కీంతుదవ్వున నున్నవిప్రాగ్రహారమున సాగ్నిజి
త్సర్వతోముఖయాజి గురుకులంబునఁ జదువం బెట్టె నంత సక్కు
మారుండును.

చ. గురుకులమందు విద్యఁ గయికోఁ జనుదెంచిననాటినుండి య
య్యరుఁబుఁగు తూర్పుకొండదరి కాగతుఁ డయ్యెడునట్టివేళ ని
ద్దర విడనాడి లేచియును దోడన కల్యము లెల్లఁ దీర్చి చె
చ్చెర నదిఁ నాడి వారిచి శుచివ్రతుడై చనుదెంచి యింటికిఁ.

తే. అగ్ని కార్యము దీర్చి రామాయణంబు
చదివి గురునకు మ్రొక్కి తత్సవిధమందుఁ
గూరుచుండి సహాధ్యాయకోటిలోన
వల్లె వేయుఁ గుతపవేళ వచ్చుదనుక.

శా. ఆపై శాంతి పఠించి లేచి నది నీ రాడంగ నై పూంజియున్
గౌపీనంబు పలాశదండమును వేడ్కం బూని చేఁ బాత్రమున్
చూపం బందిసబ్రహ్మమో యనంగ నారుద్రుండు భద్రాకృతిఁ
రూపింపంబడి పోవు చూధుకరమున్ రోయన్ బురీషికిఁ.

ఆ. ఇట్లు కొన్ని నాళ్ళు లేగినపిమ్మట
నొక్కనాఁడు భిక్ష మొందుపొంటె
ధరణిసురులవీధిఁ దిరుగుచు నొక్కచో
నొక్కవిప్రగృహము నొద్ద నిలిచి.

—: శంకరుఁడు మాధుకరమున కరుగుట :—

తే. “భవతి! భిక్షాం ప్రదేహి మే బ్రహ్మచారి
నే” యనుచుఁ బల్క లోపల నే వసించి
హీనమును దీన మగువాక్కు తేటపడఁగఁ
బలికె గృహమేధినీమణి తెలియ నిట్లు.

మ. అనఘా! మ్రొక్కెద నామనోవిభుఁడు భిక్షార్థంబు పై వీధికిఁ
జనియె న్వచ్చెడు నింతలో క్షణము విశ్రాంతిం గొన న్వేడుదుక
గన నివ్వచ్చర మింట నయ్యెడిని నాఁగన్ శంకరుం డామె మా
సినజీర్ణాంబర మింత కానఁబడ వాసిం బాసె నం చెంచుచుక.

తే. గరిత ! భక్తము లేకున్నఁ గాయ గాని
పండు గానీ యిడుము దానఁ బడసి తృప్తిఁ
గదలి పోవును ననిన నాసుదతిమిన్న
బదులు పలుకక కొంతలోఁ బలికె నిట్లు.

ఉ. ఎంగిలిచేతఁ గాకివయి నేయనివారము తొంటిపుట్టుకక
మంగళ మెట్లు కూడెడిని మాగృహమందు దరిద్ర దేవతా
సంగతియే గిరం బిఱుడు సాఁడ లే దన నేలఁ జాట్టుకో
సంగముఁ గప్పించిపియుఁ గటా! కనరా దని చెప్పఁ జాలెదక.

వ. అయ్యో! నాకన్నతండ్రీ!

చ. అకటకటా! యహస్కృఖమునం దెటునంటిదురాత్ముఁ జూచితో
యొకమెదు కై నఁ బొందుపడ కుండుదరద్రులకొంప కెండవే
డికి నటకాభ్యు పాకకఁగఁ గడిందిశ్రమం పడి వచ్చి తీవు నీ
వాకసుకుమారమూర్తి వని యుల్లము తల్లడ మందుచుండెడిక.

శా. ఎంతోపాపము చేసి ఘట్టితిని నే నీనీకు నాచేతితో
నింతన్నం బిడ నోచ నైతి నకటా! యేకాయయే నిచ్చి లో
నంతోషింత మటన్న నద్దియును బూజ్యం బయ్యె నోబిడ్డ! నా
సంతాపం బెటులాటునో యనుచుఁ బెచ్చన్ రాల్చె బాష్పంబులక.

వ. శంకరుండును గుండెలు తఱుగుకొని పోవునవ్వనితామణివాక్యంబు
లాలకించి జాలింబడుచుఁ గవాటంబువంకఁ గన్ను లెట్టి యిట్లనియె.

ఉ. ప్రాశుచు వచ్చు నాబుడుతపాణితలంబునఁ గాంచి * థాత్రిన్
మీ కివి యుండునే నొకఁడు మెక్క గ ని మ్మన నమ్మహానతీ
లోకవతంస మెంతయును లోనఁ దలంకుచుఁ దండ్రి! మాకడఁ
వాళొప నివ్వి లేవు పెరవార లొసంగిరి నాదుపట్టికే.

ఆ. అనుడు నీదుతనయు నడిగి దానిని నా కొ
సంగు మెంగి లనుచు సంశయింప
ననిన నామె నుతునిఁ గని చేయి చాచిన
నతఁడు కొఱుకుకాయ సంబ.కిచ్చె.

వ. ఆమెయున్ దానిశుద్ధోదకంబులం గడిగి శంకరుని హస్తస్పర్శంబునం
బడవై చిన నతండు పరిగ్రహించి నోట వైచుకొని నమిలి మ్రొంగి
యాచమించి లేచి మార్గంబు వట్టి నిర్గమించుచుం దనలోన.

సీ. కటకట! యీ గేస్తు లటమట కై కట్ట
బట్టకుఁ బొట్టకు బడలుపడుచు
వేఁగించుచుండి రీవిధమునం గాలముఁ
గన నాకు మిగుల సంకటము గలిగె
మొలఁ దిరుగనిచింపి గలుగుట నాకంటఁ
ఒడ సంశయించె సి గ్గడర గృత
చింతకా యైనను జీడికాయైనను
లేకుండ నింట నీలేమిడికిని

తే. మూల మూచ్చి యామె కేమూల నైన
నింత కనికర ముండిన నిట్లు చేయు
నే కృపాహీనురా లామె నేమి యనఁగఁ
గల మనుచు లోనఁ దలపోసఁ గలుములచెలి.

—: శంకరుఁడు బంగారువర్ష ము కురిపించుట :—

శ్లో. భో లక్ష్మి! భో లక్ష్మి! భో విష్ణువత్స!
కు త్రాసి నీచాలయావాసదాసి!
త్యక్తానుకంపే! న దాతిప్రకంపే!
త్వాం కిన్న వక్తవ్య మవ్యక్తరక్తే!

శ్లో. యుష్మత్ప్రసంగా త్తు లోకేతిభంగాః
నూనం భవం త్యత్ర వారాశిపుత్రి!
ఆవాహ యా మృద్య భాత్రీనుపర్వ
ప్రస్తావనార్థం స్తుతిం సంప్రయుజ్య.

వ. అని ప్రస్తుతించుచున్నంత నాతనికట్టెదుట.

సీ. పనుపునిగ్గులతోడ మిసిమిఁ దేలెడుమేళ
జాభువాపైఁడితో మేల మాడఁ
దోబుట్టు వగుచందుతోఁ దులఁదూఁగెడు
నగుమోము వెన్నెలఁసాగను లీనఁ
దులఁ గాను నీ కని తెలుపుట కనునట్లు
కెంగేలఁ గెందమ్మి క్రేభ్యవాఱ
వెలివట్టు పుట్టంబు ఎలెవాటులో నుండి
రవణాలరవరవర్ రమణ మెఱయఁ

తే. గనుల నానందబాష్పముల్ క్రాలుచుండఁ
గచభరంబున మెల్లనఁ గాభ్యు లిడుచుఁ
గలుము లొలికెడువాల్గంటి కరుణతోడ
శంకరస్వామికెలన సాక్షాత్కరించె.

వ. అట్లు సాక్షాత్కరించిన మహాలక్ష్మి గాంచి నమస్కరించి సాక్షా
చ్ఛంకరుం డగుశంకరుం డిట్లనియె.

తే. ఇంతమాత్రము దయలేనిహృదయము గల
దాన వీ వని యెఱుంగ నే దానవారి
జాయ వీ వగుటన యేమొ జనని ! యిట్లు
తాతిగుండియదాన వే యైతి వకట !

చ. చదివినవాఁడు బ్రాహ్మణుఁడు సజ్జనసమ్మతుఁ డిద్ధబుద్ధి దు
ష్టదముల కేగనట్టిఁడు ప్రసాదగుణం డగు వానిపత్నియ్యో
బదుగురిలోనఁ జెప్పుకొన వచ్చెడునట్టిది సాధ్వి యామెకుఁ
మెదు కొకఁ డైన లేనటులు నీవు పొనర్చితి వేమీ చెప్పునూ.

ద్విపదము. అన లక్ష్మీయనియె నోయమలస్వభావ
మును వీరు వేడికిం బుడిసెడుగంజ
యును బోయ కుండినయుద్ధతు లగుటఁ
జనుదెంచె లేమి యీ జన్మమునందు.

ఉ. నావుడు శంకరుం డనియె నా కిపు డామలకం బొనంగె భూ
దేవనతీవతంస మది తియ్యము పేర్పడ నే భుజించితి
గావున నాగృహస్థుల కొకానొకనాఁటికిఁ వీఁగి పోనిశ్రీ
నీ విడ వేఁడుచుంటి నన నీరజలోచనుభామ ప్రేముడిక.

చ. శివుఁ గని నీదునాజ్ఞమెయిఁ జేసెద నంచు వచించునంతలో
దివముననుండి వర్ష మటు ధింధిమిశబ్దము ఘట్టి బ్రాహ్మణ
ప్రవరునియింటిలోఁ బడియె లంగరూఢాత్రితలాటుపుల్ భరం
బవు నటు కుప్పతిప్ప లయి యావరణం బది నిండ మెండుగన్.

ప. అంతలో నమ్మహాలక్ష్మి యంతర్ధానంబు నొందె శంకరుండును
నంతసించుచు నింటిమొగంబు వెట్టె నట్టియెడ నాగృహమేధి
యాయావరంబు చేసేకొని వచ్చి మచ్చెకంటివలన నంతయు నెఱింగి
పరుగుపరుగునం బఱచి పోయి పోవువానియడుగులం బడి ప్రార్థించి
తెచ్చి పాద్యం బిచ్చి పూజించి సభార్యుండై యి ట్లనియె.

ఉ. నీ వొకబ్రహ్మచారి వని నే నెటు నమ్ముదు బ్రహ్మలంతలే
దేవురుగొట్టు నైనననుఁ దేర్పఁగఁ జాలరు నాకుటుంబమున్
బ్రోవఁగ నైనదేవుఁడవు మోహమునం బడి ముగ్ధి తేలుమే
మీవగ నుత్తమస్థితికి నేగఁగ నైతిమి శంకరప్రభూ.

వ. అని సతీసహితండ వాని పాదలంబులం బడినఁ బరమేశ్వరుం డగు
శంకరుండు వారి లేవ నెత్తి మీపుణ్యంబు మంచిది యది మిమ్ముఁ
గాచి నది నే నిందు నిమిత్తమాత్రుఁడ నని సముచితసంభాషణంబులు
భాషించి భూషించుచు వారి నామంత్రించి గురుకులంబుఁ జనియెనంత.

చ. గురుకులమందు విద్యఁ గొనుకొట్టుఁడు మాధుకరాన్నభోజనం
బరుదుగఁ జేయువాఁ డొకగృహస్థునియి ల్లది నిండునట్లు బం
గరు గురియించె నంట హరికాంతకఃకాక్షముఁ గల్గఁ జేసి య
బ్బుర మిది యంచుఁ బౌరులు సముత్సుకతం గన వచ్చి రాతనిన్

వ. వచ్చి గురునచుమతిం బడసి శంకరకుమారుం దరియ వచ్చి.

నీ. నాబిడ్డకాన! ని స్సనినదంపతు లెట్టి
పుణ్యత్మలో యని పొంగువారు
చిన్ని కుఱ్ఱఁడ విట్టి చెల్లు యె ట్లెఱిగితి
వీవ దేవుఁడ వని యెంచువారు
బంగారుతండ్రి! నీ సింగార మెన్న శ్రీ
గన్న వాడవ యని యెన్నువారు
మాపాలిభాగ్యమా! మాకులదై వమా!
మ మ్మోకురా యని మరగువారు

తే. ముద్దు గొనువారు చుబుకంబు పులుకువారు
మ్రొక్కువారు కపుగింటఁ బొదువువారు
కనుదొవల లేతచే యద్దుకొనెడువారు
నయిరి శంకరుఁ గన వచ్చినట్టివారు.

కలుగ కుండునో యని కళవళంపడుచుఁ గాలటికిం గాలినడకం జని
మరణశయ్యం బడియున్నతండ్రికిం దల్లికిం బ్రదక్షిణనమస్కారంబులు
గావించి శయ్యం జేరి తండ్రిమొనిపైఁ జేయి వైచి కంట నీరు వెట్టు
కొనుచుండె నప్పుడు.

—: శివగురు చరమకథ :—

- ఉ. తల్లియుఁ బుత్రునిం గనుచుఁ దల్లడపాటునఁ గంట నశ్రువుల్
జల్లని రాల నేడ్చుచుచుఁ బ్రసంగ మొకింతయుఁ జేయ లేనిదై
గొల్లునుశబ్ద ముప్పుతలఁ గొడ్కును జూచుచు నేలఁ గూలె న
డ్డల్లన విచ్చి కన్నఁగవ నాశివదేవుఁడు చూచి పుత్రునిన్.
- ఉ. చేతులు చాచి కౌఁగిటను జేరిచి యట్టిటు కన్నతండ్రి నీ
వీతటి వచ్చినాఁడి వటవే ననుఁ జూడఁగఁ బాఠవిఘ్న మి
ట్లాతత మయ్యెనే యనుచు నారట మందెడుతండ్రిదిక్కు మో
మై తనయుండు మీయనినయట్టులు గా దని మ్రొక్కి యిట్లనున్.
- ఉ. నాలుగు వేదముల్ హఠియు నాలుగురెం డగుశాస్త్రముల్ పురా
ణాలును ధర్మశాస్త్రములు నన్ని యెఱింగితి సత్కవిత్వమున్
మేలు బఱి యసన్ సలుప నేర్చితి గానమునందు మేటి యీ
బాలుఁ డటంచు నన్ బొగడువా ర్గల రోషిత్వపాద! వింటివే.
- తే. అనుడు శివగురుఁ డిట్లను నల్లనల్ల
యేను ధన్యుడను బిత్తాణ మీఁగిఁకొంటి
నిన్ను వంటికుమారునిఁ గన్నదాన
నేను బోవుదు నీతల్లి నిన్ను నోము.
- వ. అని యర్థాంగిమోముపై దృష్టి నిగిడించి కుమారునిచేతులు తన
తలక్రిందం చేర్చుకొని నారాయణస్మరణంబు చేయుచు యోగం

బనుసంధించె నంతలో నాతనిప్రాణంబులు బ్రహ్మరంధ్రంబు వగి
లించుకొని శంకరుండు చూచుచుండ నర్చిరాదిమార్గంబునం బోయి
సూర్యమండలంబునం జొచ్చె నంతఁ గుమారుండును.

మ. శ్రీ. ప్రాణనాథునిమేనిపైఁ బడి బారు బా ర్మని యేడ్చుచున్
బ్రాణముల్ విడ నున్నతల్లినిఁ బట్టి లేవఁగ నెత్తి వి
జ్ఞానశేవధి వీవు ప్రాకృతజంతువ ట్లిటు లేడ్వఁగా
నానె ప్రత్యహ మిట్లు కన్గొన వట్టె ప్రాణులపోకడల్.

ఉ. మాయ జగంబుఁ గన్గొను మార్గము తప్పినదాననై యిటుల్
పాయనిదుఃఖభారముగ బమ్మటిలం జనునమ్మ బ్రహ్మమున్
నీయెడఁ గట్టుకొంటి నది నేను నెఱుంగుదు నిన్నుఁ బోలువా
రేయుగమందు నేఁ బాడమిరే ధరణీస్థలి ముందువెన్కలన్.

వ. తల్లి ! యింక నైన నీవీలోకవృత్తాంతంబు చిత్తంబునం దలంచుచుఁ
బ్రశాంతి వహింపు మని యువశమిల్లం బలికి నేదదేర్చి పదంపడి
బ్రహ్మమేధవిధిం జేసి తండ్రికిఁ బ్రేతనంస్కారంబు నిర్వర్తిల్లఁ జేసి
బ్రహ్మవేత్తలకు గో భూ తిల హిరణ్యాది దానంబు లెన్నియేని
కావించి తల్లిమనుగడకుం జాలినంత ద్రవ్యం బుంచి తక్కిన దంతయు
బ్రహ్మసాత్కృతంబు గావించి తల్లిద్రవ్యంబునుండి యట నదీ
పాతంబు గానున్నకృష్ణాలయం బామెపేరం గట్టి ప్రతిష్ఠించి కృత
కృత్యుండై తల్లి నెల్లవిధంబుల నూఱడిల్లం బలుకుచు నామె
పోషణంబున నల్లారుముద్దుగాఁ బెఱుంగుచుఁ గాలక్షేపంబు నేయు
చుండె నక్కాలంబున.

—: శంకరుని విద్యా విశేషాదికము :—

శా. వీణాగానముతోడ సామమును వేవేరితులం బాడుచో

గాణల్ రాణ లెనంగ మూఁగొనుటల్ గా దెందు నెం దుండు ని
ద్రాణంబుల్ పికముల్ మయూరములు తద్రాగస్వరప్రక్రియన్
ద్రాణం బేర్పడఁ గూడి పాడుటకు నా దర్పించి కూయుం గడున్.

ఉ. వీణ ధరించి సామమును విన్ననుహృప్పగఁ గూర్చి పాడుచో

వీణియ వల్లవంబులను బెట్టెను మెట్టులవట్ల మేల్కూలల్
ప్రాణము గల్గినట్టు లయి వారి న్రవించె నొకింతవేళ కా
వీణ ధ్వనింపఁ జాలమికి వీగక పాడు నతండు వీణ నాన్.

సీ. పుంస్కోకిలములను బొందు పొం డనఁ జాలు

స్వరము చిల్కల కుద్ది వచ్చువలుకు

పున్నమజాబిల్లి కన్న మిన్నగుమోము

వెన్నెల వెదఁజల్లు చిన్ననగపు

కమలదళంబులం గాదు కా దనుకను

లింద్రసీలంబుల నేలునెఱులు

కొదమసింగములకు బదులాడఁ గాఁ జాలు

లేఁగాను కడుపుపై నాగరేఖ

తే. ధవళధవళంబు లగుజిన్నిదములతోడ

మిసిమి మీఁతెడుమేఱాయ మిసమిస మని

పుడమిపైఁ గలచీకట్ల వెడల నడువ

శంకరకుమారుఁ డానాట సౌరుమీఁతె.

సీ. కడఁగి పాల్కుడలితోఁ గాఁగిలింతలఁ దేలి

కైలాసగిరిమీఁదఁ గాలు వెట్టి
మలపట్టితేనితోఁ జెలికార మొనరించి

గిబ్బరాయని మీఁదఁ గెరలకెక్కి
ఊక్తిరాయని తోడ నెక్క నక్కెము లాడి
యలవేలుపులగౌరు నక్కుఁ జేర్చి
వెలిమాఁకుతోఁ గోఁకలనెల్ల నెలకొల్పి
చిలువ యేలికతోడఁ గలసిమెలసి

తే. నారదమునీంద్రునిం దొట్టి వారి గెలిచి
యలుముకొని ముజ్జగంబుల యందు విరిసి
ప్రోడయై తిరుగాడుఁ శ్రీ భూతమహిమ
కీర్తితుం డగుశంకరు కీర్తి కాంత.

—: శంకర వివాహ విచారము :—

క. జగ దేకసుందరుండును

దిగంతరవ్యాప్తకీర్తి దీపితజన్ముం
డగుశంకరునకు నెందఱో

తగువారల్ కన్యల నిడుతలఁపు గలుగుటన్.

వ. కాలటికీ గాలు గదలించుకొని వచ్చి తెలియం జెప్పిన నతండు.

ఆ. తనకుఁ బెండ్లియాడుతలఁపు లే దని చెప్పి

వారి నెల్ల సాగఁ బంపె నపుడు

తల్లి తనయు తలఁపు తెల్లంబుగా విని

యిట్లు లనియె నొక్కపట్టునందు.

మ. తనయా ! నాల్గు నాశ్రమంబుల గృహస్థం బాశ్రమం బుత్తమ
త్వనియాధిం బాలుపొందు నిందుఁ బురుషత్వం బంది జన్మింపనై

జనుఁ డాదిం జదువంగనై విబుధుఁ డై సాధ్వీమణిం బెండ్లి యై
తనయుం గాంచి యజించువాఁడె పురుషత్వస్థాప్తికిం సాత్ర మా.

వ. కావున నోకన్నతండ్రి ! నీ వవిజ్ఞుండు వోలె వాడుబు సేయుచుఁ
బెండ్లియాడ నని వ్రతంబు వట్టి వ్యర్థుండవు గాక.

ఉ. మంచికులంబునం దయినమాన్యచరిత్రుని బెండ్లియాడి శ్రు
త్యుంచిత ధర్మకర్మములయం దయి యాగము లాచరించి పెం
పెంచుచుఁ బుత్రులం గని పితౄణము దీర్చి గృహస్థధర్మమున్
మించినసంప్రదాయమున మేలు ఘటిల్లఁగ నుండు మాతృజా.

చ. గురువు లభుత్రజాతకునకున్ గతి లే దని చెప్పుచుండు నీ
వరసితి వేదశాస్త్రములు నాగమము ల్పనియా-ర్పురాణముల్
వరమతి వెందు నిట్టలనువాకులు సిచెవిఁ దాఁక లేడె యి
ట్లరమరలాడు దే మెఱుంగ నట్టిఁడు వోలెఁ కుమారశేఖరా !

వ. అని తఱిమి చెప్పుచున్నంతఁ గొంతలో నతండు తల్లి కి ట్లనియె.

శా. అమ్మా ! నీయుపదేశవాక్యముల కే నడ్డంకులన్ వాకులన్
నెమ్మిం జేయుచునున్న వాఁడ ననుచున్ నిందింపఁ బో కమ్మ శా
స్త్రముల్ దెల్పు గృహస్థధర్మమునఁ బాశ స్త్రంబు దానం బితౄ
ణమ్ముం దీర్పగ వచ్చుటల్ నిజము లైన న్నిన్ను వాక్రుచ్చెదన్.

మ. జననంబే కడుదుఃఖ మందునను సంసారంబు పైదుఃఖ మై
కనవచ్చుం బిదపఁ నతీగ్రహణదుఃఖం బెన్నఁగా శక్యమే
జననీ ! పెండిలి లేనిభీష్మునకు మోక్షస్థాప్తి లేకుండనే ?
వినవో శ్రీశుకుఁ డుత్తమస్థితిని బ్రాపింపంగ విచ్చేయుటల్.

వ. అని మఱియు.

మ. విను మాశాస్త్రము లాపురాణములు నావేదంబు లాసర్వముక్
గనుగో నశ్వరముల్ జగంబు లివి స్వప్నప్రాయముల్ రోసి వా
నిని వై రాగ్యమ భోగ్య మంచు మదిలో నిర్వేదముం బూననా
సనియున్ నిత్యుడు సత్యుఁ డీశుఁడొకఁడే యంచూని వాక్రుచ్చెదన్.

వ. అని క్షణభంగురంబు లనిత్యంబు లసత్యం బులగు దారపుత్రాదులు
వాని నపేక్షింప నొప్ప దనియుం జెప్పుచుఁ జెండ్లియా డని నియ
మంబున నుండ నౌ నని కుమారుండుచు జెండ్లియాడి పిల్లలం గని
కలం బుద్ధరింపు మని తల్లియుఁ బరస్పరసంభాషణంబు లహర్నిశంబు
సాగించు చుండి రప్పు డొక్కనాఁ డార్యామహాదేవి.

—: శంకరమాత యెంతకాకున ముచ్చిల్లిపడుట :—

ఉ. కాలటి కింతదవ్వులను గాల్గుచు నుండెడుపూర్ణ నాడ ము
క్కలములందు బోవునదికాన నొకానొకనాఁటియెండలోఁ
గాఘలు గాలుచుండ జలకంబులు దేరఁగ నేగి వచ్చుచున్
జ్వాలలు గ్రమ్మునన్న నగుసై కత మ్గ్గిఁ దగ్గిపోనిదై.

ఆ. దారి మందుచుండ దానిలోఁ బడి నాలు
గడుగు లేసి మీఁద నడువ లేక
కాళ్లు నెత్తి మాడఁ దెల్లె నా సైకత
మందు నగ్నిహోత్రమందు వలెను.

వ. అట్లు పడ్చిలేవలేక కొట్టుమిట్టాడుచున్నంత నవ్వుత్రాంత మెవ్వండా
రివ్వునం బోయి శంకరునకుం జెప్ప నప్పు డతండు వడివడిం బలుగిడి
వచ్చి లేవనెత్తి తల్లి నెత్తుకొని తన యింటికిం దెచ్చి చేతులనామె
మేనెల్ల నిమురుచు శైత్యోపచారంబు గావించె నంతలో నామెయు.

ఉ. కన్నులు విచ్చి చూచి తనకన్నకుమారుడు నేడదేర్చుచున్
దన్ను భజించుచుంట గని తండ్రి! ననుం గొని తెచ్చితివా నే

నున్నది మధ్యహంగణ మొకో యినుకం బడు లే నెఱుంగుదున్
న న్నెటు తెచ్చి తేది వ్యధ? నామెఱుఁ జల్లన కేది హేతునో?

మ. నవసీతాదులు రాసినట్టులు కనక గా రాదు శీతార్ద్రగం
ధవిశేషంబులు పొమినట్టులు భవద్ధస్తాంబుజం బొప్పుచుం
డె వరాలయ్యను నిన్నుఁ గన్నతలి నై నే నుంటకుం దొంటిచు
ట్టువునం దెట్టితపంబు చేసినో చెట్టుం గట్టె ని ష్టదియే.

వ. అని తనంతఁ దా లేచి కొడుకు నక్కునం జేర్చుకొని మూర్ధంబు
పుడుకుచు ముద్దులాడుచుండె నప్పు డక్కుమారుండు తల్లిదిక్కు
మొగం బై.

ఉ. అమ్మరొ! నీకు నాఱుపదు లబ్దము లయ్యెను రెండుమూడుచూ
నమ్ములు మాత్రమే కొఱగ శాస్త్రహితమ్ములు సర్వపుణ్య
ర్కమ్ములు చేసియుంటివి కుమారునిఁ గాంచితి పూతదేహ వే
యమ్మయు నిన్నుఁ బోలు నన నైతి లభింప దొకింతయేనియున్.

తే. ఇంట నుష్ణోదకము గానియెడలఁ జెరటఁ
దనరు కూపోదకము గాని తానమాడ
నొప్పు గదె తల్లి! ప్రతిదిన మొండు రెండు
పరులు పూర్ణకుం బోవుట భరము గదవె.

ఉ. ఏటిజలంబు లాడుటకు నేగుట మానుము దవ్వు వోవ నా
రాటము వచ్చు గాదనిన రాతిరి చూడుము రేపులోన నా
యేటిని నీపదంబుకడ కేఁ గొనివచ్చెద నీకు నిచ్చెదన్
మాటికి మాటి కానదిని మజ్జనముం బొనరింప నొప్పెడిన్.

వ. అనిన వాని బాలభాషణంబులకుఁ దల్లి సంతసెల్లె సంత నారాత్రి
సాము గా వచ్చినప్పుడు.

—: శంకరుడు పూజానదిని దనయింటి పక్కకుఁ జెచ్చుట:—

సీ. ఇని భూమి యివి దిక్కు లిది దివం బనరాని

యట్లు మేఘావృత మయ్యె జగతిఁ

బ్రహ్మకాలము వోలెఁ బెళువెళార్భటులతో

నులుములు మెలుములు నుప్పతిల్లె

నేనుతోండుము లట్లు లేడ మింతయును లేక

జలధార లెల్లెడ నలుము కొనియెఁ

గుండలతో నీళ్ళు కుమ్మరించినరీతిఁ

గురిసె వర్ష మొకింత తెఱచి లేక

తే. కొంపలును గోడలును నేలఁ గూలిపోయెఁ

బ్రజల కిటు నటు నడయాడ వలను చెడియె

బ్రహ్మమందలిఘమ్మలావర్తకములు

కురిసి నట్టై మహాగ్రమ్మై కురిసె వాన.

శా. ఆవర్షంబున బూర్ణ పొంగి త్రిజగద్వ్యాఘాతముం జేయు న

ట్లావేగంబునఁ గొట్టుచుం భయదస్తై వ్యాపించియు న్నుంచియున్

ద్యావాపృథ్వీవకాశ మింతయును లే నట్టై ప్రతీరావనిన్

వే వే ప్రచ్ఛుచు వచ్చె నూరిదరికి వేగంఁ నావేళకున్.

క. ఉదయము వేళకుఁ బూర్ణా

నది నిండి నిజాలయంబునకు దరి దాపై

పొదలంగ నార్య మేల్కొని

నదియై కని కొడుకు నుడికి నచ్చెరు వడియెన్.

—: దైవజ్ఞుడు శంకరున కల్పాయు వని తెల్పుట:—

వ. అంత నొకానొకదినంబున దైవజ్ఞుం డొక్కరుండు శంకరునకుం

దనకన్య నీ నెంచి వచ్చి మునుము న్నార్వాంబం గని తనవచ్చిన

కార్యం బెఱింగించిన నామె తనవల్లభుండు వృషభగిరినుండి వచ్చు నప్పుడు చెప్పినచోప్పు తలంపునకు రాఁ గుమారునిజన్మపత్రికం దెచ్చి వానిచేతి కిచ్చినం బుచ్చుకొని యతం డిటు నట్టు లించు కించుకగాఁ జూచి పెదవి విఱచిన వెఱ చఱచి వడంకుచు శంకరాంబ దీనస్వరంబున

ఉ. ఏమి మహానుభావ ! యిటు లేటికి మాటి కనిష్టభావమున్
నీమొగ మెగ్గఁ జేసెడిని ని గ్గన బీ తగుదెంబు నయ్యయో
స్వామి ! మదీయసందనుఁడు . వాఁడు చిరాయుగుపేతుఁడే కదా
యేమి వచింతువో యనుచు నెంతయు స్వాంతము సంచలించెడిన్.

తే. అనుడు దైవజ్ఞఁ డనుఁ దల్లి వనరఁ బోకు
మల్పజీవి భవత్పుత్రుఁ డనువు పడెడు
శాంతి దానికిఁ జేయింప గొంత మేలు
చేకులు నటంచు నామది చెప్పుచుండె.

— : మునులవచ్చి శంకరుని సన్యాసిం చేయు పని చెప్పుట : —

వ. అని తనవచ్చినపని వాకిట తీరుటం జేసి మఱియొం డాడ కామెకుం
జెప్పి పోయె నామెయు నితాంతచింతాసాగరనిమగ్నమాన
మాననయై యున్నంతలో శంకరదర్శనలాలనులై యుపమన్యు
ప్రభృతు లెందఱో మునులు వచ్చి శంకరపూజతులై విశ్రమించి
వానితో ఒహువిధ ప్రసంగంబులం దేలుచున్నంత నార్యాంబ వచ్చి
మునులకున్ మొక్కి యి ట్లనియె.

ఉ. మీరు మహానుభావు లరు మీదగు దర్శనభాగ్య మబ్బుటన్
జేరెను మాకు సర్వశ్రుభ సేవకు లోమునులార ! నాసుతుం
డిరహి సర్వవిద్యలు గ్రహించినవాఁ డయి వచ్చె వీనికి
భారితరాయ వౌ నటులు పూజ్యులు మీర లనుగ్రహింపరే.

చ. అసఘ్నః సర్వముం గరతలామలకం బగు మీకు నాకుమా
రుని గ్రహసంపుటిం దెలిసి రూఢి వచింపుఁడి యెల్లసంగతుల్
కనుగొన నల్పకాల మది గల్గిన దానికినిం బ్రీతిక్రియం
బొనరిచి పెద్దకాల మగుపొడిమి తేఁ దగునండు తాత్పికుల్.

క. మును లనిరి తల్లి ! మీ కా
దిని వృషభాచలహరుండు దెలిపెను గాదే
ఘనుఁ డగు నీసుతు సన్యా
సినిఁ జేసితి వేని బ్రదుకుఁ జరకాల మిలక.

ఆ. ఎనిమి దేండ్ల కవుల నెన్నిదేండ్లకు నైన
సజనివాఁత తప్ప దంబ ! ఏని
సన్యసింపఁ జేయ జన్మాంతరం బది
యగుచు బ్రదుకు నవల నన్నియేండ్లు.

వ. అని చెప్పి వారు యథాగతకృతగమను లై రప్పడు శంకరుండు
తల్లింజేర వచ్చి బతిమాలుచు ని టనియె.

శా. అమ్మా నాబ్రదు కాన చేసితివ యే నావంతయుం జూడ కీ
వమ్మై నేని మృతింపకుండు మని మాతాక్షిం ప్రసాదించవే
కొమ్మి య్యాశ్రమ మంచు నే నవల నీకు న్నొక్కి సన్యాసి నై
మిమ్మున్ శాశ్వతరుద్రలోకమును సంప్రేక్షింపఁ గావించెదన్.

వ. అనినం దల్లి యి ట్లనియె.

ఉ. ఈ వొకరుండవే సుతుఁడ వెవ్వఁడు ది కొకరుండు లే డిఁక
దేవర దేవినిం బలెను దేశికునాజ్ఞఁ బరిగ్రహించుచున్
భావజూపునిక సుతుఁ గనం గలవాడవయై యనంతరం
బావిహితాశ్రమంబుఁ గొన నాన యొనర్చుము మాను మానుడిక.

—: శంకరుని మొసలి పట్టుకొనుట.

వ. ఇట్లు పలికెడుతల్లినిర్భంధమునుండి తప్పించుకొనం జాలని కుమారుం
డామఱునా డు తల్లికిం జెప్పకుండఁ దనయీడా బాలురతోడం
గూడి పూర్ణానదికి జలంబు లాడం జని లోఁతునీట ములుఁగుచు
దేలుచు నొండొరు పందెంబులం జఱచుకొని యీడులాడుచుఁ
జల్లులాట లాడుకొనుచుం గ్రీడలం గావించు చుండి రప్పుడు.

సీ. ఖరనఖరంబులం గట్టిపాఱిన యట్టి
పొట్టికాళ్ళులు నాల్గు దిట్టపడఁగ
చూక్షభూధ్రచ్చేద దక్షదంభోళిన
దృక్షపుచ్చచ్చటలీ దీర్ఘముగను
మృత్యుముఖం బట్టు లత్యుద్ధతం బగు
ఘోరముఖం బది గుహకుఁ జాల
క్రక చనహస్రముల్ కలయఁ గూర్చినయట్లు
మొరటు దేరిన మేను కఱుకు లీన.

తే. దీర్ఘదీర్ఘమై మోర పైఁ దేలి యేటి
నీరు పాయలువడ నీడు చారవంబు
పుట్ట నట్టిట్టు చెడుగుళ్ళు కొట్టుకొనుచు
వచ్చి గ్రాహము శంకరుఁ బట్టెనట్టె.

వ. ఇట్లు పట్టి లోనికి లాగికొని పోవం జూచ్చె నప్పుడు గ్రాహగ్రస్తం
డగు శంకరుండు తల్లికిం దెలియున ట్లుచ్చెన్వరంబున.

శా. ఓహో మాతృశిఖామణీ ! జలమునం దుగ్రాకృతి స్వచ్ఛి దు
ర్ద్రావం బొక్కఁడు నన్నుఁ బట్టుకొని శీఘ్రప్రక్రియన్ లోనికిన్
ద్రోహంబుం బానరింపఁ దోడుకొనుచుం బోవు స్వడి స్వచ్ఛి నా
దేహంబు స్నిలువంగఁ బెట్టు మని రోదించెన్ భయం బెంచుచున్.

వ. అట్లార్చుచు నేడ్చుచున్నప్పుడు తోడిబాలు రేమియుఁ జేయుఁ జాలక జాలింబడి వఱుగు వఱుగునం బఱచి పోయి తల్లికిం చెప్పి రప్పు డామె హోరు మని యార్చుచు నోరును నెత్తియు మొత్తు కొనుచు నొక్కంజ లోనం జని గ్రాహగృహీతుండై కారియంపడు కొడుకుం గని యురస్తాడనంబు చేసికొనుచు నుచ్చస్వరంబున. 134

మ. కొడుకా ! న న్విడనాడి పోయెదవురా ఘోరగ్రహాస్యంబునం బడి న న్నేమిపొనర్చి పోవుదువు? నాప్రాణంబ! నాకిందు దిక్కేరురా కొడుకుల్ కూతులు నన్నలుం దములు నీకుం గాక లే తెవ్వరున్ నడికిం గాలము దాఁట నే నెటులు ప్రాణంబుల్ భరింపం గలన్.

వ. అని గ్రాహంబు నుద్దేశించి. 136

శా. ఓహో గ్రాహమ ! నాదువంశమున కీయొక్కండె యంకూర మై దేహం బందెను వీని నీ విపుడు సం దేహింప కాస్యాగ్నిలో స్వాహాకారము చేసికొన్నఁ బితృవంశం బెల్లఁ గాసిల్లెడిఁ ద్రోహంబుం దలపోయ కీబుడులే సంరక్షింపఁ బ్రార్థించెదన్. 137

క. ఆహారవాంఛయే నా

దేహం బిదె పట్టి కొఱికి తిగుము తనియ నో

గ్రాహమ ! మే లగు నీకిటు

ద్రోహము సేయకుము నీకు మొక్కెడ నిదిగో. 138

వ. అని ప్రార్థించునంతలో నాకోలు మొసలియుఁ గుమారుండును బ్రవా హంబున బుడుంగున మునింగి కానరాకుండి రపు డయ్యార్యాంబ ఊమ్ముగొట్టుకొనుచు గొల్లున నేడ్చుచుఁ దానును దనకన్నవానితో నదిం బడి చావ నెంచి జలంబులం దిగఁబాటుచు. 139

— శంకరుడు తల్లియనుజ్ఞ గాని పవ్యసించుట —

ఉ. దేవతలార ! నాకొడుకు దేహముతో నిట వచ్చె నేని భూ . దేవియు వాయుదేవుడును దిక్కులు సాక్షులు గా వచింతు నా భావము మార్చుకొం చితనిపట్లఁ దురీయము నాశ్రమంబుఁ గై కో వర మీత్తు నంచు బలుకుం బచరించె దెన భ్వనింపఁగన్. 140

ఆ. అంతలోన బాలుఁ డట్టి లాడుచు

జననికడకు కొట్టుకొనుచు వచ్చె

వచ్చినంత వాని వడిఁ బట్టి సందిటఁ

బెట్టి కొఁగిలించెఁ బెరిమ నామె.

141

వ. అంత వా రిరువురును జలాశయంబునుండి మెల్లమెల్ల నడుగు లిడుచు

గృహంబు చేరుకొనిరి.

142

ఉ. అప్పుడు పుత్రుఁ డిట్లనియె నమ్మరొ ! మస్కరిఁ గాఁగఁ జేసి న

న్నిప్పుడు పంపఁ బల్కితి వదే పరమాజ్ఞయటంచు పందనం

బొప్పుగఁ జేయుచుంటిఁ గొను మోజననీ ! చనివత్తుఁ జిత్తమం

దెప్పుడు చింతసేయ వల దే నిట నుండినయట్ల యెంచుమా. 143

చ. కల దిట నీకు ద్రవ్య మది గల్గినఁ బెక్కురు దిక్కుసూపుచున్

బిలిచినఁ బిల్వకుండినను నీకు సవర్య లొనర్పఁగ వత్తు రమ్మరొ

తెలియఁగ నే నొకర్త నని దిక్కాది లే దనఁ బోకు నీకు నే

గలను గదా సుతుండ నయి కానల నుండిన నింట నుండినన్. 144

చ. తలఁచినయంతమాత్రమున దగ్గర నుండినవాడు నాఁగ నే

గల నని చేర వచ్చెదను గవ్వము నీ కెది గల్గకుంకెడిన్

గలిగినయే బ్రతిక్రియ పొనర్పఁగ జాలి యిట స్థలంకెదన్

బలు కిది విశ్వసింపు మని పాదము ముట్టెను బాస చేయుచున్. 145

వ. ఇట్లు మాతృపందనంబు చేసి “సన్యస్తోఽహ” మని పలుకుచుఁ

బాలాశదండంబు పాటనైచి వేణుదండంబును, ముంజమయమేఖ

ల విడిచి వస్త్రమేఖలయును, బంచశిఖాపరిత్యాగంబున నేకశిఖా

పరిగ్రహణభావంబును గావించి కంట నీరు ప్లాకుకొనుచున్నతల్లికి

మఱియు దండప్రణామంబు గావించి ప్రయాణోన్ముఖుడై మాటు

మాటాడ నేర కూరకున్న కన్నతల్లి కన్నుల ననుజ్ఞం గొని యిల్లు

వెడలి తనదిక్కుపై మోముపెట్టి చూచుతల్లిదిక్కు తిరిగి తిరిగి

విశ్రమించె నని చెప్పిన శోత లవ్వలివృత్తాంతంబు చెప్ప మని
కథకు నడుగుటయును. 146

—* ఆ శ్వా పాం త ము *—

సీ. ఆధ్యాత్మచింత నిత్యం బైనతనయాత్మ
సలుపు దేవీపూజ సంతతంబు
మాతరపితృభక్తి యాతని కుగ్గుణాల్
గోలునప్పటినుండి గ్రాల్చుచుండు
పక్షపాతము వానిపట్ల గానఁగ రాదు
శాంతస్వభావుఁడు సాధుమూర్తి
శరణాగతత్రాణవిరుద సంకలితుండు
సత్యశీలుఁడు దయానిత్యరతుఁడు

తే. న్యాయమూర్తి నిరాడంబరాశయుండు
సతతమితభాషి కార్యదీక్షాపరుండు
దేవభక్త్యంకితుండు విద్యావినోది
సత్యనారాయణుఁడు పొల్చు సత్కుకరుణ.

147

క. కపటము కల్లయు మోసము
విపరీతాస్థంబు నికృతి వికటోక్తియు దం
భవదంబు సత్యనామున
శేపుడున్ లే వతనిఁ జోచు నీశ్వరుఁ డెలమిన్.

148

గ డ్య ము

ఇది శ్రీ మహామహోపాధ్యాయ కళాప్రపూర్ణ కవిరాజ
కవిసార్వభౌమ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి
ప్రణీతం బైన జగద్గురు చరిత్రమున
ద్వితీయాశ్వాసము

(శ్రీశ్రీశ్రీ)

శ్రీకృష్ణ జగద్గురుచరిత్రము

— (అను) —

శంకరవిజయము

— (అను) —

తృతీయాశ్వాసము

క. శ్రీమజ్జగదంబా గ

ర్భామలశుక్తిన్ బ్రభూత మగుముత్యంబై

భూమింద్రశిరోభూషణ

మై మించున్ సత్యనాముఁ డత్యర్థం బై.

1

వ. అక్కఱకుండు శ్రోతల కిట్లనియె నట్లు గృహంబు వెడలి మెలమెల్ల
నడుగు లిడుచుఁ బూర్ణానదీతీరంబునఁ దల్లివేరం గట్టించిన శ్రీకృష్ణ
మందిరంబునకుఁ జని స్వామిదర్శనంబు గావించి చేతులు జోడించు
కొని యిట్లని పార్థించె.

2

— శ్రీకృష్ణస్తవము —

శ్లో. శ్రీకృష్ణ మీశ శ్రితపారిజాతం

జాతం కులే పృష్టిజనేశ్వరాణామ్

యశ్చివ్రతక్షార్థ మభూత్థలానాం

శిక్షార్థ మే వాతీ పసుంధరాయామ్.

3

శ్లో. సంకల్పి తోఽహం శివదేశికేన

త్వం చాపి తద్వ త్పరికల్పి తోఽసి

ఆవా మభూవః సహజా వ వాతః

మాం కృష్ణ! దత్వా విజయం త్వదీయమ్.

4

వ. అని ప్రార్థించి యొక్కచో విశ్రమించి తనప్రియాణంబు విని దర్శించ
వచ్చినప్పటి నందఱ నాదరించి యంపిపుచ్చి యారాత్రి భగవ
త్సన్నిధానంబునఁ గాలంబు పుచ్చి మరునాఁ డరుణోదయంబున
లేచి కాల్యకృత్యంబులు నెరవేర్చినపదంపడి.

5

సీ. స్నానసంధ్యాద్యనుష్ఠానముల్ కడతేర్చి

ప్రాహ్లాగ్నిముఖమును బరంగఁ జేసి

కామాయకౌపీనకమును జేలముఁ దాల్చి

తనపాటి వైణవదండ మూని

యొంటిజంఁదెముపోగు లొక్కశిఖయు నుంచు

కొని కమండలు నొండు కొని కరమునఁ

జటుపావకోశ్లను జేర్చి పాదములకు

భస్మత్రిపుండ్రముల్ పరంగఁ దాల్చి

తే. విడువఁ జాలక కొందఱు వెంబడించి

శాకునాదిమంత్రముల్ చదువుచుండ

నెనిమిదేడులయ్యాడునఁ దనరునాతఁ

దుస్తరాభిముఖుం డయి యూరు దాఁటె.

6

—* కంకరుని కుకపికాదు లనుసరించుట *

చ. చిలుకలు గోరువంకలును జిన్ని కుమారుఁడు తల్లిఁ బాసి తా

వలిమల దాఁకఁ బోయెడిని వానికిఁ దో డొకరుండు లే డటం

చలతను దెల్పు నో యనగ నట్టిటు కూయుచు వెంబడించె గో

యిలలును వానితోఁ గలసె నింతటిలోపల వింత దోఁషగన్.

7

ఉ. ఆత్రము దోచ ని ట్లనియె నమ్మునిరాజకుమారుఁ డయ్యయో
మిత్రములార ! యూరిపొలిమేరను దాటఁగ వచ్చినా రింకన్
మిత్రత వీడి నన్ విడిచి మీరు గృహంబుల కేగుఁ డేను నీ
ధాత్రీని బట్టి యేగెదను దల్లియుఁ దండ్రియు నాకు దేవుఁడే. 8

ఆ. అనుడు వార లిట్లు లనిరి పక్షులు నిన్ను
వదల లేక వెంట వచ్చు నదిగొ
సతము కలసి యుండునహచరులము మేము
విడిచి పోవునట్టివిధ మ దెల్లు. 9

క. రేవులు మాపులు మాతో
నే పొదలాడుచును మమ్ము నెసఁగింతు వయో
నీపాటలు నీయాటలు
నీపరిహాసములు లేమి నేతుమె మెలఁగన్. 10

ఉ. కన్నులు మూసి యాటలను గన్గొనుఁ డే మగపట్టుచున్నదో
యన్నపు డేము లోకముల నన్నిటిఁ గన్గొనఁ జాలుచుందు మె
న్నెన్నో విచిత్రచిత్రములు నేర్పడ వచ్చెడు మోద మిచ్చెడున్
గన్నులవండు వయ్యెడిని గల్లునె మా కవి యింక శంకరా ! 11

మ. ఉప్రవృత్తీ లను నాట లాడుతటి నెన్నోపుంత లం దడ్డుకో
నెపుడుం గాచుచు నుండువారికరమం దింతేనియుం జిక్కుకో
కపురూపం బగుదారిఁ దాటి చని పై నామేలు గైకొంటఁ జూ
పి పచారించితి పూర్వలోకగతు లేవీ తండ్రి! మా కిం కిటన్. 12

మ. పరమావృత్తి బగుకాల ముత్త దయి పోవం జూడరా దంచు నీ
శ్వరభక్తిం బచరించు నాట యనుచున్ వైకుంఠపాళీ పటాం
తరమందుం బెనుఁబామునోటఁ బడకుండం దాటి లోకాభిషేం
పరయం జూపుట లింక మాకు సులభంబా బాలయోగీశ్వరా. 13

వ. అని యనేకవిధంబులం బలుకుచు వానివిరహంబు సహింప లేనివా
రయ్య నెబ్బకేల కతనినిర్బంధంబున మరలి_చని రంత శ్లంకరుండు
గ్రామసీమం దాటి వనమాగ్గంబు వట్టి నడచుచుండె నంతలోన. 14

ఆ. లేళ్ళగుం పోకండు తాళ్ళ ఆప్పల మెట్టు

బాలయోగి నరసి తాళ లేక

వానిఁ గొలుచునట్టి నై నేల మెట్టుచు

దారిఁ జూపునట్టి నై రహించె.

15

—* కంకరు దారి వ్యగ్రము లనుగించుట *—

చ. ఎలు గొకరుండు కొండదరి నేగెడుదారినిఁ గూడ ముట్టి చే
తులఁ గొని తెచ్చినట్టిచిఱుతున్ని-ఫలంబులఁ జెంతఁ జెట్టి మొ
క్కులు పొనరించుచుం దినఁగఁ గొల్పుచు నన్నలు నంటి రా నతం
డలుకక దానిఁ జే నిమిరి సాదరతం గ నఁ దోడు నీడఁగన్. 16

సీ. కాండు) కాం డ్ర)నుచును దీండ్రించుకొల్పులల్

దాపు దాపున నుండి దాటి పోయె

ఖణిలు ఖణి ల్లని కాన దద్దిర్ల ఆం

కెలు వేయుసింగముల్ కెలన మెలఁగె

బొ బొ బొ బొ బొ యని బొబ్బరించునెలుంగు

గొడ్డు లడ్లంబుగా నడ్లి పాతె

గింగు గింగు రనంగ ఘీంకరించుచు రేఁగి

కారులెనుంగులు కడల నడచె

తే. జిట్టలును గారుదున్నలు సివ్వగులును

దుమ్ముగొండ్లును దోడేండ్లు దువ్వు లార్పు

లుప్పరం బంటఁ జేయుచు నొకఁడ పోవు

బాలునకుఁ దోడు నీడఁగె బాట నడిచె.

17

వ. ఇట్లు వన్యంబులు తోడునీడలుగ నడయాడుచు గామైకరాత్రంబుగ నట నట విశ్రమించుచు నుత్తరభూమార్గంబు వట్టి మెట్టుచుఁ బట్టణంబులు, పల్లెలు, నదులు, వనంబులు, పర్వతంబులు దాటిదాటి కలిపయప్రయాణంబుల నర్మదానదీప్రాంతకాంతారంబు లోచన గోచరం బయ్యె నక్కాతారంబునం దొక్కచోట. 18

— యు ష్య శ్ర మ వ ర్ణ న ము —

సీ. సమచతురస్రమై చదు నయ్యు నొక్కింత
యున్నతస్థల మని నన్నుతిఁ గొన
గాలితాఁకున గాన మాలపించెడుచెట్లు
చుట్టును దట్టమై మట్టు మీఱఁ
బొన్నభు పొగడలు గున్నమామిడులును
నడుమ నం దందును గడిమి మెరియఁ
జిలుకలు గోరువంకలును గోయిలలును
గేరుచుఁ గొమ్మలఁ గ్రేళ్ళు వాఱ

తే. జాజాలున్ విరజాజాలు సంపెగలును
మల్లెలును మొల్లలును బూచి మొల్ల మగుచుఁ
గమ్మవాసన నలుగడఁ గ్రుమ్మరింప
నాశ్రమ మొకండు కనుపండు వయ్యె నపుడు. 19

చ. కని యిది యేరియాశ్రమమొ కాని కనుంగవపండు వయ్యెడిక
మనమున సంతసం బదియు మానని దయ్యెడు నియ్యెడ స్మహా
మునివరు లెవ్వరేనియును ముచ్చట లాడఁగ నుండ కుందురే
చని కనుఁగొందు నం చతఁడు చక్కటిదారిని చక్క నేగుచున్. 20

వ. ఈచుట్టుప్రక్కలన గోవిందనాథులదివ్యాశ్రమం బుండు నని విని యుంటి నిది యదియ కా వచ్చు నని నిశ్చయించుకొనుచు లోనికిం జనయె సంత.

ఉ. పూవులు పండ్లు శాయలును బోవులు పోసినయట్లు చూడ నై
యావల నీవలన్ బొలము నంతట నిండినచెట్లఁ జేమలన్
గోవెలలున్ శుకంబులును గోరలు కూయుచుఁ గూళ్ళు చేరుకొ
జేవ చెడన్ దివాకరుఁడు చేరఁగఁ బోయెను బళ్ళిమాదిరిన్. 21

శా. ఆటల్ సేయుచుఁ బూవుఁదీవియలపై నం దందు రేఘానదిన
మేటిల్లం జనుతమ్మిపుప్పొడులు నెమ్మే నెల్లఁ గాఁ జల్లు కొం
చాటోపం బటి వాతపోత మట శాఖాగ్రంబులన్ వేలుమేల్
శాటిలం గదలించుచు న్నడచె విశ్వశ్రేయమై గేయమై. 22

ఆ. ఆచట నాకుటిండ్ల నందంద మానులఁ
గాంచి యొక్కమానికడకు నేగి
మ్రొక్కి ప్రవరఁ జెప్పి మోకరిలం బడి
నంత లేవ నెత్తి యతఁడు వాని. 23

వ. తేటిపాటం జూచుచుఁ దనలోన. 24

ఉ. ఈతఁడు బ్రహ్మతేజమున నెల్లకడ ల్వలిగించుచున్నవా
డాతతశేముషీమహిమ నార్యులకుం దలమానికంబు నాఁ
బ్రీతి ఘటిల్లఁ జేసెడినిఁ జిన్నతనంబున నున్నవాఁ డహో
యీతనిఁ గన్నదంపతు లదెంతటిపుణ్యము చేసి యుండిరో? 25

ఆ. బాలుఁ డితని కింతవైరాగ్య మేలనో
కలిగె వీనిఁ జాడఁ గాంచి నంత
మోహ మంకురించె ముని నైననా కిందుఁ
గారణం బెదేని గలిగి యుండు. 26

వ. అని తలపోయుచు మాణవకునిదిక్కు మొగం బై. 27

— శంకరుఁ డాశ్రమములో నొకమునిం దర్శించుట —

మ. పడుగా ! యెవ్వరివాఁడ వెవ్వఁడవు నీవైదుష్య మెవ్వానికిఁ
బడయన్ రా దుపనాయనంబునకుఁ జెప్పం జాలెడి స్త్రీవయ

స్సుడురాజాభరణాంశసంభవుడ వం చూహింప వచ్చు న్నినుక
బుడుతం డంచు దలంప నొప్పెడినె నీవుణ్ణం బగణ్ణం బగున్. 28

తే. కలదు మీదేశ మొక్కడో కన్నవారి
విడిచి కుట్టుడ వేరీతి విపినములను
దాటి వచ్చితి పులులు నీదరికి రా ద
లంకెనో టేటి కీట వచ్చి * తంకకాడ.

చ. అనవుడు శంకరుం డను మహాత్మ్య ! శివాత్మభవుండను నార్య నా
జనని గురుప్రసాదమున సంతలతో బనిలేక విద్య లె
ల్లను దెలియంగ వచ్చె నొకలాగున నామది నన్ను లాగుటన్
గొనకొని సన్యసించుటకుఁ గోరికఁ జేసి యి టేగుదెంచితిన్. 30

తే. అనిన ముని యను వ్యాసునితనయుఁ డైన
శుకునిశిష్యుడు గొడపాచ్చుభచరితుడు
వానిశిష్యులు గోవిందపాదు లిచట
నున్నవార లీగుహదరి నురుతెస్వి. 31

వ. వారికడ నీవు బ్రహ్మావదేశంబు నొందు మనిన శంకరుండు. 32

మ. ఉపమన్యుప్రభృతుల్ మదంబకడ నే నున్నవ్వు నాతో రహ
స్యపథం బేర్పడఁ గొడపాదులమహాసామర్థ్యమాహాత్మ్యముల్
కృప నాకు న్వచియించి రే నతని సన్వేషించుచు న్వచ్చితిన్
జపిలోకేశ్వర ! నీయనుగ్రహమునన్ శ్వశ్రేయసం బయ్యెడిన్. 33

తే. అడఁ జనుతీర్థ మెదు రైనయట్ల నేను
దర్శనము చేయ నెంచిన దైవతాభు
లైనగోవిందపాదు లీస్థానమందె
కల రనుచు విన్ననాడెంద మలరుచుండె.

వ. అనిన నాశివగురువుతు) నారాత్రిఁ దనకడం బెట్టుకొని మరునాఁ
డరుణోదయంబున మేలుకాంచి స్నానసంధ్యాదు లైనవెనుక నమ్ము
నీశ్వరుం డాశంకరకుమారుం దనవెంటం బెట్టుకొని గుహాగేహంబు
కడకుం జని గోవిందతీర్థపాదుల దర్శించి దండవ్రజామంబు గావించి
యి ట్లనియె.

35

—• శంకరుడు గోవిందపాదులకడ సుపదేశము నొందుట •—

సీ. వెన్నెలల్ వెదజల్లుచున్నదో యనురీతి
నెమ్మేనినిగనిగ లెమ్మె గొలుప
నవరత్నములు రాలు నవ్విన ననునట్లు
కాన వచ్చెడు మేనికాంతు లొలయు
బొందమ్మిరేకులపొలుపు నిలుపఁ జాలు
సోఁగకన్నులతీటు సొంపు నింపఁ
బలుకు పల్కునఁ దేనె లొలుకున ట్లగువాక్కు
వాణిపిణాశ్రుతి • క్రేణి సేయ

తే. దండము కమండలువుఁ దాల్చి దండి యగుచు
నువనిషత్తులు చదువుచు జపము తపము
నెప్పుడు విడనాడ కుండెడు నెనిమిదేండ్ల
బాలకుడు వచ్చె మీగురుత్వంబుఁ గోరి.

36

క. అతఁ డితఁడ యనుచు గుహకడ
గతి గలుగం దోయ గురుడు కనుఁగొని వానిఁ
మతిలోనఁ దెలిసి ర మృని
జతనం గూర్చుండఁ జేసె సవినయగతుల్.

37

ఆ. కూరుచుండి యతఁడు కొంతటిలోన గో
విందపాదయుగమునందు వ్రాలి

మ్రొక్కి మీసమక్షమునకు వచ్చితి బ్రహ్మ

విద్యఁ గోరి యనుఁడు హృద్యమతిని.

38

వ. సర్వజ్ఞం డగుగోవిందపదాచార్యుండు శంకరునితో నేమియుం బ్రసం
గింపక బ్రహ్మాపదేశంబు చేసి శిఖాయజ్ఞోపవీతములు విసర్జనంబు
గావించి దండకమండలువులు ధరింపం జేసి తురీయాశ్రమధర్మంబు
లెల్లఁ దెల్లంబు గావించె నంత శంకరుండును.

39

ఉ. తొల్లిటిశంకరుం డనుచుఁ దోషఁగ రాక మహోన్నతక్రియా

భ్యుల్లసితార్థసిద్ధుల సముత్సుకతం దపముం జపంబు సం

ధిల్లఁగ నెల్ల వేళలఁ బ్రతిష్ఠితహంసమయాత్ముడై జగం

బెల్ల నశాశ్వతం బనుచు నెంచుచు నెంచఁగఁ జేసె లోకమున్. 40

తే. ఆతఁ డహ మస్మి బ్రహ్మహ మస్మి

యనుచు నారాయణస్మరణాతివేల

నిత్యమేధాసమేతుడై నిరతసత్య

నిరతుడై బ్రహ్మభూతుడై నెగడె నపుడు.

41

వ. ఇట్లు శంకరయతీందుగ్రిండు గురుశుశ్రూషారతుండై బ్రహ్మరాధ
నంబు గావించుచుండె.

42

—• వ ర్ణ హ్ర వ ర్ణ న ము •—

క. అంతటఁ బ్రావృట్కాలము

సంతతగర్జారభ్రతీప్రసంగిత సాంద్రా

సంతాభాప్రతసర్వది

శాంతరమై తోచె విరహు లట్టిట్లు పడన్.

43

సీ. మేఘావృతం బయ్యె మి న్నెల్ల నులుములు

మెలుములు లేట చయ్యె మిసిమిఁ దోషఁ

దరణిప్రభ యడంగఁ దారకల్ నిసి మాసఁ

బడమట నిందచాపములు దోచె

విడక రేలుఁ బవళ్ళు వడి హోరు మని జడుల్
 పడియెఁ దాపము పటాపంచ లయ్యె
 సృత్యంబు గావించె నెమ్ములు మత్తల్లి
 భేకరుతంబులు పెచ్చుపెటిగ

తే. వారిపరిషి క్తమై ధరావలయ మెల్ల
 శాంత మయ్యె స్రవంతి లశాంతశాంతి
 మత్సరవాహము లయ్యె సమస్త భూత
 సంతతికి సౌఖ్య మయ్యె నానమయమందు.

44

మ. పురువాధారలు మర్దలధ్వనులు సంపూర్ణాశితాంగంబులున్
 నిరశోద్భవ నగర్జలుం గలిగి నిర్నిద్రప్రభావంబునన్
 సురవీధిన్ దగునబ్జముల్ మదమునం జొత్తిల్లుసిందూరభా
 స్వరసీలేభము లెప్పు బృంహితముల స్వర్తించు నా నొప్పుడున్. 45

మ. జలదధ్వానము మర్దలధ్వనులు గా శంపాలతల్ గుగ్గులూ
 జ్వలకీలమ్ములు గాఁ బ్రవర్ష రుతి భాస్వద్వాద్యజాలమ్ము గా
 నలిఱిప్పిక్రతనాద మున్నతగతిన్ వ్యాపించుగీతమ్ము గా
 సలిపెన్ సృత్యము కేకిలోక మెప్పుడున్ పద్మంబునం బాడుచున్. 46

సీ. మెఱపుదీఁగెలతోడ మెలఁగుచు మదపుటే
 న్నుల బోలి నల్లనై కొన్ని కొన్ని
 పసపున కెనవచ్చి పచ్చనై పొచ్చి హిం
 గులసమప్రభ నొప్పి కొన్ని కొన్ని
 నగరవరంబులో నడగొండలో నాగ
 ఘోరరూపము లయి కొన్ని కొన్ని
 చిదుప్పలై విడి కూడి చిక్కనై యుక్కెక్కి
 కూటువల్ గట్టనై కొన్ని కొన్ని

తే. చిమ్మచీకట్లు గ్రమ్మిన ట్లుమ్మలించి
 ఘోరనిశ్వాసమున దెసల్ పూరటిల్ల
 నాకసం బెల్లఁ గిక్కిరియంగ నగుచుఁ
 గురిసె థారాధరంబులు కుంభవృష్టి.

47

శా. ద్యావాపృథ్వీవకాశ మింతయును లే దన్నట్లు కాలాబ్దముల్
 చేపం బూరటిల్ల గజేంద్రకరపుష్టి వృష్టి ధారల్ ధరన్
 బ్రావంగాఁ బరమేశ్వీచోదితములై పండ్రెండు నా శృంభముల్
 పావృడ్ధాఢ మనంగ నై కురిసె సర్వత్రామృతం బై కడున్. 48

సీ. ఇది భూమి యిది దిక్కు- లిది దివం బన రాని
 యట్లు మేఘావృత మయ్యె జగతిఁ
 బ్రళయకాలము వోలెఁ బెళపెళార్చుటలతో
 నురుములు మెఱుములు నుప్పతిల్లె
 నేన్గతోండము ల్లు నెడ మింతయును లేక
 జలధార లె ల్లెడ నలుము కొనియె
 గుండలతో నీళ్లు కుమ్మరించినరీతిఁ
 గురిసె వర్ష మొకింత తెఱచి లేక

తే. కొంపలును గోడులును నేలఁ గూలిపోయె
 బ్రజల కిటు నట్టు నడయాడ వలను చెడియె
 బ్రళయమందలి పుష్క-లావర్తకములు
 కురిసిన ప్తై మహోగ్నిమై కురిసె వాన.

49

శా. కల్పాంతంబున నైనవర్ష ముగతిం గన్పట్టునవ్వర్ష మే
 స్వల్పం బైనప్రదేశమే మిగులన ప్తై సర్వభూభాగముల్
 బోల్చున్ సాగరమట్టులై కనుఁగొనన్ ఘోరప్రకారమ్ము లై
 తెల్పం డెప్పుర మయ్యె నయ్యెడ మహోద్రేకంబు పాకంబుగన్. 50

ఉ. కొండలమీఁది వర్ష మది కొంచెము గానిది యశాట వాఁగులన్
నిండి మహాన్నతం బగుచు నిమ్నగల్గె వడి నేకకాలమం
దుండినయట్లు లుండి యపు డొం డగుతూఁకున సర్వదానదిన్
గొండకు నెత్తువచ్చి పడె గొండాకనాటికి లేని వగ్గతుల్. 51

సీ. బుసకొట్టుచుం ద్రాచు కసి చూపుచుం బాటు
వట్టు భీతిద మయ్యెఁ బ్రాణితతికి
గుభులు గుభు ల్లను ఘోరారవ మొక్క
చోట హోర్మను నట్టి మేటిధ్వనియు
మఱియుఁ గొండాక చోట మదుపుల ధిధిమ
శబ్ద మొండాకచోట నబ్జనాద
మొక్కచో మద్దెళ్ళయులివు వేటొకచోట
శంఖారవ మొక్కచక్కచేలు

తే. నాద మిఁకనొక్కచో వీణనాద మవల
నొక్కచో జిమ్ము రనుశబ్ద ముప్పలిల్ల
భువికి దివి కంతరము లేనిపోల్కిఁ బొంగి
సర్వదానది రేకెత్తె నలుగడలను. 52

— శంకరుడు సర్వదానది పరీక్షింపట —

మ. ఆవు డాసర్వద దండికొండపొడవై యడ్డంకు లొనొడ్డులన్
టుపు టు ప్పంచుఁ దెగం బొనర్చి దివమున్ ముట్టంగవై పొంగుచున్
నుపరిష్కారము చేసి రెండుకడలన్ జూపట్టుపెంజెట్టులన్
విపరీతంబుగఁ గూల్చి వైచెఁ బురముల్ వేశ్యంబులున్ సర్వమున్.

మ. అలసోమోద్యువ పొంగి యట్లు భయదం బైయుండఁ ద్రదోధమం
దలిపెకాకందరమందు యోగమును సంధానించి లోకస్థితిం
దెలియం జాలక యున్న దేశికున కేదే బాధ యా నంచు లోఁ
దలపోయం గలఁడై శివాత్మజుడు విర్రసత్పుండ్ర తత్తటన్. 54

వ. తత్తత్సృజకుం జెప్పి యప్పుడ కమండలువుం గొని యభిమంత్రించి
కుంభసంభవుండు సముద్రోదకముం బోలె నర్మదానదీప్రవాహం
బున కభిముఖంబుగా దానిముఖంబుచేర్చి పట్టుకొని మంత్రబలంబునం
జలింప కెదురు నిలిచె నంతలోన. 55

మత్త. కొండపొద్దునఁ బొంగి వచ్చెడు కొత్త మేఖలకన్య యం
దుండి మీఁదికిఁ బోవఁ జాలక యొక్కతూతునఁ గుంభమం
దొండాకం డగుచోట దాఁకొనునోజ కయ్యె నొకింతలో
నెండకాలమునందునుం బలె నెండిపోయె జలం బొగిన్. 57

తే. అంత గోవిందయోగి సమాధినుండి
లేచి శంకరమూర్తి కల్పించినట్టి
సిద్ధి కచ్చెరుపడి వాని జెంతఁ జేర్చి
కొఁగిలించుచు ని ట్లనఁ గౌతుకమున. 57

శా. వత్సా! నీదుకమండలూదరమునన్ వ త్తనరేవానదిన
వాత్సల్యంబున వోలఁ బట్టితట! నీప్రజ్ఞాప్రభావంబు నే
తత్సభ్యు ల్పాచియించి రే నెఱుగుదుం దత్సార్వకాలంబునం
దుత్సరించెదు దుర్మతంబులను నే నూహించితిన్ సర్వమున్. 58

వ. కుమారేశ్వరా! నేను నీ కొక్కసందేశంబు చెప్పెద నాకర్ణింపు
మిప్పుడు. 59

క. సురచిరసంభృత మగుచున్
వఱలెడుజీవనము ద్విజగణముల కిడి మొగుల్
మెఱపునెలంతల విడి చె
చ్చెర దివిగృహ మీగి ప్రవ్రజించెడుఁ గంటే. 60

వ. ఇక్కాలంబున. 61

తృ తీ యా శ్వా స ము

— శర దృ తు వ గ్ల న ము —

సీ. నదు లెల్ల నిర్మలానందకండము లయ్యె
నంచల కానంద మతిశయిల్లె
నాకసంబు వినిర్మలాకారమును బొందె
దీరి నక్షత్రముల్ తేజరిల్లె
బండువెన్నెల గాచె నిండి రే ల్కన్నుల
పండునై తమలముల్ పరిధవిల్లె
బొలము లెల్లను సస్యకలితంబులై యొప్పె
గవ్యపనంటులు కడుఁ దలిర్చె

తే. నలినగర్భమరందపానప్రమత్త
భృంగసంగీతనాద మెసంగె దెసల
భూమిసతి కిడ్డమేటివింజామరములు
నాఁగఁ దగె తెల్లువూల్ శరదాగమమున.

62

మ. ఎలమిఁ గార్తికమాధవుండు త్రిజగద్వీక్షాపరస్వాంతుఁడై
యిలపై మెట్టఁగ రాఁ దదీయు లవు డెంతే భక్తి గావించి ర
త్తులసీకాంత సహస్రదీపములతోఁ దోతెచ్చె నెత్తమ్మి పూ
ల్పెలగం జల్లె ననంటి పండ్లిడె వహించెఁ తెల్లు వింజామరల్ . 63

తే. తమకు నాకాశధర్మము. దవిలి కొనఁగఁ
గలక దేరి వినిర్మలగతులు గలిగి
సరసు లుల్లసిలుక శరత్సమయమునఁ బొ
నరు పరమహంసల కగుమానసము లట్లు.

64

తరునోజ. శరదృతు వీరీతిఁ జనుడెంచె నభము
శరదవిహీనమై శాంతమై యుండె

ధరణిపై బంకముల్ తగ నాతె నేళ్ళ

తర చడంగెను గాలిదారు లేర్పడియె

గరువలి చల్లనై కడలందు వీవఁ

గడఁగె వెన్నెల రేలఁ గాయు నచ్చముగ

సరసిజంబులు వికస్వరములై తోఁచె

సకల దిక్కులును విశదములై యొప్పె.

65

వ. ఈదినంబులు ప్రయాణనుకరంబులు గావున నీ విప్పుడు వారణాసీ

పురంబునకుఁ బయనంబై పొమ్ము నీ వక్కడఁ జేయఁ గలకార్యం

బుండె నది సర్వోత్తమం బాకర్ణింపుము,

66

ఉ. అత్రిమునీశ్వరుండు మును నాహిమవన్నగపార్వ్యమం దొగి

సత్ర మొకం డొనర్చె మునిచంద్రులు నింద్రముఖామరోత్తముల్

మైత్రిపురస్సరంబుగ సమాగతులై రపు డల్లక క్షిన్.

గాతుఁడు బ్రహ్మగౌతమీకవి వచ్చెను శిష్యసమేతుడై తగఁ. 67

ఆ. ఆతఁ డాసత్రమున నువన్యాసముగను

బ్రహ్మనూత్రములను వినం బలికె నపుడు

వీనికిని భాష్యమొనరించి విశదపఱువ

నొప్పు ననునంత వ్యాసుండు చెప్పె ని

68

తా. నాకుం బైచెయి లోకరక్షకుండు నా శిష్యుని స

వాకో మెప్పినవాడు వుట్టు నా ముంబు చెంద శి

ష్యాకారంబును దాల్చి సోమలంకావ్యావృత్తయం బెల్ల ని

చ్చాకల్పంబునఁ గుంభమందు నిలుపున శత్రుద్వశిత్వంబునన్

69

తే. అతఁడు భాష్యము రచియించి యఖిలజగతి

యందు వెలయించు నని చెప్పి యరిగె ననుచు

గొడపాదులు నాగురుల్ కరుణ జేసి

నాకుఁ జెప్పిరి కావున నోకుమార.

70

వ. నీవు ప్రయాణంబు గావింపుము మహాకార్యంబు నిర్వహింపు మని
యంపి పుచ్చిన శంకరుండు గురునకుం బ్రదక్షిణనమస్కారంబు
లర్పించి యెల్లవారికిం జెప్పి యొప్పించి పయనంబై కతిపయ
ప్రయాణంబుల బుణ్యరాశి యగు కాశికిం జనియె నదియును. 71

—* కా శీ వ ర్ణ న ము *—

నీ. ప్రవహించు నేపురి పాగ్భాగమునయందు
రంగదుత్తుంగతరంగ గంగ
మానొందు నేపురి మణికర్ణి కాకుండ
మఖిలాష్టవన్న రాంహాప్రకాండ
మింపొందు నేపుర మేకార్ణవం బగు
నపుడును శివుత్రిశూలాగ్రమందు
సతతమే ప్రాలిపంచకోశముల మేరఁ
జచ్చువారికి మోక్ష మిచ్చుడుపోము.

తే. అట్టివారాణసీపురి నన్నపూర్ణ
దుండిమాధవబైగవదండపాణు
లెల్ల సురలు వందేకాశి యింపు మీఱ
నెప్పుడు గోచరవాసదీపా శ్చేత్వరుండు. 72

తే. తనదుకడుపుననంజ్ఞానప్రసాదా నెపుడు
వెండిఁ గూర్చుధర్మము దెప్పలే
యవ్వభూతు లనుభవింప నున్నాడు
ననుచుఁ గై కంక్షణము గట్టకొనియుఁ గాశి. 73

క. వరుణానీమధ్యమునన్
బరఁగుట నిది వారణాసి వారాణసి నా
ధరఁ బే రొండెను గాశీ
పురవరము ప్రకాశమానపురమై వరమై.

చ. దురితలతాలవిత్రమయి దుర్నయగాఢతమిసృమిత్ర) మై
 పరమపవిత్ర)మై సుజనవర్మల కెంతయు జ్ఞానసూత్ర)మై
 గురుతరమోక్షసత్ర) మయి కోరికచేలను బెంచు క్షేత్ర)మై
 పరఃగేడుఁగాశికాపురము భగ్గనివాసపురాతిపాత్ర) మై. 75

వ. అని యభివర్ణించుచుం జని చని మును మున్ను తి)పథగామిని
 దర్శించి. 76

మ. పరఃగం దొల్త హిరణ్యగర్భునిశుభవ్యాపారపాత్ర)ంబునన్
 వరసీరం బయి పిమ్మట౯ హరికి సత్పాదోదకంబై యానం
 తర మీశానునిశీర్ష భూషణమునై తర్వాత శ్రీ)జహ్నుస
 ద్వరకన్యామణియై ప్ర)కాశిలెడు నీభాగీరథీగంగయే. 77

నీ. అతఁ డంతదనుక స్వగతి నొందు నిం దెంత
 దనుక నెవ్వనియెమ్ము లొనరుచుండు
 నతఁడు జగద్వంద్యుడై శివరూపుఁ డౌ
 నేత త్తటమునందు నెవ్వఁ డిల్లు
 నతఁడు సవితృగోళమం దుండు నెవఁ డిందు
 సావిత్రీ జపియించి సంధ్య వార్చు
 నతఁడు పితృప్రీతి నమరత్వముం బొందు
 నిందుఁ బిండము లెవ్వఁ డిడునౌ పితృల

తే. కిందు వారాణసీక్షేత్రమందు మరణ
 మంద నెంతు రింద్రుందొట్టియమరు లెల్ల
 మూఁడుకన్నులు నైదుమోములును బొంది
 చిలువపేరులు నెలనగల్ చేకొనంగ. 78

వ. అని యభివర్ణించుచు సమీపించి చేతులు మోడ్చుకొని. 79
 శ్లో. మహాత్మంకే! గంకే! ప్ర)విమలతరంగే! శివగురో
 ర్జటాజాటా జ్ఞాతా సగరతనయానాం శుచివిధౌ

సమాయాతా పూతా సుకృతసమవేతా శుభయుతా
 పునీ హ్యంబే! త్వం మాం సకలజగదంబే! కరుణయా. 80
 వ. ఇస్లు భాగీరథిం బ్రార్థించి కంఠదఘ్నం బగుజలంబుల నఘమర్షణ
 న్నానంబు గావించి జవతపంబు లైనవెనుక మణిశర్మికాజలం బాడి
 విశ్వేశ్వరాలయంబునకుం జని శతరుద్రీయాభిషేకంబు గావించి
 పూజించి లేచి చేతులు జోడించుకొని— 81

—• ఈ శ్వర పార్థ స ము •—

శ్లో. శ్రీనాథ ప్రముఖాఖిలామరగజై స్సాకం ప్రపంచం సదా
 సర్వం వస్తు మహేంద్రజాలవిధిగా విజ్ఞో యథా లీలయా
 కుర్వ స్సృష్టివినాశనంచ విలసత్సర్వేశ్వర శృంకరః
 పాయా ద్భారతభూజనా ననుదినం సంరక్ష్య మార్గం మనోః. 82

శ్లో. మా మవ సకలజనాంత

• ర్యామిక్ ససకాది సన్న తామలధామన్
 స్వామిన్ భక్తావనసు
 ప్రేమన్ పృషభాధిరాడ్వ ర్ణ్యలలామన్. 83

సీ. శర్వాయ రుద్రాయ సర్వేశ్వరాయ ప

గోనా మధీశాయ సుస్థిరాయ

దేవాదిదేవాయ దివ్యప్రభావాయ

భక్తజనావన ప్రాభవాయ

లోకస్వరూపాయ లోకేశ్వరాయాది

మధ్యాంతకూన్యాయ మహిరథాయ

నిత్యాయ సత్యాయ నిర్గుణాయ గుణస్య

భావాయ మునిజన ప్రస్తుతాయ

తే. లోహితాక్షాయ నిటలవిలోచనాయ

సర్వదేవస్తుతాయ పృషధ్వజాయ

చంద్రశేఖరాయ శివాయ శాశ్వతాయ
విశ్వరూపాయ భవ్యాయ తే నమోఽస్తు.

84

వ. అని ప్రార్థించి ప్రసాదంబు నడసి మాధవ, దుంతి, దండపాణి,
భైరవ, వందేశాశీ, గుహా, గంగా, భవానీ, మణిక్స్మికల సేవించి
మధ్యాహ్నంబున మధుకరాన్నంబు భుజించి యొక్కచో విశ్ర
మించె నిట్లు కొన్నిదినంబులు కడచనినప్పు డొక్కనాడు. 85

సీ. కాషాయవస్త్రము కాపీనము ధరించి

కటిసూత్రముగ ముంజగడ్డి చుట్టి

యేణాజనముముక్క యింతఁ గటి స్వేలఁ

దాలించి సాలాశదండ మూని

కాశ్యకుం జిటుపావకోళ్ళులం దొడిగియు

దాశవత్రీచ్ఛత్రీ మోలిఁ దాల్చి

కకపాలయును బుస్తకములు చంకం బెట్టి

కృష్ణాజనపుచుట్ట కేలఁ బూని

తే. ఉపనిషత్తు లోంకారసంయుక్తములుగఁ

జదువుకొనుచును మెలమెల్ల పదము లిడుచు

బాలుఁ డగువాఁడు బ్రాహ్మణబ్రాహ్మచారి

క్రన్నఁ జనుఁడెంచె శంకరుఁ డున్నకడకు.

86

— శంకరుఁడు శిష్యులంబరిగ్రహించుట —

వ. ఇట్లు చనుదెంచి శంకరభగవత్పదాచార్యుల పాదపద్మంబులపైఁ
బడి ప్రణామంబు గావించి సంత నాచార్యు లాతని నెత్తి కర
స్పర్శనంబు సేయుచు. 87

ఉ. ఎవ్వరు నీవు నీయునికి యెప్పురమం దిట నేమి కోర్కొమ్మై
నివ్వరుసం బ్రయాణము వహించితి బాలుఁడనై యబాలున

ట్టిన్వగఁ గానిపించెద వి దెల్ల ననుక్రిమ మేర్పడంగ వా

కుప్రవృ మనంబు సేయు మనఁ గొండ్కోకయింతటిలో నతం డనున్. 88

చ. గురువర ! నేను బ్రాహ్మణులకొండిక కొండ్కోకవేదపాఠమున్

గురులకడం బఠించితి నకుంతితభక్తి గవేరకన్యకా

వరతటమందుఁ జోళమున వాసము చేసెడివాడ నెన్నియో

పురములు గ్రామముల్ నదులు భూధ్రములు న్వడి దాడి వచ్చితిన్.

ఆ. ఏక దేశమంద యింద్రజన్యమ

ట్లయిన మిమ్ముఁ జూడ నైతి కలుగ

దయ్యె నింతలోన నియ్యచీచికి మీరు

చేరితి రని మాట చెవికి వచ్చె.

90

ఉ. పెద్దలఁ జూచువేడ్కు ననుఁ బ్రేరణముం బొనరింపఁ బెద్దద

వృద్ధియు నాక వచ్చితి యతీశ్వరపాద ! భవాబ్ధి ముగ్ధ నై

పెద్దవిపద్దశం బడెడవీనికి నీదుదయాస్థవంబు మే

లద్దిర నాఁ నొసంగుటకుఁ బ్రార్థనముం బొనరింతు దేశికా. 91

ఆ. ఏ సనందనాఖ్య నెనఁగెడువాడ నా

కిహవరంబులందు నీరె ది క్క

టనుఁచు బదము ముట్టఁ గని శంకరుఁడు కృపా

కలితహృదయుఁ డగుచు గదియఁ దీసి.

92

వ. హస్తమస్తకసంయోగంబున బ్రహ్మాపదేశంబు చేసి సన్యసింపం

జెప్పి యుత్తమపదంబునం బ్రతిష్ఠించె నంతఁ గొంతకాలంబులో

మఱియుం గొండఱు దేవతాంశసంభవు లగువా రాశంకరు నాశ్ర

యించి తురీయాశ్రమస్వీకారంబు చేసి యంతేవాసులై భాసిల్లి

రట్టికాలంబున.

93

ఆ. పరిమళించువూలఁ బారిజాతము వోలె

భానుమండలముల భానురీతి .

నేత్రకమలములను వృత్రారియం బోలె
శిష్యగణమునడుమ శివుఁ డెసంగె.

94

తే. ఇట్లు శిష్యప్రశిష్యసమేతుఁ డగుచు
వేదవేదాంగవిషయముల్ విస్తరించి
వ్యాససూత్రార్థముల నుపన్యాససరణిఁ
దెలుపుచుం గాశికాపురి నిలిచి యుండె.

95

తే. ఒక్కదివసంబునం బ్రాహ్మ మొయ్య నొయ్య
నవసరిల్లినయంత శిష్యతతి గొలువ
శంకరస్వామి కుండి హస్తమునఁ బూని
స్నాన మొనరించుపొంటె జావ్నావికి నేగె.

96

—* శంకరునకు మాయాపుల్కనదర్శనము *—

వ. అయ్యవసరంబున.

97

సీ. పచ్చితోల్లిత్తుల బలలంబు నిండించి

మో పది నెత్తిపై మోసికొనుచుఁ
బసులడొక్కలలోనిపచ్చినెత్తురు దీసి

తెగఁ ద్రావి గట్టునఁ ద్రోచికొనుచు
లోట్టెల బులియంగఁ జెట్టినతాటిక

ల్లోలిమై మాటికిఁ గోలికొనుచు
మెత్త నెమాంసము నెత్తురు వెలి జిమ్ము

గొడ్డుతోళ్ళను మేనఁ గొట్టుకొనుచు

తే. దుడ్డుక త్తోండు వలకేలఁ దులకరింపఁ

గహగహధ్వను లెల్లడఁ గ్రండుకొనఁగ

జాగిలవుఁగుక్క లేన్నియే మూఁగి నడువఁ

బుల్కనుం డొక్కఁ డెదు రయ్యె బోవుదారి.

98

ప. ఇట్లు వెలివాడవాడు మార్గమధ్యంబున నెదురుపడుటకు శంకరుండు
తృణం బంతర్థి గావించుకొని వానిం గాంచి యిట్లనియె. 99

కా. ఓరీ ! బ్రహ్మము నుచ్చరించుచును మే మోంకార మాలించుచున్
సౌరద్వీపవతీప్రవాహమున స్నానంబుం బొసర్పంగ నీ
దారిం బోవుచు నుంటి మీవు మము సందర్శించియున్ దవ్వుగాఁ
దారం జూడవు పుణ్యపాపములపొంతం బోవ కుంటొప్పునీ. 100

క. తొలుగుము దారి యొసంగుము
కలుషము నీ కంట వచ్చుగతిఁ బోవకు మో
వెలివాడవాడ ! యనుడున్
హళహళ మని శ్వపచుఁ డనియె నాయతితోడన్. 101

నీ. అద్వితీయ యతీశ్వరా ! ద్వైతభావము
పాటించుచుంటి వి దేటిమాట
పరమాత్మయే జీవ మరయ సత్యము నన
వద్య మఖండము ప్రత్యేకాత్మ
మని నిగమాంతము లను నట భేదభా
వమును గల్పించుట చనునె చెవుమ
జ్ఞాను లిట్లనుటలు గానము కామాయ
దండాదు లీదేహమండనములు

తే. బ్రహ్మపుల్క-సభేదకల్పనము దేహ
మునకొ జీవమునకొ యెర్గికొనుము గంగ
యందు సురయందు బింబించునర్యమునకు
భేదబుద్ధి చేయుటలు వివేక మొక్కొ. 102

మ. అనినన్ విస్మితుడై యతీంద్రుఁడు భవద్వ్యాహారము ల్సత్యములే
తనుభృద్వర్య ! ప్రమాదవాక్యములు వేదప్రొక్తము ల్బ్రహ్మిణిన్

గనుగో నంత్యజాఁ డీ వ టన్న మతి పోకారెన్ జగం బీశ్వరుం
డనుబుద్ధిం గలవాడు నాగురువరుం డౌఁ బుల్క-సుం డేనియున్.103

ఉ. ఈవు మనువ్యమాత్రుఁ డని యే నెలు నమ్ముదు నయ్య దండముకా
గావులు దాల్చి యున్న ననుఁ గన్గొన వచ్చితి పుల్క-సుండ పై
నావలనం బ్రమాదమును నాటగఁ జెప్పితి దేవదేవ ! గా

రీవర ! నీపదాబ్జములు రేవులు మాపులు మ్రొక్కి కొల్చెదన్.104

వ. అని పార్థివచింతం బ్రసన్నుండై పరమేశ్వరుండు.

సీ. చే నున్న లగుడంబు చిత్రచిత్రంబుగా

ముమ్మొనవా లయి పాలించె గేల
నలుగడం బూతిగంధం బీనువచ్చితో

ల్యాద్రూలచర్మ మై సౌరు మీతె
మొఱుగుచు వెన్నంటి పఱచివచ్చెడునాల్గు
కుక్కలు శ్రుతు లయి గొనబు సూపె
నెత్తురు గార్పుచు నెత్తిపై నున్న ప

లలము మిన్నే రయి లలిఁ దలిర్చె

తే. ఒడలు నల్లడఁ బూయంగఁ బడిననెత్తు

వసయు మాంసము భూతియై పరిధవిల్లెఁ

గహకహధ్వని వేదవాక్కులకల మయి

వఱలె శ్వపచుండు శంకరస్వామి యయ్యె.

105

వ. ఇట్లు పొడకట్టి తనయడుగులఁ జాగిలం బడినవాని లేవ నెత్తి

నెత్తిపైఁ జెయి వెట్టి యిట్లనియె.

106

ఉ. ఏ నొకరుండ నీ నొకఁడ ఏ ల్లనుభేదము నేయ రాదు.నీ

మై నెన రెంతయేనియును బర్వె సువర్వసమంచితండ ఏ

వాసలినాక్షతుల్యుడవు వ్యాసునిఁ బోలినవాడ వెన్న నో

హానివరేణ్య ! నీ వరుల మార్గొని చేసెడుకార్య మొం డగున్.

తే. జైన చార్వాక జౌద్ధాద్యసమ్మతములు
పెక్కు లుదయించె వానిని జక్కడంచి
వేదమత ముద్ధరించెడు వేళ వచ్చె
నీవు జతనింప దగు దాని కోవలంతి !

108

ఉ. వ్యాసుని నీ వెఱుంగ వలె నైదికమార్గము చక్క జేయ గా
నాసరసీదుఁడక్షరమాంశమునం బ్రభవించె భూమిపై
భూసురవంశముం దతఁడు పోహణచేసెను బ్రహ్మసూత్రముల్
న్యాసము చేసి దాని కగువ్యాఖ్య పొనర్చుము నేర్పు పేర్పడఁ.109

తే. మఱియు నీవు మండనముఖ్య మహిసువర్ష
వద్యులం గెల్చి యదైవతభవ్యమతము
స్థాపన మొనర్చి కృతకృత్యతను వహించి
తనువు విడనాడి నను జేరు దనుచు బలికి.

110

ప. శివుండు కన్ను మొఱుంగె నంత మాయామానుషదర్శనంబున నొడ
లెఱుంగకున్న సనందనాదిశిష్యు లవుడు నిదురనుండి మేలుకొనిన
వారిచందంబున మేలు కాంచి గురువర్యా ! దివాకీర్తివర్తనం
బించుక యెఱింగితి మనంతరవృత్తాంతంబు మైకమ్ముపెంపున
నెఱుంగ మని వలుకుచుండ గానిం డని వారిం డొడుకొని గంగకుం
జని మజ్జనం బొచరించి మాధ్యాహ్నికకృత్యంబులు నిర్వర్తించు
కొని మాధుక రాన్నంబు భుజించి యొక్కచో విశ్రమించి రంత
శంకరుండు తనమనంబున.

111

ఆ. బ్రహ్మసూత్రములకు భాష్య మొనర్చు మ
టంచు నాగురువరు డానతిచ్చె.
వ్యాసమునియు నాకు వాక్కుచ్చె శివుఁ డిట్లు
పొలిచి జ్ఞప్తి చేసె బూర్ణకృపను.

112

ఉ. భావ్యము నేయ నేఁ బ్రతినవట్టిరి బ్రహ్మముపట్ల నాకు నై
 దువ్య మెటుండునో యనుచు దొప్పలు దొరలు నందియంబులొఁ
 గృవ్యనుకూలతల్ గలుగ వీపురి నుండిన రేగుగడ్డకున్
 శిష్యుతో గమించి యటఁ జేసెద భావ్యము భూవ్యమై తగన్. 113

వ. అని తలంచి పయనంబు నిశ్చయించి. 114

— శంకరుఁడు బదిరికిం జని భావ్యములు చేయుట —

సీ. అవల శిష్యసమేతుఁ డై పదిరెండేడ్ల
 వాఁడు శంకరభగవంతుఁ డలరి
 కాల్నడఁ గ స్తికై కతిపయవాసరం
 బులకు బదర్యటవులకు నేగి
 యట నొకచో జొంప మగుచెట్టికింద నా
 శ్రమ మొండు నిర్మాణ మమరఁ జేసి
 యం దుండి కృత్యము లన్నియుం దీర్చుచు
 గరతలామలకముగాఁ గనఁ బడఁ

తే. దరులువడ నూత్రభావ్యము తా వచించె
 శోకమోహాదు లూర్ము లె కాక సప్త
 ఛాతువులు నింద్రియార్థముల్ తరిమి నట్టి
 ఋషివరేష్యులు తన్నాశ్రయించి వినగ. 115

తే. దినము చేసినభావ్యము విని పఠింపఁ
 జెప్పె నందు సునందనుఁ డప్పవిత్ర
 భావ్యమును మూఁడుపారముల్ పఠనపాఠ
 ముల గ్రహించి ఘనం డయి పొలుపు మిగిలె. 116

వ. మఱియు శంకరస్వామి గీతాభావ్యము, నుపనిషద్భావ్యము,
 శనత్సుజాతీయభగవద్గీతాదులకు మహోన్నతవ్యాఖ్యయుం గొవించి

యుపదేశసహస్రము లోనగుమహాగ్రంథంబు లనేకంబులు రచించి
నిజాంతేవాసులకుం జెప్పి బడరికాశ్రమంబున నున్ననారాయణు
నకు నమస్కారంబు గావించి తదనుజ్ఞం బడసి వచ్చినవని
సంపూర్తి యయినది గావున మరలి కాశికాపురంబువకుం జను
డెంచె నంత. 117

క. గురుభక్తిభరితుఁ డగుచున్

బరఁగె నునందనుఁడు గురుఁడు పలికినభాష్యం

బరమరలు లేక తెలిసెన్.

గరబధరము వోలె నగ్రగణ్యం డగుచున్.

118

—* సు నం దుండు ప ద్మ ప దుం డ గు ట *—

చ. గురుఁడు సనందనా! యనుచుఁ గొంచెము లోపలఁ గూఁ డఁగొంచెమా
స్వరమునఁ బిల్చిన న్నిదురశయ్య నెసంగుచు నున్న నో! యటం
చురువడి వచ్చి స్వామి! యిదె యుంటి నిటఁ గురునాజ్ఞయేమి యం
చరమర లేనిచిత్తమున నాడు సనందనుఁ డార్యు లౌ ననఁ. 119

ఆ. అట్టివానియెడల నాచార్యులకుఁ బ్రీతి

యగ్గలించె దాన నవలిశిష్యు

లట్లు చేయు టొప్పునా! గురునకు శిష్యు

లెల్ల సములు గారె యెన్ని చూడ.

120

వ. ఇట్లంతేవాసులలోనియభిప్రాయం జెటింగి దాని మాటలం గాక
చేతలం జేసి తొలంగింప నెంచి గురుండు సమయప్రతిక్ష గావించు
చుండ నాలో నొక్క-సమయంబున సనందనుం డెద్దియేనివని గలిగి
గంగం దాటి యవలిగట్టున మెట్టుచుండ నది మంచితరుణం బని
గురువరుండు. 121

ఉ. ఓయి! నునంద యేగి తెట కొండొకకార్యము సత్వరంబుగన్
జేయఁగ నుండఁ గద్దెఱవఁ జేసెడులోపల రమ్మ ర మృగం

- చామెడఁ బల్క- నవ్వులుకు లారసి వెన్నయు ముందుఁ జూడ న
 క్షై యొకయింతలోన నదియందు నడం గడగెం గడు న్నడిక. 122
- తే. అజ్ఞఁడై యుల్లు చేయలే దాతఁడు గురు
 శక్తి సంసారసాగరప్లవ మటందు
 రిప్పు డీచిన్న నదిదాటు లేమి బ్రాతి
 యనుచు ధైర్య మాతనిమది కయ్యె నిజము. 123
- చ. అతఁ డొకకాలు నీట నిడి నంతన బంగరు తమ్మి క్కింద నై
 క్షితివయి మోపిన ట్లయినఁ జెంగున రెండవకాలు వేయ న
 గ్గతిఁ గమలంబు పుట్టె నది గన్గొని దేశికుభక్తి నెంచుచున్
 బ్రతిపదమందు న ట్లయిన వచ్చెను దాటి నదిం బదంబులన్. 124
- తే. గురునకు నమస్కరించె నగ్గురుఁడు మెచ్చి
 పద్మపదుఁ డని పే ర్వెట్టి పలుకరించె
 దక్కునుం గలశిష్యులు తమకుఁ దామ
 దిద్దుకొనఁ జాలి నువ్వుదులై తేరి రపుడు. 125
- మ. ఇటు లాశంకరమూర్తి కాశిపురిలో నిద్ధప్రచారంబులన్
 స్ఫుటదీప్తి స్విలసిల్లుభాష్యమును శిష్యుల్ దాను రేకెత్తున
 ట్లట వ్యాప్తిం గొనఁ జేయుచుం గుమతముం దానత్తులై వాదముల్
 పటుశక్తిం బచరించుపాశుపతులం బ్రత్యక్షులం దూలిచెక. 126
- మ. శ్రుతిశాస్త్రాదుల సూత్రభాష్యము జగత్సోతాన్తమై సర్వసం
 మ్మతిఁ గైకొ నొనరించుచుం బురము నల్మాన్దంబులం బొల్పువం
 డితపద్మ్యల్ బలిరే యటంచు నుతు లుడ్డినంబుగాఁ జేయుచున్
 బ్రతిపాదించె శ్రుతిప్రచోదితమహాద్వైతంబు పూతంబుగన్. 127

— శంకరుఁడు కాశిలో ద్వారకాదులను నోడించుట —

శా. చార్యాకాదులు బౌద్ధముఖ్యులు జినాచారప్రచారస్థితుల్
 గర్వం బేర్పడ శంకరుం బొదిపి దుర్గ్రంథప్రకారంబుల

నిర్వర్తిల్లగఁ జేయుచుం గుపథముల్ నిర్మించుచున్ శంకరుఁ
సర్వేశుం దొడరంగ వచ్చి విముఖస్వాంతాత్తులై రందఱున్. 128

తే. శంకరోపనిషద్భాష్యసార మెల్ల
నరసి వారాణసీపురవరనివాసు
లయినకొంద టక్తివదవక్షాశ్శీతు లయి
యోపి ఖండింపఁ గాఁ బూని యోడి రపుడు. 129

తే. సర్వతంత్రస్వతంత్రులై శర్వుపురినిఁ
గలరు భాస్కరగుప్తమిశ్రులు మొదలగు
వారు విద్యేంద్రగురులు శారీరసూత్ర
భాష్యము నిని సంశోషభరితు లైరి. 130

చ. మునివర దుగ్ధసింధువునఁ బుట్టిసభాష్యశశాంకమూర్తి తా
ననిశము గోపరంపరల నచ్చము చేసి సుధారసంబు పెం
పున విబుధాళి కిచ్చి తమము నిద్దలించుచు నెల్ల వీధులఁ
మునిజనహృచ్చకోరములభుక్తికి నై పాలుపొందె నిద్ధరన్. 131

మ. పదిరెండేడులవాఁడు బాలకుఁ డహో బ్రహ్మణ్య తావారిశో
బదులాడం గలుఁడై మహోన్నతము నాభాష్యప్రపంచంబునఁ
మొద లేదో తుద యేదో శోపనిగతిఁ మోహింపఁగాఁజేయుచుఁ
నదసద్భేద మెఱుంగఁ జేసె శుత్రులన్ శాస్త్రంబులన్ ధీరుఁడై. 132

తే. ఇట్లు కాశికాపురమున నెల్లకడలఁ
దనదుపాండిత్యగరిమం బుదారగతులఁ
బ్రస్తుతింపఁగఁ జేయుచుఁ బ్రతిమతములఁ
ధూలిపోఁ దోలుచుఁ బ్రశస్తిఁ జాలి కొనియె. 133

చ. ఇట్లు శంకరభగవత్పాదుం డవిముక్తజ్ఞేత్రంబున శారీరసూత్రభాష్య
ప్రచారంబు చేయుచు శిష్యుల కుపదేశించుచు గుమతంబులం

దూలించుచు స్వమతం బగునదైవతంబు పాలించుచుఁ బార్వాకాదు
లకు గుండెతల్లడం బగునట్లు ప్రచరించు చుండునంత నొక్కనాడు.

—* కంకడునకు వ్యాకుండు దర్శన మిచ్చుట *—

ఉ. మిత్తుఁడు తూర్పుకొండ మొనమీదికి వచ్చెడునట్లు లేచి తా
ఛాత్తులతోడ సారనది స్నానము చేసి సమాప్తకృత్యుఁడై
ధాత్రి పటదుఁమంబుకడఁ దత్పరత న్నివసించి భాష్యమున్
ఛాత్తులకు న్నుబోధ మగుచక్కి వచ్చించుచు నుండె దండియై. 185

క. ఘటికలు హోరలు జాములు

చిటికల నై నట్లు లయ్యె శిరముల సూర్యుం

డటమటఁ గాలువుచు నిలిచెన్

స్ఫుటగతి నాతపము గాచె జటు చు ట్టనఁగన్.

186

తే. మట్టమధ్యాన్న మగుట నాచెట్టుకొండ

నున్నవార లెఱింగి నోప నట్టి

రయిరి భాష్యార్థలగ్న సుస్వాంత లగుచు

నెండ వేడిమి వారల సేచ దయ్యె.

187

వ. అద్యువనరంబున.

188

సీ. నిల్లువెల్ల వెఱసిన నెలులు విభూతియు

బండ్లువెన్నెల కడలే నిండఁ గాయఁ

దలయుఁ తేతులు గాళ్ళు తడ వింతయును లేక

నడక నుడువ్ తొట్టుపాటు నొంద

నిట్టితోల్పుట్టతో నీవల వ్రేలాడ జా

రీ లంక భుజముపై వేలుచుండ

వడుగులు తడఁబడ నడచుచు నేలపై

వడకించుచుం గట్ట నిడఁచు నుండ

తే. గంగడో లాలె మేనితో ల్లదలు చుండ

మెదుకవాసన గొట్టెడుమేను జన్ని

దములు గావంచయును గ్రాల దడుము కొనుచు

నచ్చె ముక్కా-లిముదుసలిబాప దొకడు.

139

ఉ. వచ్చి యెవండునుం దనదువంకఁ గనుంగొని ర మ్మటంచు వా

కిచ్చుట కాదిఁ దా నచటి కేగి యొకానొకచోట నేలపైఁ

బొచ్చెము లేక కూల బడి మూగ్గు చొకించుక నీ వెవండ వి

స్థిచ్చటఁ జెప్పచున్న దిది యేమి? వచింపు మటంచుఁ బల్కుడు.

నీ. పలికిరి శిష్య లీపగిది నోబ్రహ్మవి

దగ్గిఁగీ! చెప్పెద మాలకింపు

మీమహాత్ములు మాకుఁ బ్రేమఁ గూర్చెడిగురుల్

సర్వోపనిషదర్థసార మెఱిగి

నట్టిరు సూత్రభాష్యము భేదవాదముల్

తొలగి పో యెడునట్లు సలిపినారు

ఎన్నఁ బ్రస్థానత్రయభాష్యకర్తలు

ఘనులు గీతాభాష్యమును బాసర్చి

తే. రసఘులును భగవత్పాదు లాదిశంక

రులు చతుర్థాబ్దమున వేదములును శాస్త్ర

ములును నేర్చినమేధావు లెలమి మాకు

భాష్యము వచించుచుండి రోబ్రాహ్మణవర !

141

మ. అనువారిం గమనింప కాద్విజాఁడు లోకారాధ్యుఁ డొశంకరుం

గని వీరల్ నిను భాష్యకర్త వనుచున్ భాషించుచున్నారు దా

నిని విన్నంతన విస్తయం బొదవెఁ గానీ యొక్కసూత్రార్థముక

వినిపింపం దలపోయు మే వినద నీవిద్యావిశేషాదులన్.

142

తే. అనుడు గురువందన మొనర్చి యతఁడు దేవ !

యేది వచియింతు ననఁ దృతీయాదినగు “త

దంతరే” త్యాదినూత్రిము దానిఁ దెలుపు

మర్థ మీపు గ్రహించినయట్లు లేని.

143

ప. అనిన శంకరుం డనేకపేతువాదంబులతో గౌతమ జైమిన్యాది
ప్రశ్నప్రవచనంబుల నుత్తరంబు చెప్పిన జరతబ్రాహ్మణుండు
ఇక్కున నవ్వి శంకరులవచనంబు శతధా భిన్నం బగునట్లు ఖండించిన
నతఁడు మఱియు ననేకశతసహస్రంబు లగుపేతువాదంబులఁ దద
ర్థంబు ఖండించి తాను చెప్పిన పాని నెల్ల సమర్థించుచు వచ్చె నిట్లు
‘దినావృతం బెడతెగకుండ వారివాక్యలహంబు తీవ్రతరం బయ్యె
నయ్యెడన్ జరతబ్రాహ్మణుండు శంకరశిష్యులం గాంచి యిట్లనియె.

ఉ. మీరు మహాప్రవీణులరు మీర లిదంతయు వించునుంటి రీ
తీరున నే నొకం డనినఁ దెం పది లేనటు మీగురుండు వే
సారులు వేనవేల్ శ్రుతు లొసంగుచు వాదము విస్తరిల్లు న
ట్లొరిమి లేక పల్కెడి నయో ! యిది కా దని మీరు పల్కరో.

ప. అనుడు వారిలోఁ బ్రథమశిష్యుం డగుపద్మపాదుండు లేచి మోక్షుఁ
గేలు ఫాలంబునం గీలించి యిట్లనియె.

146

కా. మీ రాకృష్ణులు కృష్ణసంశమున భూమిం బుట్టియున్నట్టి రో
కారుణ్యంబుధి ! వీరు శంకరులు సాక్షాచ్ఛంకరు ల్మీరు మీ
రీరీతిం దగ వాడుచున్నపు డహో యెంతెంతలే గి మృగన
నో రెత్తం గల రేము కింకరుల మేను స్వీరు నే మందుమో ! 147

మ. అనుచున్నంత నెఱింగి శంకరుండు రంహాప్రక్రియఁగ లేచి యో
మృనుచుకృష్ణధనిపాదమందుఁ బడి సాష్టాంగప్రణామంబు చే
సి నొడిం జేయఁగ నొడివంతఁ గరుణం జేకొంచుఁ భూదేవుఁ డ
ముగిసిని గొగిటఁ జేర్చె నంతట మహామోఘప్రభావంబునఁ.

సీ. శ్రోక్కారుజలదమున్ గిక్కురు మనకుండ

మెలపఁ జాల్ నల్లనిమేను మెఱయఁ

బల్లవారుణజటాపటలంబు శిరముపై

గరుడపచ్చలపొచ్చు గా దనంగఁ

జరమావలగ్న సుందరతరైణాజిన

దీపులు దెసలందు వ్యాప్తిఁ గొనఁగఁ

గంఠభాగము నుండి కడుపుపై వే' ల్బద్ధ'

రుద్రాక్షమాలలు రూఢి మెఱయ

తే. దండము కమండలువు దరిదాపునందుఁ

దవిలి యుండఁగ బ్రహ్మసూత్రముల నొప్పు

తాటియాకులపుస్తము దనరుచుండ

జరఠవిప్రుఁడు వ్యాసుడై పరిధవిల్లె.

149

వ. అట్లు ప్రత్యక్షంబై వ్యాసభగవానుండు శంకరస్వామి నువలాలించు
చున్నంత నతండు పునఃపునఃప్రణామంబు లాచరించి చేతులు
జోడించుకొని.

150

—* శంకరుడు వ్యాసుని స్తుతిం చుట *—

శ్లో. స్వాగతం భగవతే మునినాథ !

త్వాం భజామి శిరసా ప్రణిపద్య

త్వం హి యోకగురు రచ్యుతమూర్తి

ర్భాసి భాస్కర ఇ వావరకృష్ణః.

151

శ్లో. నమ స్తే దేవ! త్వం ద్విభుజ హరి రేవ త్రియణనై

ర్విహీన స్సర్వేశోఽచతురమలవక్త్రః కమలజః

బదర్యాం సంజాతో హరిహరవిరించాదివినుతః

వ. అనిదేవవాక్కులఁ బ్రస్తుతించినం బ్రసన్నుండై భగవంతుం డగు
పరాశరాత్మజుండు పరిపరివిధంబులఁ బ్రణయంబుం బ్రదర్శించుచు
నాచార్యుల దిక్కు మొగంబై యిట్లనియె. 153

మ. శివసంబంధసభాంగణంబున ననుం జేరంగ నేతెంచి సి
ధ్ధః ధేన్వం డొకరుండు వ్యాసమునినాథా ! నీ వొనర్పంగ నై
భువనవ్యాపక మైనసూత్రతతికిన్ భూతేశదివ్యాంశజం
డవుబాలుండు యతీశ్వరుం డొకఁడు భావ్యంబున్ రచించెం ధర్మ.

క. నే నెందుఁ జనిన నందే
దానిం బ్రజ లాడుకొనిరి తాత్పర్యమునన్
నేను విని నీకుఁ జెప్పం
గా నిటకు న్వచ్చినాఁడఁ ఘనప్రణానిధీ. 155

క. అని చెప్పి పోయె నే నిన్
గన నిచ్చుం జేసి యిటకుఁ గడుకొని ప్రీతిఁ
జనుదెంచినాఁడ నాకృతి
కనూనకీర్తి గలిగించి తమలవిచారా. 156

ఆ. బ్రహ్మసూత్రములను రచించుటకు నాకుఁ
గలిగినట్టిశ్రమము కంటె వేయి
మడుఁగు లెక్కువగుశ్రమంబు నీ కగు నంచుఁ
దలఁచుచుంటి నోయి తండ్రికాన ! 157

వ. నీవు బ్రహ్మసూత్రభావ్యంబు గాక గీతాభావ్యము, నుపనిషద్భా
వము, సపత్నజాతీయభావ్యముం జేసి తని వినియుంటి నని వానిం
దెప్పించి యన్నియు నాద్యంతంబులుగాఁ బరిశీలించి పోక్తంబు
గావించి నీవు మహానుభావుండవు నీ నోటికిం దప్పు రాదు నీభావ్య

ములు కొన్ని కొన్ని చోట్ల మూలమునకు మెఱుగు పెట్టు నట్లున్న పని పొగడుచుఁ ప్రయాణోన్ముఖుం డగుట యెఱింగి శంకరుండు.

ఉ. చేసితి భావ్యముల్ తెలియఁ జెప్పితి శిష్యుల కెల్ల దుర్మతా
భ్యాసములక నడల్చితి మహామునిచంద్రిమ ! యింక నే నిటన్
జేసిడిదేమి లే దనుచుఁ జెప్పెద దేవరయాశ్లా యేమి నా
వ్యాసమహర్షి శంకరునివంకఁ గనుంగొని పల్కె నిగ్గతిన్. 159

మ. కల రద్వైతపరాబ్ధులుల్ కుమతరక్షాదక్షులై పెక్కు రా
ఖిలులక గండడఁగించి కాని కదలం గా దైతి పెక్కేడు లం
దులకుం బట్టెడు బమ్మ నీకెనిమిదేండ్లు న్నీ తపశ్శక్తి న
వ్వల నన్నేడులు కల్గె నీవదియు నాపై నాటు నీకాయు పా. 160

చ. అదియును జాల వింకఁ బదియా అగునే సరిపోవు నవ్వి నీ
కవు నామాటబడిన్ శివాజ్ఞ నిట నీవాలస్యముం జేయ కీ
భవి సంచారము చేయు మంచుఁ ద్రుటిలోఁ బోయెం గనక రాక తా
నవలం దోఁపనివాడయై నిలిచె నత్యాశ్చర్యమగ్నాత్ముడై. 161

వ. అట్లు వ్యాససందర్శనం బైనవదంపడి భగవత్పాదాచార్యుండు శిష్య
జనపరివారపరివృత్తుండై గుర్వాదేశంబున దేశసంచారంబు చేయు
వాడై మునుమున్న కుమారిలభట్టుచే నిజభావ్యంబునకు వార్తి
కంబు చేయింప నెంచి దక్షిణదేశయాత్రం బొనరింపఁ బ్రయాణం
బయ్యె నని చెప్పిన శ్రోత లవ్వలివృత్తాంతంబు జెప్పు మని కథకు
నడుగుటయును. 162

— అ క్వాం త ము —

•

మ. ద్విజాఁ డీతండు ద్విజేతరుం డితఁడు స్వాత్మీయుం డితం డీతఁ డ
స్యజనుం డంచ విభేదమున్ సలుప కేనాఁడుం బ్రవర్తించుచున్

వృజినం బంటసియట్లు కర్జమును గావించు న్నిజోద్యోగమం
దజిత్తుండై వరసత్యనామబుధుఁ డాహా యంచు నెంచబుధుల్.

ఆ. అరసి యరసి కాని యది యిదియుం చేయఁ

డతఁడు వేరి కైన ననినయేని

చేయఁ డనిన మాట చెప్ప రెప్పుడు గాని

సత్యమూర్తి యతఁడు సత్యమూర్తి.

164

గ ధ్య ము

ఇది శ్రీ మహామహోపాధ్యాయ కళాప్రపూర్ణ కవిరాజ

కవిసార్వభౌమ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి

ప్రణీతం బైన జగద్గురు చరిత్రమునఁ

దృతీయాశ్వాసము

శ్రీశ్రీశ్రీ

శ్రీరస్తు జ గ ద్గు రు చ రి త్ర ము

—————(అను)—————

శంకరవిజయము

చతుర్థాశ్వాసము

క. శ్రీలకుఁ దానక మగుచున్

హాళిఁ జనునృసింహదేవరాన్వయమందున్

హేళి యన నొప్పసత్య

శ్రీలలితం డలరుఁ గాక శ్రీహరికరుణన్.

1

వ. అక్కఱకుండు శోతల కి ట్లనియె. నట్లనాడు మహాదేవునిచే
నాజ్ఞాపితం డగుకుమారస్వామి భూమిపై నవతరించిన విధంబు
చెప్పెద నాకర్ణింపుడు.

2

—* కుమారస్వామి భూమింబుట్టి ప్రవర్తించుట *—

చ. అమరచమూవిభుండు శివునాజ్ఞ శిరంబునఁ దాల్చి పెల్పు న
య్యమరధరాధినాథునకు నంతయుఁ జెప్పియు నుత్కలాంధ్రదే
శములకు నైనసంధిని బ్రశంసకు నెక్కినబ్రాహ్మణాగ్రహ
రమున సుధన్వఁడన్ తెలుఁగుబ్రాహ్మణమూర్తికిఁబుట్టెఁబుత్తుడై.
చ. శ్రుతులుస్మృతులుపరాణములుసూక్తిముఖంబులుసర్వశాస్త్రముల
చతురత నేర్చి పేర్చినప్రశస్తయశంబునఁ జెప్ప నొప్పి దు
ర్మతములఁ దూలఁ జేయుచు శ్చమారల మంతయు మెట్టై దక్షుడై
ప్రతిభ గణించి మించినప్రభావమునం బచరించె పేర్నినిన్.

4

తే. అవుడు చార్వాకమతము జౌద్ధాదిమతము

భూతలంబున సర్వత్ర పూరటిలై

వేదములు వేదకర్మముల్ వైదికులను

నరయువాఁ డయి దిగ్విజయంబు చేసె.

5

చ. అతఁడు కుమారిలుండు ఘనుఁ డై కుమతంబులఁ గూల్చి నెంచి త

స్మతము లెఱుంగఁ గోరి యొకమంత్రీవిదుం డగుజౌద్ధాచెంగటఁ

శ్రుతిరిపు వట్లు వర్తనముఁ జూపుచు నేరిచె జౌద్ధమార్గముల్

హీతుఁ డయి వారికిం దనదుహృద్గత మేర్పడ కుండునట్లుగఁ.

6

ఆ. ఇట్లు కొంతకాల మేగించునప్పుడు

జనమతస్థులందుఁ జేరి శ్రుతుల

శ్రుతిజనిత్రీ దూరఁ జొచ్చిరి విని యతం

డశ్రువులను విడిచె సంతలోన.

7

ప. ప్రతిపక్షులు వానిప్రవర్తనంబునంజేసి మోసకాఁ డని నిశ్చయించి

గురున కెఱింగించిన సతండు వీని నీరాత్రి నిద్రించుచుండ సాధా

గ్రంబునుండి కిందికిం బడఁ ద్రోయుం డని చెప్పిన వా రట్లు చేసిరి.

కాని శ్రుతిప్రమాణం బనునాతండు మృతింపక తూలరాశిం బడిన

వాఁడుం బలె నిరపాయంబుగ బయటఁ బడి యోటువడక దేశాట

నంబు సేయుచు భట్టపాదుం డనుపే ర్వడసి యమరావతీపురీశ్వరుం

డగుసుధన్వ నాశ్రయించి తనయభిప్రాయం బెఱింగించి ప్రత్యహం

బును బ్రతిపక్షు లైనచార్వాకాదులతో వాదోపవాదంబులు

చేయుచుఁ బ్రాద్దులు పుచ్చుచుండె నప్పు డొకనాఁడు.

8

చ. తమతమవాదముల్ పతి సుధన్వనకుం డెలియంగఁ జెప్పి రా

సమయమునం గుమారిలుండు శ్మాధరశీర్ష మునుండి క్రిందిభా

గమునకుఁ గూలి చాక బ్రదుకం గలవానిమతంబు నెల్లు ను

త్తమ మని నిల్పునట్లు వసుధం బొసరింపుము శాసనం బనఁ.

9

వ. రాకేంద్రుఁ డౌ నని చార్యాకపండితులం బిలువ నంచి యిట్లనియె.

మత్త. భట్టపాదుఁడు పల్కుచుండెను బర్వతాగ్రమునుండి యే

రట్ట కూలి మృతింప కుండెద రట్టివారిమతంబె కా

శెట్టివారిమతంబు భూస్థలి నెందు నేనియుఁ గాన రా

నట్టి శాసనముకా సృజింపుఁ డటంచు న న్నడిగెం జాడీ. 11

ఆ. ఏమతంబు శ్రేష్ఠ మేది యశ్రేష్ఠమౌ

యెఱిగి కొనఁగ నాకు నిష్ట మయ్యె

జై నులార ! మీరు దీనికిఁ బూనుకొం .

డనుచుఁ బలుకుచున్న యవసరమున. 12

ఉ. నా విని భౌద్ధు లొండొరులు నల్లడఁ జూచుచు వెల్లఁ బోయిన

శ్లై వెనుకొంచుఁ జూచుకొనునట్టిర యై రపు డక్కుమారిలుం

డావనుధాస్థలిం గలమహామహిభృచ్చిఖరాగ్ర) మెక్కి యౌ

దేవ ! ననుం గనుంగొను మిదే పడుచుంటి నటంచుఁ బల్కుచున్.

—* కుమారిలుఁడు మేడమిడినుండిఁ క్రింది కుటుకుట *

క. ఓంకారమ్ము పఠించుచు

శంకాతంకములు లేనిస్వాంతమ్మున నా

శంకరభక్తుం డిలకున్

గొంకక కూలంగఁ బడియె గొల్లన జనముల్. 14

వ. అట్లు దూదివామిం బడినట్లు పడి కుమారిలుండు నౌ వ్యెఱుంగక

రాజకడకు వచ్చి ముచ్చటించుచుండె నప్పు డప్పుడమితేడు

చార్యాకులం బిలిచి. 15

శా. ఓచార్యాకవరేణ్యులార ! యింక మీయున్నట్టిపాండిత్యమున్

వాచింపం దలపెట్టఁ బోవ కిట నీభట్టారకోద్యస్తతం

బే చెల్వారెడు నంచు నెంచి యింక నేవే వేనియుం గాని యీ

భూచక్రంబునఁ జెల్లఁ బో వనుచు నే బోధించుచున్నా ననెన్. 16

తే. అనిన వా ర్మతసిద్ధాంతమునకు నిద్ది

సుప్రమాణము కాఁ బోదు ట్నోణినాథ !

దేహసంరక్షణమున కీదేశమునను

గలవు మంత్రోపధములు పెక్కులు తెలియఁగ.

17

శా. నా రాజేంద్రుఁడు రోసి మీవచనముల్ న్యాయార్థముల్ గావుదు

ర్వారోగిప్రతికూలవాక్యము లిఁకం బల్కుంగఁ బో కుండుఁ జే

సిరాజత్వము పేర్కొ బల్కెదను జం డినాపరీక్షావిధా

నారంభంబున మీరు పాల్గొనుఁడు నే నాపై విచారించెదన్. 18

వ. అని పలికి తత్పరీక్షాఫలితంబోడినవారికి సాముదాయికమరణంబు

నిర్ణయించి వేరికిం దెలియకుండ నొక్కకుండలోఁ గృష్ణసర్పంబు

వెట్టించి దానిముఖంబు మూసి తెప్పించి సభామధ్యంబునం బెట్టించి

యుభయమతంబులవారిం దిలకించి పణం బెఱింగించి యిట్లనియె.

శా. ఇం దే మున్నది చెప్పుఁ డోమతవివాదేర్హులస్వాతు లు

చుం దెల్లంబుగఁ బల్కినంతటన వించున్ జై నచార్యాకు లో

కుండేందుప్రతిమానకీర్తివిభవా ! కుంభంబునం దుండు దా

నిం దెల్పం గల మెల్లిమాకు గడు వీ ని న్నేతు మెంతేనియన్. 20

వ. అనిన నతం డట్లగుం గాత మని గడు విచ్చె వారు నాజ్ఞ గొని

గృహంబులకుం జనిరి భట్టపాదుండును నాటిరేయి కంఠదఘ్నం

బగుజలంబుల న్నిలిచి పరమేశ్వరుం బ్రార్థించె నంత మఱునాఁడు

నేలతోడు తొంటివలెఁ గుంభంబుం దెప్పించి సభం బెట్టించి చెప్పుం

డనియె నప్పుడు సమంతభద్రమతపండితులు.

21

ఉ. వేళులు లెక్కవేయుచును వేళలెడు నిం దొకసర్ప మింక నొం

డేలవమాత్ర ముండ దని యేకముఖంబునఁ జెప్పి రంత భూ

పాలునిదిక్కు మో మగుచు భట్టపదుం డను రాజచంద్ర ! ల

క్ష్మీలనామనోహరుఁడు శేషునిపై శయనించి యుండెడున్. 22

తే. అనుచుఁ జెప్పెడు సంతలో నభ్రవాణి
భట్టపాదులు చెప్పినవగిది శేష
శాయి యుండె ఘటంబున నోయిలాధి
నాథ! యని పల్కె నాశ్చర్యబోధకముగ. 23

సీ, ఆకుండమూత రా జప్పడు విప్పి చూ
చినయంతఁ దోచెను శేషశాయి
యవుడు చార్వాకాదికృపణు లందఱు నోడి
పోయి రటంచును బుడమిఁ జాటి
వారి కందఱకును గారాగృహంబున
నామరణము శిక్ష యది విధించి
వారిమతం బెందు వర్తిల్లకుండఁ గాఁ
జేసె రాజాజ్ఞ భాసిల్లఁజేసి

తే. భట్టు డది విని తనకట్లు బౌద్ధమతము
నొప్పుఁ జెప్పినగురువు సం దుంటఁ దెలిసి
దానఁ బాపము తన కట్లు దాఁపరించె
ననుచు నెంతయుఁ జింతించె దనమనమున. 24

వ. విరక్తుండై తనసర్వస్వంబు నుర్వీసురసాత్మతంబు చేసి ప్రాయశ్చి
త్తంబు చేసికొని ప్రాణంబులు విడనాడువాఁడై ప్రయాగరాజంబు
నకుం జనియె నీవృత్తాంతము వారాణసీపురంబున నున్న శంకరుండు
విన్నవాడు గావున విన్నబోవుచు వానిం జూడఁ బయనంబై కలి
పయప్రయాణంబులఁ బ్రయాగపురంబునకుం జనియె నదియు. 25

—* పృ యా గ పు ర వ ర్ణ న ము *—

సీ. ప్రవహించు నేయూరిప్రాగుత్తరంబున
భాగీరథీగంగ భాగ్యసంగ

భాసిల్లు నేపురి పొగ్గిక్కునఁ ద్రివేణి

సంగమ మృతి పుణ్యసంగమమ్ము

తనరు నేప్రొలిదక్కినమునఁ ద న్నంటి

మడియఁ గోర్కుల నిచ్చుమట్టిచెట్టు

మానొందు నేవీటిమధ్యంబునన్ మాధ

వేశ్వరుండు మహేశ్వరేశ్వరుండు

తే. అట్టివరమొన్నతస్థాన మంది జగతి

నెల్లతీర్థములందు సగ్వేద్య మగుచుఁ

దీర్ఘరాజము నాఁ బడి తేజరిల్లు

యాగసుఫలప్రదమ్ము ప్రయాగపురము. 26

వ. అట్టిప్రయాగరాజము లోచనగోచరం బయినంత శంకరుండు గంగా

యమునాసంగమప్రాంతప్రదేశంబునకుం జని కలయఁ బరికించి

ప్రవాహవేగసంజనితశబ్దంబు విని తన మనంబున. 27

చ. ఎలమిఁ బురాణదంపతు లొకించుక మించినవేడ్కఁ బూల నౌ

తలిమమునం ది ట్టబ్బు లయి తారు శయించి మనోహరార్భటుల్

నలుపుచు నుంచురో యనఁగ సైకతభూభరి నీతిప్రేణి తా

గలగలలాడుచుం బటవఁ గల్గు సరస్వతి లో నడంగఁగన్. 28

క. వేణీదానము చేసిన

యేనాఙ్గుల కీర్తిప్రేణి యేనాఁటికినే

క్షోణిన్ వైధవ్యము ద

తాణి రాసీక ప్రాచుఁ దాత్పర్యమునన్. 29

వ. అని ప్రశంసించుచు లోనికిం జని యథుమర్షణస్నానంబు గావించి

నిర్వృత్తి తనిత్యకృత్యంబై తీరంబునందలితమాలవృక్షచ్ఛాయం గూరు

చుండి కల్వారశీతలవాతప్రాతంబు సేవించుచు విశ్రాంతిం బడయుచుండె

నాసమయంబున.

— శంకరుడు తుషాగ్నిలో నున్న కుమారుని జూచుట —

చ. ఘనుడు కుమారిలుం డట నొకానొకచోటఁ దుషాగ్నిఁ జొచ్చె నం
చని జనులాడుకో విని రయంబునఁ జట్టులతోడ లేచి నె
మృనమున సంతపించుచుఁ గ్రమం బటి కాళుల దాట్లు వేయుచుం
జని కనియెం గుమారిలుఁ దువజ్వలనంబున నున్న వానినిన్. 31

క. ఆర కాలినట్టిమేనునఁ
బరిపరిగతులం దపించుపండితవర్యుఁ
బరికించి పరివ్రా ట్టగు
పరశివుడును గంట నీరు వ జ్జగుచుండన్. 32

ఆ. ఓయి భట్టపాద! యోయి కుమారిల!
నేను వచ్చినాఁడ నిన్నుఁ జూడ
శంకరుండ నాదుజూడఁ గనుంగొనఁ
గన్ను విప్పు మన్నఁ గాంచి యతఁడు. 33

తే. ఎట్టకేలకు చేయెత్త యేటికోళ్ళు
సలిపి ధన్యుడ నైతి నోసంయమింద్రీ!
నీదుదర్శన మొనరింప నే దలంతుఁ
గాని కా దయ్యె స్వాస్థ్యము గలిగినపుడు. 34

సీ. విన్నవించెద నాది వేదశాస్త్రంబులు
చదివితి వైదికాచారనిరతిఁ
గర్భకాండమునకుఁ గలి గలిగించితిఁ
దంఠ్రీవార్తికముభోక్త మకృతులను
వెలయించితిని మతద్వేషు లావారిని
గట్టితిఁ బేరోలగములయందు
వేదమార్గరిరక్ష వెదకి వెదకి యెల్ల
నాస్తికులప్రభావ మడచినాడ

తే. జనికీ జేయంగ నగునట్టివనుల నెల్లఁ
జేసినాడ మతముపిచ్చి జేయ రాని
వనులు చేసితి బాపము వాపుపొంట
నిమ్మతి బాసర్పుచుంటి నీనటి వశీంద్ర ! 35

తే. అనుడు వైదికధర్మరక్షార్థ మీపు
చేసినవి ఖలక్రియ లని చెప్ప రాదు
వాని కింత నిమ్మతి చెప్పనే నిగమము
చాలు నీమాత్రం లేచి ర మ్మేల యిట్లు. 36

ఉ. నాదుక మండలూదకమునక బ్రదికించెద ని న్నొకింతలోఁ
గాదన కీచితాగ్నిఁ బడి కాలి మృతించెడుచింత మాని యో
భూదయితప్రియా ! బ్రదుక బుద్ధి యొనర్చుము సూత్రభాష్యమ
ర్యాదను నిల్పువాడ వయి వ్రాయుము వార్తిక మీపు దానికీన్. 37

ఆ. భట్టపాదుఁ డనియె నిట్టు లేఁ దలఁచితిఁ
గాని సాగదయ్యె మానిచంద్ర !
నాకు సెల వొసంగు మీకుతలంబునఁ
గలదు కర్ణమెంతో గాని నీకు. 38

శా. ఉంబేకుం డన విశ్వరూపుఁ డనఁగా నొప్పారు నాశిష్యరూ
పంబుం గాంచినమండనుం డతని కుంబానామస్త్రీరత్న మా
యంబక భారతి యండ్రు నీ విపు డొకం డొవానినిం గెల్చితే
సంబాళించినవాడ వాడువు సమస్తంబుక యతీంద్రోత్తమా ! 39

వ. అని చెప్పి నీవు విశ్వనాథుండవు నాకుఁ దారకం బువదేశింపు మని
కన్ను మూసి పాణాయామంబు వట్టి శంకరముఖోదితతారకంబు
వినుచుఁ బ్రాణంబులు వాసి బ్రహ్మసాయుజ్యంబు నొందె నంత
శంకరస్వామి సహశిష్యుండై సభోమార్గంబున నిర్గమించి మండన

మిశ్రునిమాహిష్మతీపురంబునకు నంటియున్న ప్రమదావనంబునం
డిగి యించుక విశ్రమించినవదంపడి పురమార్గంబు వట్టి చనుచు. 40

— శంకరుడు మంతనమిశ్రునివీటి కరుగుట —

చ. అలరిచి నూత్రపట్టినటు లారయ వచ్చెడు సోమసూర్యవీ
ధుల నిరువంకలక్ష మణులతో మటి మేల్మిసువర్ణ కోటితోఁ
గలుముల నీనుతాతిఫలకంబులతో నొనరింప నొప్పుమే
డలు బలుమాడుగుల్ గన నెడందకు సంతస మావహిల్లెడిన్. 41

మ. సకలాభింకషనాభిశేరమహిరుజ్జాలాతిభేయు ల్విలో
లకమార్గశ్రీమ ఖన్నుడై కుతపకాలంబందు నిచ్చ ల్నిజాం
తికముం జేరినభాస్కరాతిథిని నెత్తిం బూని యాతిథ్య మా
ప్రకటస్వాదుఫలోదకం బొసఁగి వ్రతస్పర్శముం జేసెడిన్. 42

తే. గోపురము నాఁచునాపురగోపురములఁ
జెలుగుసౌవర్ణసాలభంజికలు ప్రోలి
మేలుసింగారమును జూచి మేను మఱచి
మానినపడియున్న యచ్చరచాన లనఁగ. 43

మ. పానరన్ రాజనముల్ పయస్సులను నెత్తుం బెంచునయ్యేళులం
దనిశక్తీడలు సల్పుస్త్రీలకు నొడళ్ళుం దానుగంధంబు వీఁ
గి నదీతోయములందుఁ గల్వలకు నాఁగెం గాన సౌగంధికా
ర్చను బెంపొందెను గల్వ లట్టు లగు సత్సంగత్య మెవ్వారికిన్. 44

శా. బ్రహ్మణ్య బృహహూరు లక్షయధనుల్ పొంచెదలశ్రీయుతుల్
బ్రహ్మన్ భాగ్యపు నర్థనాథు బలిన్ బాఁకింప కర్థిం బర
బ్రహ్మం బెంచి శరంబు లూని కృతుల్ నెత్తించి పై ర్వెట్టి యా
బ్రహ్మ క్షత్రియ నైశ్య శూద్ర జనముల్ భాసిల్లుచుం డ్రిప్పరిన్.

ప. ఇట్లు మహోన్నతనైభవంబున వెలయుమాహిష్మతీ పురంబునం
జనునాశంకరాదులకు జలకుంభంబులం గొని యమునాస్రవంతికిం

జనునిరువురు మండపరిచారిక లెదురుపడి శంకరుం గాంచి నిన్వేరం
పడుచుఁ దమలోన.

—* మండపని పరిచారికలు శంకరుని జూచుట *—

౧. బంగారుబామ్మ కీవసిబాలునకు మోచ్చు
కుందులు చెప్ప నే రుందురు ధర
నచ్చు వోసినయట్టు లవయవంబులు వీని
యొయ్యారమున కెంతో హోయలు గూర్చు
జిత్రప్రభావుఁ డీచిన్నారిబాలుని
పలుకులు చిలుకలఁ బాటఁ దోలు
ఖంజరీటంబులఁ గా దనుకంటిచూఁ
వులవా లఖలజగన్మోహనంబు.

తే. వీనిచేతులు కాళులు వేష మనెడు
భ్రాంతి గలిగించుఁ గామాయవస్త్ర మేమొ!
నెఱికురులు లేక యుండెడునెఱి యి దేమొ!
చిత్రప్రభావుఁ డీచిన్నివాడు.

47

వ. అని పలుకుకొనుచుం దరినుండి పోవువారిం గని శంకరుండు మండన
మిశ్రులమందిరం బెందున్నదని యడుగుటయు వారువారి నెఱింగి.

48

శా. స్వామీ! యొక్కిసుమంతదూరమున సాక్షాద్విశ్వస్థుఁబ్బార్తి నా
భూమిం బేర్వడినట్టిమండనుని పెంపుం దెల్పుచాసాద మా
నామోసాలను వేదశాస్త్రముల నోయ్యం బల్కుకీరంబుబా
గోముం గూర్చెడుపంజరంబు లగు నోగోవిందపాదోద్భవా.

49

* సన్యాసము రెండవజన్మము, దానింగల్గించినవాడు గోవిందపాదుడు గావున
గోవిందపాదోద్భవుడని పోయోగింపబడియె.

తే. అయ్యది హజార మద్దాని నాశ్రియించి
వజ్రసారమయం బయి వప్రి మొవ్వు
దాని భేదించుకొని వేటుగాని లోని
కరుగఁ జాలరు దానిమధ్యంబునందు.

50

సీ. తగుపచ్చతాకట్టు మగతాలగోడలు
నీలాలవని నెలతాల మెట్లు
నవరండి నెడఁ గూర్చు నద్దానికిటికీలు
పటికంపు నునుద్వారబంధములును
దమ్మికెంపులఁ జెక్కు తలుపులు నైదుర్య
ములఁ జిల్లువనిగల వలభితతులు
పసిగల పవడంబు వట్టువకంబముల్
మేలిమి జాలువా దూలములును

తే. మఱియుఁ జిత్రవిచిత్రముల్ మలయుపనులు
గలిగి కన్నులపండునై కనుఁగొనంగ
నొగి హూ రంగలరారెడు నొక్కదివ్య
భవనము దలిర్చు నోహానివల్లభుండ.

51

శా. ఆప్రాసాదము నై జయంతము నిహీ యంచున్ హసింపంగ నై
విప్రిశ్రేష్ఠనివాసభాసురము నై వేదారవాశ్రాంత మై
సుప్తిరంభసమంచితం బయి జగత్ప్రసాదాతిపాత్రంబు నై
వహ్నింతర్గత మై ప్రకాశిలెడు శ్రీపద్మానందాస్థాన మై.

52

తే. అందు మండనుఁ డుండు వేదాధ్యయనము
చేసి చేయించుచును భారతీసతీస
మేతుఁ డై నేడు పైతృక మై తనదట
మూయఁ బడియుండెడు హజార మోయతీంద్ర.

53

— శంకరుడు మండనం గలనీ సంభాషించుట —

వ. అని వారు వారిదారిం జోయి రంత శంకరుండు సంతేవాసుల నం
తలపోంతల నుండం జెప్పి తా నంతర్హితం డై యోగశక్తింజేసి
మీఁది కైగిరి గృహపాంగణంబునం డిగి నిజరూపంబున సల్లనల్ల
నడుగు లిడుచు లోనికిం బ్రవేశించునంత లోన. 54

తే. భోక్తలగు వ్యాసజైమినిమునుల కర్చ
సలువుచుం బితృకార్యము వలన నున్న
మండనం డట్లు దండకమండలువుల
దాల్చి చనుదెంచు ముండిని బెల్చు జూచి. 55

ఆ. ప్రళయకాలరుద్రునివగిది మండనం బరి
వాట్టు జూడనట్టిప్రతము సతము
గలుగునట్టివాడు గాన నడుమఁ దృణ
మడ్డు పెట్టి వాని కనియె నిట్లు. 56

శా. ముండి ! యెవ్వడ వీవు లోపలికి నేమోసంబున న్వచ్చిశో
ముండి జూడనివాడ నాకు ప్రత మీపోల్కిం బ్రవర్తిల్లు నీ
బండాట ల్లన వచ్చె ముచ్చువలె నీఫక్కిం బ్రవేశించి నా
దండ న్నిల్చితి నిన్ను బట్టి చెఱ బంధంబుం బొనర్పంగ నా. 57

తే. వైతృకాదు లొనర్చెడుపట్ల వేద
మాతృకఁ దృణించినట్టి దుర్మానవుండు
కాన వచ్చినయే వైతృకం బ దెల్లె
జెడిన యట్లని తలపోయఁ జెల్లు గావె. 58

శా. అకటా ! వేదసమాహితంబులు జటాయజ్ఞోపవీతంబు లే
టికి నీ విట్లు పరిత్యజించితివి పాటిం పేల లేకుండఁ గుం
డికయుం దండము కంఠ మోయఁ గల వట్టే దుష్టబుద్ధి ! నిను
వికలస్వాతుని గర్భహీను నెద భావింపం దగు శూద్రుగఁ. 59

వ. అనుడు శంకరస్వామి యిట్లనియె.

60

మ. అణిమాద్యష్టవిశిష్టసిద్ధులు ననుం బ్రాపించె నే నందునఁ
క్షణమాత్రంబున నిగ్రహింప నిటకుఁ రా నైతి నడ్డంకి లే
కణమాత్రంబును మోస చేసి ముఖశాలాపాలురన్ దొంగనై
తృణమేనిం గొని పోవ రా ననుచు నాది న్నేను వాకుచెప్పడఁ. 61

మ. శ్రుతివాకే కద బ్రాహ్మణత్వగతికై శోభించు యక్షోపవీ
తత యంచున్ వచియించు నట్టిశ్రుతియే తత్త్వంబు బోధించుచుం
బ్రతిపాదించును ద్యాగ మట్టియెడ విద్యద్వయ్యై నట్టిసి
వతి నీవోక్తులు పల్కి మస్కరుల నిట్లాడంగ నా నట్టిదే. 62

— శంకరులు పైతృకకార్యభోక్తయగుట —

ఉ. పైతృకకార్యముం దొకవిపశ్చిత్తు మస్కరి నర్చ సేయుటల్
పూతమహాధ్వరంబునకుఁ బోలు నటందురు విజ్ఞు ల్లిట్టిచో
నాతనిఁ జూడ రాదనుమహావ్రత మూనితి నే నటందు వో
భ్యాతకృతీ! నినుం బలుకునట్టిదియే వ్రతి యంచు నక్కటా. 63

చ. అద నగుఁ గానఁ జెప్పెద మహాద్విజ! నేను సమస్తశాస్త్రముల్
సదమలముల్ శ్రుతిస్మృతు లసంఖ్యము లైనకళల్ కవిత్వముం
జదివితి సిద్ధు లన్నియు సుసాధ్యము లయ్యెను వాడుఁ గోరి నే
నిదె చనుఁ దెంచినాఁడ నిపు డే మన దీపు జి తోస్మి యందువే. 64

వ. అనుటయు.

65

ఉ. ఆజ్యము వేల్పుఁ బ్రజ్వరిలునగ్ని లేఱంగున మండి మండనుం
డిజ్య యొనర్చినట్టిఁడను నే వెనుకంజను వేయువాడ నే
రాజ్యము వోయిన నృతీయుఁ బ్రాణము వోయినఁ బోవుఁ గాని నా
ప్రాజ్యమహావ్రతంబు విడువాడన నేను జి తోస్మి యందునే. 66

ఆ. * వేదమందు శాస్త్రవిధులందు శ్రౌతము
సందు స్మార్తముందు నెందు నేని
వా నొనర్చి నన్ను వాచయముని జేయు
మిదె ప్రతిజ్ఞయనుచు హృది స్పృశించె.

67

ఆ. అనుడు బలిరె మండనా! యోడితే నీవు
సన్యసించి నాకు ఛాతుర డగుదు
నేన యోడినట్లు లేని నీశిష్యుడ
నగుచు యతిత వీడి నట్టి డగుదు.

68

వ. అని వణంబు చఱచి వాదంబు సేయ నిశ్చయించుకొని యున్నవదం
పడి వ్యాసజైమినులు శంకరు నెఱుంగనివారిచందంబున నటించుచు
మండనుదిక్కు మొగంబై.

69

ఉ. నీవు సమస్తధర్మములు నేర్చినవాడవు నీకు జెప్పఁగా
నేవీయు లే వ పైన నొకయించుక మేము వచింతు మిత్తటికా.
నీ వది యాలకించి మది కెక్కినచక్కి బొనర్ప నుండు మో
దేవసమప్రభావ! భవదీయనుతప్రత మట్టు లుండినన్.

70

ఆ. పైతృకంబు నడచుపట్ల ననాపూతుఁ
డగుచుఁ బారికాంక్షి యరుగుఁడెంచె
నేని కా దటంచు వానిని విడనాడఁ
జనదటంచుఁ బలుకు శాస్త్రవిధులు.

71

మ. యతి సర్పించి పితాశృ కాబ్ధికతిథి హవ్యంబు వో ల్కవ్యము
బ్రతిపాదించినచో బృహస్పతిసవ ప్రఖ్యంబ యై పైతృకం
బతిపాత్రం బగు గాన నీ వితని నిష్కర్పించి విష్ణుస్థల
స్థితుగాఁ జేసి యజింపు మవ్వల భవచ్చిత్తానుసారం బగున్.

72

* వాచయముడు = మాసముగలవాడు, సన్యాసి, ప్రతిజ్ఞచేసి పరికినప్పుడు
హృదయముపై జేయ వేయుట దేశాచారము.

వ. అనిన వారిమాట కొండాడ నోడి యతం డాతని సర్పించి విష్ణు
 ఘానంబునం గూరుచుండం బెట్టి పితృకార్యంబు నిర్వహిల్లం జేసె
 మఱునాఁడు వ్యాసాదు లెండఱో సభాసదులై సమీక్షించుచుండ
 నుభయభారతి సర్వసభ్యసమ్మతంబున సద్యక్షపీఠంబునం దధివసించె
 నప్పడు. 73

ఉ. మండనమిత్ర శంకరులు మాన్యులపంపున నున్నతంబు లై
 యుండెడు నాననంబుల సముత్సుకత న్నివసించి రంతలో
 రెండు లతాంతమాలికలు రీతులఁ దెల్పుచుఁ దెచ్చి వాక్కు వా
 గ్బండన మాచరించుటకు వర్తిలు వారికి వైచి యి ట్లనుక. 74

—* శంకరులు మండనునితో కాస్త్రవాదము చేయుట *

క. ఓడినపురుషునిమాలిక
 వాడును బ్రత్యక్ష మిద్ది వర్తింప నిటుల్
 గూడంగఁ జేసి యుంటిని
 వీడక వాదింపుఁ డింక విజ్ఞవరేఘ్వుల్. 75

వ. అని యనుజ్ఞ యొసంగినంత నిద్యామండనుం డగుమండనుండు కర్మ
 కాండ ముత్తమ మని వేదవేదాంగనిదర్శనంబుల సభాసదు లా
 నన నుపన్యసించె నంత శంకరుండు జ్ఞానకాండం బుత్తమోత్తమం
 బని వేదవేదాంగంబులను సూత్రత్రయభాష్యంబులను షటియు
 ననేకప్రమాణంబుల నుపన్యసించె నిట్లు ప్రతిదినంబును మండన
 ఖండన మండనంబులతో వాదోపవాదంబు *లోక-మండలకాలంబు
 ప్రవర్తిల్లె నంతలోన. 76

తే. మండనునికంతమున ప్రేలుమాల యించు
 కంత వాడిన జాడ కన్నారఁ జూడఁ

* మండలకాలము = 40 దినములకాలము.

గానవచ్చుట తెలిసి విజ్ఞానమూర్తి

యగుట సభ్యులకుం దెల్పునట్టి దగుచు.

77

తరళము. ఉభయభారతి స్వాధినాథునియోటమిన్ వచియించి యో

సభికులార ! సగంబు దేహము సాల్పడ న్నటి యున్నసా

మభిముఖంబున నుండ దానిని నట్లు గెల్చినఁ గాని గె

ల్పభినుతింపఁగ రా దటంచు మహాస్మృతు ల్బుచ్చియించెడిన్. 78

వ. కావున నర్థాంగి నగునన్నుఁ గూడ గెల్చినం గాని సంపూర్ణి

జయంబు గలుగ నేర దనిన నెల్లవారు నా నా సుభయభారతివచ

నంబు సమీచీనం బనిన శంకరుం డించుకసంశయించుచు. 79

శా. స్త్రీతోఁ బూరుషుఁ డెట్టిపట్టునను వాదించంగ రా దందునన్

జేతోమోదము గానిహేతువు ల వెన్నేఁ గల్గెండుం గావునన్

నాతోఁ బుట్టువుఁ బోలినట్టిదయినన్ వాదోపవాదంబు లీ

పూతాబ్జాననతోఁ బొనర్చుటకు నామోదంబు లే కుండెడిన్. 80

తే. అన సభాసదు లైనవ్యాసాదు లతని

కనిరి నీగెల్పు సా మయ్యె నవలిసాము

గెలువ కుండిన బూర్ణమై యలరఁ బోదు

కాన వాదించు టొప్పు నీగరితతోడ.

81

తే. మును మహారాజాసభ గార్గి యనునెలంత

యాజ్ఞవల్క్యునితో వాద మాచరించె

దాని కొ నని రండలు కాని కాదు

కూడ దని యెవ్వరును బల్క నోడి రవుచు.

82

— శంకరుడు భారతితో వాదించుట —

వ. కావున నీవు పూర్ణవిజయ మపేక్షించితేని యీమెతోఁ గూడ

శాస్త్రవాదంబు గావింపు మని వ్యాసాదులు తఱిమి చెప్పిన నొప్పి

శంకరుం డమ్మహాదేవితో ననేకశాస్త్రంబుల సరిఘోరవాదంబు

గావించియుం గట్టకడపటఁ గళాశాస్త్రంబునందును ననేకప్రశ్నంబు లకు సమాధానంబు చెప్పించు వచ్చిన నప్పత్రివ్రతాశిరోమణి శంక రునిపాదపద్మంబుల కభివందనంబు గావించి. 83

ఉ. ఓయతిసార్వభౌమ ! విను మొక్కదిసంబున నేను గన్నె నై మాయమచెంత నున్నతటి మాకడ కొక్కముసింద్రుఁ డేగుడే నాయన జోసి యంచుఁ దెలియ న్ని నాదగుజన్మ పత్రికఁ బాయనివేడ్కనిచ్చి ఫలభాగములన్ వచియింప వేడుడుక. 84

ఆ. ఈమె భాషవోలె నెల్లవిద్యలు నేర్చి విశ్వసృష్టుఁ బోనివిభునిఁ బొందు సుతులఁ గాంచుఁ బతికి హితముఁ గూర్చుచునుండు జాతవేదుఁ గొలుచు జన్మములను. 85

మ. పదిరెండేమలబాలయోగి యొకఁ డీబాలామణీభర్తతోఁ జదురుండై యెదిరించి వేదముల శాస్త్రాలందు నోడించు వా దొడవం చేయుచు నీమె గూడ నపు డట్లొడుం గళావిద్యలం దుదియో నద్ది యనెం దదుక్తి నిజమై తోచంగ వచ్చెం బ్రభూ. 86

ఆ. ఓడె నామగండు నోడితి నేను నో యతివరేణ్య ! నేను బ్రాణనాథుఁ జేరుకొందు ననుచుఁ జేసె బ్రాహ్మోపవే శము సమస్తసుజనసమృతముగ. 87

న. అప్పుడు శంకరుం డత్యాశ్చర్య మన్నాంతరంగుం డై చే యెత్తి ఘోషించు. 88

శా. దూర్వ్యాసోయునిశాపకారణమునక దోష్టోడ నీభూమికిఁ సర్వారంభము లేర్పడం దిగియె భాషాదేవి భారత్యభి ధ్యార్యాచీనపదంబు చేకొనుచు విద్యాస్థానమై మే ల్పురే ! శర్యుం డైనను సంస్కరింపఁ దగు నీసర్వజ్ఞచింతామణిక. 89

వ. అని మఱియు ననేకవిధంబుల బ్రశంసించుచున్నంత భారతి
ప్రాయోపవేశంబు చేయుటకు మునుమున్ను. 90

శా. ఆపద్మోద్భవపావనాంశభవుడై హర్షించుమిత్రుండు పా
బాపత్యేష్టి నొసర్చి పాత్రముల నాజాజ్వల్యమానాగ్నిలోఁ
బ్రా పొందం బచరించి వానిఁ దనలోఁ బ్రాలంబముం బొంద నా
రోపింపం బొనరించుకోఁ గలిగె శత్రు ల్లిత్రులై పోవఁగఁ. 91

తే. అప్పుడు శంకరుఁ డామండనాఖ్యుఁ జేరఁ
దీసి సన్యాసధర్మముల్ తెలియఁ జేసి
తత్త్వ ము సిసూక్తి శ్రీవణరంధ్రీమ్మునఁ బడ
సలిపి పే రిడియెన్ సుశేషుఁ డనంగ. 92

— శంకరులు మండనునకు సన్యాసాశ్రమమిచ్చుట —

సీ. కామాయశాటియుఁ గౌపీనము నొసంగి
దండకమండలుల్ దాల్చుఁ జేసి
బ్రహ్మనూత్రము కేశబంధమ్ము మునుమున్నె
సాగించె మంత్రవిసర్జనంబు
ముంజామయం బగుమొలతాడు సడలించి
యట వస్త్రఖండము సమరఁ జేసి
దక్షిణతర్జనిం దగిలించి కుశపవి
త్రము కాశ్యపావకో శృమరఁ జేసి

తే. మునుగుగా నెత్తి గావనిఁ బొసంగఁ జేసి
మెడను రుదురక్కపే రొండు మెడలఁ జేసి
నడువఁ గూర్చున్న నారాయణస్మరణము
గలంగు నట్లుగఁ జేసి నాక్షాసురువకు. 93

వ. ఇట్లు మండనుమిత్రునకు సన్యాసం బొసంగి పిమ్మట శిష్యులలో
శిష్యునిగాఁ జేసికొని మఱియుం గలదుర్మదాంధులఁ దూలించు

వాడై దక్షిణదిశాభిముఖుడై చనియె సురేశ్వరుండును దనసర్వ
స్వంబు కొడుకులకుం బంచి యిచ్చి శంకరు ననుసరించి పరిభ్రా
మించుచు వానితోఁ గలిపయప్రియాణంబుల శ్రీశైలంబునకుం
జనియె నదియును. 94

సీ. ఇంపొందు నేగిరి కీశాస్యమునయందుఁ

దాతాశగంగ శుంభ త్తరంగ

రాజిల్లు నేగిరిపాగ్భాగమున శిఖ

రేశ్వరమ్ము మహామహేశ్వరమ్ము

పాటు నేగిరిఁ బెద్ద బాహుమునయందుఁ

♦ బాలధారయు లసత్పంచధార

చెన్నందు నేగిరిశిఖరంబునన్ మల్లి

కార్జునలింగ *మయానువంగ

తే. అచ్చటికిఁ బశ్చిమంబునయందుఁ బైడి

పూతలం బొల్పుదేవళంబునను దేవ

దేవి భ్రమరాంబికాదేవి తేజరిల్లు

వజ్రులు నది మెచ్చనగుచు శ్రీపర్వతంబు. 95

—♦ శంకరులు శ్రీశైలంబున కరుగుట ♦—

కా. శ్రీశైలం బది క్షేత్రరాజము శుభశ్రీదానపాత్రం బొకం

జ్ఞానైలాగ్రముఁ జూచినంతటన మోక్షావాప్తి యా నంచు నా

నాశాస్త్రంబులు వేదముల్ దెలుపు జన్మం బెత్తి తా నుంటకన్

శ్రీశైలేశుని దర్శనంబె ఫలమై చెప్పం దగున్ దేహికిన్. 96

కా. జ్యోతిర్లింగము లాటు నాటుఁ గల వీక్షోణీస్థలి న్వానిలో

భ్యాసం గాంచెను మల్లికార్జునవిరూపాక్షుండు ప్రత్యక్షమై

♦ పాలధార = తాతిపగుళ్ళనుండి స్రవించుజలధారలు, *అయము = కుభాపహవిధి.

ప్రీతిన్ భక్తుల బోచుచుండు నట గారీదేవి శక్తిస్వరూ
పాతీతప్రతిభావిశేషగరిమ హర్ష్యాండు చెల్లప్పుడు.

97

తే. శిఖరదర్శనమాత్రే నీక్షేత్రముండు

ముక్తి లభియించు నని శాస్త్రములు వచించు
నట్టిశ్రీశైలదేవు సమర్పనంబు
వలన ఫల మింత యని చెప్పఁ గలరె ఘనులు.

98

సీ. పడమటికొండలవరిసరంబున నైన

సహ్యాద్రిపైఁ బుట్టి క్షౌత్రలమునఁ
బ్రాజ్ఞుఖంబును బెట్టి ప్రవహించుఁ బుష్పగి
ర్యాదుల దాఁటి యాంధ్రావనిఁ బడి
జోగుళాంబాపార్శ్వభాగంబునం దుండి
సంగమేశ్వరదేవు సంగతి గొని
కొంతలో నొకకొండగుహ బడి పాతాళ
గంగ నాఁ బే రంది పొంగి పొరలి

తే. శ్రీగిరీంద్రము ప్రక్కకుఁ జేరి చంద్ర

గుప్తవత్తనవరణంబు గుప్తి కగుచుఁ
జాట్టి పాతెడు నీయేలు చూడఁ జూడఁ
గృష్ణవేణి యటంచు గీర్తింపఁ బడుచు.

99

వ. మల్లికార్జునుదేవళంబునుండి లింగాలఘట్టంబునకుం బోవు మార్గం
బునం గలవర్షతంబున నొక్కబిలంబు లోచనగోచరం బగుచుండు.

తరువోజ. వినుఁ డది సరసింహబిల మందు నృహరి

వెలుఁగొందుచుండు నాబిలమున నుండి

కన రెండుపాయలు గా నూత్నమార్గ

కలితమై చొర నెతి కాకుండు నవల

గన వచ్చు సువిశాలగవ్వారి వెల్లు
గాలియు నారంగ కదలీవనములు

మును లందు నాశ్రమములు గట్టుకొని త
పోనిష్ఠ నుందు రేబూమె లెఱుగక.

101

శా. ఆలో నొక్కనృసింహుడేవళము తత్ప్రాంతంబునం జెర్వునం
బోలం దోచెడుఁ దజ్జలం బమృతమై పో దోలు రోగాళిఁ ద
స్లీలం గాంచినవాడు స్వర్గసుఖముల్ నీ యంచు భాషించు రే
లీలో నుండినవారికి న్విసంగ నా నెంతేని శంఖధ్వనుల్.. 102

వ. అట్లు ప్రసిద్ధి గాంచిన శ్రీశైలంబునందుఁ గొన్ని నాళ్ళు శంకరుండు
తన భాష్యం జెల్లరకుం దెల్లంబు గావించుచు మతద్వేషు లగు
బౌద్ధ చార్వాక పాశుపత వైవ నైష్ణవ మతంబులవారి వేదశాస్త్ర
దులం జేసి యోడించుచు స్వమతంబునం దెందఱనో చేర్చుకొనుచు
వారిం దనవారి గా నాదరించుచు విశ్రాంతి నొందుచుండె నాలో
నొక్కనాడు, 103

— • చార్వాకుఁడు శిష్యుడై స్వామి నాశ్రయించుట •

తే. బ్రహ్మవేదము వేసినవాడు మూడు
పదులయేడులయూడునఁ బరఁగువాడు
బ్రహ్మచర్యవ్రతంబును బట్టినతఁడు
విద్య నర్థింపఁ గా వచ్చె వెదకి కొనుచు. 104

ఉ. వచ్చినవాడు వచ్చినటు వారిని వీరిని జూడఁ బోవ కా
సచ్చరితున్ సువర్చసుని శంకరమూర్తిని జూచి మొక్కి నే
వచ్చితి మీకడం జదువ బ్రాహ్మణపుత్రుడ బ్రహ్మచారి మీ
రిచ్చపొనర్చి ఛాతునిగ నేల్కొన నే నిదె మృత్యుదగ్ గురూ.

ఉ. పుష్కల మైనవిత్తమును బోహణ నేయఁగఁ జాలఁ గాని నే
నిష్కపటస్వభావమున నీకు సవర్య లొనర్చెద రేబవ ల్పదా

శుష్క-వచక్రప్రసంగముల సోదైము సూపెడువారివట్ల నే
నిష్క-రుణ న్నెలంగడ ననేకవిత్తులు వచ్చె నేనియున్. 106

తే చదువు గురుసేవ స్నానము సంధ్య జపము
కాక మఱియొక్క డెద్దియు నాకుఁ బ్రతి
కావు మీశిష్యగణములోఁ గాదు నాకు
స్థాన మని చెప్పించుంటి నోసంయమింద్రి. 107

క. నావుడు గురుఁ డిట్లను నే
నీవాఁడన నీకు విద్య నేర్పెద నీపై
నేవార లెట్లు చెప్పిన
నీవర్తన మెఱిగి నేను నీకుం గూర్తున్. 108

వ. అని వాని సంతేవాసిగ సంగీకరించె సంతలో ఛాత్రు లేకాంతంబున
దేశికోత్తముం జేర వచ్చి. 109

ఉ. నూతనశిష్యులై గరుణ నూల్కానఁ జేసినయట్లు వింటి మో
పూతచరిత్ర! మీ కెదురువుంతలు సూపెడువార మేము గా
మాతఁడు బ్రాహ్మణుం డనుట లవ్వలఁ బెట్టుడు విద్య నేర్చికోఁ
జేతము చేసి నాఁ డనుచు శిష్యుఁ డటంచును విశ్వసించురే! 110

తే. మీడు కాపాలిక్తుం డని వీని మేము
కొంత కొంత యెఱుంగుదు మింతవాఁ డి
కెంత లెంతలు చేయునో యెవరి కెఱుక
వీనిపై నొక్కకను వేసి యే నిల నగు. 111

తే. అనుడు మీ రెప్పు డిట్లులే యనుచు నుండు
కుజనసజ్జనభేదము కొంచె మేని
మీకుఁ దెలిసినయట్లు గా నాకుఁ దోచ
దతఁడు గురుభక్తి గలిగినయట్టివాడు. 112

—* చా ర్వా కు ని కు శ్రూ వ *—

వ. మీరు వానితోలి తలపెట్టకుండు వానితో నిష్ట మైన మాటలాడు
డనిష్ట మైన మానముద్రవహింపుఁ డని ప్రత్యాఖ్యానంబు గావించె
నంత నానూతనాంతేవాని. 113

సీ. వేగుచుక్క జనించులోఁగనే మేల్కొని
కాల్మకృత్యంబులు గా నొనర్చి
గురువసునకు మేలుకొలుపులు పాడుచు
వలసినవనులెల్ల వెలయుఁ జేసి
స్నానసంధ్యాద్యనుష్ఠానములకు వల
సినవెల్లఁ గొని తెచ్చి చెంతఁ జెట్టి
భిక్షితాన్నము తెచ్చి పెట్టి దేశికునకు
శేమాన్నము భుజించి చేరి కొలిచి

తే. గురునిశాటిల నిచ్చలు గుంజి యాట
వైచి పదసేవ చేయుచు రాచి మేను
వీవనలు నైచి నిరతంబు సేవ చేయు
చుండు గురుఁ డొక్కఁడే జెప్పకుండ నెప్పుడు. 114

వ. గురుండు వానిశ్రుశ్రూష కంతరంగంబున సంతసించుచునుండ నితర
శిష్యులు వీడు పరమకిరాతం డెప్పు డేమి చేయునో యని జాగ
రూకులై సతము వానియెడఁ గన్న దీసికొనియే యుండి రిట్లుకొన్ని
నాళ్ళు గడచినపదంపడి నూత్నశిష్యుండు తనమనంబున. 115

చ. గురునకు నాపయిం గరుణ * కొండల కక్కను శిష్యు లెవ్వ రే
కరణి వచించిన స్వినఁడు కారుణికాగ్ర)నరుం డెవం డెదే

* కన్నుదీసికొని = జాగరూకులై సంతతము పరిక్షించుచున్నప్పు డిట్లు కొన్ని
వొట్ట వాడుదురు. గుంజి = ఉదికి: * కొండలకక్కను = అతిశయించె ననుటకు నిట్లు
వాడుదురు.

- నరమర లేక కోరిన నొకప్పుడు లే దన కిచ్చు బ్రాణమే
సరకుగానందు నే నడుగ సర్వము నిచ్చును మెచ్చి ముచ్చటకొ. 116
- వ. అని యొక్కనాఁ డెవ్వరును దగ్గర లేక దవ్వలకుం జోయి యున్నపు
డేకాంతంబున భగవత్పాదులకడకుం జని యడఁకువం జూపుచు
బదంబు లొత్తుచు ని ట్లనియె. 117
- చ. గురువర ! మీకు నాపయి నకుంతితహాస్యము కల్గియుండె నే
నరయక యెద్దియే నడుగ నాగ్రహముం బొసరింతో లేక లోఁ
గరుణనె చూపుచుండో యనఁ గా గురు విట్లను నీవు గోరితే
శిర మది కోసి యిచ్చెదను జెప్పితి నిప్పుడు విశ్వసింపుమా. 118
- వ. అనినంతలో నింతయును సంశయింప కక్క-పటశిష్యుండు. 119

— శంకరులు చార్యులనకు పరం విచ్చట —

- ఉ. శ్రీలలనానునోహరుని జెప్పి మిము న్నజీ చెప్ప నొప్పుఁ గా
పాలికుడక భవత్కృపకుఁ బాత్రము నై తిని భైరవార్చనలో
శీలము గల్గు శోభితియుని కీర్ష మునం దిడువతి పూలతోఁ
బోలగ నెంచి చేసికొన బుద్ధి దలంచితి దేశికోత్తమా. 120
- క. నీతలఁ గోరితి భైరవు
ప్రీతికిఁ బూజించుపొంతు వితరణభని ! నా
యీతలఁపు వమ్ము సేయక
చేతోగతిఁ గరుణచేయఁ జేయుదు వినతుల. 121
- సీ. ఇంద్రాదు లర్థింప నింతమాత్రములో ద
ధీచి శరీరాస్తు లేచి యిడఁడె
శిబి డేగ కోరికి చెల్లంగఁ దనమేని
యెఱచి యంతయుఁ గోసి యిడఁడె మున్ను
మే నంటికొనియున్న మేల్కవచము దీసి
యే యంగవతి వజ్ర కీయ లేడె

యతిథి కోరినమాత్ర నాత్మజః దెగఁ గోసి
వండి పెట్టండె కుంబాళుఁ డపుడు

తే. త్యాదృశుల్ మహామహు లశాశ్వతము తుచ్చ
మైనమేను పరోపకారార్థ మొరుల
కడిగినంతన కాదన కిడరె దేవ !

భక్తుడను వేడుచుంటి నీపాటిదాని. 122

వ. అనిన శంకరుం డంతరంగంబున స్వాస్థ్య లెట్టులో తలంచెయు నిచ్చెద
నని యీకుండ రా దని యోకాపాతికాగ్రణీ ! నీకు నాశీర్షం
బిచ్చెడఁ బుచ్చుకొని నీయిచ్చవచ్చినమచ్చునం జేసికొందువు గాని
యొక్కమాట చెప్పెద నాకర్ణింపుము. 123

సగ్ధర. నాచట్టల్ క్రూరచిత్తుల్ ననునినుమదిలోనన్ గణింపంగఁబోర్పొ
రోచార్యాకా ! మదీయాత్మ్యపహితశిర మీ నుండె నం చేరికేనిన్
జూచాయం దోఁచె నేనిం జాటచుటమనుచుంజూచినిఁగరాచివేయఁ
వాచిం తొండొక్కరుం డెవ్వరి కిది తెలుపఁ వద్దు సుమ్మెద్దిగానీ.

ఉ. వేకువ నిన్ను లేపెదను వీరును వారు నెఱుంగ కుండఁ గా
నోకము వీడి వాకకడ కొత్తిలి చొత్తము చొచ్చినంత నే
నాకడ యోగ మొంది విడినప్పుడు నాతలఁ గొట్టి పట్టి నీ
వేకడకో గమింపు మని యేర్పడఁ జెప్పె ననంతరంబునన్. 125

తే. నాటివేకువ శంకరానందమూరి
చట్టు లందఱకు న్నున్ను శయ్య విడిచి
కడ శయించినచార్యాకుఁ డడవి లేపి
వానితోఁ గూడికొని చనె న్నానమునకు. 126

ఉ. వాడుక యైనరేవునకు వారు గమింపక మూల మూల నై
వేడును రానిరేవునకు వేకువఁ జేకటి పోక మున్నె నీ

రాడి యతవ్రతంబున సమాధిగతుం డయి శంకరుండు తా
 నోడక యోగధారణము నొందుచు శిష్యుని విల్చి యిట్లనెన్. 127

తే. నేను యోగము చాలించి నీకు సన్న
 చేసెదను నీవు నాతల దీసికొనుము
 చట్టు లరయుచు వత్తు రోచారువాక !
 వారికంటను బడకుండఁ బాటి పొమ్ము. 128

—* పద్మపాదుడు సింహమై చార్వాకుం ఇంపుట *—

వ. అని తాను స్వస్తికాసనంబున నాశీనుండై యోగానుసంధానంబు
 గావించుచుండఁ జార్వాకుండును. 129

ఆ. జలక మాడి రక్తచందన ములది మై
 మోర సింధురంపుబొట్లు వెట్టి
 యెమ్ముకలను గూర్చునెత్తులు మెడఁ దాల్చి
 కత్తిఁ చేతఁ బూని కడల నిలిచె. 130

ఉ. అక్కడఁ బద్మపాదములు లందఱు శిష్యులు మేలుకాంచి నల్
 ప్రక్కల రోసి దేశికుని బాలిశు నాకృతకాంతవాసునిన్
 బక్కల గాన కట్టిటులు పర్వచు న్నెట్టివిపత్తు చేర నా
 నొక్కొ యటంచు దత్తతము నొందిరి సందు గొందులన్. 131

క. నలుపురు నాలుగుమూలల
 కలతం బడి సంచరించి రరయుచు గురు నం
 ధలపద్మపాదుఁ డానది
 కెలనన్ గురుఁ డున్నకడకుఁ గిరికొని వచ్చెన్. 132

వ. వచ్చి వచ్చినంతలో నెంతో వంత కై నదృశ్యము లోచనగోచరం
 బగుటయు నక్కటక్కటా మోసం బయ్యెడు నని వేగించుచు. 133

సీ. మృత్యుదంష్ట్రలు వోలె మెఱసెడు దంష్ట్రలు
 చెలవులం దిరుగడఁ గలిగికొనఁగ

బ్రహ్మాండ మిది యొక్కపరి మింగెద నటన్న
 పగిదిని దెఱనోరు పరిధవిల్ల
 మొల్లమై మెడమీఁద మొలచినపెంజాలు
 నేలమీఁదం బడి జాలు వాఱఁ
 గాళ్ళుచేతులఁ గోళ్ళు కఱ కెక్కి శతకోటి
 శతకోటులకు సాటి చాటుచుండఁ

తే. బద్మజాండకటాహము ఘట్టు మనుచుఁ
 బేలి పగిలెడునో యనులీల నట్ట
 హాస మడర నృసింహమై యంతలోనఁ
 బిడుగు పడినట్లు పడె నట్టే * పినుఁగుమీఁద. 134

చ. పడి పడి నోక్కురంచు నొకపాటిరవం బది పుట్ట నట్టే నా.
 జడునిశీరంబు ఘట్టు మని చప్పుడు పుట్టగ బిట్టడంచె న
 యొడ రుధిరంబును న్నెదడు నెక్కటిమాంసము పుట్టెపెంకులున్
 బుడమి తలంబు నల్లడల మొల్లముగాఁ బడె * తొచ్చు తొచ్చుగఁ.

మత్త. అట్టహాసము నాల్గుదిక్కుల కంట మిక్కిలియై నభం
 బట్టే కూలెడునో యన న్నిన నయ్యె శంకరమూర్తి తాఁ
 బట్టియుండినయోగము న్నిడి పోక్కి మిక్కిలి ఘోరమై
 నట్టిదృశ్యము గాన వచ్చుట కబ్రీముం పడు చార్తుడై. 136

కా. కల్పాంతంబున ఘోరరూపుఁ డగుచున్ గన్నట్టి నేత్రానలా
 నల్పజ్వాలల సర్వలోకముల సంహారంబు గావింప నై
 కాల్యం జొచ్చెడురుద్రుఁడో యన మహాగ్రీవోక్రియం దోచ నై
 పొల్పుం దెల్పెడునారసింహునెదుటం బోలించి సింహాకృతిన్. 137

ప. ఇది సర్వలోకభయంకరసంఘటనం బని సంభ్రమించుచు లేచి
 చేతులు జోడించుకొని. 138

* తొచ్చుతొచ్చు = చాల తొచ్చనియర్థము. * పినుఁగు = లబ్ధుడు;

—* కంఠరుఁడు సరసింహుని క్షుతించుట *—

శా. స్తంభంబుం గరవాలధార వడి డుల్చుం బెల్చు నందుండి సం
రంభం బెంచెగ లేచి యేచినకృధన్ బ్రహ్మాండముం జీల్చునా
రంభంబుం గొని దైత్యుఁ జీల్చియుఁ గడం బ్రాగ్ధింపు ప్రస్థాదు ని
ర్దంభం బేర్పడఁ గాచినట్టినిను సశ్రాంతంబు పాగ్ధింపెడఁ. 139

శా. నీదీర్ఘం బగునట్టహాసము మహానిర్హతపాతంబు గా
మీదాలోకము దాఁకఁ బ్రాకి త్రిజగన్మిథ్యాత్వముం గూర్చెను
నీదాసు ల్కడ యెల్లవారలును నిర్మిద్రానుకంపామతిన్
బాదాకాంతిలు చేసి కొంచు గరిమం బాలించి రక్షింపవే. 140

తే. అనుచుఁ బ్రాగ్ధింపునంతలో నలనునందుఁ
డరయుచుండఁగ భీకరం బగువృసింహ
రూపమును నీడి మానవరూప మొంది
లేచి గురుపాదముల వ్రాలె లేవ కుండ.

వ. గురుపాదుండును వాని లేవ నెత్తి నితాంతనిజామనస్యం బభివర్ణిం
చుచు ని ట్లనియె. 142

చ. జలజపదా ! మదీయు లగుఛాత్రులలో నినుఁ జెప్పకొందు రీ
కలజగ మెల్లఁ గల్ల యనఁ గా వినియుందువు నన్నుఁ జంపు నం
చలుక వహించి చంపితె మదగ్ధిజన్మ దయ మాలి వీని కే
డల నిడినాడ నాదయినదానము వ్యర్థ మొనర్చి తక్కుటా. 143

ఆ, నాదువుఱ్ఱెఱోన నీదయామయమూర్తి
పూలు పత్రి పండ్లు పోసి వాని
భైరవార్పణప్రపంచం బొనర్చెడు
నట్టె యిట్టివీని సగున చంప.

144

ఉ. నావుడు బద్ధపాదుఁడు మనంబున జంకుచు డొంకుచు నృహ
దేవసమప్రభావ ! గురుదేవ ! యొకింతయుఁ దప్పు నాయెడఁ

గాపుట యేరునుం దెలుపఁ గాఁ దలపోయరు దేశికాగ్రణుల్
గావున నెల్లు చెప్పినను గాని సమంజస మందు దానినిన్. 145

తే. నాలుకలు గోయుచును వచ్చునాగుఁ బాము
సకలలోకై కరక్షకు సాధుపురుషుఁ
గఱవ నున్నపు కని యెట్టిఖలుఁడు గాని
చంపకుండునె దానిని జంపు టఘమె. 146

ఆ. చంపునట్టివాఁడు చంపెనువాఁడును
లే డటన్నమాట లేని దగునె
అశుచిపూజ సేయు నపవిత్రపూజకుఁ
బాత్రవస్తు వుండ వలయు నొక్కొక్క. 714

చ. మఱియొక విన్నపంబు బుధమాన్య ! పొనర్పఁగ నుంటి వీనిపై
వఱలఁగ నీకుఁ డాగ్రహ మవస్థము శోచినఁ గాని మాకు నో
గురువర ! మీశరీరమును గొం డని యిచ్చితి రిట్లు వెండి మీ
శిరమును వీని కిచ్చుటలు చెల్లునె యయ్యది మేటిదానమే. 148

తే. నృగుఁడు చేసినగోదాన మెడకు రాఁగ
గురుఁడు మా కిడినదె శీర్ష మొరుని కిడఁగ
నెఱుక లేమిఁ దలంచె నన్ గరిమఁ జేసి
యిట్లు చేసితిఁ జార్వాకు నిధచరిత. 149

ఉ. ఏనును దోడివారు ఖలుఁ డీతఁడు వీనిని విశ్వసింపఁ గా
మానసముం బొనర్పకుఁ డమాన్యుఁడు వీడని యెంత చెప్పినన్
మానుడి పాటిసేయనిక్రమంబున నుండెడివా ర్థయాళు లె
ట్లేనియు మేము ధన్యులమె యిఁగితి మిట్టివిపద్దశం బభిభూ. 150

మ. అనుచున్నప్పుడు తక్కునుం గలుగుశిష్యువ్రాత మేతెంచి చ
చ్చినచార్వాకునిఁ జూచి తత్సకలముం జెప్పంగ నాలించి గా

ల్లని యార్తధ్వని చేయుచున్ గురునిపాదాబ్జంబులన్ వ్రాలి చ
చ్చిసవా ర్పుట్టినరీతిఁ దెప్పితిలి రాశిఘోత్రము స్మచ్చుచున్. 151

వ. ఇట్లు కుహనాంతేవాసి యైనచార్యుకుని నిర్యాణంబు గావించి పద్మ
పదాదు లాగురుపాదులఁ గరంబులం బెట్టుకొని యునికిపట్టునకుం
జని రని చెప్పిన శ్రోత లవ్వలివృత్తాంతంబు చెప్పు మని కథకు
నడుగుటయును. 152

—* ఆ శ్వా సాం త ము *—

చ. తనకొడు కైనఁ బోషకపదంబున నుండినవాడు నైనఁ ద
ప్పొనరుప నీదితప్పె యిటులాప్పు దటంచును చెప్పు నెప్పుడున్
మనమున నందియండఁడు మానవలోకవిభూషణంబు భూ
జననుతవైభవుం డెసఁగు సంతత సంశ్రితకల్పభూజమై.

గ ద్య ము

ఇది శ్రీ మహామహోపాధ్యాయ కళాప్రపూర్ణ కవిరాజ
కవిసార్వభౌమ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి
ప్రణీతం బైన జగద్గురు చరిత్రమునఁ
జతుర్థాశ్వాసము
శ్రీశ్రీశ్రీ

శ్రీకృష్ణ
జ గ ద్గు రు చ రి త్ర ము

—————(అను)—————

శంకరవిజయము

—————ॐ—————

పంచమాశ్వాసము

క. శ్రీజానకీమనోహర

పూజాతత్పరుఁడు వరుఁడు భూసురవంశ

భాజితుఁడు సత్యనాముఁడు

రాజిల్లెఁడు గాక లోకరంజకుఁ డగుచున్.

1

వ. అక్కఱకుండు శోతల కిట్లనియె నట్లు చార్వాకకథావశేషం
బయినపదంపడి కొన్నినాళ్ళకు.

2

నీ. దక్షిణదేశయాత్రీలను సేవింపఁ గా

శంకరస్వామి శిష్యప్రశిష్య

సహితుఁడై సంద్రము సరసమార్గమునుండి

చనుచు గోకర్ణము మునుమును చని

గోకర్ణదేవుని గొనకొని సేవించి

యట మూడుదివసము లధివసించి

యవ్వల హరిశంకరాఖ్యదివ్యస్థలం

బున కేగి హరిహరులను భజించి

తే. వెనుక మూకాంబికాస్థానమునకు నేగి

యచట దేవిని సేవించి యధికభక్తి

భైరవభక్తమునన్ ఘృథ వాపు కొనుచు

నచటఁ గొన్నాళ్ళు వసియించె నంబఁ గొలువ.

3

—• శంకరుడు పృథుడైన బ్రాహ్మణపుత్రుని బ్రదికించుట •—

మ. మునిముఖ్యుం డొకనాఁడు దేవిఁ గొలుపం బోవంగ నమ్మార్గమం
దనుఁగుంబిడ్డఁడు మిత్తివాతఁ బడుటన్ హా! పుత్ర! హా! పుత్ర! యం
చు నెఱిన్ వీడి మృతు న్నిజాంసములఁ గొంచుం బెల్లు దుఃఖించుత
ల్లనిఁ దండ్రిం గని శంకరుండు వగచెన్ లేజాడ్కి నీ రూరఁగఁ.4

చ. అడరెడుతల్లిదండ్రుల నిట్టును బుట్టుగ లేక తానుచుక
విడువఁగ లేక కంటఁ దడి న్బ్రొచ్చు శంకరుఁ డున్నయంతలో
వెడఁగువిధంబు న్వగతువే కడుశక్తి గలాఁడవు కావ రాదొ కొ
జడములు నీదుహస్తమునఁ జల్ల నవెంతకు నైనఁ బాలవే. 5

వ. అని సభోవాణి తన్నుం గూర్చి పలికిన శంకరుండు తల్లిదండ్రుల
నటుండుం డని శవంబుపైఁ గమండలూదకంబు చల్లఁ జల్లినంత
మృతుండు మెండుగ నిదురించినవాఁడు లేచినవిధంబున నాపులిం
చుచు లేచి యెమట నున్నసన్యాసికి నమస్కరించె సంతలోనం
దల్లిదండ్రు లతిసంభ్రమంబున మోక్షుఁగేలు ఫాలంబులం గీలించి.6

చ. కులమున కెల్ల నొక్కఁ డగుకొడ్కును వీని నొ కిన్నినీళ్ళు పైఁ
జిలికినమాత్ర) నే బ్రదుకఁ జేసి మముక బ్రదికించినట్టినీ
వలనెలదాల్చి విష్ణు మము నాపదనుండి తొలంప వచ్చి తో
సలలితమూర్తి నీపదరజంబు శిరంబులు పోక నీయవే. 7

తే. నేను నాపత్నియును నాదుసూనుఁ డితఁడు

నీకు లెంకల మెప్పుడు మాకు నీవు

దేవుడవు దేవదేవుడ వీవిధమున
మృతుని బ్రదికించి తీర్వరుం డీవ కావె.

8

ఉ. చచ్చినవిప్రబాలకుని జల్లనినీ శ్మశానాన్ని చల్లి మే
లెచ్చ మృతార్థమందె బలిరే! బ్రదికించె మునీంద్రబాలకుం
డచ్చన లాడున ట్లగుచు నచ్చెఱుపాటును రిచ్చపాటు న
ష్టచ్చటివారికిం బొడమె నచ్చెఱుతం డొకదేవు డ న్నతుల్.

9

క. ఆయూరె కాదు ప్రక్కల
నై యుండెడునూళ్ళు పల్లె లలుముకొనం గా
నాయతిరాజమహాత్మము
వేయాటులు వచ్చి కనిరి వెఱ నవ్వీటన్.

10

—* శంకరుడు బల్యగ్రహారంబునకుఁ జనుట *

వ. ఇ ట్లామూకాంబికాపురంబున మహాభ్యాతిం బడసి భగవత్పాదుం
డొకింతదూరంబున నున్న శ్రీబల్యగ్రహారంబునకుఁ బోవ నెంచి
యెఱింగించిన నూరివారు వానియెడఁబాటు సైపనివా రయ్య నొం
డాడఁ జాలక యాబాలగోపాలముగా గ్రామవాసు లందఱును సహ
చ్ఛాతుండై ప్రయాణించుపూజ్యపాదు ననుసరించి రవ్వడు.

11

సీ. శాకునమంత్రముల్ జయజయధ్వానముల్
నారాయణస్మరణములు ప్రబలి
మిన్నంటి మోయఁగా మెలమెల్ల నడుగులు
వేయుచు నడ సాగె విశ్వగురుడు
మూకాంబపురిని గాపుర మున్నవారెల్లఁ
దమతమప్రాణముల్ తరలి పోవు
నటు లెంతయేని బెంగటిలి కన్నీళ్లులు
విడుచుచు వెన్నంటి నడవ సాగి

తే. రంతలో నింతదవ్వనం దయినశీబ
 లిపురమందలి ద్విజాలలో విపులకీర్తి
 గలవృథాకరుఁ డనియెడు ఘనుఁడు తనకు
 నేడమూకుఁడు గలుగుట కింపు దొఱఁగి. 12

వ. ఉన్నవాఁడు గావున సతం డంతలోన. 13

తే. పొంతపల్లెయ మూకాంబమోసల నొక
 మృతకుమారుని బ్రదికించె బ్రతిభ ననుచు
 విని యతనిఁ దెచ్చి తనసుతు వింతరోగ
 మేగి పోఁ జేసికొనియెడునిచ్చఁ జేసి. 14

వ. తాను బారాశరిం జూడనిప్రతంబు గలవాఁడయ్యు బుత్రమోహం
 బున దాని నవలం బెట్టి గురుపాదుల దర్శించి ప్రార్థించి తొడిగొని
 పోవువాఁడై నపరివారంబుగ బయలుదేరి నిజాగ్రహారంబు దాటి
 కొంతదూరంబు వోయియున్నంతలోన. 15

ఉ. వేగురు వెంట నంటి మునువెన్నల బాకులు తీటి దారిలో
 సాగుచు వచ్చుచుంటఁ గని స్వామి యటంచు వచింప నెగ్గి వే
 వేగమ పోయి వానిపదవిం బడి మ్రొక్కి మహామునీంద్ర! నే
 శ్రీగురుపాదులం బిలిచి సేవ యొనర్చెడుపొంట వచ్చితి. 16

వ. అని భక్తిపురస్కరప్రణామంబు గావించి ప్రార్థించి గృహంబునకుం
 దొడిగొని పోయి పాద్యం బొసంగి యొక్కభద్రాసనంబున నాసీనుం
 గావించి కుమారుం దెచ్చి తీర్థపాదులపాదంబులం బడవైచి.

—* కంకరుఁడు మూగివానిని మహాకవిం జేయుట *

సీ. వీఁడు నాకొమరుండు విపుల బడ్డదిమొద ,

లీవిధంబున నుండె నే మెఱుంగఁడు

తినఁడును ద్రావఁడు వినఁడు మాటాడఁడు

నొప్పి గిప్పి యెఱుంగఁ దెప్పుడేని

చా వన్న జంకడు నదనత్తు లెట్టివో

౯

తెలియంగఁ జెప్పినఁ దెలిసి కొనఁడు

మానావమానముల్ నా నెఱుంగికొనఁడు

రోత యైనం గాని రోయఁ బోఁడు

తే. పుట్టినదిగోలె నీరీతి బూమెలు బడు

నక్షరజ్ఞాన మెఱుంగఁ డట్లైవఁ గాని

విప్రజన్మము గావున విధిహితముగ

నుపనయ మొనర్చినాఁడ నోయోగమూర్తి.

18

శా. వంశాంకూరము వీఁ డొకండ్ల యగు భాస్వత్పారికాంక్షి ! నువ

ర్వాంశంబుం గొని పుట్టినాఁడ నణిమాడ్చుప్రార్థసిద్ధి ల్పవీ

యాంశంబుల్ కరుణామయుండ వయి మాప్రార్థదోషంబు నీ

ప్రాంశుప్రాభవనైభవంబునను బోవం జేసి రక్షింపవే.

19

ఆ. అనుడు శంకరుండు మునిచంద్ర ! నీ వను

నట్లు శక్తి నాకు నగు నటంచుఁ

బలుకఁ గాని జతనుపడఁ జూతు నని విప్ర

తనయుఁ జేరఁ దీసి తనయెదుటను.

20

వ. కూరుచుండఁ బెట్టి తనదక్షిణహస్తంబు వానిమస్తకంబుపై నిడియె

నంతలో నయ్యెడమూకుండు.

21

శా. సాంగోపాంగము గాఁగ వేదములు నా ల్లత్యంతనిష్ఠం భరిం

పంగా నేర్చినవాఁడ యైనఁ బరమాత్మజ్ఞానతత్త్వం బెఱుం

గం గీల్కొని ద్విజన్మవేద మది లోకం బందు వ్యర్థంబ యై

త్రుంగుం ద్రచ్చివ మండశౌన్యము ఖరీదుగ్ధంబు చందంబునకా. 22

తే. ప్రకృతిపురుషుల నెఱుంగనిపంచజనుఁడు

జననమరణప్రవాహమునను మునుంగు

శ్చయ మగుఁబ్రవృత్తి నెఱిగి యక్షయము బ్రహ్మ
మరయు నాతఁడు కేవలం డగుఁ దలంప.

23

—* మూఁగహాడు చెప్పినవేదాంతము *—

సీ. వినుఁడు ద్రవ్యత్యాగమునకు యాగాది క
ర్మములు భోగత్యాగ మమరుపొంటఁ
దగువ్రతమ్ములు సుఖత్యాగమునకుఁ దపో
యోగములు సకలత్యాగమునకు
సకలసమాప్తియై ప్రకటింపఁ బడునది
దుఃఖనాశమునకుఁ ద్రోవ యట్టి
దారిఁ బడక యున్నఁ దప్పదు దుర్గతి
యెంతలెంతల కైన నెల్లనాఁడు

తే. మఱియు జ్ఞానేంద్రియంబులు మనము ననెడు
నాటిటిం దెల్పి కర్మేంద్రియములు ప్రాణ
మనెడునాటింటిని గ్రమ మనుసరించి
తెల్పెదను సావధానతఁ దెలియ వినుఁడు.

24

సీ. ప్రకృతివికారముల్ సకలేంద్రియమ్ములు
క్షేత్రజ్ఞ నాశ్రయించియె వసించు
నవి యాతని నెఱుంగ నతఁడు వాని నెఱుంగు
సారథి శిక్షితాశ్వుములచేత
సరదంబు వలె నింద్రియములతోడిమనంబు
చేఁ గార్యగతులను జేయుచుండు
నింద్రియంబుల కంటె నింద్రియార్థంబులు
వానికంటె మనంబు దానికంటె

తే. బుద్ధి దానికంటెం బొలుపొందు నాత్మ
దానికంటె మహత్తు నద్దానికంటె

గలుగు నవ్యక్తముకాదానికంటె నమృత

ముత్తమోత్తమతను గాంచి యొప్పుచుండు

25

చ. అమృతముకంటె నుత్తమపదార్థ మొకండును లేనిమాట న

త్య మది పరంబు భూతములయందు నిగూఢము గా మెలంగు నూ

క్ష్మ మయినదృష్టి గల్గుమునిచంద్రులు నూక్ష్మము యైనబుద్ధిచే

గ్రమముగ నభ్యసించి వెనుకం గనఁ జాలుదు రీశ్వరాభులై.

26

సీ. సాలీడుసూత్రము చందంబునన్ సత్వ

ము గుణంబుల సృజించు మొనసి వాని

యందు క్షేత్రజ్ఞఁ డధ్యవసించు నీశ్వరుం

డయ్య నగ్గుణముల నంటకుండు

గుణరూప మది గనుంగొనరాదు గాని పో

దని కొందఱున్ జ్ఞానమున నశించు

నని కొందఱుండు రీయది యెఱింగి వివేకి

యాత్మవిజ్ఞానియై యలర వలయు

తే. ఆత్మ యాద్యంతములు లేనిదని యెఱింగి

దోషమును మత్సరత్వము తొలగఁ ద్రోచి

చింత నగుహృదయగ్రంథి చితుకఁ చేసి

సంశయ విహీనచిత్తుడై చనఁగ వలయు

27

సీ. ప్రవ్రజితుఁడు పరివ్రాజకుం డగువాఁడు

యోగి సిద్ధిం గోరి యెంటి మెలఁగి

పరమాత్మ యన్నిటం బరఁగున ల్లెంచుచు

ముక్తిదూరుఁడు గాక మొనయు నతఁడు

విడియ గ్నిహోత్రమున్ విడిదయు నన్నార్థ

మరిగి గ్రామమునకు నధికనియతి

నశ్వస్తనవిధాత యై మానమున నొక్క

పరి లఘుభోజయై పరఁగ వలయు

తే. జెట్లమొదలి నివాసము శిథిలవస్త్ర

ధారణము నసహాయత ధరణిజనుల

యెడ నుపేక్షయుఁ బున్నఁ జే నిడికొనుటయు

తెలియ నివి భిక్షులక్షణము లగుఁ జాండి.

28

వ. ఇట్లధ్యాత్మతత్త్వం బామూలచూడంబుగా నెఱుంగం బలికిన
నెల్లరు నొల్లంబోయినట్లయి రప్ప డక్కుమారుండు శంకరా
చార్యులపాదపద్మంబులం బడి లేవకున్నంత లేవ నెత్తి శంకరుండు
వానితండిం జూచి.

29

— మూగివాని పూర్వవృత్తాంతము —

ఉ. ఈతఁడు నీకుఁ బుత్రుఁ డయి యీవివిధార్థపదార్థజాలముల్

వీరి గ్రహించి గేస్తు వయి బిడ్డలఁ గాంచి కులాభివృద్ధికి

బ్రాతి యొనర్చు నంచుఁ దలఁపం దగ ది ప్లితఁ డేమి చెప్పనో

చూతము వీనితోఁ బలుకఁ జూడుము పోడిమి నోవ్రభాకరా.

30

వ. అనినఁ దండ్రి కొడుకుం దిగిచి కొఁగిలించుకొని శిరంబు పుడుకుచు
నిట్లనియె.

31

ఉ. ఓననుఁ గన్నతండి! కరుణోదధి! యీయతి నీకు నిగ్గతిం

బ్రాణము నోసె నీవు నొకమానిసి వైచివి నీవు గాక మా

కేనినుఁ గైన లేదు ధన మెంతయొ యున్నది త్రవ్వి తండ్రునై

నేనును నీదుతల్లియును నీపయి నిల్పితి మెల్లపాణముల్.

32

ఆ. బ్రదికి యున్నవార మిదె చూడు మింతయు

నీద సేకరించి నెఱిఁ దలిర్చి

పెండ్లియాడి సుతుల వెలయించి కుల ముద్ధ

రింపు మోయితిండి! యింపుమీఱ.

33

వ. అనిన నబ్బాయిం డొం డేమియుఁ బలుక కనివ్వంబుఁ నూచించు
చున్నంత భగవత్పాదులు ప్రభాకరుం గాంచి.

34

అ. నీదుకోర్కి యితఁడు నెఱవేర్చ నెంచఁడు
 వీనిమీఁదియాశ విడువు మింకఁ
 గొడుకు గాఁడు నీకుఁ గోడలు రా దెల్లఁ
 జెప్పుచుంటి విను మొకప్పటికథ.

35

ఉ. నీవును నీదుభార్యయును నీళ్ళుల నాడ నొకప్పు డేటికిన్
 బోవుచు నిక్కుమారుఁ గొని పొంతఁ దపించెడునొక్కమానికిన్
 గావఁగఁ చెప్పి యప్పున మొనర్చి జలంబుల నాడఁ బోయి రా
 లో వగకాఁడు వీడు మునిలోకశిఖామణి చూడకుండఁగన్.

36

వ. ఇట్టి ట్టు పాతాడుచుం బోయి జలంబులం బడి ప్రాణంబులం బాసె
 మునీంద్రుం డంతలోఁ దనతప్పు తా నెఱింగి తల్లిదండ్రులు రాక
 మున్న తనమేను వీడి పరకాయప్రవేశవిద్యం జేసి వీనిమేనిలోనం
 బ్రవేశించె సంతలో మీరు వచ్చి వీని గుమారుం డని ప్రేమించి
 యింటికిం దెచ్చి కామించుచుంటిరి వీఁ డింక నాకు శిష్యుండై నా
 వెంటన వచ్చు నీ వింక గృహస్థధర్మంబు నిర్వహించుచు నద్వైత
 మతస్థాపనంబు గావించి సుఖంబుండు మని చెప్పి కుమారుం డద్వై
 తంబు కరతలామలకంబుగఁ దెలియఁ జెప్పెం గావున వానికి హస్తా
 మలకుం డని పేరు వెట్టి వానిం దోడుకొని శృంగగిరికిం జనియె
 నదియును.

37

—* శంకరుఁడు శృంగగిరికిం జని భారతిం ప్రతిష్ఠించుట *

సీ. శాంతామహాదేవికాంతుడై ఋశ్యశృం
 గమునీందుఁ డెచ్చోటఁ దప మొనర్చె
 దుంగానదీమహోత్తంగతరంగశీ
 కరసముత్కరము లేపురి రహించు
 వరబృహస్పతి సవప్రముఖములకు నేపా
 లమ్ములు యజ్ఞశాలాస్థలములు

ఋగ్యజురాదివేదేద్ధస్వరంబు లే

గిరిగవ్యరంబుల విరిసి యుండు

తే. అట్టి శృంగగిరికి దాను నఖిలశిష్య
వర్గమును నేగి శ్రీభగవత్పదు లలుఁ
దుంగభద్రానదీవరతోయమాలను
స్నానవిధులను దీరించి శాంతిఁ గోరి.

38

ప. ఒక్కచో విశ్రమించి నిమిలితలోచనమండై.

39

సీ. మునిశాపమునఁ జేసి భూతలంబునయందు

మానిసియై పుట్టి నై నతల్లి

తనపతికిని నాకుఁ దగవువచ్చినయల్లు

న్యాయవాదిని యగునట్టితల్లి

నాతోడ నోటమి నా నెఱుంగక పెక్కు

లహములు వాదించినట్టితల్లి

ప్రాణనాథునియెడఁ బాటు సైఁపమి నగ్నిఁ

బడి పతిలోఁ జోఱఁ బడినతల్లి

తే. నాకు వాకులొసంగిన లోకమార

ముగురు తల్లులలో మొట్ట మొదటితల్లి

సుభయభారతి యననొప్ప నుజ్జ్వలాంగి

సంస్మరింపఁగ నయ్యె నాస్వాంతమందు.

40

ప. ఇట్లు చింతించి శిష్యులకుం జెప్పి యచ్చోట నచ్చం బగుమకంబు
నిర్మించి భారతి నందుఁ బ్రతిష్ఠించి దానికి సురేశ్వరాచార్యు నధ్య
క్షుం జేసి భారతసంప్రదాయానుసారంబుగ నద్వైతసిద్ధాంతంబు
ప్రసరిల్లం జేయుచుండె నక్కా-లంబునం దొక్కనాడు.

41

మ. పడు గొక్కండు మనోనువర్తి సుగుణప్రభాతసద్వర్తని
నడువం గల్గినవాడు శాంతుడు దయానందస్వభావుడు నె

న్నడునుం గాసినుడుల్ వెలార్పఁ డొరులం ద న్నట్లు వీక్షించు ద
త్తుడు నానందగిరిప్రసిద్ధి కయి శుశ్రూషింప వచ్చె న్గురున్. 42

తే. వచ్చి తనపేరు చెప్పి ప్రవరము చదివి
శిష్యునిగఁ జేర్చుకొని విద్య చెప్ప వేడ
గురుఁడు వల్లె యటంచు నాగుణనిధిఁ దన
శిష్యులం డొకామెకనిగాఁ చేర్చుకొనియె.

సీ. గురుఁ డెట్టితటి నైన గిరి యనినంత నోఁ
యని వచ్చి చెప్పినపని యొనర్చు
శ్రీపాదపద్మముల్ సేవించు నిరతంబు
జలకము లార్చువస్త్రముల నుదుకుఁ
దనమేనినీడ నాఁ దవలి యుండు న్వెన్ను
కానిపింపం డెప్పు డైనఁ గాని
యావులింపఁడు తుమ్మఁ డా యనఁ డూ యనం
డాచార్యుసన్నిధి నాడఁడు వడిఁ

ఆ. జెప్పుకున్నఁ గాని చేయుఁ గార్యము గురు
హితముఁ గోరి యుండు నెపుడు నహిత
మనిన దారి వంక నరయ డానంద గి
ర్యావ్యాయుండు గురునియర్చిలి కగు.

44

—* ఆనందగిరి తోటకాచార్యుండగుట *—

మ. ఒకనాఁ డాతఁడు తుంగ కేగి గురువస్త్రోద్ధాశనప్రక్రియా
ప్రకటస్వాంతతఁ గొంతసేపు మసలెక బ్రజ్ఞానిధుల్ శిష్యులు
త్సుకతం బాతము చెప్పఁ గోరి రపుడానూర్యాభుఁ డొనొజ్జలిం
చుక తాళుం డిదె వచ్చెడుక గిరి యటంచుం బల్కెఁ గుల్కేర్పడక.

చ. అది విని పద్మపాదుఁ డను నార్య! భవద్దయ యుద్ది లేని దై
పాదలుటఁ చేసి యి ట్లనుట పోలును మీగిరి శాంతిపాతమున్

జదువుట కున్న లే నటులే శాస్త్రములం దతఁ డొక్క-గోడకుఁ
బదు లన వచ్చు వానికయి పాశము నిల్పుట వ్యర్థ మే యగున్. 46
తే. అనుచు గర్వోక్తు లాడిన విని గురుండు
సైవఁ జాలమిని సునందు జాడఁ గనక
పదియు నాలుగువిద్యలు పాఠజూచి
మదిని నానందగిరి కవి యదుకఁ చేసె. 47

క. శాటీ లుదికెడునాతని

కేటిదరిన్ సకలవిద్య లింతటిలోనం

బాటిగ స్ఫురించివంతన్

మేటి యగుచు వచ్చి గురునిమేలు నుతించెన్. 48

తోటకవృత్తము. అపరాధసహస్రసహస్రకరా

నపి భక్తజనాన్ భవదంఘ్నినతాన్

ప్రవరా నవ సీదృశ మీశ్వర ! మాం

కృపయా పరిపాలయ కృష్ణసుత. 49

తోటకవృత్తము. ఇహ కేచన జీవపరాత్పరయో

ర్న వదంతి నభేదకథా మబుధాః

త దసంగత మేవ యథార్థకృతే

ప్రతిబింబ ఇ తీవ గృణంతి బుధాః 50

తోటకవృత్తము. ఆయ మేవ పరేశ ఇ తీవ నతిః

క్రియ తేద్య మయా ప్రశమాత్తధియా

ప్రతిపాద్య జగత్తు మృ ధేతి సదా

ప్రతిభాతి తుర్మీయవజే యతిరాట్. 51

వ. ఇట్లు తోటకవృత్తంబుల గురుస్తుతిం గావించుటంచేసి శంకరుండు

వానికిఁ దోటకాచార్యుం డని పేరుపెట్టి పిలిచెఁ బద్మపాదాదులు వాని

విద్యావైశిష్యం బుంతులు గురుకటాక్షుం బని యెంచుచు వానియొడం

గలదుర్భావం బెల్ల దూరీకరించి భ్రాతృభావంబు బ్రదికించుచు
నానందించి రంత. 52

సీ. మానవకోటికిన్ మహితముల్ ధర్మార్థ
కామమోక్షము లని ఘనతఁ గాంచి
యఖిలలోకములకు నాధారభూతముల్
యజరాదివేదము లనఁగ నొప్పి
యామ్నాయముల నెల్ల ననువదించెడుబ్రహ్మ
ముఖచతుష్టయ మని పోడిమిఁ గని
మిసిమి నెసంగుసామీప్యసారూప్యమ
లైన మోక్షము లని హరువుఁ గాంచి

తే. గురుకటాక్షపాత్రము లయి కొమరుమిలి
యబ్జపాద, సురేశ, హస్తామలకులు
తోటకాచార్యు డనియెడుమేటి శిష్యు
లెన్న నలువురు మెటికలై యెసఁగి రపుడు. 53

ప. ఇట్లంటేవాసులతో శంకరభగవత్పాదాచార్యులు శృంగగిరిన్ నివ
సిందియున్నయప్పు డొక్కనాఁడు సురేశ్వరుండు దరియ వచ్చి యి
ట్లనియె. 54

శా. నీ కోదేశిక ! చేయియూతగ నె దేనిం గ్రంథమున్ సల్పఁగా
నాకున్ బుద్ధి జనించియున్నయది దాన న్నాయభాశక్తికిన్
వాకో నొప్పినదానిఁ జెప్పు మనుచుం బ్రార్థింప లోకేశ్వరుం
డై కన్నట్టెడుదేశికుం డను సురేంద్రాచార్యు నీక్షించుచున్. 55

తే. నీకు గురువర్కుడు న్నాకు నూఁక గాలు
నవుడుశిష్యుడు భట్టపాదాహ్వయుండు
భాష్యమునకు వార్తికమును వ్రాయ నెంచె
గాని నెఱవేఱ దయ్యె దత్కెఱుకంబు. 56

— శంకరుడు సురేశ్వరునిచే వార్తికముం జేయించుట —

తరళము. అతనికోర్కీయు నీదుకోర్కీయు నంత నాదగుకోర్కీయున్
 ద్రితయుము న్నెఱవేటునట్టులు తీర్చి నాదగుభాష్యవ
 ధ్ధతికిఁ బోలెడునట్లు వార్తిక తత్త్వమున్ వచియింపు మో
 సతతశాస్త్రవిచారణాత్తవిశాలబుద్ధివిరాజితా. 57

మత్త. నా సురేశ్వరుఁ డిట్లనున్ గురునాథ ! నీదగుభాష్యమున్
 భాసురార్థవిబోధకం బతిభావగర్భిత మర్థకృ
 ద్వాస్యససూత్రీసమాహితం బది తత్త్వవిజ్ఞనహృద్యమై
 భాసిలం బానరింప నేతునె భవ్యసవ్యగతిం బ్రభూ. 58

వ. అయినన్ భవదనుగ్రహంబు కలిమి కలంబు వట్టం బ్రయతించెద
 ననిన గురుం డానందించె నంతలో నది యంతయు నాకర్ణించి
 చిత్సుభాదు లగుఛాత్రులు జనాంతికంబున గురుం గాంచి యిట్లనిరి.

మత్త. నిన్న మొన్నటి దాఁక కర్మము నే వదించు సురేశ్వరుం
 డిన్నవీనమహాకృతిఁ రచింపన్ నేర్చునె నేర్చినన్
 గొన్ని యేనియు భాట్టపంథలు గూడి కర్మపరంబు లై
 ఛిన్నభిన్నము లైనయిట్లయి చేడ్పడుం జాడి తద్దతుల్. 60

సీ. మనపద్మపదుఁడు చాలినవాఁడు దీనికి

సర్వసమర్థుఁ డోసంయమింద్ర

యతనిచే వార్తికకృతి రచింపఁగ నొప్పు

ననిన సునందుఁ డిట్లనియె దేవ !

కరతలామలకుండు కలఁ డన్నిటికిఁ జాలి

మీచే బిరుద మంది మెలగువాఁడు

నా గురుం డను వీని నా ! చెప్పితివి నిన్న

దాఁ కేడమూకయై తనరువాఁడు

తే. తగఁడు కృతినేయ వార్తిక మగు ననంగఁ
జలుపఁ గలవాఁడు మండనాచార్యుఁ డొకఁడె
యతఁడు బ్రహ్మాంశమునఁ బుట్టె నతనిసతి న
రస్యతీదేవి తెలియఁ పొజ్జలార.

61

—* పద్మపదుఁడు తీర్థయాత్ర కరుగుట *

ప. ఇట్లు సంభాషించుకొను చున్నంతఁ బద్మపదుఁడు తా నంతకుమున్న
రచించిన నైష్కర్మ్యసిద్ధి యనుగ్రంథంబు గురునకు నివేదించిన
నతఁడు దానిం దిలకించి ప్రశంసించి తనశిష్యులచేఁ గొన్నిగ్రంథం
బులు రచింపఁ జేసి జగద్వ్యాప్తిం గలిగించె నంత.

62

ఆ. అబ్జపదుఁడు గురునియండకుం జనుడెంచి
తీర్థయాత్ర సేయఁ దెలుపుటయును
గురుఁడు వలన దనుచుఁ గొంత వారించియు
నాజ్ఞ యిచ్చె వెనుక నరుగుపొంట.

63

ప. పద్మపాదుం డట్లు గురునాజ్ఞ వడసి తీర్థయాత్రాచణీలుండై యరిగి
నంత సురేశ్వరాదులం గూడి శంకరుఁడు శృంగగిరినివాసంబు గావిం
చుకొని భారతీపీఠంబున నధివసించి యున్నప్పు డక్కడఁ దల్లికి
మరణకాలం బొసన్నం బగుటయు నామె కొడుకుం దలంచుకొనియె
నప్పుడు.

64

శా. దేవీపూజ యొనర్చుచున్ హృదయవీధిం జ ల్లనం దల్ల తా
రావా ! నాయన ! యంచు బిల్చినటా లారావంబు రా బూజకుం
బోవం జాలక శిష్యులం బిలిచి నే బోదు న్నదంబుం గనన్
వే వే వచ్చెద మీరు భారతిని సేవింపం దగున్ భక్తిమై.

65

—* శంకరుఁ డాకాశగమనంబునఁ దల్లికడ కరుగుట *

ప. అని చెప్పి యప్పు డాకాశంబువంక శోత్రంబును నేత్రంబును
నిగిడించె నంతలో మందమందస్వరంబున.

66

శా. రావా! నాయనగాఁడ! నామహృదిలోఁ బ్రాణంబు లివ్వేళలో
తావులో దప్పెను ముప్పు వచ్చెడుతఱులో డాయంగ నా నట్టులై
చేవం జేడ్పడఁ జేయుఁ జిత్తము ననుం జేరంగ నాశించెనున్
నావాకు ల్చెవిఁ జెట్టువాఁడ వగుచున్ నాపాల విచ్చేయుమా. 67

మ. అనుమాటలో చెవిఁ బడ్డ యంతటన దృగ్వాపారమందుం గనుం
గొన వచ్చెన్ గురుదేవశంకరునకున్ గోండ్రించుచున్ బల్లయో
యన మంచంబున నంటి పట్టుకొనునార్యాదేవియుం దస్త్రహం
బును శయ్యాస్థలమున్ నమీపముననే పోలింప నా నట్లుగన్. 68

వ. ఇట్లయినంతలో శంకరుండదృశ్యుండై నిమేషంబులోఁ గాలట్య
గ్రహారంబు నందలి శివగురునిగృహంబునఁ దల్లిపల్వంకంబుకడకుం
జని దానిమై దల్లిపాదంబులకడం గూరుచుండి. 69

శా. ఆమ్మా! వచ్చితి నీకుమారుఁడ భవద్వ్యాహారముం జేసి నీ
విమ్రై నుంటివి సంజ్వరం బిచ్చుడు నాహృద్విధి కయ్యె న్ననున్
నెమ్మిం జూడుము కన్ను విచ్చి యిటుపై నీకస్త్ర గట్టెక్కిడిన్
జమ్మి యన్న నతిప్రయత్నమునఁ గన్ను ల్విచ్చి కాంచెన్ సుతున్.

వ. కాంచి కంట నీరు నించుచు గవుంగిలించుకొని కన్న తల్లి యిట్లనియె.

శా. నన్నుం గన్నకుమార! నాధననిధీ! నాపాలిభాగ్యంబ! నా
యన్నా! వచ్చితె? నిన్నుఁ జూచినపుడే నావ్యాధు లెల్ల న్నశిం
చె న్నాతండి! మహాన్నతున్ సుగుణరాశిం గన్నమాత్రాన నేఁ
బున్నెంబుం గలవారిలో ఘనతక్తై పొల్పొందితిం బుత్రీకా. 72

శా. నాప్రాణంబులకున్ శరీరమునకున్ మైరంబు సిద్ధించె నీ.

నాప్రాణ మృదు “దేహమా! చివికి తెన్నం గొన్నిరోగాలకున్
నీపా) పా నని వింటి నిన్ను విడువ న్నే నెంచితిం గొంతలో
నీప)భ్యాతి యడంగి పోవు” నని నిందించున్ గదే నామెయిన్. 73

— శంకరుడు తల్లి కుత్తరక్రియలు చేయుట —

ఉ. తీరనిపోరు దీర్చుటకు దేవుడు చాలఁడు తండ్రి! నాయునుర్
చేరఁగ రానిచోటులను జేరి శ్రమంపడి యుండె దానికిం
బోరును బొచ్చెము న్విలయముం గనకుండెడు చోటు చేరుకోఁ
గారుణికత్వముం గలిగి కన్గొనఁ చేయవె దారి దానికిన్ 74

తే. అనుడు నో మృని శంకరుం డంబుజాక్షు
దక్షు బ్రార్థింప నంతలోఁ దవ్విధం బె
టింగి దూతలఁ బుచ్చె హారం గెసంగ
వారలు విమానముం గొని వచ్చి రటకు. 75

క. వారలఁ గనుఁగొని శంకరుఁ
డారూఢతపఃప్రభాసమంచితుఁ డగుచున్
దారకము తల్లిశోత్ర)
ద్వారముఁ జొరఁ బలికె నవుడు ధర్మజిఘ్ముక్షన్. 76

వ. అప్పు డార్యాంబ తారకస్మరణంబు చేయుచుఁ బ్రాణంబులు విడిచె
నంత విష్ణుభటు లామె విమానంబుపై గూరుచుండఁ జెట్టుకొని
నైష్ఠవధామంబునకుం జని రంతఁ బరివ్రాజకుం డగుశంకరుండు. 77

ఉ. జ్ఞాతుల నూరివారల శ్రశాసము తల్లి కొసంగుఁ డంచు వి
ఖ్యాతయశోవిరాజతుల నందఱఁ గోరియు రిత్త వోవుచున్
ఘాతుకజన్ము లీద్విజులు కాటికిఁ జేర్చుడు ప్రేత మంచు వే
రీతుల విన్నవింప నొక*ప్రేతయుఁ బ్రీతి యొనర్పఁ డక్కటా. 78

క. ని ప్పడుగ లేదు పొ మ్మని
* రిచ్చాడుగృహమ్ము నందు నెవ్వరు గానీ

* ఒకీ ప్రేత = దూహణమందిట్లు కొన్ని మండలములలో వాడుదురు. గృహము =
గౌరమునందనికొన్ని చోట్ల వ్యవహరింతురు.

ని ప్పీరు నన్ను దల్లినె

జెప్పగరానట్లు తిట్లు చెల్లించి రయో.

79

వ. అని మహాగ్రహంబున.

80

ఉ. వీరలు వేద బాహ్యు లయి వీరిడులై చెడిపోదు రింకిటన్

వీరలయిండ్ల నేయతియు భిక్షపానర్పగరాదు ముంగిళుల్

వీరల కొల్కిమిట్ట లయి వేడుకఁ గూర్చెడు నంచు శాప మా

యూరికిఁ బెట్టి దిట్టఁ డతఁ డుల్లమునం దలపోసఁ గర్జమున్. 81

వ. తురీయాశ్రమంబు స్వీకరించినవాడు తల్లిశవంబునైన ముట్ట రా దని

మన్వాదులు శాసించిరి కావున.

82

సీ. తనదుముంజేతులఁ దగునట్లు పూర్వోత్త

రారణుల్ గావించి ధీరుఁ డాతఁ

డగ్ని మంత్రంబుల నవఘటింపం జేయు

చొకదానిపై నొక్కఁ డుంచి క్రుచ్చి

మెచ్చి మథింపఁగఁ జొచ్చె నంతటిలోన

రెండుచేతులు పెచ్చి మండఁ జొచ్చె

శవమున కీవల నవల వానిని నిల్వఁ

బట్టె దాన శనింబు భస్మ మయ్యె

తే. బోడి యయ్య నాపధర్మమును గ్రహించి

తల్లి కుత్తరక్రియలను దగ నొనర్చి

శృంగగిరి నున్న శిష్యులసంగతిఁ గొని

విమతులం గూర్చుఁ బర్యటనము పొనర్చె.

83

—* పశ్యపాదునిపంచపాది సుద్ధరించుట *—

సీ. వనజపాదుఁడు గురుననుమతిం గొని యటు

లుత్తరయాత్రల నోపి చేసి

వేమక దక్షిణయాత్రీలను దీర్ప నంచి శ్రీ
కాశహస్తీశ్వరుఁ గాంచి మున్ను
జ్ఞానప్రసూనాంబ నానందమునఁ గొల్చి
కాంచీపురికి నేగి కాంచి వరదు

శివగంగకుం జని శివుని సందర్శించి
సేతురామేశ్వరు సేవ నంచి

తే. దారిఁ గావేరి జలమాడి తఱలి చనుచు

మధ్యమార్గమున న్నేనమామయిల్లు

తారసించిన నట కేఱి తజ్జనోప

లాలితుం డయి కడపి కొన్నాళ్లు లచట.

84

ప. పంచపాదిగాఁ దాను రచించినశంకరభాష్యటీక యనుమహాగ్రంథ
మాప్రాభాకరమతగామి యగుమామకడం బెట్టి తాను సేతువు
నకుం జనియె నంతలో మేనమామ తనమతంబునకు విరుద్ధధర్మోప
దేశకం బగుదానిఁ దనయింటం బెట్టి దహనంబు గావించె నంతఁ
గొంతలో స్వప్రీయుండు వచ్చి తనగ్రంథంబు గృహంబుతో దగ్ధం
బగుట యెఱింగి చచ్చినవానికిం బలె వెచ్చనూర్చుచుఁ జేయునది
లేక పయనంబై పరివ్రాజకాచార్యవర్యునిపాదారవిందంబులే గతి
యని తలంచుకొనుచువచ్చి గురువరేఱ్యుని సందర్శించి తనవృత్తాంతం
బెఱింగించి దుఃఖించుచు.

85

శా. నావ్యాఖ్యానము పంటిలోఁ గలసె నోనారాయణాంశోద్భవా !

దివ్యం బద్ధి రచింపఁ జాల మఱియున్ దేహంబు చాలింతు నే

నవ్యక్తం బది దానిఁ బాసి మన నే నాశింప నోతండ్రి ! నా

నవ్యారంభుండు దేశికుం డనియె నానాశాస్త్రకృద్వాసనన్.

86

తే. నాకు వినిపించితివి దాని నాఁడు శృంగ

గిరిని నేవింటి ధారణాగరిమ నిపుడు

పంచపాది వచించెదఁ గించ విడిచి

వ్రాసికొ మ్మని యంతయు వరుసఁ బలికె. 87

వ. పద్మపాదుండు తనపంచపాది నానుపూర్వంబుగా సర్వంబును దేశికానుగ్రహంబున మరల సంపాదించుకొని చచ్చినవాని స్మరల బ్రదికించుకొనిన పంచజనునిచందంబున. 88

క. ఆడుచుఁ బాడుచు నెఱుంగని

వాఁ డయి వేదురునియట్లు పలుమాఁ అదియే

వీడక నొడువుచుఁ గన్నుల

బాడలు గట్టంగ సశ్రుజలము న్విడుచున్. 89

వ. ఇట్లు పద్మపాదుండు నవ్వుద్రవ్యలాభంబు నొందినవానిచందంబునఁ జొందువడి గురుమూర్ధన్యుని ధారణాశక్తి కెంతయు సంకోపాశ్చర్యంబు లొందుచుండె నంతలోన. 90

దే. రాజశేఖరుఁ డనెడు కేశవిభుండు

. తా నొనర్చిననాటకత్రయము మున్ను

శంకరపరిష్కృతము గాఁగ సలిపియుండె

నది నశించెను వైశ్వానరాహుతి కయి, 91

ఆ. రాజ మొత్తుకొనుచుఁ దాఁ జనుదెంచి శం

కరున కెఱుంగఁజేసి కరుణఁ జూపు

మనిన నతఁడు మున్ను వినియుంట దానిని

దు చ లు తప్పకుండఁ దొడరి చదివె. 92

వ. ఇట్లత్యంతధారణాశక్తిసామర్థ్యంబులు గలిగినశంకరభగవత్పాదులు పద్మపాద, హస్తామలక, సమిత్పాణి, చిద్విలాస, జ్ఞానకండ, విష్ణుగుప్త, శుద్ధకీర్తి, భాను, మరీచి, కృష్ణ, దర్శనబుద్ధి, వృద్ధి, విరించపాద, శుద్ధానంత, సందగిరి ప్రభృతులగు సహస్రసంఖ్యాకశిష్యులతో సుధన్వరాజశేఖరాదిరాజన్యులతోడం గూడి. 93

— శంకరుడు జైత్రయాత్రఁ గావించుట —

సీ. శంకరాచార్యుడు సహశిష్యుడై జైత్ర
యాత్ర పొనర్చెడునాసఁ జేసి
మధ్యాష్టనక్షత్రమహి కేగి హరుఁ గొల్చి
యచ్చట నద్వైత మిచ్చ నిలిపి
సేతురామేశ్వరక్షేత్రంబునకు నేగి
శక్త్యపాసకులతో సాంఖ్యసమితిఁ
జూడ వచ్చినవారితోడ వాదము చేసి
వారలఁ దనలోనఁ జేరిచి కొని

ఆ. అటకు లక్ష్మీభక్తు లరుదెంచి తమతమ
విధ మెఱుంగఁ జెప్ప విని గురుండు
వాదముం బొనర్చి వారినిఁ దనలోనఁ
గలిపికొనియె శిష్యగణము గాఁగ.

94

వ. అట్లే శారదోపాసకులు, వామాచారపరులు, శాక్తేయులు వచ్చి
వాదోపవాదములు సేసినంత వారి కద్వైతం బుపదేశించి పంచాయ
తనపూజాతత్పరులఁ గావించి రామేశ్వరంబునకుంజనియె నదియును.

ఉ. రాముఁడు రావణాసురుని రాసి రణంబున రాజధానికిం
గోమలితోడఁ బోవుచును గొంత రణాఘము వాపుకో సము
ద్రామలతీరభూమిని మహాశివలింగము నిల్పువాడ యై
*వ్యోమభవోద్భవుం బనిచె నుత్తమలింగముఁ దేరఁ గాశికిన్.

96

ఆ. అతఁడు వోయి లింగ మరసి తెచ్చుటలో నొ
కింత తడసె దాన నిట ముహూర్త
సమయ మయ్యె ననుచు సైకతలింగము
సుప్రతిష్ఠిత మయి చూడ నొప్పె.

97

* వ్యోమభవోద్భవుండు = వాయుపుత్రుఁడు, హనుమంతుఁడు;

ఆ. అనుముఁ డంతలోన నరుదెంచి తనపోక

వ్యర్థ మయ్యె ననుచు వాలమునను

జాట్టి యిసుకలింగ మట్టె లాఁగెను గాని

పెల్లగిలచు తోఁక బిగువు చెడియె.

98

క. రామప్రతిష్ఠితం బయి

భూమిం బాలుపొందులింగమున కానాటక

రామేశ్వరలింగం బని

నామము పాలుపొందె బాపనాశక మగుచున్.

99

వ. శంకరుం డానగరంబున శిష్యులుం దానును గొన్నినా శృంధి

మహోదధి నాడుచు రామలింగేశ్వరు సేవించుచుండె నాకాలంబున.

శా. చోళు ల్పాండ్యులు ద్రావిడుల్ మొదలుగా క్షోణీస్థలిం బొల్చువా

రాలో శంకరదర్శనార్థు లగుచున్ బార్ధింపుచు న్నూర్లునున్

వేలుం గా నట వచ్చి బోధనముల న్విజ్ఞానముం గాంచి శి

ష్యానిం జేరి కృతార్థులై చనిరి స్వీయావాసముం జేరఁగన్. 101

సీ. శాక్తేయు లరుదెంచి శక్తిపూజం డెల్పు

తమమతమే శ్రేష్ఠతమ మటంచు

బాశుపతులు వచ్చి ప్రతివాద మొనరించి

తమమతమే శ్రేష్ఠతమ మటంచు

శైవులు చనుదెంచి సాధువాద మొనర్చి

తమమతమే శ్రేష్ఠతమ మటంచు

మఱియు వామాచారపరులు నరుగుదెంచి

తమమతమే శ్రేష్ఠతమ మటంచు

తే. ఘోరవాదముల్ చేయ నాసూరిపరుఁడు

శంకరస్వామి వారితో సాధువాద

ములు పొనర్చియు నెల్లవారలను గెలిచి

వారిఁ దమశిష్యరాజులోఁ జేరుచుకొనె.

102

వ. ఇట్లు కొంతకాల మట నుండి యనంతశయనంబునకుం జని యొక్క-
మానం బక్కడ నివసించి భక్త, భాగవత, శైవ, వైష్ణవ, పాంస
రాత్రీ, నైఖాసన, కర్మహీన, క్షుపణక, వరాహ, లోకసేవక,
సాంఖ్యాది మతంబుల నెల్ల ఖండించి గంధర్వోపాసకుల గండడంచి,
పితృమతంబు తృణీకరించి, నీలకంఠమతం బున్మూలించి, భేతాళార్చ
కుల నశంపదులఁ జేసికొని హిరణ్యగర్భ, వహ్ని, సౌర, హరిద్రా
గణపతి, ఉచ్చిష్టగణపతి, నవనీతగణపతి, లోనగుమతంబులవారు
రా వారితో శాస్త్రవాదంబులు గావించి వారి వారి మతంబుల
నిరసనంబు గావించి వారినెల్లం దమలోనం గలుపుకొని తామ్రపర్ణీ
తీరంబునకుం జని యట నున్నవిప్రులకు జ్ఞానోపదేశంబు చేసి మల్ల
పురంబున మల్లారిభక్తుల సద్వైతంబుం జేసి, విష్వక్సేన, మన్మథ,
కుబేర, ఇంద్ర, యమ మతంబుల నిరసించి నాచికేతువృత్తాంతంబు
చెప్పి వారి నొప్పించి వరుణ, వాయు తీర్థంబుల ఖండనంబు గావించి
కర్మవాదిమత చంద్రీమతంబుల నిరాకరించి యంగారకాదిగ్రహో
పాసకుల వీసరవోఁ జేసి శూన్యవాదులను బరమాణువాదులను
గాఱఁ దోలి మఱియును.

103

—* కంచిలోఁ గామకోటిసీతముం బ్రీతిస్థించుట *—

ద్విపదము. కంచికి నేగి యక్కడఁ బేరిమి శివ

కంచి యంచును విష్ణు కంచి యంచు నట

రెండుగ్రామములు వేర్వేరు నిర్మించి

దండివిద్వాంసుల ధరణీసురులను

దెచ్చి యచ్చట నిల్చి దేవతాపూజ

లిచ్చు జేయించుచు నీశ్వరభక్తుఁ

డయినశంకరదేవుఁ డాగతు లైన
 నయవిను లైనయాంధ్రావనీసురులు
 పరువడిఁ దనసేవఁ బ్రార్థించి రాఁగఁ
 గరుణించి శిష్యులు గాఁ జేసి కొనుచు
 శివకంచఁ గామాక్షి సేవింప నిల్చి
 నవకామకొటి నా నామపీఠంబు
 గలిపించి దానికిఁ గలిగించి మహిమ
 మొలయంగఁ బూజింప నొకశిష్యు నిలిపి
 వరవేంకటాచలస్వామిని జూడ
 సరిగి మంగావిభు సర్పించి భక్తి
 పరిరక్షకులుగ సుధన్వప్రభృతులు
 పరిపరివిధములఁ బర తెంచి భక్తి
 శిరభిక్షహస్తలు చేరి త న్నాలువఁ
 గతిపయదినములఁ గాంచె నుజ్జయని.

104

వ. అ ట్లుజ్జయనికిం జేరి యున్నప్పుడు.

105

—• శంకరుడు కృతచారుల బరాహితులం జేయుట •—

సీ. పితృవనంబునఁ గల్గుచితభస్మ మొడ లెల్ల
 నిండునట్లు ధరించి నెలులు విప్పి
 సృకపాలమాలికల్ నిలువెల్ల నిండఁగాఁ
 గట్టి కొనుచుఁ బుట్టై బట్టి కేల
 మృణ్మయకర్పర మేర్పడ మెడ వేల
 గాఁ బెట్టి ఘంటలు గల్లు మనఁగఁ
 బావకొట్లునెక్కి బావుకొనుచు నెత్తు
 భైరవపూజకుఁ బ్రీతిఁ డయి

తే. శూలము ధరించి కెంగేల గాలుఁ దనఁగఁ
 గ్రకచనామకకాపాలిక ప్రభుండు
 భాంకృతి యొనర్చుచున్ వచ్చెఁ బారికాంక్షి
 వచ్చుమార్గంబునకు నడ్డుపడుచు మోచి.

106

తరళము. కహకహార్భటిః జేయుచుం గడుఁ గండకావర మెచ్చఁ గా
 నృహరిసన్నిభ శంకరు స్వడి నేయ నుండినయంత నా
 * మహిభృదగ్గిరి యస్త్రశస్త్రసమన్వితం డయి యేచి వృ
 త్రహుని శస్త్రముఁ బోసి శస్త్రపరంపర న్విదళించుడున్. 107

ఆ. సరకు గొనకవాడు సంవర్తనమయగ
 ధ్దార్భటిం బాసరెచ్చె సంతలోన
 వేలకొలది యగుచు వే వచ్చి పడిరి కా
 పాలికాగ్రగణ్యు లాలమునకు. 108

క. వచ్చినవారల శంకరుఁ
 డచ్చెనుపాటునను జూచె సంతట మూఁకల్
 సచ్చరితు లగుచు నయ్యతి
 సచ్చపుభక్తిన్ భజించి రచ్చెరు వొదవన్. 109

తే. యమివరేణ్యునిదృష్టి పాతమునఁ జేసి
 ప్రళయకాలసంవర్తననివగిది నుండు
 క్రకచుఁ డప్పుడు పిలిపిల్ల కరణి నగుచు
 శంకరునికాశ్వపైఁ బడెఁ జచ్చి నట్లు. 110

వ. ఇట్లు క్రకచాదుల నుక్కడంచి మించి పరాక్రమించినయున్నత
 ధైర్యం డనువానిం గూడఁ జూపుల నే పడంచి సౌగతుం డనువాని
 సౌ రడంచి మఱియు నందందుఁ గలపాపండులఁ బాఱఁ దోలుచుఁ
 బచ్చిమసాగరప్రాంతంబున విహరించుచు గోకర్ణంబునకుం జనియె
 నప్పరీవరంబున. 111

మ. ఘరదత్తుం డనువాఁ డొకం “డెవఁడొ వేదాంతాదివిద్యావిశే
 షరహస్యజ్ఞుఁడు వచ్చె” నంచు విని ఆచ్చ న్నీలకంఠాఖ్యునిఁ

* మహిభృదగ్గిరి = కుదస్యఁ డని తెలియునది,

గురుని జేరగఁ బాటి మిమ్ము గెలువం గూఁగుం దొకం డిప్పు డి
వ్పరికి న్నచ్చెను వాఁడు ముండి యనుచుం బోల్పంగ వచ్చున్ గురూ.

మ. నిని హూఁ యంచు సగర్వసంభృతమనోవిభ్రాంతుడై తద్గురుం
డను సంభోనిధు లింకఁ బాటిన నభం బల్లాడినన్ భూమి గుం
గిన నన్నుం గెలువంగలాఁడు త్రిజగత్తేత్రంబులం బుట్టి లే
డని పుట్టం డని చెప్పచుంటి హరదత్తా! చింత యిం తేటికి. 113

వ. అని యనల్పమర్షంబునం బలుకుచు నీలకంఠుండు కంఠంబున భద్రీ
రుద్రాక్షమాలికలు ధరించి భస్మోద్భూతవిగ్రహముడై శైవశాస్త్ర
సిద్ధాంతంబుల నిష్ఠాతు లగునంతేవాసివతంసములతో శంకరుం
డున్నచోటికిం జని గంభీరస్వరంబున. 114

శా. నీతో నే నెదిరింప వచ్చితిని ముండి నీలకంఠాఖ్యుడ౯
నాతో వాదము చేసి యెవ్వఁడును మానప్రాణము ల్గల్గి వి
ఖ్యాతిం జెందినవాఁడు లేడు జగతిన్ గం దీపు ముం ది వ్దనం
జేతశ్శక్తి యొకింత లేక జడతం జేకొందు లో నక్కటా. 115

— శంకరుఁడు నీలకంఠుల నోడించుట —

వ. అని వీరాలాపంబు లాడుచున్న నీలకంఠునితో నెద్దియుం బ్రసంగింపక
శంకరుండుకాని మృగి తా నుత్తరమీమాంసం బురస్కరించుకొని
వాదింపం బూనె నాతండు పూర్వమీమాంసం బురస్కరించుకొని
ప్రతివాదంబు గావింపం దొడంగె నిట్లు కర్మబ్రహ్మప్రతిపాదకంపై
వాదోపవాదరూపం బైనమహాసంగ్రామంబు కొన్ని యహోరాత్రంబు
లేకదీక్షం బ్రవర్తిల్లె నంతలో నీలకంఠునివాదంబు సన్నగిల్లినం దెల్ల
వోయి యతండు హరదత్తాదిశిష్యప్రశిష్యసహితుడై భగవత్పా
దులపాదంబులం బడి ప్రణమిల్లి తనమతంబు వీడి యద్వైతంబు
స్వీకరించె ననంతరంబ. 116

శా. సారాష్ట్రాదుల శంకరుం డీటు స్వభావ్యంబుం ప్రవర్జిల్లున
 ట్లారంభంబు లొసర్చి పేర్చినజయం బందందునుం బొందుచున్
 మా రొడ్డం గలవానిఁ గానక మహానందంబునం బొందుచున్
 ద్వారావత్సభిధానపూర్వరము నొందం గల్గె మే ల్గాంచగన్. 117
 ద్విపదము. అటఁ బాంచరాత్రుల నందఱ గెలిచి

* నిట లాక్ష్యఁ దుజ్జయనికి నేగి భక్తి
 తో మహాకాశనాథుని గొల్చి యచట
 స్వామిమండపమున శ్రాంతి దీఱంగ
 నిలిచి పంకజవసుని బిల్చి వత్స!
 కలఁ డిందు భట్టభాస్కరుఁ డనుమేటి
 చని నీవు వానిపజ్జకు నేను వచ్చి
 తి నని వాఱొని రమ్మ దేశికునాజ్ఞ. 118

వ. అనిన నతం డట్ల యగుం గావుత మని గుర్వాజ్ఞ శిరసావహించి
 భట్టభాస్కరునిపాలికిం జని త న్నేఱింగించి యిట్లనియె. 119

— శంకరుఁడు భట్టభాస్కరు నోడించుట —

నీ. అతిబాల్యమునన వేదాదివిద్య లెఱింగె
 గురిసె బంగరువాన గరితఁ బ్రోవఁ
 డల్లికోరికిఁజేసి తరలించుకొనివచ్చె
 బూర్ణానంది దనపురము * కడకుఁ
 గొండపాడ్డునఁ బాటుచుండుకాళిందినీర్
 తనకుండి నొకమూల దాఁగఁ బట్టె
 జచ్చినమునిపుత్రుఁ డ్రణమాలిఁ బ్రదికించె
 నేడమూకు మహాకవీందుఁ జేసె

* నిటలాక్ష్యండు శివుఁడు = నుదుట కన్నుగలవాఁడువలె వర్తించెంగావున నిట్లు
 ప్రయుక్తము. * పురము = గ్రామము.

తే. బ్రహ్మకుం బోనిమండను వానిసతిని
 వ్రేల్చిడిని గెల్చె లోకైకవినుతయశుడు
 శంకరాచార్యయోగీంద్రసత్తముండు
 వాద మొనరింప నిను బిల్చె భాస్కరాచార్య. 120

చ. అనవుడు నవ్వి ఘక్కున నహో భవదీయగురుండు నన్ను నా
 ఘనయశమున్ వినం డనుచుఁ గన్గొన వచ్చెడు ధర్మవాదమున్
 బొనరుచు వేళ నాదుపదముల్ ప్రతివాదిశిరంబుమీఁదఁ జ
 క్కనిగతి నాట్యమాడుటలు కర్ణవృటంబుల కెక్కకుండ నో. 122

శా. కా నే మండనుడన్ మఱొక్కఁడనుగాఁగాల్వెన్మకున్వేయఁగాఁ
 బో నంచు భవదీయదేశికునకున్ బోలంగ వాకుచ్చు మే
 రో నన్ గొంచె మెటింగిఁగొ మ్మనుము నా రోపించి పెన్గొండపెం
 పైనం గూల్చెడువజ్ర మాఘనుకడన్ వ్యర్థం బగు న్వింటివే. 122

వ. అని గ ర్హించుచుఁ బద్మపదుండు జరీలునం బోయె నంత భట్టభాస్క-
 రుండును శిష్యసమేతుండై యతిసార్యభౌములసమక్షంబునకుం జనియె
 నప్పుడు వారికి బ్రశ్నప్రతివచనంబుల నాక్షేపసమర్థనంబులను శ్రుతి
 శీర్ష వచశప్రకారంబులను గర్మబ్రహ్మవాదంబులను బ్రస్తుతం బగు
 వారిపోరు గజకచ్చపంబులపోరు వోలె ఘోరం బయ్యె. 123

ఆ. ఇట్లు కొన్నిదినము లేగినపదపడి
 భాష్యకారచక్రవర్తియై
 శతసహస్రములను జలకూర్చి భాస్కరు
 నోడఁ జేసి వానియు క్కడంచె. 124

వ. ఇట్లు గెలిచి భట్టభాస్కరు నంతేవాసిగం జేసికొని మఱియు నవంతి
 దేశంబునఁ బ్రసిద్ధు లగుబాణ, మయూర, దండి, ప్రభృతుల
 జయించి నిజభాష్యశ్రీవహోత్సకులం జేసి బాహ్యకదేశంబున కరిగి
 యట నున్న పండితంమన్యుల నోడించి నైమిశంబునకుం బోయి

యటఁ దనభావ్యముం బ్రవర్తిల్లఁ బ్రస్తరించి యిట్లు విదేహ కోస
లాది బహుదేశంబులం దిరిగి జయించి ఖండనకారుం డగుశ్రీహర్షు
నోడించి వాని వశంపదుఁ గావించుకొని గౌడదేశమున మురారి
మిత్రాదులకడ విజయంబు గొని జయభేరివేయించె నపుడు లోకా
యతుం డగుచార్యాకుండు పలాయతుం డయ్యె గాణాదులు,
పాతంజలులు, గౌతమబుద్ధాదులును గణాదులును, శ్రుపణకులును,
నైతాళికులును దిగంబరవంశోద్భవులునగు వారిం బట్టి బందీకృతులం
గావించె విమతులు నామమాత్రావశిష్ట' లైరి స్వైతవాదంబు
ధ్వస్తం బయ్యె నయ్యెడ.

125

మ. శ్రమ యెల్లన్ భయదప్రకార మగుచున్ గాఢంబుగఁగ్రమ్ముచుక
గుమతధ్వంతము దట్టమై కవిసి వ్యాకోచస్థితిం బొందుచో
సుమనస్సుత్యుండు బాలభాస్కరుండు నాసూర్యగ్రగణ్యుండు సం
యమివర్షుం డగుశంకరుండు మటుమాయం బై చనం జేసె బో.

వ. ఇట్లు సర్వదిగ్విజయంబు గావించి శంకరుండు నిజావతారంబు సఫ
లంబు గా నొనర్చె నని చెప్పిన శ్రోత లవ్యలివృత్తాంతంబు చెప్పు
మని కథకు నడుగుటయును.

127

—* ఆ కా సాం త ము *—

మ. జగదంబోదరశుక్తిమాక్తికము పేర్కొన్నాస్త్విహ్వయస్వాతిమే
ఘృగతేజఃప్రభవం బనర్థము జగత్త్వైతప్రకాశంబు ది
వ్యగుణన్యూతము సర్వమాన్యము మహింద్రాంకియాకల్పితం
బగుచూడామణి సత్యమూర్తి బిరుదాఖ్యాతంబు వర్ధిల్లుతన్.

128

మత్త. పేరు గల్గినవాడు గావునఁ బేరుశాస్త్రి యనంగ నై
 ధారుణీస్థలిఁ బేర్ని నందినధార్మికాగ్రణిపుత్రుఁడై
 కోరికల్ నెరవేర్చి యాచకకోటి నేలుచు నెంతయే
 బేరు గాంచినసత్యనాముఁడు పేర్ని నొప్పెడు గావుతఁ.

129

గ ధ్య ము

ఇది శ్రీ మహామహోపాధ్యాయ కళాప్రపూర్ణ కవిరాజ
 కవిసార్వభౌమ శ్రీపాడ కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి
 ప్రణీతం బైన జగద్గురు చరిత్రమునఁ
 బంచమాశ్వాసము
 శ్రీశ్రీశ్రీ

శ్రీరస్తు జ గ ద్గు రు చ రి త్ర ము

— (అను) —

శంకర విజయము

— (అను) —

షష్ఠాశ్వాసము

క. శ్రీయ్యుఁ డేవియు వాణియు

నేయెడ నేవింప జగము లేలేడువేల్పుల్

పాయనికరుణం బోతురు

న్యాయగుణాకరుని సత్యనారాయణునిఁ.

1

వ. అక్కఱకుండు శోతల కిట్లనియె నట్లు శంకరుండు దిగ్విజయంబు
గావించి యొక్కనాఁ డొక్కచో విజనంబున విశ్రాంతిం బొందు
చున్నప్పుడు.

2

— శంకరుని పాయశోగము —

సీ. అభిసవగుప్తుఁ డన్ పృథ గలవాఁ డను

త్తమమాంతికుఁడు కూరితముఁడు వాఁడు

శాస్త్రవాదము చేయఁ జాలక శంకర

స్వామిపై నిడె నాభిచారికంబు

క్షుద్ర మయ్యది వాపుకొను టింతపని యైనఁ

గర్భ మనుభవింపఁ గావలె నని

యతినాథుఁడు ప్రతిక్రియం జేయఁ డయ్యె న

య్యది భగందర మనునట్టి ప్రణాము

తే. పాయువున నయ్యె నెత్తు ప్రివాహ మగుచు

వట్టు వాతెను శంకరస్వామి కడల

మెదల లేనట్టిదై చిట్టెడుదక మైనఁ

గంఠమునఁ బోసికొన లేక కస్తిపడియె.

3

ఉ. వైద్యము సల్పఁ గోరుచును వచ్చిన వైద్యులఁ బోవ నాడు మీ

వైద్యము నొల్ల ని ట్లనుభవంబునఁ గాని నయంబు గావు రో

గాద్యవమానముల్ సుజనులార ! చనుం డను మందుమాట నా

హృద్యతఁ జూపఁ బోవఁ డెవ రేమి వచించినఁ గాదు పొ మ్మనున్.

చ. జలజపదుండు వచ్చి మును సల్పినకర్మము చెప్ప నొప్పునే

సలలితమూర్తి ! నా నతఁడు సల్పితి నేదో మనుష్యుడై యిటుల్

వలుకఁగ వచ్చు నీప్రిణము బాధ శమించుఁ బదాఱునాశ్శలో

విలవిలలాడఁ బోకుఁ డిటు విష్ణుపదార్చన మానఁ బోకుఁడి.

5

తే. అనుచు శిష్యులతో నాడుకొనుచు నుండు

శంకరున కొక్కదినమున ఛాత్రవేష

హోరులు పడేండ్లవారు విద్యాఘ్న మని

యరుగు దెంచిరి కవలు భూసురసుతు లయి.

6

ఉ. గోఁచులు దోణముల్ గలిగి కొప్పులు విప్పట వేల బెన్నెరుల్

చూచెడుచూపు లందు నొకచోద్యముఁ జూపుచుఁ గేల బుస్తముల్

రోచుల నీన జంకలఁ దళు క్కన సంచులు సంచలింపఁ గా

రాచరికంపుతేవ లవి గ్రాలుగ వచ్చిరి రోగిచెంతకున్.

7

ఉ. వామనమూర్తులో యనఁగ వచ్చెడువారలఁ గాంచి శిష్యు లే

మేమియుఁ బల్కరింపక తదేకమతిం గనుచుండి రంతలో

స్వామి కుమారులార ! యిటు వచ్చికుశాసనముల్ గ్రహింపుఁ డి

రేమహి నుండువార లిటకేటికి వచ్చితి రేమి కోర్కెయో ?

8

— శంకరుడు దేవవైద్యుల విరాళరించుట —

- క. బంగారుబొమ్మలో యన
రంగారుచునున్న వారు రా రండు మిమున్
బంగారుబొమ్మ గలిగిన
సింగారియె కాంచె నంచుఁ జెప్పఁగ వచ్చున్. 9
- ఆ. కనులు ముక్కు మోము గాళ్లు వేళ్లు
మాట సారము పాట నీటు గోటు
నొక్కపోల్కి నుండె నొక్కడే పే రని
తెలియుచుండె మీరు దేవతలకు. 10
- వ. అనినం గుమారు లి ట్లనిరి. 11
- ఉ. ఈపదునాల్గులోకముల కేర్పడుచుట్టము మమ్ముగ గన్నవాఁ
డాపదలందు మాకుఁ బిలు పా నొకనాటికిఁ బాయ కెప్పుడున్
పాపము లేనివీటను నివాస మొనర్తుము మే మొకొ శ్శృక
శ్శేపదమందు నేని విడ కేగుచు నుందుము వేల్పుపంపునన్. 12
- ఉ. దాఁపగ నేల వచ్చితిమి దైవముపంపున మాకుఁ జేయఁగాఁ
దోఁపనిరోగ మేజగతిఁ దోడ్పడ నుండదు నీవు రుగ్గతన్
రూ పతి యున్నవాడ వని రోయుచు వచ్చితి మిచ్చ నీరుజం
బాపి బహుకృతిం బడయువారమ యాదుము భూతిభూషణ్. 13
- తే. నావుడును శంకరుం డను దేవవైద్యు
లార! మిము నే నెఱుంగుదు మీరు నాకు
వైద్య మొనరింప వచ్చినవారె మీకు
మంచివైద్యము చేత గా దంచు నెంత. 14
- నీ. అఖిలలోకాధీశుఁ డైనశంకరునకుఁ
గుత్తుకనలుపు వోఁ గొట్టి నారె

దేవాదిదేవతాభావితం డగుశౌరి

వత్సముపై మచ్చ వాపి నారె

ముల్లోకముల నేలుమొనగానిమేనిపై

నాడుగురుల్ మాప నైన వారె

యశులకలాలయుం డయినజాబిల్లికి

క్షయరోగమును మాన్పు జాలి నారె

తే. అగ్ని కన్నీటి దినురోగ మాగి నారె

లచ్చి తిరుగుడుబుద్ధి దొలంచి నారె

ద్వాదశాత్మనినుతు లాట వైద్యపదము

మీ కొసంగిరి లేకున్న మీర లెవరు.

15

తే. అడవి గుఱ్ఱములకుఁ బుట్టినట్టిమీరు

గుఱ్ఱములవైద్యమును నేర్చుకొంటి రేమొ

జన్మకర్మాత్తమానవజాతిరోగ

జాతమున్ మాన్పుగలరె నాసత్కులార.

16

అ. ఏరు మిమ్ముఁ బంచి రే మని వచ్చితి

రీరు చేతగానిదారి నడువఁ

బూనుకొందు రోటు బూమెలు చూపి పో

వచ్చినార యేమొ వలదు చనుడు.

17

క. అని తమ్ముఁ జెంద నాడిన

మునిముఖ్యునిఁ గాంచి కవలు మొగములు ముడుగన్

నినుఁ దేర్ప నైనపు మ్మి

ట్లసరాన ట్లనిననీకు ననుభవ మగుతన్.

18

మత్త. దేవిపంపున వచ్చి నారము దేవదేవుడ వంచు నీ

వీవిధంబున మమ్ము రోసితి వేము పోయి వచింతు మా

- దేవి నిన్ దయఁ జూడఁ బోవదు దేహమర్థము చేసి నీ
గౌరవం బిది సశ్వఁ జేసెడుఁ గాని చూత మొ కింతలోన్. 19
- సీ. బికిర మొత్తింతుము బిడియంబు వోఁ బున్నఁ
బట్టించి వల్లెల బస్త్రసములఁ
దినిపింతుము విసంబు తను వెలుంగకనేల
బడి కొబ్బుకొనునట్లు కడిమి చెడఁగఁ
గంతు వేయింతుము గంగెద్దు నెక్కించి
బాబాలు బాకాలు ప్రబల వెనుక
నిలువంగఁ జెట్టుదు మొలికిమిట్ట సతంబు
బూచులతోఁ దోలు మొలకుఁ జుట్టి
- తే. మమ్ము మాశక్తి యెఱుంగవు మాకు మూడు
మూర్తులకు మూలకంద మా మూర్తి తండ్రి
మూడు జగముల కాధారభూత యైన
♦ లోకమాత మహాశక్తి మాకు దోడు. 20
- ఉ. వేయి వెలుంగులం గలుగువేలుపుబిడ్డ లటన్న గౌరవం
బీయెడఁ జూప కిట్లు మము హీనులఁ జేసితి వక్కటా ! నినున్
♦ మాయెడ గాఱ నాండ్రకడ మానము వో తెయితక్కలాడఁగాఁ
జేయుదు మింతలో ననుచుఁ జెప్పఁగ నేటికి నీవ చూతు వో 21
- వ. అని పలికి యెల్లరుం జూచుచుండ సంతర్ధానంబు నొంది రంత
వైద్యం బొల్లనిగురునిరోగంబు నివారించుపొంపె శిష్యులు వా
రోపినకొలంది శాంతులు గావింపం దొడంగి రప్పడు. 22
- సీ. మృత్యుంజయజవంబు మితి లేక జపియించె
దోటకాచార్యుడు మేటిభక్తి

♦ లోకమాత = ఇటు గాయత్రీమహాదేవి యని యర్థము; ఎడత = భంగము;

♦ అండ్రకడ = తెయితక్కలు = ఇటుసాయంకాలశివస్వర్గ మర్థము;

సూర్యనమస్కృతుల్ సుమస్కృతై చేసెఁ

గరతలామలకుండు విరతిఁ గొనక

ధన్వంతరిధ్యానతంత్రంబు సాగించె

శశ్వదాత్ముండు సురేశ్వరుండు

శీతలాదేవతాపూతమంత్రజపంబుఁ

జేసె నెంతయుఁ జిద్విలాసమూర్తి

తే. పద్మసాదుఁడు బాలను బ్రస్తుతించెఁ

దక్కునుంగలవారు సుదర్శనమను

జపము శ్యామలాజపమును సలిపి రల్ల

పాయురోగము గురునకుఁ బాయుపొంబె.

23

ప. ఇట్లు జపతపస్సాన్విధ్యాయాదులం జేసి గురునకు శాంతియు నభి
నయగుప్తున కశాంతియుం గలిగె. నప్పు డొకనాటి సాయం
సమయంబున గంగానదికిం జని స్నానాదులు గావించి గురుశిష్యు
లొక్కచో విశ్రాంతి నొందుచుండి రప్పుడు.

—* కంకరునకు గాడపాదులు దర్శన మిచ్చుట *—

సీ. బరమ సంధ్యారాగసంభ్రాంతి గలిగించు

వల్లవారుణజటాపటలి దనర

నీలనీరదకాంతి నెఱిమీఱునల్లని

దేహాకాంతుల గడల్ తేజరిల్ల

సంపుల్లరాజీవసదృశమై పెరకేల

శ్వేతకమండలు రీతి మెఱయ

నల్లతుమ్మెదవంక్రి నాఁ గేళివూలు రు

ద్రాక్షమాలిక వేళ్యు గాఱుచుండ

తే. నాల్కనారాయణస్మరణమున మెడల

మలయమారుతపోతము మలసి కొలువఁ

బావలం నొడ్డికొని గొడపాదయోగి

వచ్చె గోవిందగురువరుఁ డిచ్చఁజేసి.

25

క. తనవరమగురువు వచ్చినఁ

గని తా నెదు లేగి వడిగఁ గడుభక్తిమెయిన్

మునిపాదపద్మయుగ్మం

బుస శింకరమూర్తి వ్రాలె మొగి దండము నాన్.

26

వ. అట్లు వందనంబు గావించి తెచ్చి యొక్కచిత్రాసనంబున నాశీనుం

గావించినంత గొడపాదుండు శంకరుం గాంచి యిట్లనియె.

27

చ. పరమగురుండ నేను నినుఁ బల్కురు చెప్పఁగ వించు నెంచుచున్

మురియుచు నిట్లు వచ్చితిని మోదము మూడల చేసి తెల్పుచున్

ధరపంబు నీ వొనర్చిన యుదారము లైనమహోత్తమక్రియల్

వరుస వచింపఁగా వి నెదువాంఛ మనంబున సందడింపఁగన్.

28

ఉ. వేఁగురు చేయలేనిపని విశ్వ మిదంతయుఁ డల్లకిందులై

పోఁగలకర్జముల్ గలుగఁ జోయినయప్పు డొకండ నీవు నీ

భాగవత ప్రభావమునఁ బ్రస్తుతికెక్కఁగఁ జేసితట్టె నీ

త్యాగము దీక్షయున్ మహిమ మద్భుత మంచు వచింప వచ్చెడిన్.

29

తే. పసుధయంతయు పౌఢచార్యాక జై న

మతసమాశ్రాంతమై వేదమతము వోవు

నవుడు వేగురు విమతవిద్యాధిపతుల

సఖివిద్యల నోడించి తట్టె వత్స!

30

ఉ. అందఱు నొక్కయెత్తు జగమం దలమండనుఁ డొక్కయెత్తు నీ

ముం దతఁ డొక్కచీటికిని బోలనివాఁ డయి పొల్లవోయె నం

చందలివారు తెల్ప విని హాసని మెచ్చుచు వచ్చి నిన్న గో

విందునితోడఁ జెప్పకొని విందులు గుడ్చితి మాయిశంకరా.

31

తే. తండ్రి నీ పుడయించినదాన వేద

మతము వేదము శాస్త్రముల మహితమున

నుద్ధరింపగఁ బడియె లేకున్న నింత

లోనె నాశనమున కయి పోను గాడె.

32

వ. అని ప్రశిష్యు ననేకవిధంబులం బొగడుచు నాతనిసూత్రభాష్యముం

దెప్పించియామూలాగ్రంబుగం జదివి నీ వప్పళించుచు నిట్లనియె. 33

ఉ. వ్యాసుని మెచ్చుకోఁ దగునొ వ్యాసునిలోఁ గలభావ మెల్ల స

ద్వాన్వీతము చేసినట్టినిను వహ్వరె యంచు నుతింప నొప్పునో

వాసిననీవు చెప్పవలె వ్యాసుడు చెప్పవలె సృహమహుల

బాస యొనర్చి చెప్పవలె లాతులు చెప్పగఁ జాలి యుందురే. 34

వ. అని ప్రశంసించుచు నీకు నీగ్రంథంబునకు నెప్పటికిని ముప్పలె దని

చెప్పి తిరోహితుం డయ్యె నయ్యవసరంబునఁ గొక్కురో కో యని

కోడి కూసిన విని శంకరుండు నిజశిష్యులుం దానును గంగ నాడి

నిత్యకృత్యంబులు దీర్చుకొని యున్నంత.

35

— శంకరుడు శాస్త్రీరమున కరిగి విజయంబు నొందుట —

సీ. జగతిఁ గాశ్మీరదేశము చెప్ప నొప్పు నా

దేశమునక జగద్వినుత మగుచు

శారదాలయ మొందు చను దానికి న్నాల్గు

దెసల ద్వారంబులు తెలియ వచ్చు

నందు మండపములనందున నొక్కమ

హాపీఠము దలిర్చు సతిశయిల్లి

దానిపైఁ నెక్క విద్వాంసులకే గాని

యితరుల కవశాశ మింత లేదు

తే. దానిపై నధిష్ఠించినమానవుండె

విశ్వపండితుఁ డనుచు నభిఖ్యు గాంచు

ననుచు విని వార్త నట కేగ మన మొనర్చె

శంకరాచార్యవర్యుఁ డాసమయమందు.

36

వ. అంత సంతేవాసులం గూడి పరివ్రాజకాచార్యవర్యుండు పయనంబై
కతిపయప్రయాణంబులఁ గాశ్మీరంబులం గలశారదాపీఠంబుకడ కేగి
దక్షిణద్వారంబు తెఱచి లోనికరుగుచుండ నెందఱో మహాపండితు
లాతని నాఁగి చతుర్దశవిద్యలందును నానావిధధర్మంబులందును
వాదోపవాదంబులు గావించి పరీక్షించి నీవు లోకైకపండితుండవు
పో వచ్చు ననిన నతండు లోనికిం బోయి దేవికి నమస్కరించి
యున్న యప్పుడు.

37

ఉ. నీవు సమర్థవిద్యుల నెఱింగినవాడవు పండితుండ వౌ
దావల నీప్రవర్తనమునం దెదియే ననుమాన ముండిన
స్థితివల నీప్రచారమున నేర్పడ వచ్చెఁ బరాంబుజాక్షితోఁ
బూవిలుకానిశాస్త్రమునఁ బోహణచేసితి వట్టె వాదముక.

38

క. నీదగుతికరణశుద్ధికి

నీదెస నగు నిద్రి యొక్కఁడే మచ్చ యగుక

గా దనుచుఁ బీఠ మెక్కఁగ

రా దని యశరీరవాక్కు రా నాతండున్.

39

ఆ. అరసి పలుకు నాదు నవతారమునఁ ద్రదన

రేణుమాత్ర తప్పు రేలు పవలు

చంద్రీనూర్యు లెఱిగి చాటి చెప్పఁగ నుండు)

కాని చెప్పుచుంటిఁ గలిగి నంత.

40

ఉ. కాదన కానరస్వతియె గార్గిముఖాంగన లెంద తెందఱో

వాదు పొనర్పఁ బూరుషులపట్ల మెలంగుటఁ జెప్పఁ జెప్పినన్

గా దని నేను వెన్నగుడు గా నడయాడితి నాడునంతలో

నాదెన నాననివృత్త ఘనం బయి తోఁపఁగ వచ్చె వచ్చినన్.

41

తే. వ్యాసజైమిను లట నుండి వారిజాక్షి.

కాదు భారతి యీమె యోధునయశుండ

నీమెతో వాడ మొనరింప నేమితప్పు

చేసినాడవు కా వని చెప్పి రవుడు.

42

ఆ. తల్లిఁ గాఁగ నామె దలఁచుచు నమ్మూర్తి

శృంగగిరిఁ బ్రతిష్ఠ చేసినాడ

నీకు నామె కింత లేకుండు భేదము

ని న్నేటింగి కొలువ నున్నవాడ.

43

క. నా దేవి యనియె శుద్ధుడ

వో దేవవరేణ్య ! పండితోత్తమ ! నీవీ

భూదేవార్చితపీఠము

నాదగునాదేశమునఁ గొనం జను మింకన్.

44

అ. ఎఱిగి యెఱిగి యిట్లు నెఱుంగనియట్లు లై

ప్రశ్న చేసితి నిటు భారతి యన

నేను గాదె వాడ మానవు డీ వెట్టు

లుంటా నే నెఱుంగ కుంటినోటు.

45

అ. మారుకళలలోన మాటువుంతలు నేను

ద్రోక్కి మాటుదారి కెక్కుచుండ

నట్లు కా దటంచు నగురీతులం బ్రవ

ర్తించి తెంత తెంత లెంచు నట్లు.

46

వ. సర్వజ్ఞ కేఖరా! నీవీవిద్యాపీఠం బధిష్ఠించి పట్టభద్రుండవై వేదశాస్త్ర

పరిపాలనంబు గావింపు మింతలో నీకుఁ బరమపదప్రాప్తి యగునని.

మహాసౌధర.

అని యాజ్ఞాపింప నొ నొ ననుచు నఖిలలోకాధి నాధుండు విద్య
ద్వినుతం డాదేవిపాదద్వితయమునకు భక్తి న్నమస్కారపూర్వ

(ప్రణతుల్ గావించి చుట్టున్ వలగొని ప్రణతుల్ వర్ధిలం చేసి పూర్ణా
జ్ఞును గొంచు నిశ్శవ్యవర్మ్య ల్గరసకుఁజని హస్తంబులందీయఁ బేర్చిన్-

— శంకరుండు శారదాపీఠ మధిష్ఠించి మతస్థాపనంబు గావించుట —

తే. స్వర్ణసింహాసనం బెక్కి- చామరములు

ఛత్రములు ఛాత్రీవరు లేసి జయజయధ్వ

నులు వొనర్చుచుఁ జోవుదారులును సేవ

కులు సగుచు నయ్యతీశ్వరుఁ గొలిచి రపుడు.

49

ఉ. వాదపరాజతుల్ బుధులు వందులు మాగధు లట్టు లై మహా

మోదముతోడఁ చేతులను మోడ్చి జోహారు లొనర్చి భృత్యులై

శ్రీదయితం దితం డనుచుఁ జేసి నుతుల్ నతు లెంతయేని మ

ర్యాద వొనర్చుచుఁ గొలిచి రాయతిలోకమహానుభావునిన్. 50

మ. జన చార్వాక ముఖాన్యదుష్టమత సంస్నిగ్ధాంధకారావృతం

బును ఘోరం బగుభూతలంబునను సంపూర్ణప్రభాభ్రాతా

ర్కుని చందంబున నుద్భవిల్లి విబుధుల్ గొండాడ దివ్యవభా

వనిరూఢిం జను శంకరప్రభువు దివ్యప్రాభవోపేతుడై. 51

వ. అట్లు శంకరుండు వేదమతరక్షణార్థం బెల్లజగంబును జయించి

స్వమతరక్షణార్థంబు శారదాసర్వజ్ఞ భద్రపీఠంబున నధిష్ఠించి. 52

సీ. ద్వారకాపురి శారదాపీఠమునఁ గరా

మలకుఁ బ్రీతిష్ఠించి మహిమఁ గూర్చి

బదరికాపురి జ్యోతిరుదితపీఠంబునఁ

దోటకాచార్యుని దొడరి నిలిపి

పూరీజగన్నాథపురిని గోవర్ధన

మతమునను సునందు మహిమ నుని

శృంగగిరిపురిని శ్రీపీఠమున నురే

శ్వరు నధిపతిఁ జేసి గరిమఁ జేర్చి

తే. మఱియుఁ గొండఱి శిష్యుల మహితలమున

నందు నందుఁ గుమతములు పొందుపడక

యుండ నద్వైతమును జూచుచుండునట్లు

భాషన మొనర్చె శంకరాచార్యుఁ డపుడు.

53

శా. కాంచీపట్టణరాజమం దపుడు శ్రీకామాక్షిని గామకొ

ట్యంచత్వీతమునందు నిల్చి పరిచర్య లేయగా డక్కు ము

న్నుంచెం గావున వానికి స్మహిమ మెంతో వింతగాఁ గూర్చి ని

ర్మించెన్ శాశ్వతపోషణార్థవసతుల్ పృథ్వింద్రమూలంబునకా. 54

తే. నాకుఁ బ్రేముడి యగ్గలం బాకడ నగు

సరయఁ గాలాంతరంబున నవతరింతు

నింద్రచంద్రాదినామము లేకముఖము

నొంద భక్తుల బాలించునుల్లమునను.

55

ప. అని సర్వజనసమక్షంబునం బలికి మతసంరక్షణంబునకు వలయు

కార్యంబు లన్నియు నెరవేర్చి సహశిష్యుండై యటనుండి బదరి

కారణ్యంబునకుం జని యటఁ గొన్నినా భృండి యటనుండి కేదా

రంబునకు నిర్గమించె నదియును.

56

—శంకరుఁడు కేదారంబున కరుగుట —

మ. హిమ మే నాఁబడునీళ్లలోన నరుణుం డే తెందున ప్లాడుటల్

శ్రీమసంధాయక మంచు శిష్యుల కటన్ సాక్షాచ్చివ్రం డల్లనం,

యమిచందుగ్రిండు మహేశ్వరు స్మనమునం బొర్గించె నద్దాన నం

దమరెం గోష్ఠజలాశయం బది త్రికాలాత్యంతసౌఖ్యాంకమై. 57

ప. ఇట్లు కావించి శంకరుండు శంకాతంకములు లేక కేదారంబున నుండి

కేదారేశ్వరు సేవించుచుఁ గొన్నినాళ్ళకొక్కనాడు పద్మపాదం

బిలిచి యి ట్లనియె.

58

మ. మన మానాఁ డలవారణాసిపురిలో మధ్యాహ్న కాలంబునకా
ఘనభాష్యశ్రవణంబు నేయుతటి వేడ్కం జేసి వ్యాసుండు చె
ప్పినమాటల్ వినియున్నవాఁడవు కదా విజ్ఞానమం దుండెనో
కనుగో నిప్పటి కెన్ని వర్షములు పోకాడెం గదే పోల్చితే. 69

మ. పదియాతేడులు నాఁటి కిప్పటికిఁ జెప్పక సౌరమానంబునం
బదియాతేడులు దాఁట వచ్చెడిని నిర్మాణంబునం బూర్ణ మై
నది నావచ్చినకార్య మెన్నఁగ జయానందంబు సంధించె బో
యెద నింకం గలభార మంతయును నీదే నుమ్మి * పద్మావతీ! 60

— శంకరుని చరమ దశావిశేషములు —

వ. ఇట్లు వీ రిక్కడ సంభాషించుకొనుచున్న సమయంబున నక్కడ
కైలాసంబునఁ జార్వరీదేవి జయావిజయల రావించి. 61

మ. ఇట నున్నట్టులు పోయివచ్చెదను సాధ్వీ! నన్నుఁ బోఁ జెప్పు మి
ప్పటికార్యం బది చెప్ప నొప్పినది నావం తడ్డి నే బోక త
ప్పుట లే దంచు వచించి వల్లభుఁడు నన్ బోకాడి పో నయ్యె ని
ప్పటికిన్ రాఁ డిది యేమియో తెలియ దేపద్మాంఘ్రిపా లయ్యెనో.

ఉ. భారతి వచ్చి యీనడుమ బల్కెను వింటిరి కాదె యామె వా
గ్ధోరణి బ్రహ్మపీఠమునఁ గోరికఁ గూరుచునుండి కూచిమా
రేతశాస్త్రమందుఁ బరమేష్ఠత హావము వెల్లడించుచున్.
ధీరులు మెచ్చ వాదము ప్రతిష్ఠ యొనర్చుట లీ రెఱుంగరే. 62

క. భూమికిఁ జేనడుమారీమె

యై మోహనమూర్తి యగుచు హర్షోంధు నటం
చామె వచించినమాటలు
నామది కొకవిధమ యగును నలు వఱఁ జేసెన్.

64

* పద్మావతీ యన విష్ణువు. ఇతఁడు విష్ణువతారమే కావున నిట్లు ప్రయోక్తము;

వ. అనిన విని విజయ యి ట్లనియె.

65

ఉ. భారతిమాట లన్నియును బల్కంగ నల్కుదు వానిరూప మే
పూరుషునైన మోహమున ముంచెడు గాని యతం డొ నిర్మమ
త్యోరుతరప్రకారము మహోత్తరసత్వము నిర్వి కారమున్
వేరికి నద్యుతంబు ప్రభవించగఁ జేయకయుండ డం చనక. 66

ఉ. నా నగజాత యి ట్లను వినంబడె నట్టులు కాని నెచ్చలీ
వీనుల విందుగా వినవో వేరును జెప్పరొ నీకు భైరవుం
డైన తెలుంగు లట్టు లిపు డొ నన రాను విలాసవాక్యమే
యా నవతార భేదముల నట్టులు నట్లు మెలంగ నయ్యెడిన్. 67

వ. అని జయం గాంచి నీవు పోయి బ్రహ్మవిష్ణేంద్రాదులం దోడికొని
ర మ్మనిన నామె యా నని పోయి వచ్చె నంతలో వచ్చిన
విష్ణవాదులం గాంచి హైమవతి యి ట్లనియె. 68

కా. మీరు స్త్రీరు సుఖంబుగా సఖులతో మేలంబులం దేలుచుక
స్మేరాస్యంబుల గ్రాలుచున్ నగభులక్ స్వేచ్ఛావిహారాదులన్
గారాబంబుల నుండు గాక పెరలే కష్టాలపాలైన మీ
కారాటం బెటులుండు శంకరుడు బోళా! దేనికే నా ననున్. 69

చ. ఒక తెను నన్నుఁ గొండకడ నుండగ జేసి గమించె దా నయో
సుకలుఁడు చంద్రశేఖరుఁడు సూరెల నుండియుఁ జూడ రీరు వే
రికి నగుకత్తి వే రెవ రెఱింగికొనం దలపోయుచుండు) మీ
కిక శివ మాత పాం దునికి కే నిదె పోయెడఁ జేర దేవరన్. 70

వ. అనిన నింద్రాదులు గడగడ వడంకుచున్నతటి దరియవచ్చి చేతులు
జోడించుకొని వీలాంబరుం డి ట్లనియె. 71

చ. పుడమి నొనర్ప గానయినపున్నెపుఁగార్యము నేను వీ ర్యరొ
క్కడును బొనర్ప శక్తులము గా మని భావను గోరి వేడి పం

- పెడు పనిచేసినాము నెఱవేఱెను గార్యము రేపా మాపా వ
 చెప్పెడు నని చెప్పుచుంటిమి ప్రసన్నపు గమ్ము సహాదరీమణీ. 72
- ఉ. గాలియుఁ గీలి హేళియును గాలము కర్మము కాచి వేచి యే
 వేళను భూమిపైఁ గలుగువెంట లెఱింగి వచించుచున్నవా
 రోలలితా! కనుంగొనల నొండఁగ నీకుము కెంపు దాను లీ
 వేలుపు లోమ వమ్మ! మము విశ్వవిభుం డరుడెంచు నింతలోక.
- వ. అని యూరడం బలికి వారు వారివారిపొందుపట్లకుం జని రంత
 నక్కడ శంకరుం డేశాంతస్థలంబున దర్భాసనాసీనుండై కన్నులు
 మూసికొని యోగానుసంధానంబు గావించుచుఁ బలవరింతులు గా
 నోవద్దపాదా! 74

- నీ. కైలాసముననుండి కంజశేంద్రాదులు
 పరసిద్ధమును లిదె వచ్చినారు
 నూఱులు వేలును నూఱువేలు విమాన
 ములు వచ్చి నింగిపై నిలిచి యుండె
 బ్రహ్మగణంబులు పారిషదుల్ గూడి
 గుంపులై నేలపైఁ గూడి కొనిరి
 నందికేశ్వరుడు నానందించుచున్ గంగి
 రె ద్దయి వచ్చి నాయొద్ద నుండె

- తే. జయయు విజయయు నిరుచక్కిఁ జనఁగ గౌరి
 నింగిపై నుండి నావంకఁ దొంగి తొంగి
 యరయుచున్నది నే నిదే యర్చిరాది
 మార్గమునఁ బోవుచుంటిని మంట నగుచు. 75
- వ. అనుచు నోంకారంబు నంటివచ్చుపలుకులు పలుకుచుండ మండుచు
 భౌతికదేహంబు మహాభూతంబులతోడం గూడి మింటిమొంగంబు
 వట్టె నట్టియెడ. 76

- చ. ఇటు నిటు రమ్మ రమ్మ పరమేశ్వర ! విశ్వవిమాన మిద్ది యి
 చొట్ట నగు నందికేశ్వరుడు సూర్యుడు చంద్రుడు వహ్ని కన్నులై
 నటు లగవట్టుచుకొ మొగమునందు వెలింగి మెలంగుచుండి రు
 ధృటము త్రిశూల మద్ది కయిదండగ నుండగ వచ్చె నిచ్చమై. 77
- వ. అను దేవవాక్యంబు లంతరాశంబున వినవచ్చినంత. 78

— శి శంకరుడు శంకరుడై విష్ణుదులతోఁ బ్రశంసించుట —

- తే. ఆర్యకును శివగురువున కాత్మజుండు
 చదివి వేదముల్ శాస్త్రముల్ సన్దశించి
 దిగ్భయము చేసి శంకరదేశికుండ
 సనుకొనెడు తా నొకింతలో నభవుఁ డయ్యె. 79

- సీ. గంగతో సంగతి గలుగ నెత్తిన జంద్రీ
 కళతో జటాజూటమలుము కొనఁగ
 సూర్యచంద్రాగ్నుల సాంపాండఁ గలమూడు
 కన్నులు మొగమునఁ జెన్నుమీఱ
 నేణాజినం బది యీక్షించుచుండఁగా
 శార్దులచర్మమై సౌరుమీఱ
 బాహుదండంబుల బరిధవిల్లెడు వేణు
 దండము శూలమై తవిలి మెఱయ

- తే. సాముమే నంతఁ గాంతయై గోము సూప
 బ్రహ్మవిష్ణాదిదేవతల్ ప్రిస్తుతింప
 స్వామిశంకరుఁ డవ్వడు శంకరుఁ డయి
 సర్వలోకశంకరుఁ డయి సౌరుమీఱె. 80
- వ. అంతలోన. 81

- సీ. నడుమ నున్నత మయి నలువొందుగద్దెపై
 సాంబుడై యాశీనుఁ డయ్యె శంభుఁ

దుభయపార్శ్వములందు నురుపీతములఁ గూరు
 చుండిరి హరి విధాతృం డడఁకువ
 నించుక వెనుచక్కి నెసఁగుపీతంబుల
 నింద్రబృహస్పతు లెసక మెసఁగి
 రెదుటి ప్రక్కల నున్న సదమలాసనములఁ
 గూరుచుండి గణేశుమారు లెలమి

తే. మఱియు నందందు వ్యాసాదిపరమమునులు,
 నారదాదులు గరుడగంధర్వముఖులు
 పుణ్యపురుషులు నచ్చరల్ భూపతులును
 నొదిగి కూర్చుండి రపుడు పేరొలగమున. 82

క. ఇరువదియొక్కఁడు మాఱులు
 పరువడి మ్రోసెన్ శతఘ్ని భయభక్తులతో
 పరసభ నిశ్శబ్దముగా
 సరయం దగె నపుడు వింజ మాఁ కిడిన గతిన్. 83

వ. అప్పు డప్పరమశివుండు పుండరీకాక్షు నిరీక్షించుచు ని ట్లనియె. 84

చ. ఎఱిగినవాఁడ వబ్బర మొకింతయు నీ కన రాదు గాని య
 ధ్వజితలంబుఁ జూడఁగ ముదం బగుదెంచెడు నేండ్లుఁ గొండలున్
 సిరియును సంపద ల్గనినఁ జిత్తముమెత్తన కయ్యెడుం జామీ
 సురపరుణాదిలోకములు సొంపొడఁగూడవు దానిముందరన్. 85

ఉ. అందుఁ ద్రిలింగదేశ మగు నద్ది సమస్తజగన్నుతోన్నతా
 నందకరప్రదేశముల నల్పయి యుండెడు సస్యసంపదన్
 సుందరమందిరంబులును సూరివరేణ్యులు సర్వవిద్యులున్
 కందోవపండు వయ్యెడిని గన్గొనినంతన యోమురాంతకా. 86

తే. ఎపుడు న న్విడనాడక యీవు నాకు

సలిపి సలుపుచునుండినసాయ మసదె!

ఖలుఁడు చార్వాకువట్ల నీసలిపినట్టి

ఘోరకార్యము వర్ణ్య మోనారసింహ!

87

వ. అనిన నాతండు లేచి చేతులు జోడించుకొని.

88

శ్లో. మహామానీచ్ఛతోఽమలకమలహంసో రుచిరస

చ్చిదానందాకార స్సదసదపరో లోకజనకః

మహా త్మాదైవతాత్మా పరమపురుష శ్శాశ్వతతనుః

పరబ్రహ్మేశో మా మవతు శివతాతిః కరుణయా.

89

శ్లో. సహస్రైః పాతాలం పదసరసిజై స్సత్యమవరై

శ్చిరోభి ర్వాక్యకీర్ణ శ్శతదశమహాక్షోఽతిమహతః

మహీయా ద్విగ్వాసః కలదఖిలవిశ్వం వితనుతే

పరబ్రహ్మేశో మా మవతు శివతాతిః కరుణయా.

90

శ్లో. ప్రపంచాతీతాం యన్మహిమసరణీం దృష్టిపతితా

మ పీతః కో నేదం ప్రకృతికలితం సర్వ మితి యం

నిరాకారం దృష్టుం బత విముఖతాం యాంతి పిశునాః

పరబ్రహ్మేశో మా మవతు శివతాతిః కరుణయా.

91

వ. అని నుతించునతని నతిగౌరవంబున నాదరించుచుం గూరుచుండం

జెప్పి యవ్వ డప్పరిసరంబున నున్నకుమారుం దిలకించి శంకరుండు.

మ. నిను నే బుచ్చినదానికిం దగునటుల్ నీపాండితీగౌరవం

బును జూపించుచు నెల్లదుర్మతములన్ బోకారఁ గాఁ జేసి తిం

ద్రునిసాహాయ్యము నీకనంత మయి సంతోషించు నట్లబ్బె నీ

వనలంబు జోరఁబాటుటల్ గనిన హాహాకార మయ్యెం జామీ.

* ఇందు విష్ణుశేఖరుడైనపద్మపాదుఁడు వృసింహుండై చార్వాకుని సుహృద్వికథ నూచితము; † ఇట నింద్రుం డవఁగా మధస్త్వఁడను రాక్షసఁడనె;

వ. అని ప్రశంసించి భారతిదిక్కు-మొగంబై. 94

శా. తల్లీ! భారతి! శాస్త్రవాదముల నేతన్నాత్ముడై యుండ నే
ద్రోణం గాని నరింపగాఁ గలుడ నీధీరత్వ మగ్గింపగాఁ
జెల్లుం ద్రోణితి వగ్నిలోఁ బడి పతిం జేరంగనై తమ్మ నా
కెల్లన్ సాయమ వీవకాని యెరు లేరీ భూప్రచారంబునన్. 95

వ. అంత దవ్వులం గూరుచున్న వ్యాసభగవానునిపై దృష్టి నిగిడించి చెయి
వీచి పిలిచి వచ్చినవానిం దగ్గరకుఁ జేర్చి కొని తనప్రక్క- సర్థాస
నంబునం గూరుచుండం జెట్టుకొని వీ పవ్వలించుచు. 96

సీ. ఈసృష్టిఁ గాని యిం కేసృష్టిసే గాని
పుట్టినే నినుఁ బోలునట్టి దేహి
పుడమిపైఁ బడినది మొదలుగా జపతప
స్వాధ్యాయములు తప్పు జనునె యొకఁడు
వేనికీ సాధ్యముల్ కాని వేదంబులు
విభజించితివి జగద్యేద్యములుగఁ
బదియు నెన్నది గాక పదియు నెన్నిది పురా
ణములు నిర్మించితి నయ మెసంగఁ

తే. బంచ మామ్నాయ మన నైన భారతమ్ము
నర్వ దగులక్షలుగఁ చేసి యఖిలలోక
ముల కొసంగినవాఁడ వోమునికులార్గ
గణ్య! ని న్నేన్న సామాన్యకార్య మొక్కొ- 97

తే. ఉపనిషద్రూపమై తత్త్వ మొకొ యనంగ
నై పరబ్రహ్మమై సముం డైనశుకునిఁ
గన్నవాడవు నీ కన్నగణ్యు డెవఁడు
సన్నుతింపంగ వచ్చెడు సంయమింద్ర. 98

శా. నీవే బ్రహ్మవా ! బ్రహ్మ వేత్తవా ! నుడి న్నిర్మితముం జేయగా
 నేనా రుండను నిశ్చయం బవును గానీ బ్రహ్మసూత్రంబు లే
 చేపం గల్గి రచించినాడవాళా తచ్చేష్టత్వముం జెప్పగా
 నీవే కాని మఱొక్కఁ డుండఁ డనుచున్ నే నొక్క వాక్రుచ్చెదన్. 99

ద్విపదము. నీబ్రహ్మసూత్రముల్ నేను బఠించి
 యబ్రంబుగా భావ్య మల్లి యద్దాన
 నద్ధాత్రి విజయంబు లంది యదైవత
 ముద్ధరించినవాడ నోమునిచంద్ర !
 యీ విజయము నీదియే కాని నాది

కావుట కెద్దియుం గానంగ రాదు.

100

మ. పదియోతేం డ్లన నైనయాయువునకుం బై నన్నియే క్లిచ్చి నే
 నెది యే దెప్పుడు నట్లు చేయఁ దగునో యేర్పాటు గావించి నా
 పద మెల్లం గనిపట్టుచు న్విజయముం బ్రాపించుసంయోగముల్
 కుదరం జేసినవాడ వీవ కద నిఁ గొండాడ సామాన్యమే. 101

వ. అని ప్రస్తుతించుచు నారదాదుల నభినందించుచు సభాసదుల
 కామంత్రణంబు పలికి లేచె సంతలో సభ్యు లెల్లరు లేచి చేతులు
 జోడించుకొని నిలిచి రవుడు వ్యాసభగవానుడు చేతులు జోడించు
 కొని యుచ్చైస్వరంబును. 102

— మంగళాకాశనము —

కల్పవల్లీ వృత్తము.

జయ సోమ ! నమో జయ రుద్ర ! నమో
 జయజయ పశుపతి ! దేవ ! నమో
 జయ తామ్ర ! నమో జయ శంగ ! నమో
 జయజయ ఖిలసమిదుగ్ర ! నమః

జయ భీమ ! నమో జయ శర్వ ! నమో
జయజయ శివతరశీల ! నమో
జయ దేవ ! నమో జయభర్గ ! నమో
జయజయ మునివరపాల ! నమః.

108

మంగళ మఖలేశా ! శుభమంగళ మఖలేశా !
గురుతరదురిత వినాశా ! శ్రీశా ! జయమం.
పరమపురుష ! విగతకలుష ! పావనగుణభూషా !
వర-భక్తజనాధికపోషా ! బహువేషా ! సువిశేషా ! మంగళ. 104

ఓంశాంతి శ్వాంతి శ్వాంతిః

ఆ శ్వాసాంతము

మ. కలికిం బంచసహస్రవర్షములపైగా నేబ దైదైన య
ద్వైలమిం గాంచుజయాబ్జమందుఁ గవిరాట్కృష్ణుండు కృష్ణాప్తమిన్
నెలయం జేసి జగద్గురూత్తమకృతిన్ శ్రీసత్య నారాయణో
జ్వలవిద్వత్కవి కిచ్చె నంకితముగా శ్వశ్రీయసం బెంచుచున్. 105

గద్యము

ఇది శ్రీమహామహోపాధ్యాయ కళాపరీపూర్ణ కవిరాజ
కవిసార్వభౌమ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి
ప్రణీతం బైన జగద్గురు చరిత్రమున
సర్వంబును
షష్ఠాశ్వాసము
శ్రీశ్రీశ్రీ

